Vak 61

126

Mrs. FANNY MARIA PITTAR.

Vak 61
126

Mrs. FANNY MARIA PITTAR,

EENE PROTESTANTE

DOOR DEN BIJBEL

BEKEERD

TOT HET KATHOLICISMUS.

DOOR HAARZELVE GESCHREVEN.

NAAR DEN VIJFDEN DRUK

UIT HET ENGELSCH VERTAALD

DOOR

S. P. MARKAF.
BIBL. CONV.
O. F. M.
WIJCHENS

AMSTERDAM,
P. H. ROBIJNS.
1870.

KERKELIJKE GOEDKEURING.

IMPRIMATUR.

Amstelodami, 20 November 1869.

J. A. VAN DEN AKKER,

Libr. Censor.

VOORBERIGT

VAN DEN

ENGELSCHEN UITGEVER.

Met het doen verschijnen van den vijfden druk van dit werkje, is de schrijfster er verre af om te gelooven dat het in zichzelve eenige waarde of bijzondere verdienste bevat. Deze nieuwe druk is enkel eene hulde, die zij meent het publiek verschuldigd te zijn, voor het goede onthaal aan de vorige drukken bereid; en deze hulde is bij haar eerder ontstaan uit erkentelijkheid, dan wel aangeraden of voorgeschreven door voorzigtigheid en redelijkheid. Want, even als een stuk brood, dat in het water gevallen en daarna teruggevonden wordt, dengene, die het gegeven heeft, uitnoodigt en, om zoo te zeggen, dwingt de hand een tweede keer uit te strekken, en zelfs, indien het mogelijk is, nog vrijgeviger te zijn, evenzoo heeft de schrijfster dezer regelen gemeend uitgenoodigd en verpligt te zijn, — gelijk ook inderdaad het geval is, — om al wat in haar vermogen was te doen, ten einde ook met anderen de maat van licht en geluk te deelen, waarmede de Hemel

haar overstelpt heeft, toen zij het geloof van hare familie, van hare vrienden en van haar land heeft verlaten om *het eenige ware Geloof* te omhelzen, *die eenige goddelijke openbaring* waarin de ziel, die waarlijk dorst naar haar God, oneindig meer troost vindt, dan in alles wat bloedverwantschap of vaderland haar kunnen aanbieden.

Dit berigt diene derhalve om den lezer de verzekering te geven dat de oogenschijnlijke gestrengheid of het gemis van liefde die, nu en dan, de gevoelens van de schrijfster mogten schijnen te bezoedelen, slechts aan hare stem zijn ontsnapt tengevolge van het misleidingstelsel zelf, en dat zij in geenen deele de uitdrukking zijn harer inwendige gevoelens tegen de personen. En inderdaad gevoelt de schrijfster voortaan te veel medelijden, te veel genegenheid, te veel hoop en verlangen, om te dulden dat er in hare ziel aandoeningen zouden binnensluipen, die er slechts al te natuurlijk eene plaats vonden toen zij op het punt stond om aan den afgrond eener valsche geloofsleer vol vooroordeelen te ontsnappen, waarin zij was geboren en opgevoed, maar welke voor haar bijna de hoop had vernietigd op die eeuwigheid van geluk, thans het eenige doel en streven van haar bestaan. Mogt dus de lezer ongelukkig verdoold zijn op dien zelfden weg, door de schrijfster bewandeld en die naar den noodlottigen afgrond voert, dat hij zich dan niet verwondere in dit boekske een vurigen, grenslozen en zelfs gejaagden stijl te vinden, die overigens tot niets anders gebezigd is dan met

het doel om hem te bewaren voor het zoo geduchte ongeluk van zich op den rand van den afgrond der eeuwigheid te bevinden, als het slagtoffer eener opvoeding vol vooroordeelen, en van eene valsche geloofsleer. — O neen! maar bij beschouwe den ijver en het vurig verlangen der schrijfster voor zijn eeuwig geluk, hij betrachte de zuivere en belangelooze genegenheid, die zij zijner kostbare ziel toedraagt; en op die wijze zal, wat hij in andere omstandigheden voor een gemis van liefde zoude houden, hier blijken niets anders te zijn dan de oorzaak en het bewijs dier christelijke liefde, welke altijd bereid is zich voor het geluk des naasten op te offeren.

OPDRAGT.

AAN ZIJNE DOORLUCHTIGE HOOGWAARDIGHEID

Dr. GILLIS,

Bisschop van Limijra, Apostolisch Vicaris en Coadjutor van het Oostelijk district van Schotland.

Monseigneur!

Daar ik door uwe tusschenkomst ben opgenomen geworden in den schoot der Katholieke Kerk, en daar gij, in Gods hand, een magtig werktuig zijt geweest om mij de waarheid te doen kennen, heb ik besloten het navolgende korte verhaal mijner bekeering op te dragen aan Uwe Hoogwaardigheid, als een klein bewijs mijner erkentenis; klein inderdaad, echter besproeid met menigen traan en door menig gebed Gode aanbevolen. Konde ik hopen dat het niet alleen goedgunstig worde aangenomen door Uwe Hoogwaardigheid, maar dat het ook iets moge bijdragen tot het heil van anderen!

Het is u bekend, Monseigneur, welk geluk ik van den Hemel ontvangen heb — gij weet iets van de geestverrukking waarin mijne van vreugde overvloeijende ziel

verkeerde; maar gij die het Heilig Geloof met het leven zelf geërfd hebt, gij kunt u onmogelijk de blijdschap en het geluk voorstellen van iemand die tot dat Geloof bekeerd en in den heiligmakenden Godsdienst aangenomen wordt op rijperen leeftijd, wanneer men in staat is de geheele kostbaarheid van den gevonden schat te begrijpen. De H. Maria Magdalena, of de melaatschen, wanneer zij zich van hunnne afgrijselijke ziekte verlost zagen, zouden welligt in staat zijn dit te beschrijven. Wat mij betreft, Monseigneur, ik ken thans geen aangenamer taak dan, neder te zitten en dit korte verhaal te boek te stellen, niet zoo zeer met het voornemen om het publiek te maken, dan wel ter mijner aanmoediging, in de hoop dat het eens het middel moge worden om over mijne bekeering te spreken tot hen die ik het meest lief heb, opdat zij, wanneer huune eerste smart voorbij is, er met kalmte over kunnen nadenken; en vervolgens ook tot het groot aantal van hen die, ondanks hunne onverschilligheid voor al mijne persoonlijke handelingen, naar de oorzaak mijner zoo onverklaarbare verandering hebben kunnen vragen.

Ik durf niet nalaten op hunne vragen te antwoorden, en toch zou een geheel menschenleven te kort zijn om dat zóó te doen, als ik het zou wenschen. In dezen vorm gesteld zal het verhaal echter voor alles eene gemakkelijke wederlegging zijn. Gij die weet hoe kostbaar slechts eene enkele ziel is, en die het aantal kent van hen die, gelijk ik het vroeger zelve deed, de waarheid onophoudáár zoeken en vragen, waar zij haar nooit kunnen vinden, gij zult mij niet berispen omdat ik eenvoudig de waarheid verhaal, en het middel openbaar dat mij mijne dwaling deed kennen, ofschoon ik, door aldus te handelen, mij der smart bewust ben, door welke uw liefdevol hart zal getroffen worden, als ik noodzakelijk

moet zinspelen op eenige bij Uwe Hoogwaardigheid wel bekende personen. Ja, ik weet dat dit U onvermijdelijk droefheid veroorzaken zal; maar wees verzekerd, Monseigneur, dat wij in dat opzigt, beiden lijden; en dat niets, buiten het besef van pligt en de verantwoordelijkheid die op mij rusten, gevoegd bij den eerbied voor de waarheid, mij zouden kunnen noodzaken eene smart te veroorzaken, die het mij nimmer gegeven zal zijn te stillen. Maar veroorloof mij aan Uwe Hoogwaardigheid te vragen, welk offer aangenaam kan zijn zonder lijden? Ongetwijfeld zie ik voor mij in de toekomst eene lange en moeilijke beproeving; want zij, voor wie de godsdienst alles is, en die, in dien godsdienst, geen omgang hebben met hen die hun zoo dierbaar zijn als het leven „zij moeten noodwendig verwachten dat hunne smarten en opofferingen gelijken tred houden met de liefde en genegenheid die zij koesteren voor die personen, welke beroofd zijn van deze kennis en van dit Geloof, zonder welke het onmogelijk is aan God te behagen. Wanneer zulke zoo ware en belangrijke gedachten mijne ziel vervullen, behoef ik mij slechts het geluk te herinneren, dat ik gehad heb met de dwaling te kunnen ontvlieden; en de dankbaarheid, de vrede en de hoop overwinnen mijne neerslagtigheid; want bedenk wel, Monseigneur, dat indien deze weldenkende, maar misleide geestelijken [1]) met een weinig meer voorzigtigheid en verstand met mij hadden omgegaan, ik voor altijd van de waarheid had kunnen verstoken geweest zijn! Maar neen, God zij geloofd, hunne wijze van handelen verbande al mijne twijfelingen! Welligt kan dit met anderen echter niet het geval zijn; maar moet ik dan om deze arme verblinden te ontzien (voor wie ik overi-

[1]) De schrijfster bedoelt hier protestantsche geestelijken, der anglikaansche kerk. VERT.

gens niets dan dankbaarheid gevoel) nalaten anderen te waarschuwen.

Geloof mij, Monseigneur, dat ik den afstand, die ons scheidt, betreurd heb, omdat ik daardoor belet werd uw bijzonderen raad over dat punt in te winnen; maar ik heb er rijpelijk over nagedacht, en het schijnt mij of elken dag dien ik verzuim „mijn penningske in de offerkist te werpen," door de wijze te verhalen waarop ik tot de kennis der Waarheid gekomen ben, ik moet verwachten bij elken stap dien ik doe geoordeeld te worden. Hadde ik u bij mij gehad om mijn werk na te zien en te verbeteren, zoude het gansch anders geweest zijn; doch misschien is het beter zoo als het nu is. Ik toch ben niets, en bij gevolg is er niemand die gelaakt kan worden, terwijl Uwe Hoogwaardigheid er de hand niet aan had kunnen leggen, zonder dat hare pen haar verraden had. Nu bevat mijn verhaal niets dan de naakte waarheid zonder opsieringen, en daar waar het er niet in zal slagen het hart te treffen, kan men het eenvoudig als niet der aandacht waardig, ter zijde leggen. Ongetwijfeld zou het dit voordeel gemist hebben, indien gij er eenig deel aan genomen hadt.

Aanvaard dan, Monseigneur, dit kleine geschenk van een dankbaar hart, — dankbaar jegens den Almagtigen God, dien ik als de eerste oorzaak van mijn geluk beschouw; dankbaar jegens U, in wien ik het werktuig zie der goddelijke barmhartigheid; dankbaar, eindelijk, jegens allen die er, in de magtige handen des Scheppers, iets aan hebben toegebragt, om zijn eigen werk ten uitvoer te brengen, om mij te verlossen van den twijfel en de onbestendigheid, ten einde mij op te nemen in den schoot *„zijner heilige en roemvolle kerk die noch vlek, noch rimpel, noch iets dergelijks heeft,"* waar de waarheid zich

zelve doet kennen en *„waar de vrede Gods elk ander gevoel overtreft."*

Vergun mij eindelijk Uwer Hoogwaardigheids zegen over dit kleine verhaal af te smeken, mij in Uwe gebeden nederig aan te bevelen, en mij, in alle opregtheid, te onderschrijven,

Monseigneur!

Uwe zeer onderdanige en zeer dankbare dochter in Jesus Christus,

FANNY MARIA PITTAR.

VOORREDE.

Gansch opregt en met het diepste gevoel mijner onmagt neem ik de pen op, om voor het eerst in mijn leven, eenige regelen te schrijven, die bestemd zijn om onder de oogen van het publiek te komen. Ik heb alles gedaan wat mogelijk was om dit plan te laten varen: mij voïstrekt onbekwaam gevoelende tot het vervullen eener dergelijke taak, heb ik mij die ongeschiktheid onophoudelijk voor oogen gehouden; ik heb, in één woord, geen enkel middel verzuimd om mij van dit ontwerp af te brengen; maar al wat ik beproefde baatte niets en mijne grootste pogingen leden schipbreuk. Ik voel mij gedrongen door een invloed, welke het niet in mijne magt is te weêrstaan, en die mij geheel onverschillig maakt voor de verachting en verguizing, welke deze poging mij voorzeker berokkenen zal; en hoe ook de uitslag moge zijn, ik kan mij niet weerhouden deze poging te doen. Niet omdat ik geen acht wil slaan op de mogelijke gevolgen, wanneer ik het in mijne magt heb en het mijn pligt is ze te vermijden; neen, maar ik gevoel dat mijne tegenwoordige poging van groot gewigt kan zijn, indien het mij slechts gelukken mogt *aan eene enkele ziel* goede tijding te brengen. Derhalve, ieder regt gevoel mijner persoonlijke onbekwaamheid, — wat betreft de gevolgen die deze onbekwaamheid kan na zich slepen, — iedere twijfel en iedere moeilijkheid moeten verzuimd of verdragen worden, indien ik, door dit middel, inderdaad de hoop kan voeden

's Hemels zegen te erlangen op mijn werk, dat enkel en alleen ondernomen is ter eere Gods.

Ik begeef mij dus onmiddelijk aan den arbeid, de volgende woorden voor oogen houdend, — woorden, zoo aanmoedigend voor mij die volstrekt niets ben: *Maar die dwaas voor de wereld zijn, heeft God uitverkoren, om de wijzen te beschamen: en die zwak naar de wereld zijn, heeft hij verkoren, om de magtigen te beschamen: de onedelen en ongeachten dezer wereld heeft hij verkoren en hetgene niets was, om hetgene iets was te niet te doen.* [1]) Het kan mij dus niet verboden zijn hier te hopen dat de Heer mij zijne hulp zal verleenen voor eene poging, die slechts wordt ondernomen tot zijne meerdere eer en voor de verbreiding der waarheid.

Ik schrijf niet voor de geleerden en voor de grooten dezer wereld, maar ik gevoel dat ik eene boodschap heb aan ieder nederig en opregt Protestant, die waarde hecht aan het behoud zijner kostbare en onsterfelijke ziel. Trouwens deze boodschap, die ik hem naar mijn beste vermogen zal blootleggen, is eenvoudig deze: Ik wil verklaring geven der redenen die, in het korte tijdsverloop eener maand, mij er toe gebragt hebben om het geloof, of liever de godsdienstige denkbeelden af te zweren, die ik met het leven geërfd en waarin ik altijd geleefd had, — niet gelijk zoo vele anderen, die zich louter met den naam van Christen tevreden stellen, zonder een enkel beginsel te volgen, — maar terwijl ik ze met den grootst mogelijken ijver beoefende. Indien ik mij inderdaad op de getuigenis van derden moest beroepen, van wie een aantal geschreven bewijzen in mijn bezit zijn, zoude ik onwederlegbaar kunnen staven dat ik eene zeer ijverige Protestante was. Ik meende werkelijk de goddelijke waarheid te bezitten, of ik waande mij ten minste lidmaat dier kerk in welke men die alleen kan vinden, en waarin ik haar ernstig

[1]) I Cor. I. 27: 28.

en met veel tranen zocht, zonder mij, vergelijkender wijze gesproken, met eenige andere zorg over de wereldsche zaken te bemoeijen, ten minste gedurende de twaalf laatste jaren mijns levens. Ofschoon ik zonder ophouden volhardde in het zoeken naar de waarheid, of liever naar een zeker bewijs dat ik God zoodanig bezat als men hem in deze wereld bezitten kan (want niets buiten dat kon mijne ziel voldoening geven), en terwijl ik geen enkel oogenblik aan de waarheid van mijn geloof, of aan mijne kerk, twijfelde, gevoelde ik toch altijd dat *ik God niet wezenlijk* bezat. Ik kwam tot het besluit dat de schuld daarvan aan mij moest leggen, omdat ik, gelijk ik reeds gezegd heb, nooit de schaduw van eenigen twijfel had gekoesterd dat mijn godsdienst niet de ware kon zijn. Daarom zeg ik dat ik God zocht met veel tranen en gebeden. Ik hoopte altijd hem te vinden en ik vond hem nooit, toen ik eindelijk, door zijne genade, eensklaps, ondanks mijne onwaardigheid, ontdekte, dat hetgeen mij belette die zoete vrede te genieten, waarnaar mijne ziel zoo vurig haakte, en die tevredenheid te kennen, welke overal moet heerschen waar Jesus zich bevindt, niet voortsproot uit mijne eigene ellende (want niemand onder hen die *gevoelen* en die hunne ellende *beweenen* is te gering in de oogen des Heeren dan dat hij zou versmaden tot hen te komen), maar wel dewijl ik niet in het bezit was dier *ééne en eenige waarheid* die Jesus openbaart, en dewijl ik niet behoorde tot die volmaakte Kerk, waarin hij woont, en door welker Sacramenten hij zich *wezenlijk en zelfstandig mededeelt* aan hen wier ziel naar zijne tegenwoordigheid dorst. Ja, alleen in deze kerk en in dat zelfde geloof, dat de Protestantsche leer mij, sinds mijne kindschheid, als de bewaarplaats van dwaling en ongeregtigheid had leeren kennen, is Jesus te vinden. Bij haar alleen woont die *onfeilbare* waarheid welke ik eindelijk gelukkig ontdekte; die waarheid welke zelve verklaart uit God te zijn; die waarheid welke de arme ziel,

die haar zoo lang en zoo ernstig gezocht heeft, met vreugde vervult; die waarheid eindelijk die u zoodanig bekoort door hare schoonheid, hare zekerheid en den vrede dien zij met zich voert, dat gij haast niet in staat zijt het gelukkige nieuws aan anderen mede te deelen, uit vrees dat men u niet toevoege wat men eertijds aan de Apostelen verweet, die hetzelfde geluk smaakten: *„zij zijn vol van den nieuwen wijn."* [1])

De genade ontvangen hebbende, trad ik die kerk vol moed binnen, en ik heb hare geloofsleer omhelsd met het volle besef der moeilijkheden en beproevingen die mij gevolgelijk bedreigden. En thans, nu ik Katholiek ben, ondanks de onaangenaamheden die mij weldra overstelpten als het natuurlijke gevolg mijner *ontwijfelbaar ondoordachte handeling,* geniet ik eene gerustheid en een zoeten vrede die ik nimmer te voren gekend heb, en die ik, zonder eenigen twijfel, te vergeefs zoude gezocht hebben, indien ik Protestant gebleven ware. Iedere dag en ieder uur van den dag verschaffen mij een middel om God te dienen; iets wat geen Protestant ooit verwachten kan, omdat zijne kerk hem leert dat het voldoende is den Heer een enkelen dag der week toe te wijden, of, met andere woorden, dat het genoeg is om in zeven dagen één maal de godsdienstoefening bij te wonen. Omdat ik nu in het bezit ben van dit groote voorregt, heb ik het vurige verlangen gekoesterd dat aan de gansche wereld in het algemeen en aan iedereen in het bijzonder mede te deelen. Waarde lezer, wie ge ook zijt, kom en oordeel zelf: bestudeer de redenen die mij er toe gebragt hebben zulk een gunstigen en kostbaren ommekeer te maken: en indien deze redenen u voeldoende toeschijnen, o! toef dan niet om in den schaapstal terug te keeren; want *„de nacht komt, wanneer niemand werken kan,"* [2]) en iedere toegang tot de feestzaal gesloten zal zijn. Ongelukkig zij die

[1]) Hand. II: 13. [2]) Joan. IX: 4.

zullen verzuimd hebben binnen te treden, toen de zoete stem van Jesus hen vriendelijk uitnoodigde.

Ik rigt het woord tot al de teêrgeliefde leden mijner familie in het algemeen, en tot ieder hunner in het bijzonder. Ik rigt het woord tot ieder lid van dien protestantschen club, waartoe ook ik nog kort geleden behoorde. Ik spreek tot ieder Protestant, die deze bladzijden mogt inzien, en die het zich ten pligt maakt God ter goeder trouw en uit al zijn vermogen te dienen, — zooals ik zelve hem diende, — overeenkomstig de openbaring die zijne geloofsleer hem heeft ingegeven, en terwijl hij al het mogelijke doet om God te behagen en hem de eer te geven die hem toekomt. Ja, ik spreek tot al deze personen, en alleen om hunnentwil schrijf ik deze regelen.

Ik zou het voorregt kunnen hebben aan verschillende personen de redenen van dezen grooten overgang woordelijk bloot te leggen; maar ik durf ze, helaas! niet mede te deelen aan hen die mij het dierbaarst zijn. De beminde dochter, die eens het volle vertrouwen en de onbegrensde liefde harer ouders genoot, heeft met hare geloofsverandering dat alles verloren. Zij, wier woorden en daden altoos werden goedgekeurd, wordt thans beschouwd als ongeschikt om verstandig over welk onderwerp ook te kunnen oordeelen. Maar dat doet er niet toe! ik zal, als het moet zijn, tienmaal meer dan dat kunnen lijden voor menschen die mij zoo lief zijn, en die, in allen gevalle, niets anders doen dan dezelfde gevoelens uiten, welke nog kort geleden ook de mijnen waren.

Ofschoon het mij nu, wel is waar, niet vergund is persoonlijk de redenen van mijn overgang aan die kostbare zielen te ontvouwen, heb ik voorzeker het regt niet verloren die redenen op te stellen in een vorm, die mij de hoop kan doen voeden dat ze hen, vroeg of laat, onder de oogen zullen komen. God bezigt dezelfde middelen niet voor alle menschen, en datgene wat mij heeft genoopt om het Katholiek Geloof te omhelzen, kan voor een ander geene vol-

doende reden schijnen om hetzelfde te doen. Het volgend eenvoudig verhaal is dus alleen bestemd voor hen die zich in een toestand, gelijk aan den mijne, kunnen bevinden; dat wil zeggen: zonder onderrigt, zonder talenten en zonder een buitengewoon verstand; en gewis, indien ik de eene of andere dezer hoedanigheden had noodig gehad, of indien zij noodzakelijk geweest waren voor de ontdekking der waarheid, zou ik haar nooit gekend hebben, en zoude ik ook nooit het geluk gehad hebben mij *Katholiek* te mogen noemen. Maar het is mij genoeg geweest om aan de *mogelijkheid* te gelooven dat ik alles niet bezat wat noodig was om gered te worden; en ik twijfel er niet aan of ieder konsekwent en opregt Protestant zal evenzoo gehouden zijn deze mogelijkheid aan te nemen, zelfs door zijn eigen geloofsregel, die hem voorschrijft om „den Bijbel te lezen", en te gelooven en te handelen naar den zin dien hij er in vindt, of naar de openbaring die hij van den Heiligen Geest heeft ontvangen. Dewijl nu deze regel daarenboven verpligtend is tot het laatste oogenblik des levens toe, kan men hieruit voorzeker besluiten dat er altijd nog iets te leeren overig blijft: en, wie weet of dat *iets* niet juist datgene is, wat hij moet weten of bezitten om zalig te worden.

Aldus geleid en bestuurd door mijne eerste grondbeginselen, gevoelde ik, zooals ik hiervoren reeds aanhaalde, dat ik niet *alles* kon bezitten; doch ik gevoelde tevens zulk een ernstig verlangen om de waarheid te leeren kennen, dat ik bereid was om mij die tot elken prijs te verschaffen. Ik gaf mij derhalve geheel over aan de goddelijke barmhartigheid en regtvaardigheid, terwijl ik den Hemel deze belofte herinnerde: „*Die zoekt zal vinden*" [1]), en ik had de overtuiging dat ik, vroeg of laat, mijn doel onvermijdelijk moest bereiken, dewijl mijn hart mij zeide dat *ik waarachtig zocht*, en dat God, in zijne regt-

[1]) Math. VII: 8.

vaardigheid, mijne volharding zou loonen. En kan ik thans, God zij geloofd! niet zeggen dat ik *alles* gevonden heb? ja, al wat men slechts kan verlangen, al wat mijne ziel heeft gevraagd.

Gij dan, die boven alles het heil uwer ziel zoekt, en die *het lezen en raadplegen der H. Schrift* in beoefening brengt, overweeg mijne aangevoerde gronden wel; want zij zijn op die H. Schrift zelve gegrond. O! mogt de almagtige God, die zachtzinnige en teedere Vader, die alles voor het heil zijner uitverkorenen beschikt, en die bij gevolg, op eene bijzondere wijze, wil, dat dit boekske in uwe handen komt, mogt hij, arme ziel, -- voor wie mijn hart bewogen is omdat gij tot dusverre *„geslingerd werd als de golven met alle winden van leeringen"* [1]) — aan uwe oogen dat schitterende licht openbaren, dat zijne volmaakte Geloofsleer in zich bevat, en u haar doen omhelzen terwijl het nog tijd is! Mogt hij u in het genot stellen van den vrede en der rijkdommen van dat Geloof, zooals ik zelve die geniet.

Doch indien deze bladzijden onder de oogen mogten komen van dezen of genen geleerden Protestant, die alligt gebreken in stijl en opstel vinden zou, dat hij zich dan herinnere dat zij geschreven zijn door eene vrouw, die nimmer het oogmerk had om ze te maken tot een uithangbord van kennis of talenten, maar wier eenigste doel is geweest het hart te treffen, in zooverre als zij ondersteund wordt door de waarheid.

---

[1]) Ephes. IV: 14.

Mrs FANNY MARIA PITTAR,

Eene Protestante, door den Bijbel bekeerd tot het Katholicismus.

EERSTE HOOFDSTUK.

Eene vriendin. — Ik bezoek haar te Edinburg. — Beroemde predikanten in die stad. — Leerrede van een Katholiek prediker. — Wat die Leerrede op mij uitwerkte. — Asch-Woensdag. — Leerrede van een Episcopaalsch predikant. — Onderhoud met dien predikant. — Gevolgen van dat onderhoud. — Ik val het Katholieke geloof mijner vriendin aan. — Uitwerkselen mijner tegenwerpingen op mij zelve. — Ik krijg bezoek van een oud vriend, protestantsch geestelijke. — Godsdienstig dispuut. — Gevolgen van dit dispuut. — Vertrek van mijn vriend den geestelijke, en raadgevingen die hij mij geeft. — Ik maak het besluit de bewijsstukken der Katholieke geloofsleer grondig te onderzoeken. — Een brief aan mijne ouders.

In het begin van 1842 verliet ik Dublyn, onder de leiding der Goddelijke Voorzienigheid, met het doel om een bezoek te brengen aan eene vriendin te Edinburg. Mijn echtgenoot bevond zich toen in Indië; en wat mij betreft, ik was eene opregte en ijverige protestante.

Ik had met die vriendin kennis gemaakt in Indië zelve, van waar wij het jaar te voren gezamenlijk waren terug-

gekeerd. Maar deze kennismaking was toen geene vriendschap geworden; want de noord- en zuidpool staan niet lijnregter tegenover elkander, dan de denkbeelden van ieder onzer op dat tijdstip. Mijne vriendin was jong, schoon en opgeruimd van natuur; zij bezat alle hoedanigheden om zich bij anderen bemind te maken. Eigenares van een aanzienlijk vermogen, verkeerde zij veel in de groote wereld en was ook daar zeer gezien. Ik, daarentegen, die geen dezer voorregten bezat, en die op mijn gelaat het treurig beeld eener onrustige ziel droeg, die voortdurend zocht naar iets wat zij nergens kan vinden en onophoudelijk gepijnigd wordt door één hoofddenkbeeld — dat van eene eeuwigheid, die ik wist dat mij te wachten stond, doch zonder eenige zekerheid dat ik eenmaal het middel zou bezitten om die eeuwigheid op eene gelukkige wijze binnen te gaan, — ik moest, naar allen schijn, wel de laatste zijn die haar kon behagen, even als ik van mijne zijde ook wel de laatste moest zijn, die zou trachten de vriendschap te winnen van iemand, die zulke gansch andere gevoelens koesterde dan ik.

Vóór onze kennismaking hadden wij van elkander reeds verscheidene zaken vernomen, die ons beiden betroffen. Deze inlichtingen nu verschilden naarmate onze karakters meer tegenovergesteld waren, en behelsden van beide zijden, al datgene wat in eene van ons beiden minder aantrekkelijk of minder aangenaam was. Zoo was ik, van mijn kant, evenzeer bevreesd voor de vrolijkheid en wereldgezindheid mijner vriendin, als zij daarentegen afkeer en verachting gevoelde voor mijne ernstige en kwezelachtige levenswijze, gelijk de wereldsche personen meestal de protestantsche vroomheid noemen.

Eindelijk ontmoeteden wij elkander voor het eerst. Mijne oogen, die nog niet gewoon waren aan de helder witte Indische kleederdracht, beschouwde haar met eene mengeling van bewondering en genoegen. Na het wisselen onzer eerste woorden, werd zij min of meer nadenkend;

zij scheen medelijdend en met moeite na te denken over alles wat men haar van mij gezegd had; zij scheen zelfs — en dit was werkelijk het geval — de rigting te betreuren die ik volgde, en die mij belette aan de vermaken der wereld even volkomen als zij deel te nemen.

Mijnerzijds had ik ook mijne gedachten. Het waren droefgeestige gedachten; het verdroot mij eene vrouw, die al het uiterlijke van een engel had, te zien voortleven, zonder aan iets anders dan wereldsche zaken te denken. Ik voedde derhalve inwendig de hoop eenmaal het werktuig te worden, waardoor de Voorzienigheid de ernstige gedachten aan dood en eeuwigheid in haar kon doen geboren worden. Ik stelde mij voor hiertoe een plotseling sterfgeval als aanleiding te gebruiken — welk geval zich, mijns inziens, in dit warme land, vrij spoedig moest opdoen, — en in die hoop besloot ik kennis met haar te maken en te onderhouden. Toen ons gesprek een weinig levendiger geworden was, ontmoetten onze blikken elkander menigmaal, en een glimlach van dankbaarheid, dien wij beiden voor elkaâr trachten te verbergen, en dien het ons onmogelijk was te weêrhouden, speelde om onzen mond, een vreemden indruk achter zich latende. Wat mij betreft, telkens als ik bij deze gelegenheid, — gelijk later bij zoo vele andere, — de verstandige gelaatstrekken mijner nieuwe vriendin beschouwde, ondervond ik eene zekere zoete kalmte, en werd ik doordrongen van een geheel nieuw gevoel, dat ik toen nog niet kon verklaren, maar dat mij scheen te zeggen, dat ik eenmaal alles aan haar zou te danken hebben.

Twee jaren verliepen er, waarin wij elkander dikwerf spraken; maar, dewijl mijne gezondheid begon te wankelen, kreeg ik den raad naar mijn vaderland terug te keeren. Toen ik mij naar mijne vriendin begeven had om haar de droevige tijding van mijn vertrek bekend te maken (want ik moest mijn man achter laten), scheen zij er onverschillig voor, en vergenoegde zich met te glimlagchen.

Maar toen zij bespeurde hoe gevoelig ik was voor de weinige genegenheid die zij mij betoonde, zeide zij: „Vergeef het mij, en beloof mij binnen kort mij nog eens te bezoeken." Ik beloofde het haar, zeer in mijn schik dit middel gevonden te hebben om te kunnen vertrekken. En toch, hoe zonderling! was zij, na mijn echtgenoot, degene, die ik het meest betreurde in Indië te moeten achterlaten. Werkelijk was ik, door den verren afstand van het land waar wij ons bevonden, om zoo te zeggen haar bloedverwant geworden; en daar zij, van den anderen kant, nog een kind was, toen zij er werd heengevoerd, en elders geene bloedverwanten meer had, dacht ik natuurlijk dat ik haar verliet, om haar in deze wereld niet weder te zien. Ofschoon men zou verwachten dat dit denkbeeld geene diepe ontroering zou veroorzaken dáár, waar zoo weinig sympathie bleek te bestaan, was dit echter, vreemd genoeg, niet het geval; en dit was niet alleen zoo bij mij, maar ook bij haar, zoo als uit het vervolg van dit verhaal zal blijken. Want, ofschoon wij elkander geen van beiden openlijk eene verklaring van wederkeerige genegenheid konden geven, en het ons onmogelijk was zelfs heimelijk aan het bestaan dezer genegenheid te gelooven, werden wij toch onwederstaanbaar tot elkander getrokken door eene magt en door een geheimzinnig voorgevoel, welke het ons niet gegeven was te begrijpen noch te ontraadselen, en welke wij, bij gevolg, niet aannamen. Doch zien wij wat de Voorzienigheid besloten had.

Getrouw aan mijne belofte, keerde ik bij haar terug, om haar mijn afscheidsbezoek te brengen. Daar mijn verblijf in Indië nog slechts van korten duur zou zijn, was ik dezen keer veel treuger dan den vorige. Maar hoe werd mijne smart niet verhoogd toen ik zag dat mijne vriendin mij met een gullen lach begroette. Ik wendde mij van haar af, haar een droevigen blik toewerpende, die haar scheen te zeggen: „Hebt ge me daarom hier laten komen?"

Zij antwoordde mij onmiddellijk, schreijende: „Vergeef mij, lieve vriendin! Schep moed; want wij zullen altijd te zamen vereend zijn! O! ik ben zoo gelukkig!"

Deze onverwachte woorden maakten dat ik haar aanzag. Ik meende te droomen. Zij vatte mijne hand, trok mij naar zich toe en zeide fluisterend:

— „Wat zegt ge er van? Wij vertrekken ook."

— „Waarheen?" vroeg ik, „waarheen?" naauwelijks wetende wat ik zeide.

— „Wel, naar Engeland," hernam zij.

— „Onmogelijk! Ik kan het niet gelooven. Hoe kan dit geschieden?"

— „O!" zeide zij, „dat denkbeeld is bij mij opgekomen, laatst, op dien dag, onmidelijk nadat gij vertrokken waart. Ik heb aan Johan (haar echtgenoot) gezegd dat hij vertrekken moest: en toen hij mij vroeg waarom, wist ik niet wat te antwoorden, want het was mij zelve onbekend. Al wat ik u zeggen kan is dat hij heeft toegestemd; en ons etablisssment zal de volgende week verkocht worden. Gij ziet dus dat wij elkaâr nog meer zullen ontmoeten."

Ik verliet mijne vriendin, aan deze vreemde tijding naauwelijks geloof kunnende slaan, en terwijl ik het heimelijk betreurde niet met dezelfde boot te kunnen vertrekken: want ik had plaats genomen op de eerste die naar Engeland onder zeil zou gaan, omdat de geneesheeren mij verklaard hadden, dat iedere uur voor mij van veel gewigt was, en dat een oponthoud van slechts weinige weken doodelijk voor mij konde zijn. Mijne vriendin en haar echtgenoot volgden mij echter eene maand na mijn vertrek. Het was juist gedurende die reis en aan boord zelf van het schip — ofschoon dat, over het algemeen, de laatste plaats is om iets goeds te leeren, — dat in haar hart de eerste kiemen van een nieuw leven ontloken.

Het volgend jaar, eenige maanden na hare aankomst te Edinburg, zond mijne vriendin mij te Dublyn, waar ik woonde, een brief; zij noodigde mij uit haar eens te komen

opzoeken, welk uitstapje, volgens haar, mijner zwakke gezondheid veel goed zoude doen. Haar brief was kort en bondig, maar welwillend, en bevatte niets dan hare uitnoodiging en een verzoek om die niet af te slaan. Dezelfde post bragt mij echter nog een brief, en wel van mijn broeder, die te Londen woonde. Deze laatste berigtte mij, dat mijne vriendin, sinds hare terugkomst in Schotland, *papist* geworden was.

Dat was treurig nieuws voor mij. Het verwonderde mij echter in geenen deele; want ik had bij mijne vriendin menigmaal een vurigen geest bespeurd, en een liefdevol hart, verborgen onder een ligtzinnig en dartel uiterlijk. Het wilde er dus gemakkelijk bij mij in dat de uiterlijke schoonheden van den katholieken godsdienst haar gewonnen hadden; maar het was mij onverklaarbaar waarom zij, in haar brief, met geen enkel woord van deze verandering repte. Al wat ik dus kon veronderstellen was, dat zij er zich over schaamde, en dat zij er behoefte aan had om het mij mondeling te vertellen. Op deze wijze redenerende was ik, in plaats van door deze tijding ontmoedigd te worden, spoedig getroost, en besloot ik, mede op raad mijner ouders, van hare uitnoodiging gebruik te maken. Daarenboven scheen het mij, nu dat zij wel een weinig aan God en godsdienst had willen denken, zeker toe, dat mij niets gemakkelijker moest vallen dan haar terug te brengen tot ons *allerzuiverst en allervolmaakst* geloof, hetwelk zij, arm schepsel daar zij was, nooit genoeg had geacht, uit hoofde der groote lichtzinnigheid waarmede zij alle ernstige zaken behandelde.

Deze wijze van zien vervulde mij niet alleen met de levendigste hoop ten opzigte mijner vriendin, maar zij scheen ook eenigermate het bezoek, dat ik mij voorstelde bij haar af te leggen, te heiligen. Opdat ik derhalve met gegronde hoop 's Hemels zegen zou mogen verwachten op mijne zending, om dit dwalend schaap terug te voeren naar den protestantschen schaapstal, waarvan het zich,

minder door overtuiging dan door onwetendheid, verwijderd had, begon ik mij tot mijne taak voor te bereiden; zoo zeker scheen het mij toe dat de Voorzienigheid mij er toe geroepen had. Ik zocht een protestantsch geestelijke op; ik raadpleegde den Bijbel; ik ontleedde denzelve om er al de texten in te ontdekken die geschikt waren om haren nieuwen afgodischen godsdienst te verpletteren. Ik verschafte mij de beste wapenen die in ons protestantsch arsenaal te vinden zijn. Ik voorzag mij van boeken, die er voor bekend waren de fijnste keur van argumenten tegen het Katholicismus te bevatten; ik bestudeerde ze; om kort te gaan, ik volmaakte mijne kennis naar mijn beste vermogen en op de zekerste wijze, om aan mijne vriendin het afdoend bewijs harer dwaasheid en dwaling te kunnen leveren. Eindelijk vertrok ik dan, terwijl ik God in vollen ernst bad, dat ik, in Zijne handen, het nederig werktuig mogt zijn, dat deze verdoolde ziel *naar de waarheid zou terugvoeren*. O! ik was er toen wel verre af te denken dat het gebed, wat ik zoo welgemeend voor een ander ten Hemel opzond, zoo spoedig en zoo barmhartiglijk ten voordeele mijner eigene ziel zou verhoord worden.

Weinig tijds na mijne komst in het huis mijner vriendin, ondervond ik die smartelijke en ontmoedigende gewaarwording, welke een protestant onwillekeurig gevoelt, als hij met zekerheid verneemt dat iemand, dien hij lief heeft, katholiek geworden is; — dat gevoel dat schijnt te zeggen: „Die ziekte is ongeneeslijk." En inderdaad had ik mij tot dien tijd nog gevleid met de hoop, dat mijn broeder aangaande mijne vriendin welligt slechts was ingelicht geweest. Evenwel had ik besloten mij niet aan mismoedigheid over te geven. Ik wilde ten minste eerst den voorraad krijgsbehoeften, dien ik in reserf hield, verbruiken, en ik wachte slechts dat de Voorzienigheid mij eene gelegenheid zou aan de hand doen om er gebruik van te maken.

Behalve de boeken, die ik had medegebragt en die over het onderwerp handelden, verbeelde ik mij nog de Katholieke geloofsleer volmaakt goed te kennen; ik wist, ten minste, dat ik er genoeg van geleerd had om volstrekt overtuigd te zijn, dat zij valsch en goddeloos was. Ik had haar altijd hooren veroordeelen door personen, die in alle opzigten ver boven mij stonden, zoodat ik meende volkomen gelijk te hebben wanneer ik zeide, dat zij niets anders was dan een afschuwelijk stelsel, dat goed was om de ziel te dooden. Bij dat alles meende ik, die uit eene katholieke stad kwam (zooals men Dublyn met regt zou kunnen noemen) een dubbel regt te hebben om al de hatelijkheden der Katholieke Kerk aantewijzen, van die „in purper gekleedde vrouw," gelijk ik haar dikwijls had hooren noemen. Intusschen was ik er verre af van ooit persoonlijk een of ander harer noodlottige gevolgen te hebben ondervonden; ik had er nooit een gezien, en evenmin had ik ooit van een Katholiek het een of ander punt mijner katholieke wetenschap geleerd, — neen; maar de meeningen die ik voorstond waren zoo algemeen de meeningen van hen met wie ik mij tot dusverre over dit onderwerp onderhouden had, dat mijn gevoelen mij onwederlegbaar toescheen. Voeg daarbij dat ik over den katholieken godsdienst altijd zulke werken gelezen had die ik, naar de wijze waarop zij gedrukt en uitgegeven waren, voor waar hield, voornamelijk omdat *de schrijver altijd de een of ander beroemd protestantsch geestelijke was.*

Zoodanig was, op dat tijdstip, de billijkheid van mijn oordeel en van mijne denkbeelden. Helaas! hoezeer wordt het oordeel der protestanten vooringenomen! Hoezeer wordt het eeuwige heil der ziel niet benadeeld door een onderrigt, dat op geene hechtere gronden steunt dan het mijne deed! Maar, God zij geloofd! een licht, veel grooter en helderder, is mij sinds verschenen; en ik bid God dat het zich spoedig moge verspreiden over een groot aantal menschen, wier eenige behoefte is om bevrijd te worden van

den sluijer, die hunne oogen bedekt en om zich gevrijwaard te zien van de vooroordeelen hunner eerste opvoeding. Mogten deze personen spoedig het bewijs erlangen dat de Katholieke Kerk en Geloofsleer, ofschoon het voorwerp der bespotting van vele menschen, desniettemin *de eenige wezenlijke en ware Kerk van Jesus Christus is!* Mogten zij de volmaaktheden dezer Kerk aanschouwen, hare voorschriften omhelzen en zich gewillig aan de vervolgingen onderwerpen, waarvan hare belijders steeds het slagoffer zijn! Ik kan hier nog bijvoegen, dat een der zekerste en snelste middelen om dusdanige uitkomst te verkrijgen eenvoudig hierin bestaat, om aan dergelijke waarlijk goedgezinde personen, *tot het doen van een naauwkeurig en onpartijdig onderzoek*, niet alleen in handen te geven hun bijbel en hun gebedenboek, maar zelfs eenige dier werken die de *pittigste* tegenwerpingen en bestrijdingen van het Katholicismus bevatten.

De stoïcijnsche hardnekkigheid, waarmede de Protestanten steeds den Katholieken de beschuldiging voor de voeten werpen, dat zij aan ongerijmdheden gelooven en die in praktijk brengen, en de prachtige bewijsgronden, die zij tegen een nimmer bestaan hebbend spook opeenstapelen, zijn inderdaad verwonderlijk; doch, eens van nabij gezien, wordt door deze bewijsgronden het verstand sterker aangespoord om in het Katholicismus de waarheid te gaan zoeken, dan dit zou geschieden door de talenten, die de voornaamste mannen dikwijls, op zoo krachtdadige wijze, tot dit doel aanwenden.

Maar zetten wij ons verhaal voort.

Na veertien dagen, of daaromtrent, besteed te hebben om de merkwaardigheden dezer oude stad te bezigtigen, meende ik dat de tijd gekomen was om mijne zending te beginnen, en ik zocht gretig naar eene gelegenheid om bij mijne vriendin het belangrijke punt harer geloofsverandering aan te roeren. Het geschikte oogenblik deed zich niet lang wachten. Ik onderhield haar zeer ernstig over den vreeselijken stap dien zij gedaan had, en ver-

volgens somde ik haar een voor een de noodlottige leerstukken der Kerk van Rome op. Zij antwoordde mij op een vasten, doch zeer bedaarden toon, dat deze en geene punten, die ik had aangevoerd, volstrekt geene katholieke leerstukken waren, en dat zij, als ik het haar wilde veroorlooven, mij het bewijs harer bewering geven zou. Ik was er nooit op verdacht geweest dat de zaak eene zoodanige wending zoude nemen; en ik moet bekennen dat ik er in geenen deele op voorbereid was. Ik had gedacht dat de bekeerlinge zich de moeite zoude gegeven hebben dit of dat leerstuk te verdedigen; maar, bij den eersten opslag, stoutmoedig te verklaren dat van al wat ik had aangevoerd niet één punt een katholiek leerstuk was, dat bragt mij, ik moet het rondborstig verklaren, niet weinig van mijn stuk. Ik gevoelde mij bijzonder verlegen; ik trachte dit voor mijzelve te verbergen, ofschoon ik inwendig geloofde dat *of* mijne vriendin was nog niet ingewijd in al de geheimen van haren zeer geheimzinnigen godsdienst, *of* ik zelve was, van mijne kindschheid af, ten opzigte van het katholieke geloof op eene grove wijze bedrogen geworden.

Na reeds verscheidene beroemde predikanten der stad gehoord te hebben, bragt de goedhartige echtgenoot mijner vriendin mij eens onder het gehoor van den eerwaarden heer C.... der episcopaalsche kerk. Die geestelijke werd als een groot redenaar beschouwd; en hij hield werkelijk eene uitmuntende leerrede. Vervolgens begaf ik mij eens naar de predikatie van den eerwaarden heer D...., van dezelfde secte, die minder beroemd was om zijne groote welsprekendheid, dan om zijne groote godsvrucht, welke hem, bij den belijder van welk geloof ook, algemeen bemind maakte. Deze heer hield ook eene zeer goede en fraaije leerrede. Daarna kwam de eerwaarde Doctor C..h..a, een presbyteriaansch geestelijke; en eindelijk, na al de anderen, de episcopaalsche bisschop.

Terwijl mijne vriendin mij over deze verschillende

geestelijken sprak, die zij, zoo als zij zeide, voor hare geloofsverandering allen gehoord had, vroeg zij mij schroomvallig of ik van mij zou kunnen verkrijgen nu ook eens een gewijd redenaar harer Kerk te hooren. Verlangend om haar een bewijs te geven der onwrikbaarheid van het geloof dat zij verlaten had, en haar willende toonen dat niets van hetgeen een katholiek priester konde zeggen in staat zou zijn mij aan het wankelen te brengen, stemde ik er in toe. Daarbij had ik op het Vasteland reeds verschillende katholieke kerken bezocht, en ik wist dat mijne ouders ze aan hunne kinderen hadden laten zien als voorwerpen die wel de aandacht waardig waren; op deze wijze was ik voor elke vrees gevrijwaard, en het denkbeeld dat ik, dusdoende, mijne beginselen in gevaar kon stellen, kwam niet bij mij op. Trouwens zoude ik mij geschaamd hebben, indien ik dergelijke vrees gekoesterd had.

De redenaar was de zeer eerwaarde Doctor Gillis. Hij koos eene vraag tot onderwerp die, toen hij haar aankondigde, mijn hart met een gevoel van triomfeerende vreugde vervulde; want ik dacht dat het mij ondoenlijk was een beter bewijs voor de goddeloosheid van den katholieken godsdienst te kunnen vinden.

Hij begon met de aandacht van zijn gehoor te vestigen op de beide kalenders: de protestantsche en de katolieke. Hij had twee kleine boekjes in de hand — een protestantsche en een katholieke almanak, beiden voor de stad Edinburg gedrukt, — en las ons eerst uit het eene en toen uit het andere den kalender voor van de maand, waarin wij toen waren. Ik geef hiernevens een letterlijk afschrift der beide aangehaalde boekjes. Ik neem dat hier op, omdat ik destijds zoo zeer twijfelde aan de waarheid van hetgeen ik hoorde, dat ik mij onmiddelijk de boekjes aanschafte, ten einde in het bezit van een geschreven bewijs te zijn.

Protestantsche Kalender.

FEBRUARIJ.

1. *Opening der visscherij benoorden den Tweed.*
2. *Sluiting der jagt op patrijzen en faizanten.*
3. Zondag. Sexagesima.
4. *Maria Lichtmis.*
5. Dood van Dr. Cullen, in 1790.
6. Dood van Dr. Priestly, in 1804.
7. De bisschop Keith geboren, in 1781.
8. *Onthoofding van Maria, koningin van Schotland.*
9. Dood van Dr. Gregorij, in 1733.
10. Zondag. Quinquagesima.
11. Dood van Descartes, in 1615.
12. Vastenavond.
13. *Aschwoensdag.*
14. *Sint-Valentijn!*
15. *Opening der visscherij met net en hengel, in den Tweed.*
16. *Geboortedag van Melanchton, in* 1497.
17. Eerste Zondag van de Vasten.
18. *Geboortedag van Luther.*
19. *De zon komt in de Visschen.*
20. De eerw. Charles Wolf sterft, in 1823.
21. Moord van Jacobus I in 1437.
22. *Dood van Adam Ferguson.*
23. *Geboortedag van den hertog van Cambridge.*
24. Tweede Zondag van de Vasten.
25. H. Matthias, apostel.
26. Dood van Sir J. Craig.
27. *Dood van Dr. Arbuthnot.*
28. *Montaigne geboren.*

Katholieke Kalender.

FEBRUARIJ.

1. H. Ignatius.
2. O. L. Vrouwe Lichtmis.
3. Zondag Sexagésima. H. Blasius.
4. H. Andreas Corsinus.
5. H. Agatha.
6. H. Dorothea.
7. H. Romualdus.
8. H. Joannes van Matha.
9. H. Apollonia.
10. Zondag Quinquagesima. H. Scholastica.
11. H. Raymondus van Pennafort.
12. H. Catharina van Ricci.
13. Aschwoensdag. H. Benedictus.
14. H. Valentinus.
15. HH. Faustinus en Jovita.
16. H. Onessimus.
17. Eerste Zondag van de Vasten. H. Fintanus.
18. H. Simeon.
19. H. Barras.
20. H. Tyrannio en zijne medgezellen.
21. H. Severianus.
22. St. Petrus-Stoel te Antiochië.
23. H. Serenus.
24. Tweede Zondag van de Vasten. H. Matthias.
25. H. Farasias.
26. H. Alexander.
27. H. Leander.
28. H. Proterus.

Na dat hij de hiergenoemde lijsten tot het einde toe langzaam gelezen en op enkele dagen met kracht gedrukt had, begon de prelaat zijne leerrede, die ik nooit vergeten zal. Ofschoon mijn pligt mij herinnert dat ik, bij de herziening van dit werkje, gehouden ben om, zoo veel ik kan, het weinige regt te herstellen, dat ik in mijn eer-

sten druk aan die leerrede heb laten wedervaren, vrees ik thans, nu de gelegenheid zich daartoe opdoet, ondanks den besten wil van de wereld, nog te zwak te zijn, om een juist denkbeeld te geven van hetgeen zij was. En inderdaad, tenzij mijn ongelukkigerwijze kort geheugen mij al de woorden des redenaars letterlijk weder te binnen bragt, zoude ik een godgeleerde, een schrijver of iets dergelijks moeten zijn, om over dit onderwerp te spreken, gelijk hij het deed. Al wat ik er mij nog van kan te binnen brengen is deszelfs algemeene strekking, de hechtheid der bewijsgronden, en de onwederlegbaarheid der daarbij aangehaalde feiten; — doch zoo als ik gezegd heb, ik zal mijn best doen eenig denkbeeld van die leerrede te geven.

De redenaar begon met te zeggen dat, gelijk de bladwijzer van een boek de stof waarover het boek handelt te kennen geeft, evenzoo een kalender de gewoonten en gebruiken der stad of der natie waartoe zij behoort vertoont. Hij toonde vervolgens aan hoe, in den katholieken kalender, iedere dag door de eene of andere heilige of godvruchtige herinnering aan God is toegewijd: „de katholieke kerk staat alle dagen open, en zij noodigt hare getrouwe kinderen dagelijks uit om zich met haar te vereenigen, ten einde der beleedigde Godheid het heilige en aanbiddelijke offer van den voor onze Verlossing gekruisten Jesus op te dragen. In dit zoenoffer kan de minste der Katholieken dagelijks aan zijnen God het offer brengen van zijn leven en zijn dag, van zijn arbeid en zijne liefde." — O! hoe zeer boeiden mij deze woorden! Hoezeer scheen dit alles juist datgene te zijn waaraan ik behoefte gevoelde, en dat mijn verlangen kon bevredigen! Maar het was katholiek, en dat was genoeg om mij te doen gelooven dat er, onder dien schijn van goedheid en zachtzinnigheid, eenig verborgen kwaad stak.

Toen verhaalde de redenaar, op de treffendste wijze, eenige trekken uit de levens der in den kalender genoemde

Heiligen, waarvan mij toen nog niets bekend was. Hij deed uitkomen hoeveel eer en glorie zij aan God gegeven hadden, dewijl zij, van nature zwakke en teedere schepselen, door de genade die hen versterkte in staat waren geweest allerlei smarten en pijnen, ja zelfs den dood te ondergaan, liever dan afstand te doen van hun geloof, dat zij tot den prijs van het bloed huns Scheppers verkregen hadden. Hij voegde er eenige woorden bij over de deugden, die het meest in ieder hunner hadden uitgeblonken, over hunne verstervingen, hun vasten, hun leven vol gebed en hunne overvloedige liefdadigheid. Hij wees ons kortelijk op de groote bovenmenschelijke heldenfeiten, die de geschiedenis van een aantal hunner verhaalt; daden die ons toonen hoe God niet alleen verlangt, maar er zelfs naijverig op is om aan de wereld te getuigen dat de Heiligen op aarde zijne getrouwe dienaren zijn geweest, en dat hij, bijgevolg, door hunne gebeden datgene heeft willen ten uitvoer brengen, wat de mensch, zonder zijne hulp, nimmer zou vermogen. Vervolgens zich regtstreeks tot zijne hoorders wendende, sprak hij deze woorden: „Ach! geliefde broeders, welk eene les is dit niet voor ons allen! Welk een verwijt over de laauwheid waarmede wij Hem dienen, die Zijn bloed voor onze zaligheid vergoten heeft, die ons zoovele goede voorbeelden gegeven en ons zoovele middelen om Hem te behagen verschaft heeft! Welk een verwijt over ons gebrek aan liefde, dankbaarheid, ijver en volharding...." en een groote traan welde uit zijne oogen op, terwijl een diepe zucht den volzin scheen te voltooijen, en woorden het gevoel dat hem bezielde niet konden wedergeven. — O! toen zeide ik tot mij zelve: als *dat* huichelarij is, is zij vreeselijk groot! En het scheen mij toe als gevoelde ik ook behoefte om te weenen. Ik weende inderdaad; maar het was van spijt, dat er ooit een man geboren was, die in staat was zulke gevoelens over iets dat Katholiek was uit te drukken.

Na eene pauze, die lang genoeg duurde om te doen denken dat het hem moeijelijk viel tot het volgende punt over te gaan, kwam de redenaar op den protestantschen kalender terug: — *Opening der visscherij benoorden den Tweed:* — Zietdaar, zeide hij, eene louter stoffelijke aankondiging, die slechts belang heeft voor de vischverkoopers en de liefhebbers van zalm. Vervolgens, *sluiting der jagt op patrijzen en faizanten:* — slechte tijding voor de jagers en lekkerbekken! Dan, *Maria Lichtmis:* — Waarom vinden wij hier de aankondiging van een feestdag die in hunne kerk op geenerlei wijze gevierd wordt?" Hij sprak toen een paar woorden over Dr. Cullen, Dr. Riesty, den bisschop Keith, enz. Hoe goed deed hij het bespottelijke van al deze personnaadjes uitkomen! Toen hij echter aan den achtsten dag, *de onthoofding van Koningin Maria*, gekomen was, o! toen stroomde uit zijn mond een vloed van welsprekendheid en droefheid, een Demosthenes of Cicero waardig. Zijne woorden ontnamen mij — en, ik ben er zeker van, aan allen die hem omringden, — alle mogelijke vooroordeel en vooringenomenheid, om slechts, naarmate hij ze afschilderde, deel te nemen aan de beproevingen en het lijden dezer koningin en martelares. Doch hoe verschillend was deze beschrijving van het verhaal dat ik er in mijne geschiedenis van Engeland van gelezen had!

Hij liet den aandoenlijken toon, die, ondanks al mijne pogingen, mij tot in het diepst mijner ziel geroerd had, op nieuw varen, om de volgende dagen van den kalender te bespreken. Het is onnoodig ze hier allen mede te deelen: ik zal alleen gewag maken van dien welke den meesten indruk op mij maakte, en die het eerst aan de beurt lag, — *Sint-Valentijns-dag!* Toen hij dezen dag genoemd had, zweeg hij eenige oogenblikken, terwijl hij zijn blik op bijna schalksche wijze liet rondwaren. Vervolgens somde hij op bedaarden toon, eenige merkwaardige voorvallen uit het leven diens Heiligen op, er tevens

bijvoegende welke toepassing er uit gemaakt en welk voordeel er uit getrokken kon worden door ieder zijner toehoorders, die allen door God geroepen waren om zich te heiligen, gelijk de H. Valentinus gedaan had. Vervolgens voegde hij er met eenigzints zachter stem bij: „Ziet daar wat wij vieren op den feestdag van den H. Valentinus. Maar laten de protestanten, de jeugdige protestanten van beider sekse, indien er hier tegenwoordig mogten zijn, voor zich zelven spreken, en zich eens afvragen welke gedachten er bij elken feestdag van onzen Heilige in hunne hoofden rondwarrelen!" (1)

Hier werd ik werkelijk boos; want het kwam mij van den redenaar ongepast voor dat hij van zijne stelling misbruik maakte, om aldus te spreken op eene plaats, waar niemand buiten hem een woord kon in het midden brengen. Maar toen hij zeide: „dat zij voor zich zelven spreken," zocht ik te vergeefs naar iemand die moed genoeg bezat om zijn raad op te volgen, en ik wenschte wel dat ik hem op de eene of ander wijze konde in de rede vallen. Maar weldra weder in mij zelve gekeerd, vroeg ik mij af, wat ik had kunnen antwoorden indien ik ware opgestaan, en of de bewijsgronden die ik zou hebben aangevoerd, de door hem gemelde waarheden niet nog meer zouden hebben doen uitkomen en ons ongelijk duidelijker zou hebben gemaakt. — Hij sprak toen ter loops een woord over het voordeel dat er in gelegen is om te weten *wanneer de zon in de Visschen* (2) *komt:* „Dit berigt," zeide hij, „heeft ongetwijfeld haar nut voor sterrekundigen, die zich in hunne berekeningen konden vergist hebben; maar de vraag blijft bestaan of het ooit

(1) Het is in Engeland, onder de protestantsche jongelieden van beider sekse, een algemeen gebruik, om elkander, op St. Valentijnsdag, anonieme of geteekende minnebrieven te schrijven, die veelal van geschenken vergezeld gaan, en welker zedelijkheid dikwerf veel te wenschen overlaat. VERT.

(2) *De Visschen:* Een bekend hemelteeken of sterrebeeld. VERT.

een middel zoude kunnen worden om een zondaar van levensgedrag te doen veranderen of om een mensch braver te maken! Vervolgens kwam *de geboortedag van den Hertog van Cambridge:* daar verklaarde de redenaar zich volstrekt buiten staat om te weten te komen voor wien dit berigt van nut kon zijn; maar hij veronderstelde dat de protestanten het wel zouden kunnen zeggen!

Daarna noemde hij den „Vastenavond" of *de dikke Dingsdag.* „Lekkernijen" zeide hij „zijn op zich zelf goede zaken; maar indien men ze dien dag na middernacht gebruikt, dooden zij de ziel." Van hieruit een overgang makende op de gehoorzaamheid, die de Katholiek zijner Kerk verschuldigd is, verklaarde hij hoe deze, door middel van oogenschijnlijk zeer geringe zaken, onophoudelijk door de Kerk wordt geroepen en vermaand om in alles aan God onderworpen te zijn. Ten einde zijn beweren te staven, zeide hij: „Men zou zich kunnen verbeelden dat het eten van een appel, of van de eene appel in plaats van de andere, eene zeer nietige zaak is; en toch, geliefde broeders, gelooven wij niet dat het eene geringe zaak is om te moeten sterven, — om weder in het stof, waaruit wij ontsproten zijn, terug te keeren en een aas voor de wormen te worden; dat alles is echter het gevolg eener enkele ongehoorzaamheid, door onzen eersten vader Adam begaan; dit alles is het gevolg van het eten eener enkele verboden vrucht, terwijl hij de keus had tusschen honderd anderen, waarvan hij naar hartelust gebruik kon maken. Hetzelfde geldt voor de lekkernijen; zij zijn aangenaam voor den smaak, en zijn welligt een goed voedingsmiddel, tot middernacht; maar, omdat de volgende dag een door de kerk voorgeschreven vastendag is, is het, ondanks dat verbod, eten van lekkernijen, na dat uur, eene groote zonde."

Op de laatste plaats kwam eindelijk de *Aschwoensdag,* en de goede bisschop scheen, bij het noemen van dien dag, met een nieuw leven bezield te worden.

„Aschwoensdag," hernam hij. „wat beteekent dat? Mogt de Katholiek dit verlangen te vernemen, dat hij zich dan naar zijne Kerk begeve en dáár zal men hem leeren *dat hij stof is en tot stof moet wederkeeren.* Men zal hem daar asch op het voorhoofd leggen, om hem in staat te stellen de waarheid van hetgeen hij hoort te *gevoelen*, en om (in tegenstelling van zoovele menschen, die hun best doen om het te vergeten) hem aan de werkelijkheid geloof te doen slaan; nadat hij dan zijne ellende volkomen zal begrepen en erkend hebben, zal men hem aantoonen hoe hij, door boetvaardigheid, den toorn Gods over zijne tallooze overtredingen zal kunnen stillen. Maar de Kerk zal het daarbij niet laten; als eene teedere moeder zal zij hem aansporen tot volharding in het gebed; zij zal hem verschillende onderrigtingen geven, die voor den H. Vastentijd geschikt zijn, en daarna zal zij hem de noodzakelijkheid der door haar opgelegde vasten uit de schriftuur zelve bewijzen, van af den aanvang der Oude Wet tot aan het voorbeeld, dat de Zaligmaker en zijne Heiligen ons gegeven hebben. Ten slotte zal zij hem daartoe aansporen door middel zijns eigen priesters, die niet zal nalaten, zoowel door woorden als door voorbeelden, hem de vervulling van zulk een belangrijken pligt voor te schrijven. Maar gij, protestantsche broeders, zoo er hier ten minste een tegenwoordig is," (en er was daar eene protestante, die gevoel had voor zijne woorden, en in wier hart hij door Gods Voorzienigheid goed zaad strooide) „wat zal men u, in uwe kerk, van dien dag zeggen? Zal men u over stof en boetvaardigheid spreken? Welke verpligtingen zal men u daar opleggen om te vasten en uw ligchaam voor God te kastijden? — en toch, door zulke daden kunt gij zijnen door uwe zonden opgewekten toorn stillen. Ik moet u, helaas, openhartig verklaren dat men u daar volstrekt geene verpligting opleggen zal; want, al konde hij het doen, zou uw geestelijke u toch niet iets durven opleggen wat hij zelf niet doet; en bijgevolg zal

hij, ondanks het voorbeeld en het gebod van den Zaligmaker, wel zorgen dat hij daarover het stilzwijgen bewaart. O arme protestant! overweeg dit wel, en vraag u zelve af, waarom uwe kerk dien dag geopend is, en waarom in uw gebedenboek de Aschwoensdag vermeld staat, terwijl het daar slechts een woord zonder beteekenis is (1). Indien gij er echter werkelijk de reden van weten wilt zal ik ze u zeggen; zij is eenvoudig deze: dat komt omdat uw gebedenboek uw eigendom niet is: het is nooit voor uwe kerk geschreven geworden; maar het werd ontleend aan ons, Katholieken; het werd genomen uit ons Missaal. En dat gebeurde omdat men op het tijdstip, dat verkeerdelijk de *Hervorming* wordt genoemd, bevreesd was al te veel van onze feestdagen en vrome gebruiken weg te cijferen; en om die reden behield men er eenige, ten einde het geweten gerust te stellen dergenen, die de voorkeur gaven aan het volgen van den gemakkelijken *nieuwen weg*, waarin men hun die dwaze farizeeïsche verpligting niet zou opleggen om te moeten *vasten*, *biechten*, en meer dergelijke lastige dingen. Maar spoedig, arme protestant, zal men er zorg voor dragen, gelijk de Methodisten en Presbyterianen reeds gedaan hebben, dat men de weinige sporen van het Katholicismus, die in uwe anglikaansche instelling u, als eene gestrenge waarschuwing, nog overig blijven, mede te doen verdwijnen; en dan kunt ge bedaard insluimeren om te ontwaken..... waar? Ja, dat is de vraag! — waar? Voor het oogenblik, protestantsche broeder, komt het er slechts op aan om te weten of het vasten en de Biecht van God zelf zijn in-

(1) In de engelsche episcopaalsche kerk, die, in tegenstelling van de protestantsche kerk in Nederland, nog veel van de katholieke gebruiken behouden heeft, wordt ook de Aschwoensdag nog zoogenaamd gevierd, en komt die dag dan ook nog in de engelsche gebedenboeken voor.

VERT.

gesteld. Uw Bijbel, uw Gebedenboek kunnen u het antwoord geven: zij raden en bevelen u beide oefeningen aan; en wanneer deze voor de Katholieken noodzakelijk zijn, zijn zij dat ook voor u. Waak dan, opdat, als de bruidegom komt, gij niet van den bruiloftsdisch wordt uitgesloten, omdat gij geen bruiloftskleed aan hebt. Ga dan, arme protestant, met Aschwoensdag naar uwe kerk en kom terug om mij te zeggen of datgene, wat uw geestelijke u dien dag heeft medegedeeld, u wijzer heeft gemaakt. Gij vindt den *Aschwoensdag* in uw gebedenboek en in uw kalender opgeteekend, en, bijgevolg, is uw geestelijke u daarover eenige verklaring schuldig: vraag hem, zoo ge wilt, waarom die dag daar genoemd wordt en waarom hij er niets van zegt."

De geleerde prediker voegde daar nog vele andere dingen bij, die het mij volstrekt onmogelijk is weder te geven; maar hij had er reeds genoeg en voor mij waarlijk te veel van gezegd. Het speet mij danig dat alles wat ik gehoord had zoo naauwkeurig doel trof, en aan mijn verstand zoo klaar bewees dat de Katholieke Kerk *alleen* beoefent wat zij leert, dat zij *alleen* den zwakken mensch ter hulp kan komen en hem er toe brengen kan, om aan zijn eeuwig heil te arbeiden, niet slechts één dag in de week, maar van af den Zondagmorgen tot den Zaturdagavond.

Al wat ik gehoord had bevatte voor mij eene vreeselijke en onrustbarende waarheid; want de stem van mijn geweten bevestigde de woorden van den redenaar, en terwijl ik er de waarachtigheid van gevoelde, was ik tegelijkertijd bovenmate verwonderd en in verlegenheid gebragt. Ik had inderdaad nooit eene preek gehoord, waarin zooveel verschillende stoffen behandeld werden. Zij was zoo geheel toepasselijk op al mijne behoeften en verlangens en van zulk een groot belang dat ik, middelerwijl ik hare uitwerkselen haatte, toch gedwongen werd haar aan te hooren en de waarheden, die zij

bevatte, goed te keuren. Om kort te gaan, mijne gewaarwordingen waren even verscheiden als de onderwerpen die zij behandeld had; want zij bevatte gewijde en profane zaken, God en de wereld, theorie en praktijk, het komische met het ernstige; eigenlijk veel meer dan ik kan zeggen om een juist denkbeeld van hare kracht en uitwerking te geven. Al wat ik er van weet is, dat zij, uitgesproken als zij werd door een katholiek priester, mij bijna de magt tot spreken benam, en mij inwendig deed wenschen, — doch waartoe hielp dat wenschen? — dat de man, die op dergelijke wijze den leugen in waarheid kon veranderen, nooit het licht hadde gezien, of wel dat ik bij mijne geboorte in het bezit ware gesteld dier waarheid, welke hij mij zoo schoon, zoo noodzakelijk, zoo volmaakt en zoo zoet deed schijnen.

Voor het eerst in mijn leven meende ik te begrijpen wat God werkelijk van mij verlangde; en deze preek, die gelijk ik mij verbeeldde, zoo geheel tegenstrijdig met de christelijke leer begonnen was, eindigde met Christus zelf, en gaf mij een helderder denkbeeld van mijn pligt jegens God, dan al de preken bij elkander genomen, welke ik tot dusverre gehoord had. Ik was, met één woord, geheel van mijn streek. Het denkbeeld dat de volmaakte waarheid, tot groote schande mijner eigene kerk, in de Katholieke Kerk te vinden was, bragt mijn verstand bijna aan het dolen; en echter gevoelde ik dat de woorden van den prediker de waarheid bevatteden en dat zijn oordeel regtvaardig was; ik gevoelde tevens dat twee zaken, zoo lijnregt tegenovergesteld als de twee godsdiensten waarvan sprake is, beiden niet door denzelfden God konden zijn voorgeschreven. Welke inwendige angsten moest ik niet uitstaan, uithoofde ik, tusschen twee zulke lastige uitersten, niet wist hoe ik tot de waarheid moest komen.

Maar te midden van dezen inwendigen strijd was ik er verre af om aan mijne vriendin te verklaren dat ik mij voor geslagen hield, of dat mijn geloof door de preek

van den bisschop geschokt was; integendeel; ik gaf voor dat niets gemakkelijker was dan eene schoone rede van den kansel te houden, wanneer niemand er een woord tegen in kan brengen. O neen! ik was er verre af een schat te verwerpen, dien ik zoo lang en zoo opregt had lief gehad, dien ik sinds mijne kindschheid niet had verlaten en waarvoor ik, op gevorderden leeftijd, zooveel verwijtingen had moeten aanhooren. Neen, neen; maar om den prediker, door zijne eigene woorden te bewijzen, dat ik voor God zuiver was, besloot ik letterlijk ten uitvoer te brengen wat hij mij te doen had voorgehouden. Ik nam mij derhalve voor mij, met Aschwoensdag, naar eene protestantsche kerk te begeven, en, als het moest zijn, mij tot een protestantsch geestelijke te wenden, die er zich voorzeker een pligt en een genoegen uit maken zou aan mijne behoeften te gemoet te komen, mijne onwetendheid aan te vullen en mij de middelen aan de hand te doen, om op mijn gemak te bewijzen dat de katholieke bisschop, met al zijne welsprekendheid, zoo volkomen dwaalde als ik altijd gemeend had.

Die langverwachte Aschwoensdag brak eindelijk aan, en ik maakte mij, met het grootste ongeduld, gereed, om den reeds meergenoemden episcopaalschen geestelijke, den eerwaarden heer D....d, te gaan hooren. Deze predikant was mij door de schoonzuster mijner vriendin bijzonder aanbevolen. Zij wachtte met eene levendige belangstelling het gevolg der gebeurtenissen, die tusschen ons waren opgekomen, af; en, ofschoon zij de presbyteriaansche leer beleed, had zij dezen geestelijke zelve gekozen, omdat hij in een buitengewoon goeden naam stond van kennis en godsvrucht, en bij alle partijen algemeen gezien was. Hij was, met één woord, juist de man die mij paste.

Ik begaf mij naar de kerk, door deze zelfde dame vergezeld; en, eene der beste plaatsen uitgekozen hebbende, knielde ik neder, om God te bidden dat hij mij op bijzondere wijze ter hulp mogt komen, door den predikant die

woorden in den mond te geven, welke het best op mijne behoeften van toepassing waren, en die niet alleen voldoende moesten zijn om mijn verstand te bevredigen, maar mij ook de middelen moesten verschaffen om mijne vriendin van de dwaling te redden.

Eindelijk begon de predikant zijne leerrede. Op dat oogenblik kon ik mijn hart voelen kloppen. Ik luisterde met alle aandacht, in de hoop nu spoedig alles of meer dan genoeg te zullen hooren, om mijne vriendin het stilzwijgen te kunnen opleggen en mij zelve het bewijs te verschaffen, dat de arme en verblinde bisschop zich wel zeer vergist had. toen hij onze geestelijken niet in staat achtte om eene reden — en zelfs eene meer dan voldoende reden — te geven van de zaken, die de zamenstelling en inrigting onzer kerk uitmaken. Te midden van deze gedachten werd ik onaangenaam verrast door eene overtuiging, die mij ongerust maakte: het was namelijk dit, dat de preek snel haar einde naderde en er nog geen enkel woord over den *Aschwoensdag* gesproken was: er was geen meer kwestie van dan of deze dag nooit bestaan had. Nog is het tijd, dacht ik; maar neen, de preek eindigde zooals zij begonnen was, zonder dat er de minste toespeling op het zoozeer verlangde onderwerp gemaakt werd. Wat te doen? De predikant was mij ten eenenmale vreemd; en, om welke reden weet ik niet, maar mijne gezellin, die niet tot zijne sekte behoorde, weigerde volstandig hem te gaan spreken. Intusschen was het mij onmogelijk naar huis terug te keeren zonder licht of hulp ontvangen te hebben. Wat stond mij dan nu te doen? Ik gevoelde dat er geen tijd te verliezen was met nutteloze pligtplegingen; want het was voor mij van het grootste gewigt om te worden ingelicht, omdat, als de katholieke prediker de waarheid gezegd had over den kalender en den Aschwoensdag, hij dit evenzeer over andere zaken zou gedaan hebben; en dan, wee mij!

Terwijl al deze verschillende gedachten mijn brein

benevelden, zag ik de eerwaarde Heer den predikstoel verlaten. Ik wist dat, wanneer ik hem uit het gezigt verloor, het mij veel meer moeite zou kosten hem op eene andere plaats te naderen, en besloot dus, dewijl de rust mijner ziel dit vorderde, hem stoutmoedig tegemoet te gaan, onverschillig welke de gevolgen van mijn stap mogten zijn. Ik stond dan zonder aarzelen op, en kwam juist bij tijds aan den voet des kansels om den predikant tegen te houden. Toen ik hem vervolgens genoegzaam genaderd was om fluisterend tot hem te kunnen spreken, verontschuldigde ik mij over mijne vrijpostigheid dat ik hem op die plaats aansprak. Ik zeide hem dat ik eene vreemdelinge in Edinburg was, en ik mij tot hem wendde om een antwoord te verkrijgen voor zekere vraag, mij door eene katholieke vriendin gedaan, en welke vraag ik, tot mijn groot leedwezen, noch voor mijne vriendin, noch voor mij zelve, op eene voldoende wijze kon oplossen. Die vraag, zeide ik, is deze: *Welke is de juiste beteekenis van den Aschwoensdag?*

Hij vatte toen op de innemendste wijze mijne hand, en knikte mij zóó vriendelijk en welwillend toe, dat mijn hart de schoonste hoop begon te voeden. Vervolgens, mij strak aanziende, zeide hij:

„Gij weet ongetwijfeld dat wij, protestanten, in onze kerk, niets met *Asch*, of *Waskaarsen*, of *Krucifixen*, of hoe al die prullen heeten mogen, te maken hebben?"

„Zulks is mij bekend, mijnheer," antwoordde ik.

„Welnu," vervolgde hij, „als dat zoo is, beteekent de benaming van dezen dag volstrekt niets dan eenvoudig eene benaming; en, inderdaad, hoort zij in onze gebedenboeken niet te huis, evenmin als Kersmis (*Christmas Day*), dat wij eigenlijk de Geboorte des Heeren moesten noemen, omdat de benaming *Christ's mass day* (hetgeen wil zeggen Dag van Christus' mis (1), of mis ter eere der Ge-

(1) Van daar de in het Hollandsch afgeleide benaming *Christus' mis Christmis, Kerstmis of Kersmis.* VERT.

boorte van Christus) eene roomsch-katholieke uitdrukking is, even als Aschdag, enz; het gezonde verstand zegt ons werkelijk dat deze namen niet in een gereformeerd gebedenboek moesten gevonden worden." (1)

Bij dezen woorden gevoelde ik mijn moed verzwakken; de preek van den katholieken geestelijke kwam mij duidelijker dan ooit voor den geest, en ik werd overstelpt door de onrustbarende gedachten, dat hetgeen ik zoolang als een kostbaren schat bewaard had, welligt het ware niet was. Toen ik konde spreken, zeide ik:

„Maar, mijnheer, moet ik *dat* aan mijne vriendin zeggen?"

„Neen, neen, volstrekt niet," antwoordde hij; „maar zeg haar alleen dat, aangezien de asch een zinnebeeld der vernedering is, deze dag *Aschdag* genoemd wordt, om ons te herinneren dat wij gedurende de veertig dagen, waarvan hij de eerste is, ons moeten vernederen door vasten en het gebed."

„Vasten! mijnheer," riep ik, bijna verstikkende onder de verschillende gevoelens die mijn hart bestormden, uit; „maar ik heb nog nooit in mijn leven gevast, als ééne keer, toen de koningin het bevolen had; en wanneer ik van vasten spreek, zal dit bijgevolg voor mijne vriendin eene nieuwe overwinning zijn; want gij weet wel, mijnheer, *dat wij niet vasten!*"

„O, mijn kind, dat is heel wat anders," zeide hij, „maar als het vasten u verontrust, spreek er dan volstrekt niet van."

Toen zag hij mij strak aan en trok mij, met de hand die hij niet had losgelaten, nog digter bij hem, en vervolgde in dezer voege:

---

(1) De hollandsche lezer vergete niet dat hier en in het vervolg steeds sprake is, van het *engelsche* gebedenboek der *episcopaalsche kerk*.

VERT.

„Gij weet, mijn kind," (ik moet hier aanstippen dat ik nog nooit een geestelijke had ontmoet die zoo vriendelijk, zoo welwillend en zoo vaderlijk goed was), gij weet dat men aan het woord *vasten* verschillende beteekenissen kan geven; daarenboven zal het u niet onbekend zijn dat vele goede protestanten vasten, en dat velen hunner die het niet doen, of het niet kunnen doen, in den geest vasten; en God, die alleen het binnenste des harten kent, neemt hunne goede gezindheid in aanmerking. Daar uw geweten echter nog niet volkomen is gerustgesteld, raad ik u aan u niet van het woord *vasten* te bedienen, maar eenvoudig te zeggen: *om ons te vernederen door het gebed.*"

„En is dat dan het gevraagde antwoord, mijnheer?" zeide ik stamelend, want ik konde kwalijk een woord uitbrengen. Daarop sloeg ik mijne oogen op, en mijn blik ontmoette den zijne, die met eene uitdrukking van onrust en angst op mij gevestigd was; want ik veronderstel dat hij op mijne ontstemde gelaatstrekken de ontevredenheid las, welke ik inwendig gevoelde. Hij vatte mijne hand, die ik uit de zijne teruggetrokken had, op nieuw, en ze tusschen zijne beide handen drukkende, zeide hij met een vriendelijken nadruk:

„Vergun mij, ofschoon ik u geheel vreemd ben, u te zeggen, hoe schadelijk de gevolgen van den omgang met katholieken zijn: vermijd dien omgang; ja, ontvlugt denzelve; want, geloof mij, gij zult er niets geen goed, maar alle mogelijke kwaad uit trekken."

Bij deze woorden scheidden wij. Daar stond ik, vol schaamte en met een beklemd hart: — want hoe zoude ik voor mijne vriendin verschijnen, en welk antwoord moest ik haar geven op de tallooze vragen, welke zij — daar twijfelde ik in geenen deele aan — niet kon nalaten over dit thans door mij zoo zeer gevreesde onderwerp te doen?

Mijne vrees werd niet verwezenlijkt. Mijne vriendin,

die mijne smart en mijn inwendigen strijd bij den eersten opslag bemerkte, en klaarblijkelijk medelijden met mijn toestand gevoelde, onthield zich, voor het oogenblik, van iedere opmerking.. Daar zij echter, gelijk zij mij later vertelde, den schat dien zij bezat op den waren prijs stelde, en verlangend was dien met mij te deelen, meende zij echter, eenige dagen later, dat het haar plgt was dit stilzwijgen te verbreken. Zij ging er dan eindelijk toe over om mij, met evenveel verstand als gevoel, te vragen, of de vraag, welke ik den protestantschen geestelijke had voorgelegd, op eene voldoende wijze was opgelost geworden: en welke deze vraag was. Eenige dagen nadenkens en het gebed hadden er veel aan toegebragt om mijn geest tot bedaren te brengen en te versterken. Ik deelde haar dus, met de grootste bedaardheid, woord voor woord het van den geestelijke ontvangene antwoord mede.

„En gelooft gij dat dit antwoord voldoende is?" hernam zij.

„Neen," zeide ik, „geenszins; maar indien gij u verbeeldt dat ik een geheel stelsel zal veroordeelen omdat, onder het groot aantal zijner aanhangers, een enkel persoon gevonden wordt, die onbekwaam is deszelfs beginselen te verdedigen, o, dan kent gij mij niet!"

En ofschoon ik aan haar niet zou willen of durven zeggen, of aan mij zelve bekennen, hoezeer het denkbeeld, dat mijn godsdienst de ware niet kon zijn, mij toen vreemd was, gevoelde ik echter steeds dat het onderwerp in kwestie van elk ander verschilde, omdat het hier de eeuwige bestemming onzer zielen betrof, en, hetzij mijne vriendin gelijk had of niet, het in allen gevalle zou eindigen met *eene van ons beiden* in het ongelijk te stellen. Voeg bij dat alles de wonderbare verandering, die zich in de manieren en het uiterlijke mijner vriendin openbaarde.

Deze verandering bragt mij waarlijk niet weinig in

verlegenheid en maakte mij bevreesd voor mijne eigene zaak; want mijn hart zeide mij dat die verandering niet de vrucht der dwaling kon zijn: in haar geheele wezen lag het beeld eener beminnelijke rust en van een zoeten vrede, welke zij vroeger nooit gekend had. Onder den invloed van een en ander besloot ik de zaak te behandelen met al de opregtheid en den ernst die zij verdiende, en het gesprek voortzettende, zeide ik:

„Indien gij uwe koets wel ter mijner beschikking wilt stellen, zal ik morgen over dit en meer andere punten een anderen geestelijke gaan raadplegen: dat zal mij in staat stellen de zaak beter te beoordeelen."

De volgende morgen brak aan. Ik bezocht drie verschillende heeren, die men mij als uitstekende predikanten en zeer bekwame mannen had aangewezen. Maar in waarheid, — en ik verklaar het plegtig voor God, — deze poging was nog onvoldoender dan de eerste. Terwijl ik al het gebeurde weder voor mijn geest riep, maakte ik het voornemen om, voor het geval ik mogt overwonnen worden, mij niet dan na een hevigen strijd over te geven; en bijgevolg wilde ik, indien ik mijn godsdienst niet op eene voldoende wijze kon verdedigen, ten minste beproeven wat ik zou kunnen verkrijgen, wanneer ik dien mijner vriendin aanviel. Op deze wijze kon ik mij altijd met eenige hoop vleijen, omdat, miste mijn godsdienst ook al goede gebruiken, de hare daarentegen geen gebrek had aan slechte.

Ik begon derhalve mijn aanval; en het eerste wapen, waarvan ik gebruik maakte, was deze opmerking: dat de Katholieken den Paus als *onfeilbaar* beschouwen; dat zij hem *God* noemen en hem met al de titels begiftigen, welke de H. Schrift aan Jesus Christus toekent. — Ik had deze bewering gevonden in een der boeken, welke ik had mede gebragt om mijne vriendin te bekeeren.

Tot mijne verwondering antwoordde zij mij, op zeer bedaarden doch beslissenden toon, dat dit de leer der

Katholieke Kerk niet was, en ook nooit geweest was; maar dat de Paus, wel verre van onfeilbaar of zondeloos te zijn, niet ophoudt zich te vernederen, door aan de voeten eens armen monniks geknield, zijne zonden aan God te belijden; dat hij buitendien nooit de H. Offerande der Mis opdraagt, zonder door het bidden van den *Confiteor* eene openbare belijdenis zijner zonden te doen: een gebed, waardoor hij erkent zondaar te zijn en nederig vergiffenis vraagt aan God, gelijk dit gedaan wordt door ieder priester, telkens voor dat hij het grootste offer des Christens, het heilig Misoffer gaat opdragen. En wat den titel „*God*" betreft, dien de Katolieken, naar het voorgeven der protestanten, den Paus geven, zeide zij: de Paus is net even min God als ieder ander voornaam persoon dit kan zijn, die wordt aangesproken met den titel van „*Monseigneur*", in het latijn „*Dominus.*"

Ik had nooit geweten dat de priesters zelven ook gehouden waren te biechten: ik meende inderdaad dat de biecht slechts een juk was, waarmede zij de schouders van het volk drukten, ten einde het beter in slavernij te houden. Ik was dus niet minder onthust door haren zachtzinnigen toon, dan door de woorden die zij gesproken had, en ik liet dit punt derhalve onmiddelijk varen, om een ander, dat mij zekerder toescheen, aan te grijpen. Met evenveel, zoo niet met meer zelfvertrouwen dan de eerste keer, haalde ik dan het feit aan, dat te overbekend was om geloochend te worden, dat de Katholieke Kerk aan hare leeken het gebruik der H. Schrift verbiedt. „En welk kwaad," zeide ik, „moet niet uit een dergelijk helsch despotismus geboren worden!" Ik had deze woorden echter naauwelijks uitgesproken, toen ik mij herinnerde dat de Bijbel, van welks inhoud mijne vriendin, toen zij nog protestant was, niet veel wist, sinds zij Katholiek geworden was, hare voortdurende studie uitmaakte. Hare grondige schriftuurkennis had mij in den laatsten tijd, bij menige gelegenheid, verbaasd.

Haar antwoord op deze tweede bewering was niet minder vol waardigheid dan het vorige. Zij verklaarde ronduit dat dit verbod nooit of nergens aan de Katholieken gedaan is: juist het tegendeel is waar, dewijl *getrouwe overzettingen* des Bijbels in alle talen, op bevel der Kerk, overal waar zij het volk in staat acht dezelven met vrucht te lezen, ten allen tijde in omloop waren en nog in omloop zijn. „Daarenboven," voegde zij er glimlagchend bij, „moet ik zelve, in eigen persoon, een sterker bewijs tegen uwe opwerping zijn, dan alles wat ik zou kunnen aanvoeren."

Ik was inwendig werkelijk teleurgesteld; maar, nog een zekeren schijn van zelfvertrouwen behoudende, sprak ik haar over de *Biecht*, dat vreeselijkste van al de misbruiken der roomsche Kerk, buiten haar geheel en al onbekend, en die, naar ik menigmaal door de vroomste protestanten had hooren zeggen, „de oorzaak is van meer zonden, dan al de kunstmiddelen die de Satan heeft uitgevonden." Ik gaf haar al mijn afschuw te kennen over eene met de menschelijke natuur zoo tegenstrijdige leer, en ik eindigde met dengene van krankzinnigheid te beschuldigen, die van gevoelen kon zijn dat de priester, een zondig mensch gelijk wij allen, de magt zou bezitten om de zonden te vergeven. Ik was er zeker van dat dit punt een katholiek leerstuk was; en bijgevolg voedde ik de hoop hierin op mijne vriendin een voordeel te behalen, groot genoeg om de nederlaag, bij de andere vraagpunten ondergaan, uit te wisschen.

Maar helaas! ofschoon ik dezen keer wel is waar gelukkiger was dan de vorige malen, in zooverre dat mijne vriendin mij nu niet dadelijk zeide dat mijne bewering valsch was, twijfel ik er aan of mijne nederlaag niet nog volkomener was.

„Ja," zeide zij, „gij hebt volmaakt gelijk wanneer ge beweert dat de biecht en de absolutie twee katholieke leerstukken zijn die, in overeenstemming met de woorden des Zaligmakers, welke in den Bijbel zijn opgeteekend,

ten allen tijde in onze Kerk in gebruik geweest zijn en nog zijn; maar," vervolgde zij, „ik kan niet aannemen dat die leer uitsluitend aan ons alleen toebehoort, omdat de episcopaalsche kerk, waartoe gij behoort, in haar gebedenboek of handboek der liturgie, aan hare geestelijken, bij het bezoeken van zieken, oplegt, *om den zieken te vermanen hunne zonden te biechten en om hen daarna te absolveren.* Dezelfde pligt wordt hun opgelegd bij hunne wijding, als de bisschop verklaart dat hij hun de magt schenkt om de zonden te vergeven."

Meer dan ooit verwonderd over de bedaardheid waarmede zij zulk eene vreemde bewering aanvoerde, sloeg ik onmiddelijk mijn gebedenboek open, om haar hare dwaling te bewijzen. Maar hoe groot was mijne ontsteltenis, toen ik er de woorden mijner vriendin, letterlijk zooals zij ze had uitgesproken, in terug vond. Ik kon mijne oogen niet gelooven, en nadat ik mij vergewist had dat het boek, dat ik in de handen had, wel degelijk mijn eigen boek en geene vervalschte uitgave was, gevoelde ik mij geheel overwonnen. Mijn hart klopte geweldig, uit vrees dat mijne zaak nu werkelijk eene verloren zaak zoude zijn; want het gezonde verstand zeide mij dat, als Christus aan zijne priesters de magt om de zonden te vergeven geschonken had in een nu *vervlogen tijd*, hij hun deze magt ook voor *alle tijden* had gegeven. Daarenboven gevoelde ik tevens dat, als het den mensch nuttig was zijne zonden aan den priester te biechten in het uur des doods, wanneer de zonden of de gelegenheden tot zondigen op het punt staan hem te verlaten, het nog veel noodzakelijker en voordeeliger voor zijne ziel moet zijn om dat te doen wanneer hij in het bezit is van al de kracht zijner gezondheid, en zich ieder oogenblik ziet blootgesteld om in zonden te vallen. Zeker, zeide ik bij mij zelve, is het wijzer aldus te handelen dan zulks uit te stellen tot een tijd, dien vele personen nimmer beleven: de menigvuldige gevallen van een haastigen dood toonen

ons, inderdaad, duidelijk hoe dwaas het is tot het laatste oogenblik des levens eene zaak uit te stellen, die der ziel zoo nuttig en noodzakelijk is, om zich voor te bereiden ter verschijning voor den troon van zijn God.

Buitendien gevoelde ik, terwijl ik mijne protestantsche denkbeelden over de Biecht eens voor een oogenblik ter zijde schoof, en haar eenigzints als eene goddelijke instelling beschouwde, welk een magtige breidel voor de zonde de vernedering, die in het biechten vervat is, moet zijn. En daar mijne vriendin mij gesproken had over heilzame raadgevingen en genaden, welke men in de Biecht ontvangt, kon ik mij niet weêrhouden te bekennen, dat dit Sacrament aan den boeteling eene wonderbare hulp moet verleenen om een heilig en godvreezend leven te leiden; en niet alleen aan den boeteling, maar ook aan den biechtvader zelf, die de man van verzoening is, gelijk de H. Paulus het in zijn tweeden brief aan de Korinthen, V : 18 : 19, zegt: „*Want het komt al van God, die ons door Christus met zich verzoend heeft,* EN ONS DE BEDIENING DER VERZOENING GEGEVEN HEEFT:.... EN DIE ONS HET WOORD DER VERZOENING HEEFT OPGELEGD".

Met deze gedachten vervuld, wist ik niet welk besluit ik nemen zoude: het was mij als ontwaakte ik uit een langen en diepen slaap, en het verledene scheen mij een droom, vergeleken bij de werkelijkheid die zich voor mijne oogen opdeed. Intusschen meende ik niet zoo spoedig te moeten toegeven, en als ik toch sterven moest, (en ik had destijds waarlijk liever willen sterven, dan de denkbeelden en gevoelens optegeven waarin ik geboren was, die met de jaren zich meer in mij ontwikkeld hadden en die mij dierbaarder schenen te zijn dan het leven), dit niet zou gebeuren dan na een heeten strijd.

Als laatste redmiddel verweet ik mijne vriendin de afgoderij, waaraan de Katholieke Kerk zich in alle eeuwen heeft pligtig gemaakt, en welke afgoderij bestaat in het *aanbidden* der maagd Maria, der Engelen en der Heiligen.

en die, bijgevolg, aan God de eer ontneemt, welke hem, gelijk hij zelf gezegd heeft, alleen toekomt, en nooit aan zijne schepselen mag bewezen worden. „Hoe kunt gij," vervolgde ik, „daarenboven zoo simpel zijn om te gelooven, dat de Heiligen uwe gebeden kunnen hooren en verhooren?"

Zij beantwoordde mijne bewering op nieuw met eene zachtzinnigheid en bedaardheid, die mij bijna woedend maakten: — want ik vond het bij mij zelve zeer vreemd dat de katholieke godsdienst, die naar het zeggen der protestanten zoo slecht is, in iemand zulk eene gunstige verandering kon te weeg brengen, als ik hier voor oogen had. En van waar komt het, vroeg ik mij verder af, dat deze zelfde vrouw, die eerlang nog zoo onwetend en onverschillig was voor alles wat op God en de bovennatuurlijke dingen betrekking heeft, in zulk een korten tijd zóóveel geleerd heeft, en dat zij thans zoo ernstig en gevoelig is, dat zij somtijds zelfs tranen stort? — In haar antwoord ontkende zij echter uitdrukkelijk dat hare Kerk ooit verlof zou hebben gegeven om aan de heilige Maagd, de Engelen en de Heiligen dezelfde eer te geven die zij aan God bewijst: „Maar," zeide zij, „aangezien de H. Maagd, de Engelen en de Heiligen de magt bezitten om ons door hunne gebeden ter hulp te komen, gelijk de H. Schrift het duidelijk aantoont, beveelt de Kerk den geloovigen aan om hunne tusschenkomst in te roepen, en zij keurt de gebeden, die ter hunner eer gedaan worden, goed. En als de Kerk ongelijk heeft door zoo te handelen, waarom bad Jacob dan een Engel om zijne kinderen te zegenen, toen hij zeide (Gen. XLVIII: 16.): *„Dat de Engel, die mij verlost heeft van allen kwade, deze kinderen zegene?"* Of waarom knielde Josuë voor een Engel neder (Jos. V: 15.): *„En Josuë boog zich ter aarde neder, en aanbiddende, zeide hij, enz?"*

„Daarenboven," vervolgde zij, „is het u bekend dat er verschillende soorten van eerbewijzingen zijn: wat

zeide uw echtgenoot tegen u, op den dag van uw huwelijk?" „*Met dezen ring huw ik u, met mijn ligchaam* AANBID *ik u, enz* (1)." „En gij zelve zoudt niet aarzelen te doen wat door iedereen wordt gedaan, wanneer hij aan de koningin wordt voorgesteld, namelijk u voor haar op de knieën te werpen en hare hand te kussen: en dat is toch zeker ook wel eene eerbewijzing! Maar ik wil het u nog eenvoudiger verklaren. Zeg mij eens, wanneer gij van koningin Victoria een gunstbewijs vragen moest, of gij haar dat niet liever zoudt vragen door tusschenkomst van Prins Albert (2), of van een of ander hofbeambte, dan dat gij dit zelve zoudt doen? ongetwijfeld ja, niet waar? En gij zoudt u niet van de tusschenkomst dier personen bedienen uit vrees van door uwe gebiedster te worden teruggestooten, maar omdat het voor u een middel zou zijn om bij Hare Majesteit meer vertrouwen te verwekken en dan des te zekerder te verkrijgen wat gij van haar verlangt. Welnu! in de godsdienst is dit precies hetzelfde: wij bidden dikwijls en onophoudelijk tot God; maar wanneer wij hem iets te vragen hebben dat bijzonder noodzakelijk is voor ons geluk, en waarvoor wij al onze pogingen willen in het werk stellen, roepen wij steeds de tusschenkomst in der H. Maagd of van eenig

---

1) Dit formulier wordt voorgeschreven in het Handboek der anglikaansche liturgie. De bruidegom spreekt het uit op het oogenblik dat hij den ring aan den vinger zijner bruid steekt. Het geheele formulier luidt als volgt: *With this ring I thee wed, with my body I thee worship, and with all my wordly goods I thee endow; in the name of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghost. Amen.* Letterlijk vertaald, aldus: Met dezen ring huw ik u, met mijn ligchaam aanbid ik u, en met mijne tijdelijke goederen begiftig ik u, in den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes. Amen.

VERT.

2) De Prins-Gemaal der Koningin van Engeland. Sedert het verschijnen der oorspronkelijke uitgave van dit boekje overleden.

VERT.

ander Heilige, opdat zij, door hunne voorspraak, onze zwakke en ellendige gebeden ondersteunen. En het verzoek dat wij dan tot God rigten komt eenvoudig op het volgende neêr: „Gij, o God, kent mijne behoeften; maar ik ben, helaas, zoo zeer van mijne schuld en zondigheid overtuigd, dat ik mij niet regtstreeks tot u durf wenden. O! indien gij mij dan al niet om mijne ellende verhooren mogt, verhoor mij dan ten minste om de liefde welke gij aan *Haar*, die mijne voorspraak wel bij u wil zijn, toedraagt, en weiger mij uwe genade niet!" Op deze wijze bieden wij God het leven vol lijden en opoffering zijner heilige Moeder of dat van andere Heiligen aan (want de Heiligen hebben allen gestreden en hun kruis gedragen): en de daad van vernedering die wij volbrengen, door het inroepen der voorspraak van een God waardiger en aangenamer wezen, waardoor wij onze onwaardigheid erkennen, die daad maakt God reeds welwillend jegens ons gezind, en noopt hem om ons gebed, zoo niet terstond, dan toch spoediger te verhooren. Want gij moet als zeker aannemen dat de H. Maagd, van wie de Zaligmaker in werkelijkheid zijn vleesch en bloed ontvangen heeft, en die, in haar leven, zulk een werkdadig aandeel gehad heeft in het lijden en de smarten van onzen Verlosser, thans, nu zij aan de regterhand haars goddelijken Zoons gezeten is, alles bij God vermag. Indien derhalve", vervolgde zij, „uw echtgenoot niet aarzelde u eene bijzondere hulde te bewijzen, en indien gij zelve er volstrekt geene zwarigheid in zoudt zien die eer aan de koningin of aan haar vertegenwoordiger te geven, waarom zoudt gij dan wel aarzelen wanneer het een hemelsch, vlekkeloos wezen geldt, dat in alle eeuwigheid het gelukzalig aanschijn der aanbiddelijke tegenwoordigheid van God mag genieten, en bijgevolg *volmaakt is in de oogen van God?* En als dat niet geoorloofd is, waarom heeft Jesus dan zelf gezegd (MATH. XVIII: 10.): *„Ziet toe dat gij niemand van deze kleinen versmaadt; want ik zeg u, dat hunne Engelen in den Hemel*

altijd zien het aanschijn mijns Vaders, die in den Hemel is;" en verder (Luc. XV : 7 en 10): *Ik zeg u, dat er ook alzoo in den Hemel meerdere blijdschap zijn zal over éénen zondaar die boetvaardigheid doet, dan over negen en negentig regtvaardigen, die geene boetvaardigheid noodig hebben;*" en „*Zoo zeg ik u, zal er ook blijdschap zijn bij de Engelen Gods over eenen zondaar die boetvaardigheid doet?*" En waarom heeft de Heer, in het eerste door mij aangehaalde vers, deze bedreiging anders gedaan, dan met het doel om aan te toonen dat onze Engelen het vermogen hebben om niet alleen van God te verkrijgen wat goed is, maar ook zelfs eene zekere wraak nemen over het kwaad dat men bedrijft, of over de verachting, welke men toedraagt aan degenen in wie zij bijzonder belang stellen, hoe klein of gering deze dan ook mogen zijn? Of waarom moest hij ons bekend maken met de vreugde die de Engelen in den Hemel over onze bekeering gevoelen, indien zij, gelijk gij voorgeeft, volstrekt buiten staat zijn om ons te zien en te hooren? Doch hebben wij daarentegen geen gelijk, wanneer wij gelooven dat de Engelen en Heiligen onze ellende en onze behoeften kennen, en dat zij altijd bereid zijn ons die hulp te verschaffen, welke het in hunne magt staat ons te verleenen, dewijl de rijke vrek, die volgens het Evangelie in de *hel* begraven ligt, zelfs in die plaats van tormenten, de behoeften zijner nog op aarde wonende familieleden, aan Abraham voorlegde? De Katholiek gevoelt dus dat de aanroeping der Engelen en Heiligen niet alleen vereenigbaar is met de eer die hij aan God bewijst; maar dat zij ook zeer voordeelig is, dewijl hij haar in de H. Schrifttuur vindt opgeteekend, door de geloovigen van alle eeuwen beoefend ziet, en dewijl hij er dagelijks het voordeel van ondervindt door de magtige hulp welke zij hem verleent. Wanneer men daarenboven, in uw eigen gebedenboek, een gebed tot den H. Michael en tot de overige Engelen kan lezen, zou men alligt tot de veronderstelling komen dat de protestant, niettegenstaande hij

deze aanroeping afkeurt en in praktijk veracht, haar in beginsel toch erkent."

Meer en meer van mijn stuk gebragt, wist ik waarlijk niet wat ik van al wat ik gehoord en gezien had denken moest. Want, terwijl ik van den eenen kant door eene zonderlinge vrees bevangen werd, dat mijne vriendin mij een valsch onderrigt gaf, zagen mijne oogen, van den anderen kant, de bewijzen duidelijk in de Schriftuur en in mijn gebedenboek. Ondanks mijzelve moest ik de gegrondheid van al wat zij had aangevoerd erkennen, en ik deed vergeefsche pogingen om te ontdekken welk belang zij, of ieder ander, er bij kon hebben om mij opzettelijk te bedriegen of op het dwaalspoor te brengen. Evenmin kon ik begrijpen dat met een gezond verstand begaafde menschen de hoop konden voeden in aantal toetenemen en hun geloof uittebreiden, terwijl zij datgene, wat zij in werkelijkheid beleden, verborgen of verbloemden; en toch had ik den Katholieken altijd de beschuldiging hooren toewerpen dat zij iedere zaak op eene tweeledige wijze uitlegden, en hun stelsel niet in eens durfden bekend maken, maar hunne aanhangers van lieverlede in deszelfs geheimen inwijdden. In plaats daarvan scheen alles wat mijne vriendin mij gezegd had de eenvoudige beoefening der katholieke leer te zijn, terwijl daarentegen bij ons, protestanten, zoowel in den Bijbel als in ons gebedenboek, genoeg dingen zijn uitgedrukt of worden verondersteld, zonder dat men er een van in praktijk brengt, of er eenig voordeel uit ontspruit.

Terwijl ik dit alles met de grootste aandacht onderzocht, en mijn geest zoodanig met God zocht bezig te houden, als moest ik op dat zelfde oogenblik voor zijn regterstoel verschijnen om geoordeeld te worden, liet ik toen iedere wereldsche gedachte eens varen, om alleen aan mijne eeuwige belangen te denken, en het was mij als hoorde ik uit het binnenste mijner ziel

eene stem, die tot mij zeide: „Overweeg al wat gij gehoord hebt met bedaardheid en naar uw beste vermogen, en bid den almagtigen God om kracht en genade; Hij zal u, die zoo opregt verlangt in alles zijn heiligen wil te volbrengen, nooit in de dwaling laten vervallen. Indien toch al wat uwe vriendin u gezegd heeft werkelijk de waarheid bevat, kon God dan meer doen om u te waarschuwen en u uwe dwaling te doen kennen? En als gij op den laatsten oordeelsdag u zonder bruiloftskleed zoudt bevinden, wie zou daarvan dan anders de oorzaak zijn dan gijzelve? terwijl uwe ziel, na een onpartijdig en aandachtig onderzoek, zuiver en rein voor God zal verschijnen."

Mijn geest, die toen niets anders zag dan zijn God alleen, had deze redenering naauwelijks gevormd, of ik ontwaarde het vurigst verlangen om verlicht te mogen worden. Ik nam dan het besluit iemand te gaan raadplegen die in dit punt het meeste gezag had, ten einde van hem te leeren wat de Katholieke Godsdienst eigenlijk was. Al wat ik gehoord had kwam mij inderdaad zoo eenvoudig, zoo natuurlijk en zoo volmaakt voor, dat ik niets liever wenschte dan dat alles aantenemen; en ik gevoelde dat, als ik het aannam, de pijnlijke onzekerheid die, ondanks al mijne pogingen om God te behagen, mijne ziel steeds bedroefd en verscheurd had, mij niet langer zoude kwellen. Dit voornemen gemaakt zijnde, besloot ik vervolgens mij tot een katholiek priester te wenden, om van hem de kennis, waarnaar ik haakte, te verkrijgen; want mijn hart verwierp ieder denkbeeld van onregtvaardigheid in eene zaak waarin God regter moest zijn, en ik was toen overtuigd dat het, na alles wat God voor mij gedaan had, eene grove onbillijkheid zoude zijn om mij, ter verkrijging dezer kennis, tot een protestantsch geestelijke om raad te begeven, gelijk, helaas! zoovele menschen tot hun eigen nadeel doen. En wraken wij inderdaad niet altijd, bij eene oordeelvelling,

de getuigenis der vijanden van den man, welke het onderwerp dier oordeelvelling is? En houden wij eene zaak wel ooit voor verloren en veroordeeld, voor dat wij de beslissing van een *bevoegden en onpartijdigen regter* gehoord hebben? Handelen wij derhalve regtvaardig in wereldsche zaken, waarom zouden wij dan hetzelfde niet doen in die zaken, waarvan eene geheele eeuwigheid afhangt?

Juist op dit kritieke oogenblik kwam, door eene bijzondere beschikking der Voorzienigheid, een oud vriend ten onzent aan. Het was de eerwaarde heer H., dezelfde protestantsch geestelijke, die mij met zijn onderrigt had bijgestaan, toen ik naar Edinburg zou gaan vertrekken, en die mij het middel had aangewezen om mijne vriendin tot haar vroegeren godsdienst terug te brengen. Hij bragt mij zeer spoedig een bezoek, en wilde terstond weten hoe de zaken stonden. Daar ik hem vroeg wat hem naar Edinburg gevoerd had, antwoordde hij mij dat hij het zelf niet regt wist, maar dat hij van Dublyn kwam en zich naar Londen moest begeven.

Vele menschen zullen wel verlangend zijn om te vernemen waarin hier deze beschikking der Voorzienigheid bestond; maar mag ik eens op mijne beurt vragen of de kortste weg van Dublyn naar Londen wel over Edinburg leidt? Ik heb daarenboven een eigenhandig geschrift van den Heer H. in mijn bezit, waarbij hij verklaart *alleen naar Edinburg gegaan te zijn om mij te bezoeken*, ofschoon het nog niet lang geleden was dat wij elkander te Dublyn verlaten hadden. Wat meer is, toen wij beiden nog in die stad vertoefden, gingen er, ofschoon wij zeer goed met elkaâr bevriend waren, soms weken en maanden om dat wij elkander niet bezochten, en toch waren wij er geen van beiden minder gelukkig om. Voeg daar nog bij dat de Heer H., ofschoon hij naar Edinburg gekomen was om van daar verder naar Londen te reizen, zich niet naar deze laatste stad begaf; maar dat hij naar Dublyn terugkeerde, zonder zelfs

eene reden te kunnen aangeven waarom hij niet naar Londen was gegaan.

Nogtans, toen ik den Heer H. het huis mijner vriendin zag binnentreden, dacht ik dadelijk dat God mij een helper toezond, die alle veldslagen voor mij leveren zoude. Daarom meende ik dat het mij, zonder iets te zeggen van mijn voornemen om een katholiek priester te gaan raadplegen, veroorloofd was eens nategaan, op welke wijze mijne vriendin haar geloof voor dezen predikant zou verdedigen, en ik twijfelde er geen oogenblik aan of hare bewijsgronden zouden voor die van een godgeleerde moeten zwichten.

Na de gewone praatjes over dagelijksche zaken bragt ik het gesprek spoedig op het terrein, waarop ik het wilde hebben; maar ik bespeurde twee of driemaal, tot mijn grooten spijt, dat de geestelijke, telkens als mijne vriendin op het punt stond een of ander beslissend voordeel te betalen of werkelijk reeds behaald had, het gesprek eene wending gaf en dadelijk een ander onderwerp aanroerde, met het onmiskenbare doel om eene verdediging te vermijden, welke hij stellig niet tot een goed einde had kunnen brengen.

Het schijnbare voordeel dat haar tegenstander, door deze herhaalde verandering van stelling, op haar scheen te behalen, begon mijne vriendin echter te vervelen; en, het woord tot mij rigtende, vroeg zij mij of ik des predikanten manier van handelen wel billijk vond. Daar ik bepaaldelijk overtuigd was dat hij ongelijk had, werd ik gedwongen tegen mijne eigene zaak te getuigen. Toen zeide mijne vriendin ons dat zij, als de Heer H. er niets tegen had, gaarne in zijne tegenwoordigheid een onderhoud zou hebben met een katholiek priester, enkel en alleen om de twee of drie belangrijkste punten, waarvan kwestie was, uit te maken. „Op deze wijze," zeide zij, „zullen de strijdvoerende partijen aan elkander gelijk zijn; en daar ik een geestelijken vriend heb die

hier in de buurt woont, zal ik hem onmiddelijk uitnoodigen."

De predikant nam het voorstel zeer heuschelijk aan, en voegde er bij dat hij, zoo lang hij zijn bijbel nog in de hand kon houden, zich niet tegen een onderhoud met wie ter wereld ook zoude verzetten; en dat hij er nog minder op tegen had indien hij, gelijk hier, de hoop kon voeden, dat hij mijne vriendin door dit middel tot eene betere denkwijze kon brengen.

Dit dan overeen gekomen zijnde, verliet mijne vriendin ons om den priester, van wien zij gesproken had, te gaan halen. Groot was de inwendige strijd, dien ik tot hare terugkomst te verduren had; want het voorafgegane had mij reeds danig teleurgesteld, en ik kon mij de belangrijkheid van het volgende oogenblik, welks uitslag zulke groote gevolgen moest hebben, niet ontveinzen. Zie hier hoe ik bij mijzelve redeneerde: de gelegenheid om mij te onderrigten had zich aangeboden zonder ik er naar gezocht had; ik kon dus veilig aannemen dat, als het mijn vriend, den predikant, gelukte om de geschilpunten op eene voldoende wijze op te lossen, ik voor God geregtvaardigd kon zijn met mij aan zijne beslissing te houden, zonder verder met een ander over het onderwerp te spreken. Terwijl deze gedachte mij bezig hield, gevoelde ik zulk eene onzekerheid en inwendige ongerustheid, dat ik gedwongen werd heimelijk aan God te beloven om, zoodra mijn verdediger zou blijken zwak en onvoldoende te zijn, mij onmiddelijk verpligt en gehouden te zien dat geloof te omhelzen, dat op eene rots is gebouwd, en daarom ook alleen alle aanvallen kan wederstaan.

In dien tusschentijd echter heerschte er tusschen den predikant en mij een pijnlijk stilzwijgen: wij waren beiden geheel in onze verschillende gedachten verdiept. Daar ik evenwel vreesde dat dit stilzwijgen, indien het te lang gerekt werd, in zijn geest eenige ongerustheid

ten mijnen opzigte mogt doen ontstaan, verbrak ik het met de volgende woorden:

„Maar, mijnheer H, waar gelooft gij dat de ziel van den Zaligmaker, gedurende de drie dagen dat zijn lighaam in het graf rustte, verbleven is?"

Hij antwoordde mij onmiddelijk:

„Er valt niet aan te twijfelen dat zij is nedergedaald in het Voorgeborgte der Hel."

„En waar bevindt zich het Voorgeborgte der Hel?" vroeg ik hem, terwijl ik mij voor het oogenblik herinnerde hoe ik van een ander protestantsch geestelijke had hooren zeggen, dat het *Voorgeborgte der Hel* eene rustplaats was, waar de zielen verbleven die nog niet in den Hemel konden worden opgenomen.

„O!" hernam hij, „dat weet niemand; wij weten zelfs niet waar de Hemel en de Hel zijn en toch trekken wij hun bestaan geenszins in twijfel. Maar," vervolgde hij, na eene poos, „ik heb over deze vraag *mijne eigene geheel bijzondere meening;* want ik geloof aan een *derden staat*! Evenwel," zeide hij, terwijl hij mij eenigzints twijfelachtig aanzag, „zal ik er natuurlijk wel zorg voor dragen dat ik, bij mijne discussie met den katholieken priester, mij zal gedragen als geloofde ik daaraan niet, omdat ik, in mijne hoedanigheid van protestantsch geestelijke, dergelijk gevoelen niet mag aankleven."

De priester kwam juist op het geschikte oogenblik binnen, om te beletten dat de Heer H. mijne door zijne woorden opgewekte verwondering bemerkte. In weinige minuten waren wij in een godsdienstigen redetwist gewikkeld; maar ik werd, tot mijn grooten spijt, spoedig geheel van mijn ongelijk overtuigd. Mijn vriend de predikant, die een uitmuntend maar driftig gestel had, verried weldra de oploopendheid van zijn karakter, terwijl hij tegelijker tijd van eene niet minder pijnlijke dan ontmoedigende besluiteloosheid blijken gaf, terwijl de priester daarentegen de kalmte en bedaardheid zelve

was. Geheel en al meester van zich zelf, scheen hij zoo op zijn gemak als of er van niets anders sprake was dan om het *onze vader* zonder fouten op te zeggen.

Het was mij volstrekt onmogelijk gene vergelijking te maken tusschen deze twee mannen, die zich beiden *Dienaren van Christus* noemden. En waarlijk, terwijl de een bedaard en ingetogen was, toonde de ander zich opgewonden en toornig, terwijl hij, met overhaasting, eene menigte op zichzelf staande en verminkte schriftuurplaatsen opeenstapelde, die naar mijne wijze van zien, geen de minste betrekking hadden op de verhandeld wordende punten. Wanneer hij, zooals menigmaal gebeurde, tot het uiterste gebragt was, en zich tot het uitbrengen eener voeldoende verdediging niet in staat gevoelde, attakeerde hij den godsdienst zijns tegenstanders op zulk eene armzalige wijze, dat ik van schaamte over mijne eigene zaak bloosde. Twee malen verloor hij zijne bedaardheid en liet zich uitdrukkingen ontvallen, die een fatsoenlijk man en een Christen onwaardig waren. De katholieke priester sprak integendeel zeer weinig; maar wat hij zeide ging altijd regtstreeks op het doel af. Zijn toon was vol waardigheid, en daar, waar hij zijn tegenstander met diens eigene beweringen had kunnen uit het veld slaan, vergenoegde hij zich eenvoudig met bedaard te blijven, als een man die zichzelf en der waarheid welke hij bezit genoeg is. Terwijl ik de kracht dier bedaardheid en zielerust ontwaarde, die in het geheele voorkomen des priesters zigtbaar waren, kon ik niet nalaten in hem een afbeeldsel te zien van onzen Goddelijken Verlosser. Maar toen ik mijn blik op mijn vriend den predikant sloeg, zocht ik naar dergelijke gelijkenis te vergeefs; het was mij, ondanks de opregte genegenheid die ik hem toedroeg, onmogelijk er het minste spoor van te ontdekken.

Dit zoo treffend kontrast bragt mijn vertrouwen aan het wankelen, en ik vroeg mijzelve af wat mij nu te

doen stond. Ik had God eene gelofte gedaan; moest ik nu woord houden? O, wee mij, als dat het geval mogt zijn! want indien ik Katholiek werd, waren de moeilijkheden en onaangenaamheden van allerlei aard, die mij dan te wachten stonden, niet te overzien. — Maar dat kwam er niet op aan! ik had vast besloten het *ware Geloof* te omhelzen, al zou het mij dan ook het leven moeten kosten. Ik had inderdaad de inwendige overtuiging dat, wanneer ik aldus handelde, al de beloften in de H. Schrift vervat voor mij verwezenlijkt zouden worden; en hoe onmogelijk mij ook, in de toekomst, de verbreking van de teederste banden des bloeds moest toeschijnen, wist ik toch dat bij God niets onmogelijk is; en bijgevolg besloot ik mij noch om mijzelve, noch om iets anders meer te bekommeren, en alleen te denken aan deze belofte: „*Mijne genade is u genoeg.*" (1)

Het gesprek geëindigd zijnde ging ik, zonder tegen iemand een woord te zeggen, naar mijne kamer. Daar gekomen, wierp ik mij op de knieën, en beloofde plegtig aan God mij geene rust meer te gunnen, voor dat ik het beste middel had in het werk gesteld om te leeren kennen wat de Katholieke Godsdienst leert en wat zij werkelijk is. Dit gedaan zijnde nam ik eene pen, en schreef het volgende opstel, dat ik onder het aanroepen van Gods getuigenis, met mijne handteekening bekrachtigde:

„Heden had er, in mijne tegenwoordigheid, een redetwist over godsdienstige geschilpunten plaats, tusschen mijn vriend den eerwaarden Heer H., protestantsch geestelijke, en den eerwaarden Heer R...g, katholiek priester. Tot op dezen dag was ik eene ijverige protestante. Ik twijfelde geenszins of ik was een kind van Christus, volgens den waren zin van het Evangelie; en ik had, bijgevolg, de vaste overtuiging dat ik, — of,

1) 2 Kor. XIII: 9.

in elk geval, mijn geestelijke —, door de H. Schrift gemakkelijk bewijzen kon, dat ik tot de Kerk van Christus behoorde, dat ik de leerstellingen beleed die hij onderwezen had, in één woord, dat ik de lessen van het Evangelie met eene naauwgezetheid opvolgde, die de Katholieken beschaamd kon maken, — de Katholieken, die, *naar hetgeen men mij altijd geleerd had, den Bijbel verachten, terwijl zij voorgeven Christus te dienen.*

Het onderhoud was naauwelijks begonnen toen mijn *geestelijke herder*, in plaats van het bewijs zijner grondige kennis der H. Schrift te leveren, door de argumenten des katholieken priesters volmaakt geslagen werd. Hij erkende dat hij over den geest der Schriftuur geheel bijzondere meeningen aankleefde, gelijk welligt niemand die had; terwijl de priester, in plaats van den Bijbel te verachten of niet te kennen, zoo volmaakt met elken regel bekend en op alle punten zoo sterk was, dat alles wat hij zeide van zijne lippen scheen te vloeijen met een eenvoud en eene gemakkelijkheid, die men in den regel slechts bij het verhalen van een alledaagsch voorval bezit. Twee of drie malen ontkende mijn vriend iets gezegd te hebben, wat ik hem, met mijne eigene ooren, eenige oogenblikken vroeger had hooren verklaren. Ook weigerde hij bepaaldelijk eenige punten te bespreken, die het hem onmogelijk was door schriftuurplaatsen te wederleggen.

„Daarom durfde ik, in mijne hoedanigheid van *protesstante*, slechts *protesteren* voor God. De redenering des priesters was duidelijk: hij grondde zijne bewijzen op den Bijbel, en was in zeer hoogen mate begaafd met het talent, om hetgeen zijn tegenstander aanvoerde door schriftuurplaatsen te wederleggen. Hij was bedaard, vredelievend, en werkelijk zooals een Christen zijn moet. Hij zeide daar gekomen te zijn met het doel om de waarheid te zeggen; en, in geval hij de waarheid niet mogt bezitten, verklaarde hij zich bereid haar dadelijk te om-

helzen, indien de protestant, tegen wien hij sprak, hem kon bewijzen, dat zij aan zijne zijde was. Mijn vriend, daarentegen, was opgewonden, wijdloopig en driftig. Hij besloot met de volgende woorden: „*Dit is mijn gevoelen, mijnheer; het is mij volmaakt onverschillig hoe anderen daarover denken.*"

„Waar was, helaas! die ijver voor het zielenheil, welken wij steeds bij een dienaar van Christus denken te vinden, en dien ik gehoopt had bij mijn vriend aantetreffen? O! ik schaam mij het te moeten zeggen; maar ik vond dien ijver alleen bij den verachten katholieken priester: bij hem ontwaarde ik die kalmte, welke het gevolg is van het wezenlijke bezit der waarheid, gepaard gaande met den wil om toe te geven ingeval van ongelijk, doch ook met het verlangen om te overwinnen, indien het regt aan onze zijde is.

„Ik verklaar derhalve door dit geschrift, dat ik, voor het geval ik zou moeten handelen naar hetgeen ik heden heb gehoord, onmiddelijk Katholiek zou worden. Doch ik wil de staatskerk van mijn vaderland niet verlaten, enkel en alleen omdat een harer predikanten niet bij magte is haar voldoende te verdedigen. Neen; maar van dit oogenblik af reken ik mij verpligt de zaak grondig voor God te onderzoeken; en heb ik, als protestante, al wat ik ben te danken aan hetgeen hij in de H. Schrift geopenbaard heeft, dan bid ik hem dat hij mij de genade verleene om altijd met hem vereenigd te blijven; ik bid hem dat hij mij de kracht moge schenken om aan alle beweringen en pogingen, die men mogt in het werk stellen om mij van het zuivere en ware aftetrekken, te wederstaan. Maar indien de zoo zeer gehoonde en versmaadde Roomsch-Katholieken werkelijk tot de ware Kerk van Christus behooren, verleen mij dan, o God! den noodigen moed om al mijne vooroordeelen te overwinnen! verdrijf, door uwe almacht en waarheid, de nevelen die mijne oogen en mijne ziel bedekken en die

ik altijd voor licht heb aangezien! Geef dat mijn geest en hart in den weg der waarheid bevestigd mogen worden, al moest ik daardoor dan ook alles wat mij op aarde het dierbaarste is, ja zelfs mijn eigen vleesch en bloed van mij vervreemden! O mijn echtgenoot!.... O mijne kinderen!.... Maar gij, lieve Jesus, zijt mij alles!

Fanny Maria Pittar."

„10 Februarij 1842."

Mijn geest was nu veel vrijer geworden, en ik trad het vertrek, waar zich mijn vriend de predikant bevond, weder binnen, vast besloten om hem de uitwerking, die het gesprek op mij gehad had, niet te openbaren. Hij moest Edinburg nog dienzelfden avond verlaten, en ik dacht dat als ik, na een verder onderzoek, mij verpligt zou zien den katholieken godsdienst te omhelzen, het dan altijd nog tijds genoeg zoude zijn om hem te zeggen, hoezeer zijne handelwijze daartoe had medegewerkt.

Toen hij op het punt stond mij te verlaten, sprak hij deze laatste woorden tot mij:

„Ik hoop nu dat gij, na al wat gij dezen morgen hebt gehoord, volmaakt zult overtuigd zijn van de valschheid der katholieke geloofsleer. Beloof mij dan ook dat gij u voortaan, om het even waarom, niet meer naar eene katholieke kerk begeven zult, en dat gij zelfs nooit meer over de door ons behandelde kwestie zult spreken. Want, geloof mij, gij kunt daar niets geen goeds uit trekken; en het zou uw verstand integendeel meer en meer in de war brengen."

Zooals ik bereids gezegd heb wilde ik hem, om verschillende redenen, liefst niet zeggen, dat hij zelf mij het eerst had doen vreezen, dat juist de geloofsleer mijner eigene kerk en niet die der Katholieke Kerk bedriegelijk was; want hij zou mijne gevoelens op eene voor mij en voor de zaak der waarheid nadeelige wijze aan

mijne ouders geopenbaard, en daardoor de zaak nog erger gemaakt hebben, indien ik inderdaad de waarheid dáár zoude vinden, waar ik ze nog zoo kort geleden nooit gedacht had te zullen aantreffen. Ik wilde, daarenboven, zelve de eerste zijn, die dit belangrijke en teedere punt aan mijne ouders mededeelde. Ik antwoordde hem derhalve slechts het volgende:

„En waarom mag ik niet meer naar eene katholieke kerk gaan? Indien het geloof, dat wij belijden, werkelijk op de rots gebouwd is, kan het, door het aanhooren en vergelijken der katholieke dwaling, slechts versterkt worden."

„Ja, maar," zeide hij, „ge moet de waarheid niet bij de dwaling zoeken."

„Dat zal eerst bewezen worden, als ik de waarheid zal hebben hooren verkondigen," hervatte ik.

En met deze woorden scheidden wij.

Mijn grootste verlangen was nu om dadelijk aan het werk te gaan, ten einde te ontdekken, niet wat de katholieke leer *niet* is, — want het scheen mij toe dat ik dit reeds genoeg onderzocht had, — maar wat zij *wel* is. Ik besteedde derhalve een groot deel van mijn tijd aan het ernstig onderzoek der Schriftuur, om te zien in hoeverre de leerstukken der Katholieke Kerk daaruit konden bewezen worden. Hoe meer ik mij ieder dag en uur op de studie des Bijbels toelegde, hoe meer ik in de kennis van het Katholicismus vorderde. Uit alles wat ik uit de H. Schrift, uit het Handboek der Liturgie, en uit eenige andere geschiedkundige en biografische werken bijeenverzamelde, leerde ik, dat de volmaakte standvastigheid en onwrikbaarheid, die de onafscheidelijke gezellinnen der waarheid zijn, nergens anders dan in het Katholicismus gevonden worden: en inderdaad is het anglikaansch Gebedenboek of Handboek der Liturgie, in verschillende hoofdpunten, in lijnregten strijd met de anglikaansche kerk; en bijgevolg werd ik genoodzaakt te besluiten, dat ik of naar de inge-

ving van mijn geweten moest handelen en Katholiek worden, of het hoofd moest buigen voor de beproeving, en tot eeuwig verderf mijner kostbare ziel, mijn God moest verzaken.

Tot zooverre was ik met mijn overgang tot het Katholicismus gevorderd, toen ik meende dat het tijd was om mijne ouders (bij wie ik tot aan de terugkomst mijns mans uit Indië inwoonde) van hetgeen er in mijn geest omging, of liever, reeds gevestigd was, te onderrigten. Ik zeg: *van wat er reeds in mijn geest gevestigd was*, want ik had, zooals ik later zal doen zien, de vaste overtuiging, door de bijbeltexten, die ik bereids, vóór dat ik hun schreef, had aangeteekend, dat ik Katholiek moest worden, of wel voor altijd moest afscheid nemen van dat boek, dat ik altijd zoo lief had gehad, en dat mij thans dierbaarder dan ooit was geworden. En waarlijk, vele zaken, die ik voorheen duister en onverklaarbaar gevonden had, waren mij nu duidelijk en kon ik gemakkelijk begrijpen, omdat ik die Kerk, waarop alle voorzeggingen van Christus over de Kerk van toepassing waren, gevonden had. Als protestante konde ik die texten nergens op toepassen of ergens mede vergelijken, daar mij, in de gansche protestantsche wereld, niets bekend was, dat aan deze kostbare beloften beantwoordde: in plaats dus van uit derzelver beschouwing eenigen troost of eenig voordeel te kunnen putten, werd ik hoe langer hoe meer overtuigd, dat er in mijn geloof eene leemte moest bestaan; om kort te gaan, ik was zóó ongelukkig, dat ik gedwongen werd uitteroepen: „Mijn God, mijn God! ik weet niets; ik kan niet vinden wat mij ontbreekt; maar verlicht gij mijn verstand, en leer mij uwe wegen kennen!"

Het kan misschien geen kwaad dat ik hier den brief afschrijf, dien ik aan mijne ouders zond, op het kritieke oogenblik, toen ik mij, voor het eerst in mijn leven, er toe gebragt zag om iets te doen, dat in lijnregten strijd was met hunne begeerten. Want uit de brieven, die ik van hen ontving, bespeurde ik dat mijn vriend, de predikant,

hun den toestand mijns geestes had medegedeeld; en derzelver inhoud was van dien aard, dat ik van hunne zijde op geene sympathie hopen moest, en dat ik van huis zelfs meer tegenstand en tegenwerking moest verwachten, dan ik had voorzien. Mijn brief zal intusschen het bewijs leveren, dat ik mijne oorspronkelijke gevoelens niet ligtvaardig verwierp, maar dat ik een pijnlijken strijd had doortestaan, alvorens ik een bepaald besluit nam. Niets kon toch voor mijn gemoed smartelijker zijn, dan zulke waardige ouders, als de mijnen waren, te moeten weêrstreven en bedroeven, vooral in het punt van godsdienst, waarin zij mij zoo standvastig waanden. Eén ding troostte mij echter, namelijk dat, als ik hun moeilijkheid veroorzaken moest, dit alleen zou zijn in het punt van godsdienst, en dat ik, desniettegenstaande, rein zou blijven voor God, wiens gezag ik moest bekennen dat boven het hunne stond. En al waren de beproevingen, die ik zou te verduren hebben, ook tienmaal grooter geweest, ik mogt de gelegenheid, die mij gegeven werd om de volle waarheid te leeren kennen, niet roekeloos laten voorbijgaan.

Doch zie hier het afschrift van mijn brief:

„Edinburg, 20 Februarij 1842.

„Hartelijk geliefde ouders!

„Het onderzoek, dat ik voornemens was in het werk te stellen, zooals ik u in mijn laatsten brief schreef, en dat ik niet heb durven nalaten noch uitstellen, is geëindigd: en met welken uitslag? Het komt mij voor dat het ontegenzeggelijk uitgemaakt en bewezen is, en dat nog wel in mijn geliefden protestantschen Bijbel, dat het Katholicismus niet alleen de godsdienst en de Kerk van Christus *schijnt* te zijn, maar *ook waarachtig die Kerk is.*

„Wat moet ik dan nu doen? Gij hebt, naar

ik hoop, in mij altijd eene dochter gehad, die u eerbiedigde en in alles wat van mij afhing onderdaning was, ja, die zelfs verlangde u te toonen, dat gij waardig zijt gehoorzaamd te worden; en ik twijfel er niet aan of gij zult mij, zelfs na den stap dien ik gedaan heb, nog steeds bereid gelooven om uw wil, zooveel mij slechts mogelijk is, te volbrengen.

„Ik moet hier een beroep doen op uwe rede, en u vragen, of gij mij niet dikwerf geraadpleegd en zelfs mijn raad opgevolgd hebt in menige zaak, — wel is waar van tijdelijk, maar daarom voor u van niet minder belang, — en of gij daardoor niet getoond hebt, dat gij mij een zeker oordeel en eene verstandelijke ontwikkeling niet ontzegt? En heb ik niet, gedurende het grootste deel mijns levens, voor ééne zaak vooral een bijzonderen ijver getoond, te weten voor *den godsdienst*, iets, dat mij van uwe zijde min of meer achting deed verwerven?

„Welnu, geliefde ouders, ik vraag u eenvoudig in welk opzigt ik dezen keer misdaan heb? Ik ben, geloof mij, nog geheel dezelfde, naar ligchaam en ziel, als toen ik bij u vertoefde, uitgenomen dat God mijne oogen sinds voor eene wondervolle waarheid geopend heeft. Ik ben, inderdaad, niet zinneloozer of dwazer dan toen ik bij u was. Gij zoudt u, ongetwijfeld, niet willen verwijderen van iemand die u dierbaar is, omdat die persoon uit den doodslaap ontwaakt is: welnu, wil mij dan ten minste ook eerst aanhooren, alvorens mij te veroordeelen.

„Sedert verscheidenen jaren (ja, sedert twaalf volle jaren; want ik herinner mij de zaak, die mij er het eerst aandachtig op maakte, nog zeer goed) heb ik vurig verlangd den God des Bijbels te leeren kennen, opdat ik hem Vader zou kunnen noemen, en dusdoende aan al de zegeningen deelachtig wor-

den, welke hij zijnen kinderen beloofd heeft. Ik *heb* dien God gezocht, en dikwerf zeer ernstig en met veel tranen, maar ik vond hem niet. Menigmaal meende ik eenige zekerheid verkregen te hebben, als alles weder verdween, en ik bespeurde dat niets van hetgeen beloofd was, mijn deel was; en toch kon ik, zonder dat, niet gelukkig zijn.

„Ik bewaarde mijn geheim en vertrok naar Indië, terwijl iedereen dacht dat ik gesteund werd door eene kracht, welke ik niet bezat, en die meer dan ooit van mij verwijderd was. Daar was alles, wat mij op godsdienstig terrein omringde, dood en koud, en ik werd voortdurend door dien brandenden dorst naar *een zekeren en waren Verlosser* gekweld. En ofschoon al mijn zoeken vergeefs was, hield ik toch niet op met zoeken. Ik wist dat ik Christus niet minder goed bezat dan mijne buren; maar ik gevoelde ook dat ik hem niet genoeg bezat om tevreden te kunnen zijn; en daar ik de overtuiging had, dat hij bereid was zich aan ons te schenken, omdat hij gezegd heeft dat *„hij zich zal openbaren aan die hem liefhebben* (1)," deed ik, bijgevolg, wat de protestantsche geestelijken mij zeiden, wat de presbyterianen mij aanraadden, en zoo meer; maar desniettemin was er geen vrede voor mij! Eindelijk hoorde ik eene stem, die mij deze woorden toevoegde: „Hoe weet gij dat gij den Christus in den *waren* godsdienst gezocht hebt?" Ik zag rond, en vond honderde godsdiensten, de een nog meer tegenovergesteld dan den andere, *en toch hadden allen hunne grondbeginselen uit den Bijbel geput.* Wat moest ik nu doen?

„Nog in Indië zijnde nam ik mijn Bijbel, knielde voor God neder en smeekte hem, dat hij zich mogt verwaardigen zich door de waarheid van het ge-

1) Joan. XIV: 21.

schreven woord aan mij te openbaren, gelijk hij beloofd had te zullen doen aan hen die bleven volharden. Op deze wijze hield ik mij vast aan het woord der Schriftuur, tot dat het den Heer zou behagen mij te antwoorden en mij te toonen, waar de waarheid werkelijk te vinden was.

„Ik kwam in Engeland terug; en kort na mijne terugkomst ging ik naar Edinburg, beladen met protestantsche boeken en bewijstukken, met het doel eene katholieke vriendin uit de duisternis te redden. Maar o wonder! terwijl ik mijn geloof verdedigde, — en ik deed het zoo goed en misschien beter dan honderd anderen het konden doen, — bemerkte ik dat deze vriendin, te midden der duisternissen, datgene gevonden had dat, is *„als een schijnend licht, 't welk voortgaat, en grooter wordt, tot dat het volkomen dag is."* (SPREUKEN. IV: 18.)

„Ik bood eerst wederstand; doch vermag dat thans niet langer: ik zie nu datgene, waarnaar ik zoo lang heb gezocht: ik gevoel eindelijk dat al mijne gebeden verhoord zijn: de waarheid is zoo tastbaar, dat zij zich als van zelf openbaart, en ik ben zoo vol vreugde, dat ik niets kan doen dan God loven en danken. Al wat ik voorheen duisters in den Bijbel vond, is mij nu zoo klaar als de dag: ik heb de kostbare parel gevonden, ik stel hare waarde op prijs en ik reken er op, dat zij mij voor alles wat ik om haar geleden heb zal schadeloos stellen.

„Gij zoudt u waarlijk even goed een mensch kunnen voorstellen, die, bijna van honger stervende, eensklaps voor eene welvoorziene tafel gezeten is, en niet durft te eten, uit vrees welligt dat hij zich aan dat voedsel niet zou kunnen verzadigen. Ik zie in het Katholicismus de teekenen, die, naar het woord van Christus, zijn volk en zijne Kerk moeten kenmerken; ja, ik zie ze alleen in het Katholicismus,

ofschoon het *door de menschen veracht en bespot* wordt; want, werd Jesus zelf een Beëlzebub genoemd, met hoeveel meer redenen zullen zijne volgelingen dan niet uitgejouwd worden?

„Die teekenen zijn nergens anders dan bij de Katholieken te vinden. De protestanten, en voornamelijk hunne geestelijken, worden overal, waarheen zij zich ook begeven, geëerd en geacht: *en toch zijn zij het slechts op één punt eens, namelyk in de bespotting der Katholieken en hunne priesters.* Dit teeken van Christus is alleen in het voordeel der Katholieken.

„Och, lieve ouders, de schat, dien ik gevonden heb, vervult mijne ziel met zulk eene vreugde, met eene zoo groote dankbaarheid en onuitsprekelijken vrede, dat ik slechts aan u kan denken. Ik bid God en wensch van ganscher harte, dat dit alles ook eens het deel van ieder uwer moge zijn. Ik zal u zeggen wat ik voornemens ben te doen, alvorens ik den katholieken godsdienst omhels. Om aan uw verlangen te gemoet te komen, en om u de beweegredenen mijner verandering te doen kennen en u het bewijs mijner onderwerping te geven, zal ik den protestantschen bisschop dezer stad gaan opzoeken, en eenige protestanten met mij medenemen, om tot regters te dienen. Indien de bisschop alsdan mijnen geest voldoening kan verschaffen en mijne nieuwe overtuiging aan het wankelen brengen, zal ik nooit die zoo zeer gevreesden naam van Katholiek aannemen. Op dit oogenblik echter is die naam mij boven alles dierbaar, en nog wel des te dierbaarder, omdat ik in hem, van welke zijde ik hem ook beschouwe, het kenteeken mijns Verlossers vind.

„Nog moet ik u, ter wille der billijkheid, verzoeken mij drie zaken toetestaan: in de eerste plaats, veroordeel mij niet, dan nadat gij mij gehoord zult hebben; ten tweede, houdt, van af dezen dag tot dat ik u

zal wederzien, niet op God te bidden, opdat hij u versterke en u verdedige tegen alles wat ik u zeggen zal, *als het valsch is;* doch, *indien het waar is,* dat hij dan uwe oogen opene, uwe harten treffe en uwe gewetensbezwaren doe verdwijnen, ten einde gij wordet in staat gesteld om datgene aantenemen, wat u vroeg of laat het eeuwig leven moet bezorgen. Ten derde eindelijk, tracht noch door woorden, noch door daden te scheiden wat God vereenigd heeft: laat aan mij de zorg over, om deze verandering aan mijn echtgenoot mededeelen, en verlangt niet dat iemand er hem over spreke. De God, in wien ik reeds zoo lang mijn vertrouwen heb gesteld en dien ik eindelijk waarlijk gevonden heb, zal mij menige harde beproeving opleggen; maar ik vrees niets: ik heb mijne rekening opgemaakt en de balans sluit in mijn voordeel. Door tallooze gebeden beveel ik u, geliefde ouders, u en uwe overige kinderen, in de goedheid en de genade van God aan.

„Er schiet mij thans nog over om u te doen weten, bij welke gelegenheid ik voor het eerst aan de goddelijke genade gehoor gaf, en het besluit nam om te onderzoeken en te leeren, wat de katholieke godsdienst werkelijk is. Het was bij gelegenheid van een redetwist tusschen een protestantsch geestelijke en een katholiek priester. Ik veronderstelde dat beide tegenstanders hun geloof, als mede den grondslag waarop het gebouwd is, noodwendig moesten kennen. Maar, helaas! slechts *één hunner* was in staat zijne beweringen met bewijzen uit de H. Schrift te staven. Het gesprek omvatte verschillende geloofspunten: ik zag dat een hunner zijn Bijbel niet kende en zijne geloofsleer niet uit de Schriftuur bewijzen kon: tweemaal verloor hij zijne bedaardheid; en toen hij, door de eenvoudigheid des geloofs en van de woorden der H. Schrift, eens, zonder het te we-

ten, op een katholiek standpunt gebragt was, redde hij zich uit de verlegenheid, door te zeggen: „*dit is mijn gevoelen, mijnheer, en het is mij volmaakt onverschillig hoe anderen er over denken.*"

„Ik ontstelde toen ik deze woorden hoorde uit den mond van een leerling van Christus, van een man die belast is om de schapen van Christus te te onderwijzen en zijn leven in gebed voor die kostbare zielen doortebrengen. Ja, ik ontstelde er van, en durfde mij niet langer te verzetten; mijn uur was gekomen.

„De priester, daarentegen, was ingetogen, bedaard en inwending overtuigd dat de waarheid aan zijne zijde was. Hij beantwoordde deze onchristelijke bemerking in dezer voege: „*Indien gij u dan niet bezorgd maakt voor mijne ziel, mijnheer, verontrust ik mij wel over de uwe; en indien ik u niet kan overtuigen, beproef gij dan om het mij te doen.*" Om kort te gaan, al wat de priester zeide, ging regtstreeks op het doel af; terwijl hij zich tegelijkertijd opregt, nederig en christelijk gedroeg. Een en ander had voor mij ten gevolge, dat ik gevoelde, dat het heil mijner ziel van hunne leerstellingen afhing en ik bevond, dat mijn geloof even weinig onwrikbaar was als hij, die gekomen was om het te verdedigen, weshalve ik mij, zonder eenig voorbehoud, aan Gods wil onderwierp.

„Nog wenschte ik u te berigten dat mijn vriend, de protestantsche geestelijke, na zijn vertrek uit Edinburg, in een brief er erg bij mij op heeft aangedrongen, om dezen godsdienst te ontvlugten, — niet omdat hij deszelfs valschheid bewijzen kon, maar omdat..... waarom? — ja, ik schaam mij waarlijk het u te zeggen! — om..... mijn man, mijne kinderen en mijne vrienden! O, hoe zonderling! Zijn dat wel beweegredenen die mij moeten leiden? Indien ik door

BIBL. CONV. WIJCHENS

de gedachten aan deze mij boven alles dierbare wezens voor mijzelve nog aarzelen kon, zoude het mij, hoe gaarne ik ook zoude willen, toch niet mogelijk zijn aan de ingeving van God geen gehoor te verleenen; want ik weet dat de Zaligmaker mij uitdrukkelijk gezegd heeft, dat het mijn pligt is, *alles, dus ook dezen* voor hem te verlaten, wanneer ik door hem geroepen word. En dat hoop ik, als het zijn moet, met Gods genade te zullen volbrengen, al zoude mijn hart er ook bij breken.

„Ik eindig dezen brief onder het storten van tranen, en God voor u allen biddende, terwijl ik u verzoek mij, als altijd, te gelooven

„Uwe u zeer toegenegene dochter,

„F. M. P."

TWEEDE HOOFDSTUK.

Bewijzen voor de waarheid van het katholieke geloof, getrokken uit den Bijbel. — Waarschuwing der Heilige Schrift om op zijne hoede te zijn voor valsche leeraars en valsche leerstellingen. — De Bijbel geeft ons duidelijk aan, welke teekenen de ware Kerk vergezellen. — De Kerk is Eén, — Heilig, — Katholiek of Algemeen, — Apostoliek, — Onfeilbaar. — Het leerstuk der H. Drieëenheid. — Oppergezag van den H. Petrus. — De zending van de Apostelen en hunne opvolgers. — De Apostolische Overlevering. — De H. Schriftuur is onze *eenigste* geloofsleer niet. — Het Doopsel. — Het Vormsel. — De Onthouding. — Het Vasten: bewijzen bij een protestantsch schrijver gevonden; texten uit den Bijbel. — De Biecht. — De Absolutie. — Het H. Sacrament des Altaars. — Het laatste Oliesel. — De vrije wil. — Het Vagevuur. — De Hel. — De Zonde. — De H. offerande der Mis. — De Aflaten. — De Beelden. — De Engelen. — De Vereering der Heiligen. — De Relikwiën. — De H. Maagd en Moeder Gods Maria. — De Gelofte van Zuiverheid. — De Kloosters. — De goede werken.

Ik wil thans trachten het bewijs te leveren, dat mijn tijd, ofschoon kort, toch lang genoeg was, om mij het middel te verschaffen, in mijn Bijbel de kenteekenen op te sporen, die de Kerk van Jesus Christus van de *valsche* leerstellingen en sekten onderscheiden, waartegen Christus zelf ons, van af het begin zijner prediking, heeft gewaarschuwd en die, volgens zijne eigene voorzeggingen, veelvuldig moeten zijn.

Vooreerst zegt hij ons in het Evangelie van den H. Matheus (VII: 15.) „*Wacht u voor de valsche Profeten, die in schaapskleederen tot u komen, maar van binnen grijpende wolven zijn.*" Vervolgens lezen wij in Hoofdstuk XXIV: 11:

van hetzelfde Evangelie: „*En daar zullen vele valsche Profeten opstaan, die er velen zullen verleiden;* en in vers 24 van hetzelfde Hoofdstuk lezen wij nog: „*Want daar zullen valsche Christussen en valsche Profeten opstaan, die groote teekenen en wonderwerken zullen doen, zoodat ook de uitverkorenen, indien het mogelijk ware, in dwaling zouden gebragt worden.*" (Derhalve zullen die valsche Christussen en valsche Profeten uitwending gelijk zijn aan den waren Christus en de ware Profeten.) De H. Joannes zegt ook in zijn eersten Brief (IV: 1): „*Welbeminden, gelooft alle geesten niet, maar beproeft de geesten of zij van God zijn: want daar zijn vele valsche Profeten in deze wereld opgestaan.*

Ik zoude nog veel meer dergelijke texten kunnen opnoemen, die even krachtig en van denzelfden aard zijn, en die ons zouden doen beven, indien wij niet wisten dat God sterker is dan onze vijand, en dat hij het licht zijner waarheid aan hen, die het met een opregt hart zoeken, nooit weigeren zal. Maar hetgeen ik aanhaalde is reeds voldoende, om ons ten duidelijkste te doen zien, dat er in wereld, naast de Kerk van Jesus Christus, nog anderen kerken moeten zijn, en er werkelijk zijn, alsmede andere profeten of andere leeraars dan zij, die hij gezonden heeft. Tevens zien wij, dat wij de grootste voorzigtigheid in acht moeten nemen, dewijl de Zaligmaker ons zegt „*Wacht u*" en de H. Joannes „*beproeft de geesten*" willende zij ons daardoor te verstaan geven, dat er bij die valsche profeten en hunne leeringen eene zekere overeenkomst of uitwendige navolging zal bestaan met de hoedanigheden en gebruiken van den waren godsdienst van Jesus Cristus, en dat deze overeenkomst schijnbaar zóó volmaakt en bedriegelijk zal zijn, dat wij, tenzij wij zeer vlijtig, zeer opregt en zeer godsdienstig zijn, groot gevaar loopen in den strik gevangen te worden, dewijl de uitverkorenen er naauwelijks aan zullen ontsnappen.

Dr. Newman heeft dit zeer duidelijk beschreven: „De Antichrist, zegt hij, zal bij zijne verschijning, eene na-

volging, of beter gezegd, een namaaksel van den Christus zijn." (En dit is van toepassing op al de vervolgers van Christus, zooals men de valsche leeraren zou kunnen noemen.) „Hij zal dus, in de oogen van het volk, aan den Christus gelijk schijnen; anders kan hij er geen namaaksel van zijn. Indien, bijgevolg, de Antichrist dan op den Christus gelijkt, moet de Christus natuurlijk ook op den Antichrist gelijken. Wanneer de heidensche waarzegster door hare tooverijen eenigen opgang maken wil, moet zij het masker aannemen van ernst, gezag, heiligheid en adeldom, die in werkelijkheid alleen aan de Kerk van Jesus Christus behooren. En dit is niet te verwonderen, want, is het Satan mogelijk de menschen wijs te maken dat deze toovenares gelijk is aan de *Kerk*, dan zal het hem ook mogelijk zijn hen te overreden dat de Kerk aan *haar* gelijk is."

Het is dus aan geen twijfel onderhevig, dat de menschheid in het algemeen, en ieder mensch in het bijzonder, op het punt van godsdienst eene rol te vervullen heeft in het groote drama des levens: en van deze rol zal de belangrijke uitslag — eene gelukkige of eene ongelukkige eeuwigheid, — afhangen. Die rol bestaat daarenboven in *„de beproeving van den geest"* onzer Kerk en van onzen godsdienst, omdat het niet voldoende is om — gelijk, helaas! zoovelen doen, — blindelings den godsdienst onzer ouders aan te nemen, dewijl ook deze slechts de dwaling kunnen geërfd hebben, en zij die dwaling, om deze of gene reden, aan hunne nakomelingen ter overerving moeten achterlaten.

Ik wil met dit gezegde niemand beleedigen noch kwetsen; want ofschoon ik het uit den grond mijns harten diep betreur, dat over ons overigens door den Hemel zoo zeer gezegend Vaderland, de bedreiging reeds in vervulling schijnt te komen, welke de H. Paulus uit tegen hen, die het aloude geloof zullen verlaten, wanneer hij zegt (2 Thess. II: 11.): *„Daarom zal God hun eene kracht van*

dwaling zenden, zoodat zij de leugen gelooven zullen," heb ik echter niet vergeten, dat een groot aantal uitmuntende zielen, zonder hun weten, juist met deze groote verblindheid behebt zijn, omdat zij niet gelooven hoe noodzakelijk het is, dat iemand zelf zijn godsdienst *kieze.* Het is zeker niet voldoende blindelings het geloof zijner ouders aantenemen, gelijk men dit een horologie of zilveren lepel doet, en dat geloof als eene geheel natuurlijke zaak te aanvaarden, terwijl men zich, als belooning onzer goede werken, tevreden stelt met de zielerust en zelfvoldoening, welke gemeenlijk het betrachten der deugd vergezellen. Neen, dat is niet voldoende; en stellen sommige menschen zich daarmede tevreden, dan komt dit omdat zij den *vrede Gods, die alle verstand te boven gaat,* (1) niet kennen, of wel dewijl zij zich verbeelden, dat de vrede, welken zij ondervinden, die vrede is. Op deze wijze zijn vele menschen inwendig voldaan en trachten zichzelven te overreden, dat alles is zooals het behoort, dewijl zij een vrede gevoelen, welke zooveel gelijkenis heeft met dien welken Christus beloofd heeft, en welken zij, zonder eenig verder onderzoek, daarvoor houden. Zoodoende verharden zij echter in hunne dwaling, terwijl zij de hun gegeven waarschuwing vergeten of niet willen hooren; want Christus heeft gezegd: „*Wacht u*" en de H. Joannes: „*Beproeft*" En deze dwaling is altijd grooter en gevaarlijker, naarmate de kracht van den vrede, dien zij meenen te bezitten, sterker is. Zij zullen evenwel later, tot hun onherstelbaar ongeluk, gewaar worden, dat die vrede slechts eene belooning is van hem die, gelijk men ons heeft gewaarschuwd (2 Kor. XI: 14.) „*zich vertoont in de gedaante van een engel des lichts*" om de zielen des te gemakkelijker te kunnen verleiden.

Stellen wij ons derhalve deze vraag: Wat is verkieslijker, dat wij onzen godsdienst te danken hebben aan

1) Philipp. IV: 7.

ons eigen onderzoek en aan onze eigene keuze, of wel louter aan het toeval onzer geboorte?

Nu dunkt mij dat er geene zaak zekerder en op zichzelve noodzakelijker is, dan deze stelling: Alle menschen kunnen lid worden der Kerk van Christus. Want indien deze Kerk voor sommigen te verheven of voor anderen te nietig ware, zoude God niet regtvaardig zijn. En dit kunnen wij, zonder twijfel, nooit veronderstellen, dewijl de regtvaardigheid eene noodzakelijke hoedanigheid van het goddelijk Wezen uitmaakt; bijgevolg is het, naar aanleiding dezer goddelijke eigenschap, onmogelijk te denken dat niet ieder, die waarlijk wil, tot de *zekere kennis* van het ééne ware Geloof en van de ééne ware Kerk van Jesus Christus zou kunnen komen.

Het is een onwederlegbaar feit dat de Kerk veroordeeld is om nagevolgd en nagebootst te worden: en dat wij, indien wij bij ons pogen om haar te leeren kennen, geen anderen leidsman dan onszelven hadden, meer en meer in de dwaling zouden verzinken. Maar de almagtige God, die altijd even naijverig is voor zijne waarheid als voor het behoud dier onsterfelijke en kostbare zielen, voor welke hij zijn eenigen en welbeminden Zoon heeft opgeofferd, heeft den menschen een weg gebaand, waarlangs zij, die hunne zaligheid boven alles en tot elken prijs opregt willen verkrijgen, die zaligheid kunnen bekomen en ook bekomen zullen. (1)

De Bijbel toont ons, zoowel in het Oude als in het Nieuwe Testament, de teekenen welke de ware Kerk van God moeten kenmerken: en die teekenen zijn zoo natuurlijk en zoo zeer aan de ware Kerk eigen, dat geene enkele valsche leer, al mogt zij er op bogen eenigen dier teekenen te bezitten, toch nooit heeft durven beweren in het bezit van allen te zijn.

Daar nu de Katholieke Kerk mij, naar aanleiding

(1) Voor de schrijfster lag deze weg blijkbaar in den Bijbel. VERT.

van zekere teekenen, die haar goddelijken oorsprong bewijzen, de eenige ware Kerk scheen te zijn, legde ik mij zonder dralen op het onderzoek dier teekenen toe.

In de eerste plaats, en voor alles, beweert deze Kerk te zijn Eén, Heilig, Katholiek of Algemeen, Apostoliek en Onfeilbaar.

DE KERK IS ÉÉN.

Dat de Kerk van God ÉÉN moet zijn, dat zij immer en ten allen tijde dezelfde moet zijn, *één* in haar geloof en in hare leer, onveranderlijk als haar Schepper, is iets dat niet alleen redelijk, maar ook noodzakelijk schijnt.

Dit was dan ook de bedoeling des Zaligmakers, toen hij zeide (Matth. XII: 25.): *„Alle rijk, tegen zich zelf verdeeld, zal verwoest worden."* En indien deze text het eenigste bewijs ware, dat de H. Schrift, voor de eenheid der Kerk, kan geven, zoude het reeds voldoende zijn: en inderdaad, deze woorden, welke de Zaligmaker uitsprak met het doel om zijne Godheid te bewijzen, zijn duidelijk genoeg om ons te overtuigen dat hij, bij de stichting zijner Kerk, hare *eenheid* niet uit het oog heeft verloren. Doch, zooals wij zullen zien, ontbreekt het niet aan andere bewijzen:

Wij lezen in het 17e vers van het LIVe hoofdstuk van Isaïas (en de Oxfordsche Bijbel leert ons dat dit hoofdstuk over de Kerk van Christus handelt): *„Alle wapenen, die tegen* U *gesmeed zullen worden, zullen* U *niet treffen."* Verder in het gansche boek der Psalmen, of in het Hooglied van Salomon, — een boek dat ik, als protestante, zoo onverklaarbaar vond, en dat niet minder onverklaarbaar is voor vele andere menschen, die dit zoo openhartig niet willen erkennen, omdat zij deszelfs inhoud op hunne zoo zeer verdeelde Kerk niet weten toe te passen, — in het geheele Hooglied dus, en bijzonder in vers 8 van het VIe hoofdstuk, lezen wij: *„Eene nogtans is mijne duive, mijne volmaakte; zij is de eenigste van hare moeder, en de uitverkorene van die haar gebaard heeft."*

Hoe is deze verklaring te rijmen met de protestantsche Kerk, die er zich op beroemt verdraagzaam te zijn, omdat zij alle soorten van gelooven in haar boezem opneemt?

Nog vinden wij bij Isaïas, Hoofdstuk LX: 12: „*Want het volk en koningrijk, dat* U *niet dienen zal, dat zal vergaan.*" — Stippen wij ter loops aan dat de opschriften der hoofdstukken duidelijk aantoonen, dat de bloemspraak of zinnebeeldige taal, waarvan hij in die hoofdstukken gebruik maakt, op de Kerk van Christus toepasselijk zijn. — En bij den H. Mattheus (XVI: 18.): „*Gij zijt Petrus, en op deze steenrots zal ik mijne Kerk bouwen, en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen.*" (De „poorten der hel," beteekenen, gelijk iedereen moet weten, de magten der duisternis, de geesten der *dwaling*, die in zake van geloof de ziel dooden.) Nog eens in Hoofdst. XVIII: 17 van den H. Mattheus: „*Zeg het aan* DE KERK. *Maar indien hij ook* DE KERK *niet hoort, zij hij u als de heiden en de tollenaar.*" En bij den H. Joannes (X: 16.): „*Ook andere schapen heb ik, welke niet uit* DEZEN SCHAAPSTAL *zijn; ook dezen moet ik herwaarts leiden ..... en het zal worden* ÉÉNE KUDDE EN ÉÉN HERDER." Verder hoofdst. XVII. 21 van hetzelfde evangelie: „*Opdat zij allen* ÉÉN *zijn, gelijk Gij, Vader! in mij, en ik in U, dat ook zij in Ons* ÉÉN *zijn.*" Vervolgens in de Handelingen der Apostelen (II: 47.): „*En de Heere deed dagelijks tot hetzelve* (d. i. tot zijne Kerk) *toenemen degenen, die zalig werden.*" En in het 22e vers van het XVe hoofdst. van dat zelfde boek: „*Toen heeft het den Apostelen en den Priesters, met* DE *geheele* KERK, *goed gedacht.*" Nog in Hoofdst, XX: 28: „*Hebt acht op u zelven, en op de geheele kudde, over welke de H. Geest u tot Bisschoppen gesteld heeft, om* DE KERK GODS *te regeren, welke Hij door zijn bloed verworven heeft.*" Ook zegt de H. Paulus in zijn brief aan de Romeinen, (XII: 4 en 5.): „*Want gelijk wij in één ligchaam vele leden hebben.... zoo zijn wij, de velen, één ligchaam in Christus.*" En

in Hoofdst. XVI, vers 17 van den zelfden brief: „*Doch ik bid u, broeders! acht te slaan op hen, die de verdeeldheden stichten,*" (alsof hij wilde zeggen: „geeft acht op hen die de *éénheid* der Kerk zoeken te verwoesten.") Vervolgens in den eersten brief aan de Korinthen (I: 10.): *Doch ik bid u, broeders! om den naam onzes Heeren Jesus Christus, dat gij allen uit* ÉÉNEN *mond spreekt en dat er* GEENE VERDEELDHEDEN *onder ulieden zijn; maar dat gij volkomenlijk in* ÉÉNEN ZIN *en* ÉÉN GEVOELEN *vereenigd zijt.*"

Nu vraag ik of de protestantsche leeraren allen *dezelfde taal* spreken, en of er geen *verdeeldheden* onder hen heerschen? Helaas! de twisten en geschillen, die zij gedurende de laatste drie of vier jaren over het Doopsel en verscheidene andere voorname leerstukken gevoerd hebben, bewijzen wel het tegendeel.

Maar hooren wij den H. Paulus nog eens in zijn brief aan de Galaten (I: 8 en 9.): „*Doch al ware het ook dat wij, of een Engel uit den hemel, u een ander Evangelie verkondigden, dan* HETGENE *wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt! Ik heb het reeds gezegd, en ik zeg het nu nog eens: zoo iemand u* EEN ANDER EVANGELIE *verkondigt... die zij vervloekt!*" Waarom predikte Luther dan in de XVIe eeuw eene nieuwe leer; en waarom zeide hij, dat hij alleen in de wereld was om *zijn* godsdienst te onderwijzen? Tenzij de H. Paulus in dwaling verkeerde, kan men gerustelijk besluiten dat Luther vervloekt is. En wie zou durven zeggen of zelfs denken dat de H. Paulus dwaalde?

Wij lezen nog in den brief aan de Ephesen (IV: 4—6.): „*Gij zijt* ÉÉN *ligchaam, en* ÉÉN *van geest, gelijk gij ook tot* ÉÉNE *hoop uwer roeping geroepen zijt. Daar is* ÉÉN *Heer,* ÉÉN *Geloof,* ÉÉN *Doopsel,* ÉÉN *God en Vader van allen.*" En verder (v. 13 en 14): „*Totdat wij allen te zamen komen in de* ÉÉNHEID DES GELOOFS..... *opdat wij niet en zijn als kleine kinderen, en niet geslingerd worden als de golven met alle winden van leeringen.*"

Waar kan men *de éénheid des geloofs* anders vinden dan

in de Katholieke Kerk? Ik heb altijd bevonden, — en ik ben er zeker van dat anderen het met mij bevonden hebben, — dat er, in al de protestantsche leeringen, evenveel verschillende meeningen zijn, als zij leeraren of zelfs lidmaten tellen.

De kerk is HEILIG.

Indien ik alle plaatsen der H. Schriftuur, waarbij God aan zijne Kerk de *heiligheid* belooft, moest opnoemen, zoude ik genoodzaakt zijn het meerendeel der profetische psalmen van David af te schrijven, waar deze heilige koning zoo dikwijls in geestverrukking de heiligheid, de schoonheid en de glorie, welke de onafscheidelijke gezellinnen der Kerk van Jesus Christus moeten zijn, beschrijft. De bloemrijke en levendige taal van het Hooglied van Salomon, dat niets anders is dan de taal van Christus tot zijne Kerk, noopt ons, op gelijke wijze, om de heiligheid dezer Kerk te erkennen.

Doch hooren wij den profeet Isaïas (XXXV: 8.): „*Daar zal ook een pad en een weg zijn, die de* HEILIGE *weg genoemd zal worden. Die onrein is, zal hem niet betreden, en het zal een regte weg voor ulieden zijn, zoodat zelfs de onwetenden daarop niet zullen dwalen.*" Vervolgens Hoofdst. LIV: 17: „*En hunne geregtigheid* (dat wil zeggen hunne HEILIGHEID) *is bij mij, zegt de Heer;*" en Hoofdst. LIX: 20 en 21: „*En er zal een Verlosser komen voor Sion* (zinnebeeld der Kerk).. .. *zegt de Heer, en mijn geest* (dat is een *heilige* geest) *die in u is, en mijne woorden, die ik in uwen mond gesteld heb, zullen van uwen mond niet wijken, noch van den mond uwer kinderen, noch van den mond uwer kindskinderen, van nu af in alle eeuwigheid, zegt de Heer.*" Onschatbare beloften, die zoo volkomen in de Katholieke Kerk vervuld zijn.

De profeet Malachias, van de tijden des Evangelies sprekende, zegt (I: 11.): „*Want van den opgang der zon*

tot haren ondergang zal mijn naam groot zijn onder de heidenen: en op alle plaatsen zal mij offerande gedaan, en mijnen naam eene ZUIVERE (of heilige) *offerande opgedragen worden.*" De H. Paulus is echter nog duidelijker, wanneer hij zegt in zijn brief aan de Ephesen (V: 27): „*Opdat hij zichzelven eene heerlijke Kerk bereiden zou, die geen vlek, of rimpel, of iets dergelijks hebbe, maar die* HEILIG *en onbevlekt zij.*" En aan die van Kolosse (I: 18.): „*Hij* (Jesus Christus) *is het hoofd van het ligchaam der Kerk.*" Vervolgens in zijn eersten brief aan de Korinthiërs (III: 17.): „*De Tempel Gods is* HEILIG, *en gij zijt die Tempel.*" En nog aan de Ephesen (I: 4.): „*Hij heeft ons verkoren, opdat wij* HEILIG *en onbevlekt voor zijn aanschijn zouden zijn.*" Eindelijk in zijn tweeden brief aan Timotheus (I: 9.): „*Die... ons geroepen heeft door zijnen* HEILIGEN *roep.*" Evenzoo zegt ons de H. Petrus in zijn eersten brief (I: 15.): „*Gelijk degene die u geroepen heeft* HEILIG *is, zoo weest gijlieden zelf ook* HEILIG *in al uwen wandel;*" en in zijn tweeden brief (I: 21.): „*Maar de* HEILIGE *mannen Gods hebben door het ingeven van den* HEILIGEN GEEST *gesproken.*" En zie hier nog vele anderen bewijzen: Evangelie van den H. Joannes (XX: 22.): „*Als hij dit gezegd had, blies hij op hen, en sprak tot hen: Ontvangt den* HEILIGEN GEEST." Handelingen der Apostelen (II: 4.): „*Allen werden vervuld met den* HEILIGEN GEEST." Hetzelfde boek (XI: 16.): „*Maar gij zult met den* HEILIGEN GEEST *gedoopt worden.*" en verder (XIII: 52.): „*De leerlingen echter werden vervuld met blijdschap en den* HEILIGEN *Geest.*" Tweede brief aan de Korinthen (XIII: 13.): „*De gemeenschap des* HEILIGEN GEESTES *zij met u allen.*" Eerste brief aan de Thessalonicensers (I: 5.): „*Want ons Evangelie is bij u niet alleen in woorden geweest,.... maar ook met den* HEILIGEN GEEST." En in den brief aan Titus (III: 5.): „*Hij heeft ons.... zalig gemaakt, door het bad der wedergeboorte en der vernieuwing van den* HEILIGEN GEEST."

Uit al deze texten moet noodwendig volgen, dat de Kerk van God HEILIG is uit de heiligheid Gods zelve;

dat de kinderen dezer Kerk geroepen zijn om HEILIGEN te worden, en dat zij tot de HEILIGHEID kunnen geraken.

Wij lezen in het Evangelie van den H. Mattheus (V: 48.): „*Zijt gij derhalve* VOLMAAKT, *gelijk ook uw hemelsche Vader volmaakt is*;" en in dat van den H. Lucas (VI: 36.): „*Zijt dan barmhartig, gelijk ook uw Vader barmhartig is.*" Voorts zegt ons de H. Paulus (Kolosse I: 28): „*Denwelken (Jesus Christus) wij verkondigen,... opdat wij alle menschen* VOLMAAKT *mogen leveren in Christus Jesus.*" En de H. Jacobus in zijn brief (I: 4.): „*Opdat gij* VOLMAAKT *en* GEHEEL VOLTROKKEN *moogt zijn, nergens in gebrekende.*" Eindelijk zegt de H. Petrus ons evenzoo, in zijn eersten brief (I: 15: 16.): „*Maar gelijk degene, die u geroepen heeft,* HEILIG *is, zoo weest gijlieden zelven ook* HEILIG *in al uwen wandel; want daar staat geschreven: weest* HEILIG, *omdat ik* HEILIG *ben.*"

Al deze schriftuurplaatsen dienen ten bewijze dat de Katholiek, wanneer hij zijn best doet om tot de christelijke volmaaktheid te geraken, niets anders doet dan zich rigten naar het doel, tot welks najaging de H. Schrift hem aanspoort; en hij kan, alvorens hij dit doel heeft bereikt, nooit hopen eenmaal Gods tegenwoordigheid te zullen genieten. Laat de protestant, die den Katholiek om zijn streven naar volmaaktheid zoo dikwijls bespot, zich voor zich zelf in acht nemen, opdat hij zich, in den laatsten Oordeelsdag, niet deerlijk bedrogen vinde, tengevolge zijner nalatigheid in het zoeken naar die volmaaktheid, welke den Katholiek dikwerf noopt om der wereld, met hare ijdelheden en valstrikken, vaarwel te zeggen, en die alles wat men hier op aarde verwerven kan in waarde overtreft.

Wij hebben hier *al* de schriftuurplaatsen, die op ons onderwerp van toepassing zijn, niet opgenoemd; want het Oude Testament bevat er nog veel meer. Wanneer de profeten zinspelen op de tijden van het Evangelie en

van de Kerk van Jesus Christus, of op den *heiligen berg*, gelijk zij de Kerk in hunne figuurlijke taal noemen, bedienen zij zich onveranderlijk van het woord „HEILIG." Zie onder anderen Isaïas, Hoofdst. LVI, vers 7: „*Ik zal hen tot mijnen* HEILIGEN *berg brengen*;" en vers 13 van het volgende hoofdstuk: „*maar die zijn betrouwen op mij stelt... zal mijnen* HEILIGEN *berg bezitten.*" Voorts Daniël (IX: 16.): „*Dat uwe gramschap en toorn zich.... van uwen* HEILIGEN *berg afwenden.*" En Zacharias (VIII: 3.) „*En de berg van den Heer der heirkrachten zal de* HEILIGE *berg genoemd worden.*"

Welligt zullen sommigen er aan twijfelen of deze plaatsen betrekking hebben op de Kerk van Christus; doch indien zij er geene betrekking op hebben, heeft de protestantsche bijbel van Oxford, waaruit ik ze heb afgeschreven, mij op het dwaalspoor gebragt. En werkelijk plaatst die bijbel aan het hoofd der genoemde hoofdstukken deze woorden: „*Voorzeggingen over de Kerk van Christus.*"

DE KERK IS KATHOLIEK OF ALGEMEEN. (1).

Isaïas II: 2: „*De berg van het huis des Heeren zal gesticht worden op den top der bergen, en verheven boven de heuvelen; en alle Heidenen* (volken) *zullen er naar toevloeijen.*" (Het is dus geene onzigtbare Kerk, gelijk de protestanten zeggen dat de hunne is). Deze text stemt wonderbaar wel overeen met de woorden, welke de Zaligmaker zelf rigt tot hen, die leden zijner Kerk geworden zijn. (Matth. V: 14): „*Gij zijt het licht* DER WERELD. *Eene stad,*

(1) Ieder Katholiek weet dat de Kerk in *twee* opzigten algemeen is, namelijk ten aanzien van tijd en ten aanzien van plaats. De schrijfster noemt hier duidelijk de bijbeltexten op, die deze beide eigenschappen van algemeenheid bewijzen: het zal den lezer niet moeilijk vallen te onderscheiden op welke van beiden iedere schriftuurplaats toepasselijk is.

die op eenen berg is gelegen, kan niet verborgen worden." Nog eens bij Isaïas (IX: 7.): *Zijn rijk zal al grooter en grooter worden, en de vrede zal geen einde hebben.*" Daniël (II: 35.): „*De steen... werd een groote berg en vervulde* GEHEEL *het aardrijk.*" Malachias (I: 11.): „*En op* ALLE PLAATSEN *zal mij offerande gedaan, en mijnen naam eene zuivere offerande opgedragen worden.*" (Deze laatste plaats zinspeelt ook bijzonder op het H. Misoffer, het eenige zuivere en waarlijk aangename offer, dat wij God kunnen aanbieden, en dat alleen in de Katholieke Kerk gekend en geofferd wordt.) De text van den H. Mattheus (XVIII: 17.): „*Zeg het aan de Kerk*" heeft betrekking op eene algemeene wet, die niet zoude zijn voorgeschreven, indien Christus niet had voorzien dat de Kerk ook algemeen moest zijn. Hij zou dan immers eene wet gesteld hebben, die alle volkeren niet hadden kunnen volbrengen. Wij lezen in hetzelfde Evangelie (XXVIII: 20.): „*En ziet, ik ben met u* ALLE DE DAGEN, *tot de voleinding der wereld.*" En in dat van den H. Joannes (XIV: 16.): „*En ik zal den Vader bidden, en hij zal u eenen anderen Vertrooster geven, opdat hij met u blijve* IN EEUWIGHEID." Dan vinden wij nog in den eersten brief van den apostel Paulus aan die van Korinthe (I: 2.): „.... *Aan de geheiligden door Christus Jesus, de geroepene Heiligen, en aan allen die* IN ALLE PLAATSEN *den naam van Jesus Christus aanroepen, die hunne en onze Heer is.*" En in den brief van den zelfden apostel aan de Ephesen (III: 9: 11.): „*En aan* ALLE *menschen bekend te maken, hoedanig de bedeeling is van het geheim, hetwelk voor alle eeuwen verborgen is geweest in God,.... naar het eeuwig voornemen dat hij gemaakt heeft in Christus Jesus onzen Heer.*" Ten slotte zegt de H. Petrus in zijn eersten brief (V: 13.): „*De medeverkorene Gemeente, die in Babylon* (dat is Rome) *is.*"

DE KERK IS APOSTOLIEK.

Psalm LXXXVIII, vers 4 en 5: „*Ik heb een verbond aangegaan met* MIJNE UITVERKORENEN; *ik heb David, mijnen*

dienaar, gezworen: tot in eeuwigheid zal ik uwe nakomelingen bevestigen; en uwen zetel zal ik ophouden van geslacht tot geslacht;" en in het 30e vers: *„En ik zal hem nakomelingen stellen van eeuw tot eeuw.*" En bij den evangelist Mattheus (XXVIII: 19: 20.): *„Gaat derhalve, en leert alle volken.... en ziet ik ben met u alle de dagen, tot de voleinding der wereld.*" Dewijl de Apostelen, tot wie de Zaligmaker deze woorden sprak, eenmaal moesten sterven — gelijk dit het lot is van het geheele menschelijk geslacht, — en dewijl zij inderdaad gestorven zijn, zoo zoude de Zaligmaker deze woorden niet gesproken hebben, indien hij ook hunne opvolgers niet had bedoeld, in wie hij altijd wonen zal en die zullen bestaan zoo lang de wereld bestaan zal. Zie bij den H. Lucas (X: 2: 3 en 16.): *„Bidt den Heere des oogstes, dat hij arbeiders uitzende in zijnen oogst. Gaat! Ziet, ik zende u, als lammeren onder de wolven. Wie u hoort, hoort mij; en wie u versmaadt, versmaadt mij: maar wie mij versmaadt, versmaadt Hem, die mij gezonden heeft.*"

Leeren wij hieruit van hoeveel belang het is dat wij de ware leerlingen van Christus wel onderscheiden; uit vrees dat wij, indien wij het katholieke priesterschap verachten, — hetwelk uit mannen bestaat, gemeenlijk verguisd door de wereld, welke hen niet kent, omdat zij van deze wereld niet zijn, — eenmaal niet met beschaamde kaken zullen staan, dewijl zij, in zijne priesters, Jesus Christus en die hem gezonden heeft zelf zullen verguisd hebben. — Vreeselijke gedachte!

H. Joannes (XV: 16.) *„Gij hebt mij niet verkoren, maar ik heb u verkoren; en heb u gesteld, opdat gij gaat, en vrucht draagt en uwe vrucht blijve;*" en (XVII: 18: 21.) *„Gelijk Gij mij in de wereld gezonden hebt, heb ik ook hen in de wereld gezonden.... opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader! in mij, en ik in U, dat ook zij in Ons één zijn: opdat de wereld geloove dat Gij mij gezonden hebt.*" Nog lezen wij in hetzelfde evangelie (XX: 21.): *Gelijk de Vader mij gezonden heeft, zende ik ook u.*" In de handelingen der Apostelen (XV: 4.) staat: *„Zij werden ontvangen van de Kerk, en van de* APOSTELEN *enz.*" In den brief aan de Ephezen (IV:

11—14) lezen wij: *Hij zelf dan heeft sommigen tot* APOSTELEN *gegeven.... tot het werk der bediening, tot stichting van het ligchaam van Christus, tot dat wij allen te zamen komen in de eenheid des geloofs, opdat wij nu niet en zijn als kleine kinderen, en niet geslingerd worden als de golven, met alle winden van leeringen.*" Eerste brief aan de Korinthen (XII: 28.): „*En sommigen heeft God in de Kerk gesteld,* TEN EERSTE APOSTELEN, *ten tweede propheten, ten derde leeraars, enz.*" Brief aan de Hebreeën (VII: 1—3.): „*Want deze Melchisedech... priester des Allerhoogsten Gods... blijft* PRIESTER *in Eeuwigheid.*" En vers 21 van hetzelfde Hoofdstuk: „*De Heer heeft gezworen, en het zal hem niet berouwen: Gij zijt* PRIESTER *in eeuwigheid.*"

DE KERK IS ONFEILBAAR.

Isaïas XXXV: 8: „*En het zal een regte weg voor ulieden zijn, zoodat zelfs de onwetenden daarop niet zullen dwalen.*" Hoofdst. XL: 8: „*Het woord onzes Heeren blijft in alle eeuwigheid.*" verder Hoofdst. LIV: 10: 14: 17: „*De bergen mogen zich verzetten, en de heuvelen daveren; dan mijne barmhartigheid zal van u niet afwijken, noch mijn vredeverbond niet waggelen, zegt de Heer uw ontfermer.... Gij zult in de gerechtigheid gevestigd worden... gij zult niet te vreezen hebben; en van al wat vervaarlijk is, dat het u niet genake.... alle wapenen, die tegen u gesmeed zullen worden, zullen u niet treffen, en alle tongen, die in 't geregt tegen u zullen opgaan, zult gij zelf vonnissen. Dit is het erfdeel van de dienaren des Heeren; en hunne geregtigheid is bij mij, zegt de Heer.*"

Stippen wij in het voorbijgaan aan dat dit hoofdstuk, in den Bijbel van Oxford, getiteld is: „De vertrooste Kerk." En dit toevoegsel is volkomen van toepassing op deze Kerk die, gedurende eene reeks van negentien eeuwen, alle pogingen der hel en harer volgelingen standvastig heeft wederstaan. Driewerf gelukkige en heilige Kerk, die op zulke beloften steunt! Driewerf gelukkig hij, die zonder aarzelen of vrees

kan zeggen: „IK BEHOOR TOT DEZE ONFEILBARE KATHOLIEKE KERK.

Wij lezen nog in hetzelfde boek van Isaïas (LIX: 21): *„Dit is het verbond dat ik met hen maken zal, zegt de Heer. Mijn geest, die in u is, en mijne woorden, die ik in uwen mond gesteld heb zullen van uwen mond niet wijken, noch van den mond uwer kinderen, noch van den mond uwer kindskinderen, van nu af in alle eeuwigheid; zegt de Heer.*" „En bij den profeet Ezechiël (XXXVII: 26): *„Ik zal een vredeverbond met hen aangaan; een verbond dat voor hen eeuwig duren zal. Ik zal ze vestigen: ik zal ze vermenigvuldigen; ik zal mijn heiligdom onder hen stellen voor altijd.*" Bij Daniël (II: 44): *„De God des Hemels zal een Koningrijk doen opkomen, dat in alle eeuwigheid nooit te niet zal gaan.... en in eeuwigheid stand zal houden.*" Bij den evangelist Mattheus (XVI: 18.): *„En ik zeg u: gij zijt Petrus, en op deze steenrots zal ik mijne Kerk bouwen, en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen.*" En in hetzelfde evangelie (XXVIII: 19: 20.): *„Gaat derhalve, en leert alle volken, en doopt hen... En ziet, ik ben met u alle de dagen, tot de voleinding der wereld.*" Voorts in de Handelingen der Apostelen (V: 39.): *„Maar indien dit werk uit God is, kunt gij het niet verbreken.*" En in hetzelfde boek (XV; 28.): *Want het heeft den Heiligen Geest en ons (in het concilie) behaagd.*" Eindelijk in den eersten brief aan Timotheus (III: 15.): *„....het huis Gods, hetwelk de Kerk van den levenden God is, de pilaar en de vaste stijl der waarheid.*"

Toen ik in mijn bijbel al deze hiervoren genoemde kenteekenen der Kerk gevonden had, kan men wel nagaan, dat ik verlangend was om te zien of de leerstukken der Katholieke Kerk, de eenige Kerk die beweren kan onfeilbaar te zijn, op dezelfde voldoende wijze uit de H. Schriftuur konden bewezen worden. (1) Om dan met het begin te beginnen, zullen

(1) Nu de schrijfster de onfeilbaarheid der Kerk had aangenomen, moest zij gevolgelijk ook alle leerstukken dier onfeilbare Kerk gelooven.

VERT.

wij eerst het dogma der heilige Drievuldigheid behandelen.

DE HEILIGE DRIEËENHEID

Genesis XVIII: 1 en 2: *«De Heer verscheen aan Abraham.... zoo als hij zijne oogen opsloeg, verschenen hem drie mannen, staande digt bij hem.»* H. Mattheus, XXVIII: 19: *«In den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes.»* Tweede brief aan die van Korinthe, XIII: 13: *«De genade onzes Heeren Jesus Christus, en de liefde Gods, en de Gemeenschap des Heiligen Geestes, zij met u allen.»* Eerste brief van den H. Joannes V: 7: *«Want drie zijn er die getuigenis geven in den Hemel: de Vader, het Woord, en de Heilige Geest: en deze drie zijn één.»*

OPPERGEZAG VAN DEN H. PETRUS.

H. Mattheus, X: 2: *«En der twaalf Apostelen namen zijn deze: de eerste, Simon, genoemd PETRUS.»* (eene steenrots waarop de Kerk gebouwd is). Dezelfde, XVI: 18: *«En ik zeg u: Gij zijt Petrus, en op deze steenrots zal ik mijne Kerk bouwen.»* H. Lucas, XXII, 31 en 32: *«En de Heere sprak: Simon, Simon! zie, Satan heeft ulieden begeerd, als tarwe, te ziften: maar ik heb voor u gebeden, opdat uw geloof niet bezwijke. Gij dan, wanneer gij eens bekeerd zijt, versterk uwe broederen.»* (1) (Waarom begeerde Satan Simon Petrus eerder

(1) De getrouwe vertaling eischte hier *ulieden (vos)* ter voorkoming van dubbelzinnigheid: *Van alle de Apostelen* zegt de Heere: de Satan heeft *ulieden* begeerd; *van Petrus alleen,* ik heb voor *U (te)* gebeden, opdat *uw* (tua) geloof niet bezwijke; *gij (tu)* dan, wanneer *gij,* enz. De Fransche vertaling, naar het spraakgebruik dier tale, geeft *dit* getrouw terug, aldus: *Simon, Simon, voici, Satan a demandé instamment à* VOUS *cribler comme le blé; mais j'ai prié pour* TOI *que* TA *foi ne défaille point;* TOI *donc, quand* TU *seras un jour converti, fortifie* TES *frères!*

(LIPMAN, *Nieuwe Testament, Pag.* 373.)

VERT.

dan ieder ander der Apostelen, dan alleen omdat hij het fondement en het zigtbaar hoofd der Kerk moest zijn?) H. Joannes XXI: 15: 16: 17: *„....Jesus sprak tot Simon Petrus:.... weid mijne lammeren!.... ....Simon, zoon van Joannes.... weid mijne lammeren! Simon, zoon van Joannes,.... weid mijne schapen!"* als of hij had willen zeggen: „Ik vraag u drie malen, opdat gij door eene driedubbele kracht, van den Vader, van den Zoon, en van den Heiligen Geest, verheven wordet boven mijne kinderen, zoo grooten als kleinen — mijne lammeren en mijne schapen — boven mijn volk en boven zijne herders." Hand. I: 15: *„In die dagen stond Petrus op in het midden der broeders."* Hetzelfde boek, XV: 7: 8: 9: 10: 11: en 12. *„Nadat er nu vele gemeenschappelijke navorsching geschied was, stond Petrus op, enz.... En de gansche menigte zweeg."* Ezechiël, XXXVII: 24: *„En daar zal over hen altemaal maar een Herder wezen."* Joannes X: 16: *„En het zal worden één kudde en één herder."*

DE ZENDING DER APOSTELEN.

H. Lucas, XXII: 19: *„Doet dit tot mijne gedachtenis."* Wat beteekende dit bevel van den Zaligmaker aan zijne Apostelen anders, dan dat zij zijn kostbaar ligchaam en bloed moesten consacreren, — iets wat slechts door een gewijden mond kan geschieden? H. Joannes, XX: 21 — 23: *„Hij sprak dan wederom tot hen: vrede zij u! Gelijk de Vader mij gezonden heeft, zende ik ook u. Als hij dit gezegd had, blies hij op hen, en sprak tot hen: Ontvangt den Heiligen Geest! Wier zonden gij zult vergeven, dien worden zij vergeven; en wier zonden gij zult houden, dien worden zij gehouden."* Handelingen der Apostelen, VI: 5: 6 en 7: *„En zij verkozen Stephanus, eenen man vol van geloof en van den Heiligen Geest.... Dezen stelden zij voor de Apostelen, die biddende hun de handen oplegden.... en het getal der leerlingen in Jerusalem vermenigvuldigde zeer: ook eene grootere schare der priesters werd den geloove gehoorzaam."* Hetzelfde boek,

X: 42: *„En hij heeft ons geboden, den volke te prediken."* Verder, in hoofdst. XIII: 2 en 3: *„De heilige Geest sprak tot hen: Zondert mij Saulus en Barnabas af, tot het werk waartoe Ik hen geroepen heb. Toen vastten en baden zij, en legden hun de handen op, en lieten hen gaan."* Eerste brief aan Timotheus, IV: 14: *„Ziet toe dat gij de genadegift, die in u is, niet verzuimt, die u gegeven is.... door de oplegging van de handen der priesteren."* Tweede brief aan denzelfde, I: 14: *Bewaart, door den Heiligen Geest, die in ons woont, het schoone pand u toebetrouwd."*

DE APOSTOLISCHE OVERLEVERING.

Deuteronomion, XXXII: 7: *Gedenk der oude tijden: overdenk de geslachten elk in 't bijzonder: vraag het uwen vader, en hij zal het u verkondigen: uwen voorouders, en zij zullen het u zeggen."* H. Mattheus, XXVIII: 20: *„En leert hen onderhouden, al hetgeen ik u bevolen heb."* H. Lucas, X: 16: *Wie u hoort, hoort mij."* „H. Joannes, XVII: 17 en 18: *„Heilig hen in de waarheid! Uw woord is waarheid. Gelijk gij mij in de wereld gezonden hebt, heb ik ook hen in de wereld gezonden."* Handelingen, XX: 28: *„Hebt acht.... op de geheele kudde, over welke de Heilige Geest u tot Bisschoppen gesteld heeft, om de Kerk Gods te regeren."* Eerste brief aan de Korinthiërs, XI: 2: *„Ik prijs u.... dat gij mijne bevelen, gelijk ik ze u heb overgegeven, onderhoudt."* Tweede brief aan die van Thessalonika, II: 14: *„Zoo dan, broeders! staat vast, en houdt de overleveringen, die gij, hetzij door ons woord, hetzij door onzen brief geleerd hebt."* Nog in denzelfden brief (III: 6.): *„Wij bevelen u.... dat gij u aftrekt van alle broeders, die.... niet wandelen naar de overlevering, die zij van ons ontvangen hebben."* Tweede brief aan Timotheus, I: 13: *Houdt de gezonde leer, die gij van mij gehoord hebt, tot voorbeeld."* Dezelfde brief, II: 2: *„En hetgene gij van mij gehoord hebt, door vele getuigen, beveel dat aan getrouwe menschen, die bekwaam zullen zijn om ook anderen te leeren."*

DE H. SCHRIFT IS ONZE EENIGSTE GELOOFSREGEL NIET.

H. Mattheus, XVIII: 17: *„Indien hij de Kerk niet hoort, zij hij u als de heiden en de tollenaar.*" Tweede brief aan de Thessalonicensers, II: 14: *„Houdt de overleveringen, die gij, het zij door ons woord, het zij door onzen brief, geleerd hebt.*" En hoofdst. III: 6: *„Wij bevelen u.... da tgij u aftrekt van alle broeders die.... niet wandelen naar de overlevering, die zij van ons ontvangen hebben.*" Tweede brief aan den apostel Petrus, III; 16: *„Gelijk hij doet in al zijne Brieven.... in de welke eenige plaatsen moeilijk te verstaan zijn, die de ongeleerde en onbevestigde menschen verdraaijen, gelijk ook de andere Schriften, tot hun eigen verderf.*" En nog in denzelfden brief (I: 20): *„Dit echter vooral wetende, dat geene profetische Schriften door eigen verklaring uitgelegd worden.*"

Wij zien hier dat de H. Petrus voor alles zegt, dat geene enkele profetie der Schriftuur door eigen verklaring kan uitgelegd worden. Dit gezegde is in lijnregte tegenspraak met den protestantschen regel, die aan ieder mensch in het bijzonder veroorlooft de Schriftuur naar zijn eigene meening uitteleggen. Ook zien wij uit de woorden van den apostel dat de ongeleerde en onbevestigde menschen den zin der Schriftuur tot hun eigen verderf verdraaijen. Eene vreeselijke waarschuwing, die ieder protestant tot inkeer moest brengen. Want wat zal het den mensch baten zijn eigen profeet of uitlegger te zijn geweest, of zelfs de geheele wereld gewonnen te hebben, indien hij, daarna, schade lijdt aan zijne ziel? En moest hij, dewijl deze waarschuwing niet van mij, maar uit de H. Schrift zelve komt, geen zekerder regel zoeken dan die, welke, naar de getuigenis van den H. Petrus, ten minste twee soorten van menschen ten verderve voert? (En wie zegt hem dat hij niet tot eene dier beide soorten behoort?) Iets, waar de eeuwigheid bij op het spel staat, is waarlijk geene kleinigheid. Het is dus beter om dien regel en dien weg te zoe-

ken *„waarop zelfs de onwetenden niet zullen dwalen."* (1)

HET DOOPSEL.

H. Mattheus, XXVIII, 19: *„Gaat derhalve, en leert alle volken, en doopt hen."* H. Marcus XVI: 16: *„Wie gelooft, en gedoopt wordt, zal zalig worden."* H. Joannes, III: 5: *„Jesus antwoordde: Voorwaar, voorwaar, ik zeg u: Tenzij iemand wedergeboren worde uit water en den Heiligen Geest, kan hij in het Rijk Gods niet ingaan."* Ephesen IV: 5: *„Daar is één Heer, één Geloof, één Doopsel."* Brief aan de Hebreeën, VI: 2: *„Van de leer der doopingen, alsook van de oplegging der handen."* Eerste brief van den H. Petrus, III: 21: *„Hetwelk eene afbeelding was van den Doop, die u nu ook behoudt."* Handelingen der Apostelen XIX: 5: *„Als zij dit hoorden, werden zij gedoopt in den naam van den Heere Jesus."*

HET VORMSEL.

Handelingen der Apostelen, VIII: 17: *„Zij legden hun de handen op, en deze ontvingen de H. Geest."* XIX: 6: *„En als Paulus hen de handen had opgelegd, kwam de Heilige Geest op hen."* Tweede Brief aan de Korinthiërs, I: 22: *„Die ons ook bezegeld en het onderpand des Heiligen Geestes in onze harten gegeven heeft."* Hebr. VI: 2: *„Van de leer der doopingen, alsook van de oplegging der handen."* Hand. XV: 41: *„En hij reisde door Syriën en Cilicië, en bevestigde de kerken."*

DE ONTHOUDING.

Gen. II: 17: *„Maar van den boom der wetenschap van goed en kwaad, eet daar niet van; want in wat dag gij daar-*

---

(1) Isaïas XXXV: 8.

van zult eten, zult gij den dood sterven." „Exod. XII: 15: *„Zeven dagen zult gij ongezuurde brooden eten. Van den eersten dag af, zal er geen zuurdeeg in uwe huizen zijn. Al wie gezuurd brood eet, die ziel zal vergaan uit Israël.*" Leviticus, XI: 8: *„Van het vleesch dezer dieren zult gij niet eten.*" Daniel, I: 8: *„Doch Daniel nam een besluit in zijn hart, van zich, met hetgene van 's konings tafel kwam, noch met den wijn daar deze van dronk, niet te besmetten.*" En hoofdst. X: 3: *„Begeerlijke spijzen at ik niet: vleesch en wijn kwamen niet in mijnen mond.*" Verder in vers 12: *Wees niet bevreesd, Daniel: want van den eersten dag af, dat gij, uit al uw hart, getracht heb om wetenschap te bekomen, door u zelven voor de oogen van uwen God te vernederen, zijn uwe woorden verhoord geweest.*" Handel. XV: 28 en 29: *„Want het heeft den Heiligen Geest en ons behaagd, u geen meerderen last opteleggen, dan dit noodwendige: „Dat gij u onthoudt van hetgeen den afgoden geofferd is, en van bloed, en van het verstikte.*"

Helaas! hoe dikwijls hoort men, onder de protestanten, niet een medelijdenden spotlach opgaan tegen den nederigen Katholiek, die zich, wat de wet der onthouding betreft, blindelings aan zijne Kerk onderwerpt; als of — zegt de protestant, die dusdoende luide zijne onwetendheid verkondigt, — het niet eten van sommige visch of vleesch eene deugd zoude zijn! Maar, arme snoever! gij, die veroordeeld zijt, om tot het stof, waaruit gij ontstaan zijt, terug te keeren, en die ook de aan het gansche menschelijk geslacht opgelegde straffen des doods moet ondergaan, zeg mij eens waarom ons die straf is opgelegd, en hoe, ondanks het tegenstreven onzer natuur, de smart, de vernedering, het verval en het ongeluk daardoor ons deel werden; en dan zult gij zien wat de deugd van onthouding is, en met welke kastijding het willekeurig overtreden der wet bedreigd wordt.

HET VASTEN.

Hier zijn wij aan een punt genaderd, dat het groote onderscheidingsteeken tusschen de katholieke en de protestantsche

Kerk uitmaakt, en dat, even als de onthouding, door den protestant steeds belagchelijk wordt gemaakt. Dit punt is een pligt, dien de protestanten (hoe vreemd!) evenzeer erkennen als de Katholieken, doch door deze laatsten alleen aanbevolen en beoefend wordt. Maar alvorens ik mijne bijbeltexten, die ten gunste van het vasten pleiten, ga opnoemen, wil ik hier eerst nog eenige regels uit het *Bijbelsch Woordenboek* van *Cruden* afschrijven, — een werk, dat door een protestant geschreven is en door de protestantsche geestelijken dagelijks gebruikt wordt.

De opmerkingen van dezen schrijver zullen ons, in allen gevalle, de onzekerheid, waarin de protestanten zich bevinden, doen kennen, en welligt hunne ontstandvastigheid duidelijk bewijzen. En inderdaad, indien het gevoelen van een beroemd en door de protestantsche geestelijken algemeen gevolgd schrijver geen zekere gids is voor hetgeen door de protestanten geloofd, nagekomen en beoefend wordt, heeft men alle redenen om te vragen, waar zij dan de kennis hunner pligten moeten opdoen. En wanneer men dan bij het doen van deze vraag — gelijk nog onlangs verscheidene anglikaansche geestelijken bij hunne bisschoppen gedaan hebben, — tot antwoord krijgt, dat men zijn bijbel moet raadplegen, wat zal dan daarvan het gevolg zijn? Dat er evenveel meeningen als lezers zullen zijn, en dat de woorden van den H. Petrus: „*Dat de zin der schriftuur aldus tot het eigen verderf der lezers verdraaid wordt*" letterlijke bewaarheid zullen worden.

Om nu echter op de bemerkingen van Cruden terugtekomen: „het vasten," zegt hij, „is in alle eeuwen en door alle volken, „voorval in tijden van droefheid en rouw, beoefend geworden. „Moses schrijft, in zijne vijf boeken, geen ander vasten voor „dan dat van den grooten verzoendag, en die vastendag werd „algemeen en streng gehouden: *Den tienden dag dezer ze-* „*vende maand zal het de verzoendag wezen.... alle ziel, die* „*zich niet bedrukt op dezen dag, zal vergaan.* (Levit. XXIII: „27 en 29.); hetgeen wil zeggen: Gij zult u diep voor uwen „God vernederen, zoowel inwendig door eene groote droef- „heid en zelfverloochening, als uitwendig door vasten en

„door de onthouding van alle genietingen en zinnelijke ver-„maken.

„Sedert den tijd van Moses worden de voorbeelden van het „vasten bij de Joden menigvuldig aangetroffen. Josuë en de „ouderlingen van Israël bleven, zonder iets te eten, van den „morgen tot den avond voor de Ark geknield liggen. (Jos. „VII: 6.) De elf stammen, die de wapenenen tegen den stam „van Benjamin hadden opgevat, wierpen zich, toen zij de in-„woners van Gabaa geen wederstand konden bieden, met het „aangezigt op de aarde voor de Ark neder, en vasteden tot „den avond. (Regteren XX: 26.) Moses vastte veertig dagen „op den berg van Hebron. (Exod. XXXIV: 28.) Elias bragt „evenzooveel dagen zonder voedsel door. (3 Kon. XIX: 8.) „En onze Zaligmaker vastte veertig dagen en veertig nach-„ten. De heidenen vasteden zelfs, en doen het nog; en de „koning van Ninive, toen hij ontsteld was door de prediking „van Jonas, gaf een bevel, waarbij hij niet alleen den men-„schen, maar zelfs *den dieren* oplegde om zich van alle spijs „en drank te onthouden.

....."Het blijkt niet," vervolgt dezelfde schrijver, „uit de ge-„boden, die onze Zaligmaker aan zijne leerlingen gaf, dat „hij eenige bijzondere vastendagen instelde; maar toen de „Phariseeën hem verweten dat zijne leerlingen niet zooveel „vasteden als zij, of als die van Joannes den Dooper, ant-„woordde hij hun: *„Kunt gij dan de bruiloftskinderen, zoo-„lang de bruidegom met hen is, doen vasten? Maar er zul-„len dagen komen, als de bruidegom van hen zal weggeno-„men zijn; dan zullen zij vasten, in die dagen.*" (Lucas V: „33—35.), hetgeen wil zeggen: Het vasten is een pligt die „bij een dag van rouw behoort; die dag of tijd van rouw „nu is voor mijne leerlingen nog niet gekomen, omdat ik „nog ligchamelijk bij hen tegenwoordig ben; de dag zal „echter komen waarop ik van hen zal zijn weggenomen, en „dan zal het den geschikten tijd zijn om dien vastenpligt te „vervullen.

„Het leven der apostelen en der eerste christenen was, bij-„gevolg, een leven van *zelfverloochening, van versterving en*

„*van vasten*, zooals uit het leven van den H. Paulus kan „blijken (2 Kor. VI: 4: 5. en XI: 27.). Ook is het vasten „door onzen Zaligmaker goedgekeurd in zijne Bergrede."

De schrijver geeft vervolgens, over het vasten, ontelbare verwijzingen naar het Oude en Nieuwe Testament. Ik meen, derhalve, niet beter te kunnen doen, dan uit zijne lijst een zeker getal schriftuurplaatsen overtenemen, die het voordeel, de noodzakelijkheid en het algemeen gebruik van het vasten ten duidelijkste bewijzen.

2e Boek der Koningen XII: 16: „*David vastte en wierp zich ter aarde neder.*" 3e Boek der Kon. XXI: 9: „*Verkondigt een vasten.*" 2 Paral. XX: 3: „*Josaphat... schreef een vasten uit.*" 1 Esdras, VIII: 21: „*Esdras schreef een vastendag uit.*" Jeremias, XXXVI: 9: „*Het is dan geschied dat er een vastendag voor het aanschijn des Heeren afgekondigd werd.*" Jonas, III: 5: „*Het volk van Ninive verkondigde een vasten.*" H. Mattheus, IX: 15: „*Dan zullen zij vasten.*" H. Marcus IX: 28: „*Dit geslacht kan door niets worden uitgedreven, dan door bidden en vasten.*" H. Lucas, V: 35: „*Dan zullen zij vasten, in die dagen.*" Hand. XIII: 2 en 3: „*Als zij dan voor den Heere dienst deden en vastten.... Toen vastten en baden zij.*" Hetzelfde boek, XIV: 22: „*En als zij met vasten gebeden hadden.*" 2 Kor. VI: 5: „*In slagen... in vasten.*" En XI: 27: „*In honger en dorst en veel vasten.*"

Doch ik moet ophouden, uit vrees van mijne lezers, door het opnoemen van schriftuurplaatsen, die zij, even als ik, grootendeels van buiten kennen, te vervelen. Alles kan dan in het volgende worden zamengevat: — Onder de Mosaïsche wet heeft iedereen gevast, Christus zelf heeft gevast, de Apostelen hebben gevast, de geheele katholieke wereld vast: en ik zelve ben, tijdens mijn verblijf in Indië, meer dan eens verwonderd geweest over de gestrengheid, de godsvrucht en de volharding der Braminnen en Mahomedanen, bij hun vasten. De Heer Cruden zegt zijnerzijds genoeg, om de meening ingang te doen vinden, dat ook de protestant verpligt is te vasten. Maar neen, de protestant, en de protestant alleen in de gansche wereld, is van dien pligt vrijgesteld! Het is waar-

lijk vreemd dat zij, die het meest over den „Bijbel" spreken, de eersten zijn om hetgeen hij ons ter beoefening voorschrijft, niet te volbrengen. Verdienen zij niet dat eene der vreeselijkste bedreigingen, welke in dit boek vervat zijn, voor hen vervuld worde: „*Niet een iegelijk, die tot mij zegt: Heere, Heere! zal ingaan in het Rijk der hemelen, maar wie den wil doet mijns Vaders.... In dien dag zullen velen tot mij zeggen: Heere, Heere!.... En dan zal ik hun verklaren: Ik heb u nooit gekend, gaat weg van mij.*" (Matth. VII: 21: 22: 23.). Zóó handelen intusschen de protestanten; terwijl de zonder ophouden vervolgde, slecht begrepen en verachte Katholiek altijd getrouw blijft, en niet alleen voortgaat met het vasten te prediken, maar het ook gestrengelijk in beoefening brengt.

SCHULDBELIJDENIS EN DE BIECHT.

H. Mattheus, III: 6: „*En zij werden van hem gedoopt in de Jordaan, belijdende hunne zonden.*" H. Joannes, XX: 23: „*Wier zonden gij zult vergeven, dien worden zij vergeven; en wier zonden gij zult houden, dien worden zij gehouden.*" Handelingen der Apostelen; XIX: 18: „*En velen dergenen, die geloovig geworden waren, kwamen, belijdende en bekendmakende hunne daden.*" Epistel van den H. Jacobus, V: 16: *Belijdt dan elkander uwe zonden.*" Eerste brief van den H. Joannes, I: 9: „*Doch indien wij onze zonden belijden, is hij getrouw en regtvaardig, om ons onze zonden te vergeven.*"

De groote protestantsche schrijver Cruden laat zich, in zijn beroemd *Woordenboek des Bijbels*, over de Biecht volgenderwijze uit: „Wij zijn verpligt onze biecht te spreken, in de „eerste plaats aan God, dien wij beleedigd hebben, die onze „zonden kent, en die ons kan vergeven; maar die ons ook „kan straffen, indien wij nalaten onze zonden te belijden. „In de tweede plaats, aan onzen naasten, dien wij benadeeld „hebben, en die bij God onze vergiffenis kan afsmeken. Ein„delijk, aan den priester Gods, die, als hij den staat des zon„daars kent kennen, hem geestelijken raad kan geven om

„zich tegen de zonde te wapenen, en die voor hem zal bid-„den."

Het Oude Testament bevat vele plaatsen, die het bewijs leveren dat de Biecht reeds bij de Joden in gebruik was, en dat, bijgevolg, God zelf haar heeft voorgeschreven. Zie Levit. V: 5: *„Die moet boete doen voor de zonde."* (1) en Hoofdstuk XVI: 21: *„En hij* (Aäron) *zal* BELIJDEN *alle de ongeregtigheden der kinderen van Israël, en al hunne misdaden en zonden."* Verder in Hoofdst. XXVI: 40: *„Totdat zij hunne misdaden...* BELIJDEN." Numeri, V: 7: *„Zoo zullen zij hunne zonden* BELIJDEN: *en zij zullen de hoofdsom wedergeven.... aan dengenen, dien zij misdaan hebben."* — Men gelieve bij deze plaats wel acht te geven, dat de biecht hier niet alleen wordt voorgeschreven, maar dat ook *de herstelling*, er is bijgevoegd. Josuë, VII: 19: 20: *„En Josuë zeide tot Achan: Mijn zoon, geeft den Heere God van Israël glorie, en* BELIJD, *en zeg mij wat gij gedaan hebt: verberg het toch niet. Achan antwoordde Josuë, en zeide hem: waarlijk heb ik gezondigd tegen den Heere God van Israël, en dus en zoo heb ik gedaan, enz."* 2e Boek van Esdras I: 6: *„Ik doe* BELIJDENIS *van de zonden, die de kinderen van Israël tegen U bedreven hebben."* En in hetzelfde boek, IX: 2: *„En zij deden* BELIJDENIS *van hunne zonden."* Psalm XXXI: 5: *„Ik zeide: ik zal tegen mij mijne ongeregtigheden den Heere* BELIJDEN." Spreuken, XXVIII: 13: *„Die zijne booze daden verbergt zal niet teregt komen: maar die ze* BELIJDT, *en er afstand van doet, zal barmhartigheid verwerven."* Daniel IX: 4: *„Ik bad den Heer mijnen God, ik deed hem mijne* BELIJDENIS;" en verder vers 20: *„Terwijl... ik nog bad, en mijne zonden beleed."*

---

(1) De text der Oxfordsche vertaling luidt aldus: *He shall* CONFESS *„that he hath sinned in that thing*: Hij zal belijden dat hij in die zaak „gezondigd heeft." Deze woorden, die van den text der Vulgaat: *„Agat „poenitentiam pro peccato,"* afwijken, komen geheel en al overeen met de hebreeuwsche en chaldeeuwsche overzettingen: *„Confiteatur pecca-„tum quod peccavit:* Dat hij de zonde belijde, die hij bedreven heeft."

DE ABSOLUTIE.

Wij lezen bij den H. Mattheus. (IX: 6.): „*Maar opdat gij moogt weten, dat de Zoon des menschen magt heeft op aarde de zonden te vergeven;*" en bij den H. Joannes, (XVII: 18.): „*Gelijk Gij mij in de wereld gezonden hebt, heb ik ook hen in de wereld gezonden,*" En daaruit kunnen wij met reden het volgende besluiten: „Met denzelfden last, dien mijn Vader mij opdroeg, toen Hij mij in de wereld zond, zend ik mijne leerlingen." Doch welke was dat anders dan het prediken der boetvaardigheid en het vergeven der zonden? Wij lezen verder bij den H. Mattheus, (XVI: 19.): „*En ik zal u de sleutelen van het Rijk der hemelen geven. En al wat gij op de aarde zult binden, zal ook in den hemel gebonden zijn: en al wat gij op de aarde zult ontbinden, zal ook in den hemel ontbonden zijn.*" H. Joannes, XX: 21—23: „*Gelijk de Vader mij gezonden heeft, zende ik ook u. Als hij dit gezegd had, blies hij op hen, en sprak tot hen: Ontvangt den Heiligen Geest! Wier zonden gij zult vergeven, dien worden zij vergeven; en wier zonden gij zult houden, dien worden zij gehouden.*" Kor. II: 10: „*Want zoo ik ook iets vergeven heb, ik heb het om uwentwille vergeven, in den naam van Christus.*"

HET HEILIG SACRAMENT DES ALTAARS.

H. Mattheus, XXVI: 26—28: „*Terwijl zij nu aten, nam Jesus het brood, en zegende, en brak het, en gaf het aan zijne discipelen, en sprak: Neemt, en eet:* DIT IS MIJN LIGCHAAM. *Hij nam ook den kelk, en dankte, en gaf hun denzelven, zeggende: Drinkt hieruit, allen!* WANT DIT IS MIJN BLOED." Bij den H. Marcus, (XIV: 22 — 23.) lezen wij dezelfde woorden. En bij den H. Lucas (XXII: 19 en 20.): „*En hij nam het brood, dankte, en brak het, en gaf het hun, zeggende:* DIT IS MIJN LIGCHAAM, *hetwelk voor u gegeven wordt: doet dit tot mijne gedachtenis, enz.*" H. Joannes, VI: 51—58: „*Ik ben het levende brood, die uit den hemel ben nedergedaald*

Zoo iemand van dit brood eet, die zal leven in eeuwigheid: en het brood, dat ik zal geven, is MIJN VLEESCH, *voor het leven der wereld. De Joden dan streden onder elkander, zeggende: Hoe kan deze ons zijn vleesch te eten geven? Daarom sprak Jesus tot hen: Voorwaar, voorwaar, ik zeg u: Tenzij gij* HET VLEESCH *van den Zoon des menschen eet, en* ZIJN BLOED *drinkt, zult gij het leven in u niet hebben. Die* MIJN VLEESCH *eet, en* MIJN BLOED *drinkt, heeft het eeuwige leven, en ik zal hem ten jongsten dage opwekken. Want* MIJN VLEESCH *is waarlijk spijs, en* MIJN BLOED *is waarlijk drank. Die* MIJN VLEESCH *eet, en* MIJN BLOED *drinkt, blijft in mij, en ik in hem. Gelijkerwijs mij de levende Vader gezonden heeft, en ik door den Vader leve, zal ook hij, die* MIJ *eet, door mij leven.*" 1 Kor. X: 16: "*De drinkbeker der zegening, welken wij zegenen, is dat niet de gemeenschap* DES BLOEDS VAN CHRISTUS? *En het brood, hetwelk wij breken, is dat niet de gemeenschap van* HET LIGCHAAM DES HEEREN?" Dezelfde brief, XI: 27: 29: "*Daarom, al wie onwaardiglijk dit brood zal eten, of den drinkbeker des Heeren zal drinken, die zal schuldig zijn aan* HET LIGCHAAM *en* HET BLOED *des Heeren. .... Want die er onwaardiglijk van eet, en drinkt, eet en drinkt zich het oordeel, niet onderscheidende* HET LIGCHAAM *des Heeren.*" Tweede brief van den H. Petrus, I: 4: "*Door welke hij ons de overgroote en dierbare beloften geschonken heeft, opdat gij door dezelve deelachtig zoudt worden aan de goddelijke natuur.*" Kolosse I; 25 — 27: "*Waarvan ik tot bedienaar gesteld ben.... om het woord Gods volkomenlijk te bedienen: het geheim, dat van alle eeuwen, en voor alle geslachten, verborgen geweest, maar nu geopenbaard is aan zijne Heiligen: aan wie God heeft willen bekend maken den uitmuntenden rijkdom van dit geheim,* DAT IS VAN CHRISTUS, *die onder u de hope is der heerlijkheid.*"

HET LAATSTE OLIESEL.

H. Marcus, VI: 13: "*En zij zalfden met olie vele kranken, en genazen hen.*" Epistel van den H. Jacobus, V: 14:

15: *„Is iemand onder u krank? Dat hij de priesters der Kerk bij zich roepe: en dat zij over hem bidden, hem zalvende met olie in den naam des Heeren: en het gebed des geloofs zal den kranke behouden: de Heer zal hem verkwikken: en zoo hij in zonden is, die zullen hem vergeven worden.*" Voeg nu bij deze woorden nog de eenstemmige getuigenis der kerkvaders, en het voortdurend gebruik dat, in alle eeuwen, door de Kerk van het H. Oliesel gemaakt is. Getuigenis en gebruik, door de historie bevestigd.

DE VRIJE WIL.

Genesis, III: 6: *„De vrouw zag dan, dat de boom goed was om van te eten, schoon voor de oogen, en genoegelijk van aanzien: en zij nam van deszelfs vrucht, en at ze.*" Deuteron. XXX: 19: *„Ik roep heden hemel en aarde tot getuigen, dat ik u heb voorgesteld het leven en den dood, den zegen en den vloek. Verkies dan het leven, opdat gij, en ook uwe nakomelingen, moogt leven.*" Spreuken, I: 24: 25: *„Omdat ik geroepen heb, en dat gij niet hebt willen hooren: omdat ik mijne hand uitgestoken heb, en er niemand acht op gaf: omdat gij alle mijne raadgevingen veracht hebt, en u niet bekreund om mijne berispingen.*" Isaias, V: 4: *„Wat heb ik mijnen wijngaard nog moeten doen, dat ik hem niet gedaan heb? Is het omdat ik goede druiven van hem verwachtte, daar hij slechte voortgebragt heeft?*" Ezechiël, XVIII: 31: 32: *„Werpt al de overtredingen, die gij begaan hebt, van u weg; en maakt u een nieuw hart, en een nieuwen geest: Waarom zoudt gij toch sterven, Huis van Israël? Ik heb immers geen behagen in den dood van die verloren gaat: zegt God, de Heer: keert weder, en behoudt het leven.*" H. Mattheus, XXIII: 37: *„Jerusalem, Jerusalem!.... hoe menigmaal heb ik uwe kinderen willen bijeenvergaderen, gelijk een hen hare kiekens vergadert onder hare vleugelen? en gij hebt niet gewild.*" De H. Lucas geeft, XIII: 34: dezelfde woorden. Handelingen, VII: 51: *„Hardnekkigen en onbesnedenen van hart en ooren! gij wederstaat altoos den Heiligen Geest;*

gelijk uwe vaderen, zoo ook gij." Brief aan de Hebreeën, XII: 15: *„Ziet toe, dat niemand van de genade Gods afwijke.*" Tweede brief van den H. Petrus, III: 9: *„Maar de Heer handelt langmoediglijk om uwentwil, niet willende dat er eenigen verloren gaan, maar dat zij allen weder tot bekeering komen.*" Openbaring, III: 20: *„Zie, ik sta aan de deur, en ik klop. Zoo iemand mijne stem hoort, en mij de deur opent, zal ik tot hem binnengaan, en met hem maaltijd houden, en hij met mij.*"

HET VAGEVUUR.

Wanneer de profeet Isaïas over het verlossingswerk van den Messias spreekt, zegt hij, XLII: 6: 7: *„Ik heb u gesteld.... opdat gij de geboeide uit de gevanqenis zoudt verlossen; en die in de duisternissen zaten, uit het gevangenhuis.*" En hoofdst. XLIX: 8: 9: *„Ik heb u gesteld.... opdat gij tot de geboeiden zoudt zeggen: Gaat henen; en tot hen die in de duisternissen zitten: Komt te voorschijn.*" Verder hoofdst. LI: 14: *„Hij, die zal komen om open te doen, zal haast aangekomen zijn; Hij zal de zijnen niet ten eenenmaal laten ombrengen, en daar zal bij Hem geen gebrek zijn aan brood.*" Eindelijk, Hoofdst. LXI: 1: *„De geest des Heeren rust op mij: want de Heer heeft mij gezalfd om den zachtmoedige zijn woord te prediken; hij heeft mij gezonden om te genezen, die verbrijzeld van harte zijn; om den gevangenen vrijheid aan te kondigen, en den opgeslotenen de opening der gevangenis.*" De profeet Zacharias zegt ons ook, als hij van den Messias spreekt, (IX: 11.): *„Ook hebt gij uwe gevangenen, door het bloed van uw verbond, uitgelaten uit den kuil, die zonder water was.*"

De lezer gelieve wel acht te geven dat de beide profeten op deze plaatsen van Christus spreken, gelijk in den Oxfordschen Bijbel, bij den aanvang der hoofdstukken, gezegd wordt. Bijgevolg kunnen, met de gevangenissen en ketenen waarvan sprake is, geene stoffelijke gevangenissen of ketenen, noch eenige andere strafplaats dezer wereld bedoeld worden, omdat

Christus volstrekt niet op de wereld gekomen is om in burgerlijke zaken regt te spreken; en wij lezen in het Evangelie nergens dat hij ooit gevangenen in vrijheid gesteld of stoffelijke gevangenissen geopend heeft. Er moet, derhalve, eene andere gevangenis bestaan, waarover bij deze texten gesproken wordt; eene gevangenis, die kan geopend worden door het bloed van het verbond van Christus, waardoor de gevangenen de vrijheid herkrijgen: en die gevangenis is het vagevuur.

Doch gaan wij eens na wat het Nieuwe Testament daarvan zegt: H. Mattheus. V: 25: 26: „*Wees haastelijk jegens uwen tegenstander welgezind.., opdat gij... niet in de gevangenis wordt geworpen. Voorwaar, ik zeg u: Gij zult van daar niet uitgaan, totdat gij den laatsten penning zult hebben betaald.*" En Hoofdst. XII: 32: 36: „*Maar wie gesproken zal hebben tegen den Heiligen Geest, het zal hem niet vergeven worden, noch in deze wereld, noch in de toekomende... Maar ik zeg u, van elk ijdel woord, hetwelk de menschen zullen gesproken hebben, dat zij daarvan rekenschap zullen geven in den dag des oordeels.*" Wat beteekent deze rekenschap, welke wij in de *toekomende wereld* zullen moeten afleggen; of wat wil de Zaligmaker anders doen dan ons door deze woorden waarschuwen, dat ons, na onzen dood, eene plaats van boete of bestraffing wacht, eene plaats waar de straf onzer zonden en onvolmaaktheden geheel moet worden geleden, ten minste indien wij in deze wereld geene boetvaardigheid gedaan hebben! Eerste brief aan die van Korinthe III: 13: 15: „*Een ieders werk zal openbaar worden, want de dag des Heeren zal het te voorschijn brengen. Het zal door het vuur ontdekt worden; en hoedanig ieders werk is, zal het vuur uitwijzen.... zoo iemands werk gebrand wordt, die zal schade lijden: hij zal nogtans behouden worden, maar gelijk als door vuur.*" Brief aan de Ephesen, IV: 8: „*Daarom staat er geschreven: Als hij opklom in de hoogte, heeft hij eene menigte gevangenen medegevoerd, en den menschen giften gegeven.*" Eerste brief van den H. Petrus, III: 19: 20: „*Door denwelke hij ook is gaan prediken aan de geesten,*

die in de gevangenis waren: die eertijds ongeloovig geweest waren, en op Gods lankmoedigheid wachtten, ten tijde van Noach, wanneer de Arke toebereid werd, in dewelke weinigen, dat is acht zielen, behouden werden in het water." Niet alleen geeft de H. Schrift ons geen redenen om te veronderstellen, dat onze goddelijke Zaligmaker ooit eenig gezag of eenige magt heeft doen gelden op de gevangenen, die in de stoffelijke gevangenhokken dezer wereld zijn opgesloten, maar wij hebben zelfs een onwederlegbaar bewijs van het tegendeel; want wij lezen bij den H. Mattheus (V: 17.): „*Vermeent niet, dat ik gekomen ben, om de wet of de profeten te niet te doen. Ik ben niet gekomen om dezelve te niet te doen, maar om ze te vervullen.*" Wij hebben dus reden om te veronderstellen dat de profeten, als zij de komst en de bediening van Christus, waardoor hij „*eene menigte gevangenen zoude medevoeren*" voorzegden, in geenen deele wereldsche gevangenen bedoelden. Herinneren wij ons daarbij tevens dat het oude volk van God, de Joden, aan een vagevuur geloofden en nog gelooven. Zij baden voor hunne afgestorvenen, gelijk in de boeken der Machabeën geschreven staat. — Deze boeken maken wel degelijk een deel der H. Schriftuur uit, ofschoon zij door de protestanten, misschien wel juist om dezen text, welke het katholieke leerstuk bewijst, verworpen worden. Er zijn echter sommige protestanten, die de boeken der Machabeën aannemen, en in wier bijbel zij, als een deel van het gewijde boek, gebonden zijn. Wat er ook van zij; — in het algemeen worden zij door alle protestanten als geschiedkundige en eerbiedwaardige boeken beschouwd. — Zie hier dien text: (2 Machab. XII: 43: 46: „*En nadat hij ieder eenig geld had doen opbrengen, zond hij twaalf duizend drachmen zilver naar Jerusalem, opdat er eene offerande voor de zonden der gestorvenen zoude opgedragen worden..... zoo is het dan eene heilige en zalige gedachte voor de overledenen te bidden, opdat zij van hunne zonden ontbonden worden.*" Daarenboven zoude onze goddelijke Zaligmaker, die tot de bekeerde Joden predikte, en de Apostelen, die hun het verkeerde en de nuttelooshеid van een

groot aantal oude oefeningen onder het oog bragten, zeker ook niet hebben nagelaten hun te zeggen, dat zij het bidden voor de overledenen moesten nalaten, indien ook deze oefening nutteloos ware geweest. Maar dit is nog niet alles; want de heilige Apostelen Petrus en Paulus leeren ons, dat Christus, na zijn dood, *„is gaan prediken aan de geesten, die in de gevangenis waren: en dat hij, als hij ten hemel opklom, eene menigte gevangenen medevoerde."* Het is dus klaarblijkelijk dat de zielen der profeten en van vele andere menschen, die voor de komst van Christus gestorven waren, in eene plaats van boete, hunne bevrijding door Christus verbeidden.

DE HEL.

De straffen der Hel zijn eeuwig: — Isaïas XXXIII: 14: *„Wie van ulieden zal kunnen wonen bij een verslindend vuur? wie van ulieden zal zijn verblijf kunnen houden bij de eeuwigdurende vlammen?"* H. Marcus, IX: 42: 43: *„....en in de hel te gaan, in het onuitbluschbaar vuur, waar hun worm niet sterft, en het vuur niet wordt uitgeblusscht."* Openbaring, XX: 9: 10: *„....en de Duivel, die hen verleidde, werd in den poel van vuur en zwavel geworpen, alwaar ook het Beest en de valsche Propheet dag en nacht zullen gepijnigd worden, in alle eeuwigheid."* H. Mattheus, XXV: 46: *„En dezen zullen gaan in de eeuwige pijn."*

DE ERFZONDE.

Psalm. L: 7: *„Want zie, ik ben in boosheden geteeld, en in zonden heeft mij mijne moeder ontvangen."* Brief aan de Romeinen, V: 12: *„Daarom, gelijk door éénen mensch de zonde in deze wereld is ingekomen, en door de zonde de dood, en alzoo de dood op alle menschen is overgegaan, in wien allen gezondigd hebben."* Aan de Ephesen, II: 3: *„Onder dewelken wij ook eertijds allen verkeerd hebben in de lusten onzes vleesches.... en van nature kinderen der gramschap waren, even gelijk alle de anderen."*

DE H. OFFERANDE DER MIS.

De H. Offerande der Mis is voorafgebeeld geworden door die van Melchisedech: Genesis, XIV: 18: *„Doch Melchisedech, de koning van Salem, opdragende brood en wijn; want hij was Priester van God den Allerhoogste, enz."* Malachias I: 11: *„En op alle plaatsen zal mij offerande gedaan, en mijnen naam eene zuivere offerande opgedragen worden."*, H. Lucas, XXII: 19: *„Doet* DIT *tot mijne gedachtenis."* Wat beteekent dat DIT, dat de Zaligmaker beveelt ter zijner gedachtenis te moeten doen? of liever, wat gebeurt er in de H. Offerande der Mis? De consecratie van het brood en den wijn, die, door de almagt van God, veranderd worden in het vleesch en bloed van zijn aanbiddelijken Zoon, en dat is bijgevolg eene zuivere en aangename offerande. Eerste brief aan de Korinthiërs, X: 16: *„De drinkbeker der zegeningen, welke wij zegenen, is dat niet de gemeenschap des bloeds van Christus?"* Aan de Hebreeën, V: 1 — 5: *„Want alle Hoogepriester, uit de menschen genomen, wordt voor de menschen gesteld in de dingen die God aangaan, om giften en offeranden optedragen voor de zonden* (en dat doet de katholieke priester als hij het H. Misoffer opdraagt), *die moet kunnen medelijden hebben met degenen die missen en dwalen, vermits hijzelf ook met zwakheid ontvangen is: en daarom moet hij ook, zoowel voor zichzelven, als voor het volk, zoenoffer opdragen: en niemand neemt die eere aan uit zichzelf, maar die van God geroepen wordt, gelijk Aäron."* Daarom mag in de Katholieke Kerk, niemand priester worden, dan na een proeftijd ondergaan te hebben, die het bewijs levert of hij tot dien staat geroepen is. — Dezelfde brief, VII: 3: 15: 17: 20: 21: *„Zonder vader, zonder moeder, zonder geslachtrekening.... als er, naar de gelijkenis van Melchisedech een ander priester opstaat.... Gelijk er geschreven staat: Gij zijt priester in eeuwigheid, volgens de orde van Melchisedech.... want de anderen* (dat wil zeggen: de priesters der joodsche wet) *zijn slechts zonder eedzwering priesters geworden; maar deze met eedzwering."* En nog XIII: 10: *„Wij hebben een*

Altaar, van hetwelk zij, die het Tabernabel bedienen, niet vermogen te eten."

DE AFLATEN.

De magt, welke door Jesus aan den H. Petrus en aan zijne opvolgers gegeven is. — H. Mattheus. XVI: 17—19: "*En Jesus sprak tot hem: Zalig zijt gij, Simon, zoon van Jonas!.... en ik zeg u: Gij zijt Petrus, en op deze steenrots zal ik mijne Kerk bouwen, en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen. En ik zal u de sleutelen van het Rijk der hemelen geven. En al wat gij op de aarde zult binden, zal ook in den hemel gebonden zijn: en al wat gij op de aarde zult ontbinden, zal ook in den hemel ontbonden zijn.*" Tweede brief aan de Korinthiërs. II: 10: "*Nu dien gij iets vergeeft, dien vergeef ik het ook. Want zoo ik ook iets vergeven heb, ik heb het om uwentwil vergeven, in den naam van Christus.*"

Van al de katholieke leerstukken is er geen, dat door de protestanten verkeerder begrepen wordt, dan dat der Aflaten. Het zal dus niet onnoodig zijn hier te zeggen, dat de Aflaat niet — gelijk vele protestanten gelooven — de vergiffenis van bedrevene zonden of het verlof om nieuwe zonden te bedrijven is; maar dat zij aan de zielen slechts een gedeelte mededeelt van die schatten, welke aan de hoede der Kerk zijn toevertrouwd, en waarvan de H. Petrus en zijne opvolgers alleen de sleutels in bezit hebben. Deze schatten bestaan uit de *meer dan overvloedige* verdiensten van Jesus Christus.

En als Christus ons heeft kunnen vrijkoopen met *een enkelen* druppel van zijn kostbaar bloed, moet daar dan niet noodzakelijk uit volgen dat, aangezien hij tot zelfs den laatsten druppel van zijn bloed voor ons vergoten heeft, er onder de bewaring der Kerk nog een onuitputtelijken schat van overvloedige verdiensten van Jesus Christus voor ons overig blijft? De toepassing nu van dezen schat op de ziel neemt de straf weg, die voor de zonde moet worden geleden, en geeft aan de ziel die vrijheid van schuld welke zij moet bezitten, om God, die de zuiverheid zelf is, te kunnen genieten. Nemen wij het geval van David tot voorbeeld;

en daaruit zullen wij zien dat hij, nadat zijne zonde hem volmaakt vergeven was, nog eene tijdelijke schuld moest voldoen, dewijl de profeet Nathan tot hem zegt: *„De Heer heeft uwe zonde vergeven: gij zult niet sterven; edoch.... de zoon, die u geboren is, zal den dood sterven."* (2 Kon. XII: 13: 14.). Eene Aflaat is derhalve de kwijtschelding of voldoening dezer tijdelijke schuld, welke voldoening geschiedt door middel van de schatten der Kerk, die aan de bijzondere hoede van den H. Petrus, en in hem, aan zijne opvolgers werden toevertrouwd, gelijk wij dat duidelijk zien uit de woorden des Zaligmakers: *„Ik zal u de sleutelen van het Rijk der hemelen geven."* Nu weet iedereen dat hij, die de sleutel eener deur in zijn bezit heeft, niet lang behoeft buiten te staan, omdat hij in staat is haar zonder veel moeite te openen.

Maar waarom heerscht er bij de protestanten dan zulk eene onwetendheid over het leerstuk der Aflaten? komt dit niet omdat de vijand der zielen alles doet wat hij kan, om aan de wereld zulk een gemakkelijk middel om in den hemel te komen te verbergen? En daar, waar deze vijand niet in staat is de Aflaten tot eene oorzaak van ketterij of scheuring te maken, zooals hij gedaan heeft door Luther, vergenoegt hij zich met het verhinderen van derzelver gebruik: daaruit volgt minstens dat de zielen in die plaats der groote zuivering lange smarten te verduren hebben, smarten die zij hadden kunnen ontgaan, indien zij slechts geleerd hadden op deze wereld beter gebruik te maken van zulk een magtig middel om der goddelijke regtvaardigheid te voldoen. Voorzeker is God meester om, met datgene wat hem toebehoort, te doen wat hij wil, dewijl men ook den kleinen koningen dezer wereld dit regt niet ontzegt. Hoe dikwijls gebeurt het dat een groot heer, wanneer hij zijn paleis voor eenigen tijd moet verlaten, aan zijn rentmeester of plaatsbekleeder een gedeelte zijner rijkdommen toevertrouwt, om deze, gedurende zijne afwezigheid, aan de behoeftigen uittedeelen? Is er nu wel iemand ter wereld, die dezen rentmeester van verwaandheid of onregtvaardigheid durft beschuldigen, omdat hij van tijd tot tijd

een gedeelde dier schatten wegschenkt? Voorzeker neen; — welnu! dan is ook de Paus noch verwaand, noch onregtvaardig, omdat hij de plaatsbekleeder van Christus is, en dewijl hij, wanneer hij Aflaten verleent, slechts de schatten van zijnen Heer uitdeelt.

DE BEELDEN.

I. God heeft het gebruik van beelden geoorloofd en zelfs geboden dat ze gemaakt moesten worden: Exodus, XXV: 18: 19: *„Gij zult twee Cherubijnen van geslagen goud maken, op beide kanten van den zetel der Godsprake: een Cherubijn zij aan den eenen kant, en de ander aan den anderen.*" Numeri, XXI: 8: 9: *„En de Heer sprak tot Moses: „Maak eene koperen slang, en stel die tot een teeken: zoo wie, gebeten zijnde, dezelve aanziet, die zal leven. En Moses maakte de koperen slang, enz.*" De koperen slang is niets anders dan eene afbeelding van het kruis, dat in de ziel van ieder, die het met de oogen des geloofs aanschouwt, op eene geestelijke wijze dezelfde wonderbaarlijke uitkomst voortbrengt, als dit ligchamelijk voor de zieken der woestijn geschiedde. Derde boek der Koningen, VI: 23: 31: 32: *„Wijders maakte hij in de Godspraakplaatse twee Cherubijnen van olijfhout, ter hoogte van tien ellen.... En aan den ingang der Godsprake maakte hij kleine deuren van olijfhout, met vijfkantige stijlen, — en op die twee deuren van olijfhout, sneed hij ook afbeeldsels van Cherubijnen, en gedaanten van palmboomen, en hooguitstaand lofwerk.*"

II. God heeft de eerbiediging der beelden geoorloofd: — 2 Kon. VI: 12: 14: 15: *„Als de koning David berigt kreeg, dat de Heer Obededom, en al het zijne, gezegend had om de Ark Gods, zoo ging David henen, en haalde de Ark Gods uit het huis van Obededom, met vreugde, naar Davids stad. En David sprong met alle krachten voor den Heere, zijnde hij gekleed met een linnen overkleed. Aldus geleidde David, en het geheele huis van Israël, de Verbondkist des Heeren,*

met gejuich en met geklank van bazuinen." Brief aan die van Philippe, II: 9: 10: „*Daarom heeft God hem ook ten hoogste verheven, en hem een naam gegeven, die boven alle namen is: opdat zich, in den naam van Jesus, alle knieën buigen.*" Indien wij verpligt zijn eer te bewijzen aan den *naam* van Jesus, welke in allen gevalle Jesus zelf niet is, maar alleen iets wat ons aan hem doet denken, waarom zouden wij dan ook de beelden, de portretten of het krucifix, die ons aan het leven, het lijden en de liefde van onzen Zaligmaker herinneren, niet eerbiedigen, achten en lief hebben? En waarom besteden de bewoners dezer wereld, gelijk wij dagelijks zien, aanzienlijke sommen voor portretten hunner bloedverwanten, vrienden of weldoeners? waarvoor anders dan om een aandenken aan deze hun zoo dierbare personen te bezitten en te behouden? En waarom weenen wij soms bij het beschouwen dier portretten, waarom drukken wij die ziellooze voorwerpen aan onze lippen? O! zeker niet uit liefde voor de stof, waaruit zij gemaakt zijn, maar uit eerbied en liefde voor de personen, die er door worden voorgesteld. En waarom zou dit dan ook bij gewijde zaken niet het geval mogen zijn? En dewijl elke zaak in den godsdienst zoo treffend eenvoudig is, waarom zouden wij ons dan niet van hetzelfde middel mogen bedienen, om onze harten op te heffen tot onzen Zaligmaker en tot zijne Heiligen, en onze liefde voor hen opwekken?

DE ENGELEN.

De vereering der Engelen is geoorloofd omdat zij zorg voor ons dragen: — Genesis XLVIII: 16: „*De Engel, die mij verlost heeft van alle kwaad, zegene deze kinderen.*" Exodus, XXIII: 20—22: „*Zie, ik zal mijnen Engel zenden, die voor u gaan zal, en u bewaren op den weg, en inleiden in de plaatse die ik bereid heb. Draag hem ontzag toe, en luister naar zijne stem, en versmaad hem niet: want hij zal het er niet bij laten als gij zondigt: en hij spreekt in mijnen*

naam; maar indien gij naar zijne stem hoort, en doet al wat ik zeg, zoo zal ik uwer vijanden vijand zijn, en ik zal ze plagen, die u plagen." Psalm XC: 11: 12: *„Want hij heeft zijnen Engelen van u bevolen, dat zij u bewaren zouden in alle uwe wegen. Op de handen zullen zij u dragen.*" Oseas, XII: 4: *„En hij mogt tegen den Engel op, en hield zich kloek, en hij bad hem al weenende.*" Josuë, V: 15: *„En Josuë boog zich ter aarde neder, en, aanbiddende, zeide hij, enz.*" Zacharias, I: 12: *„Toen sprak de Engel des Heeren, en zeide: Heer der Heerkrachten! hoe lange zult gij nog geen medelijden hebben met Jerusalem?*" H. Mattheus, XVIII: 10: *„Ziet toe, dat gij niet één van deze kleinen veracht; want ik zeg u, dat hunne Engelen in den hemel altoos aanschouwen het aanschijn mijns Vaders, die in de hemelen is.*" H. Lucas, XV: 10: *„Aldus, zeg ik u, zal er bij de Engelen Gods blijdschap zijn over eenen zondaar, die boetvaardigheid doet.*" Brief aan de Hebreeën, I: 14: *„Zijn de Engelen niet allen dienstbare Geesten, die afgezonden worden ten dienste dergenen, die de erfenis der Zaligheid zullen bekomen?*" Openbaring, I: 4: *„Genade zij ulieden, en vrede, van Hem die is, die was, en die komen zal, en van de zeven Geesten, die voor het aanschijn van zijnen troon zijn.*" Hetzelfde boek, VIII: 3: *„En daar kwam een Engel voor het Altaar staan, hebbende een gouden wierookvat: en hem werd veel reukwerk gegeven, opdat hij van de gebeden aller Heiligen zoude opdragen op het gouden Altaar, hetwelk voor Gods troon is.*"

DE VEREERING DER HEILIGEN.

I. De Heiligen zijn gelijk aan de Engelen: — H. Mattheus, XXII: 30: *„Want in de opstanding zullen zij noch huwen, noch gehuwd worden; maar zij zullen zijn als Gods Engelen in den hemel.*" De H. Marcus zegt (XII: 25.) hetzelfde. H. Lucas, XVI: 9: *„Ook ik zeg u: Maakt u vrienden der onregtvaardige rijkdommen, opdat, wanneer gij te kort schiet, zij u in de eeuwige woningen ontvangen.*" Dit vers is

zeer bemoedigend voor den katholieken lezer; doch, toen ik nog protestant was, konde ik er nooit iets van maken, en ik aarzel niet om te zeggen dat een groot aantal, zoo niet alle protestanten, hetzelfde zullen moeten bekennen. Maar thans, nu ik zekere katholieke leerstellingen, die mij te voren geheel en al onbekend waren, heb leeren kennen, verklaart deze zin zich van zelf. De beteekenis is deze: geef aalmoezen of geef geld — dat een *onregtvaardige rijkdom* zijn kan — ten voordeele van de arme zielen in het Vagevuur, opdat, wanneer gij *te kort schiet*, dat wil zeggen: wanneer gij in die plaats zult zijn, waar zij zich thans bevinden, en waar men buiten staat is om verdiensten te verwerven, — opdat dan die zielen, wier lijden door uwe aalmoezen verkort is, *u*, door hunne tusschenkomst en gebeden, *in de eeuwige woningen*, die zij reeds bezitten, *ontvangen*. H. Lucas, XX: 36: *„Want zij kunnen ook niet meer sterven, vermits zij den Engelen gelijk zijn."* 1 Kor. XIII: 12: *„Nu zien wij als door een spiegel, en in een raadsel, maar dan van aanschijn tot aanschijn; nu ken ik onvolmaaktelijk, maar dan zal ik kennen, zoo gelijk ik gekend word."* Eerste brief van den H. Joannes, III: 2: *„Welbeminden! wij zijn reeds kinderen Gods; doch het is nog niet openbaar wat wij zijn zullen. Wij weten dat, als hij verschijnen zal, wij hem gelijk zullen zijn."* Openbaring, II: 26: *„En zoo wie zal verwonnen, en mijne werken ten einde toe zal onderhouden hebben, ik zal hem magt geven over de volkeren."* En hoofdst. V: 8: *„En de vier-en-twintig ouderlingen vielen voor het Lam neder, hebbende elk harpen, en gouden schalen vol van reukwerk, hetwelk zijn de gebeden der Heiligen."*

II. Zie over de tusschenkomst der Heiligen voor ons het derde Boek der Koningen, XVII: 21: 22: *„Elias rekte zich uit... over het kind.... en hij riep tot den Heer, en zeide: Heer mijn God, laat toch, bid ik U, de ziel van het kind in zijn ligchaam wederkeeren. En de Heer verhoorde de stem van Elias."* Brief van den H. Jacobus, V: 16: *„Het gebed van den regtvaardige vermag veel."*

Wij zien uit deze texten dat de Heiligen, na hun dood, God zullen kennen, gelijk zij nu door hem gekend worden: dit nu ziet stellig op eene kennis of een begrip, dat verre verheven is boven dat van hen die beweren, dat de Heiligen niet bij magte zijn om onze gebeden te verhooren of iets te weten van hetgeen wij doen. Ook zien wij uit deze texten alweder dat de Heiligen aan de Engelen gelijk zijn. Uit den text van Zacharias bleek ons *de tusschenkomst van den Engel voor Jerusalem*: wanneer nu een Engel dit vermogt, waarom zouden dan de Heiligen, die aan de Engelen gelijk zijn, dit ook niet kunnen? Ook zien wij dat *zij, die zullen verwinnen*, dat wil zeggen: zij, die heilig zullen zijn, *van God magt zullen krijgen over de volkeren*. Volgt uit dit alles dan niet klaar en duidelijk, dat het nuttig en goed is de voorspraak der Heiligen bij den troon van God interoepen?

DE RELIKWIEËN.

Hunne waarde: — 4 Koningen, XIII: 21: *„En het gebeurde dat sommigen, een mensch begravende, de roovers zagen, en dat zij den doode wierpen in het graf van Eliseus. En zoodra hij de beenderen van Eliseus geraakt had, werd de mensch levendig, en hij stond op zijne voeten.“* H. Mattheus, IX: 20: 22: *„En ziet, eene vrouw, die twaalf jaren lang aan eene bloedvloeijing geleden had, kwam van achteren, en raakte den zoom zijns kleeds aan.... En de vrouw is gezond geworden van die ure af.“* Handelingen der Apostelen, V: 15: 16: *„Zoodat zij de kranken uitdroegen op de straten, en op bedden en draagbaren nederlegden, opdat, als Petrus kwam, althans zijne schaduw een iegelijk van hen mogt beschaduwen, en zij van hunne krankheden ontheven wierden.“* Hetzelfde boek, XIX: 11: 12: *„Ook deed God geene geringe wonderen door de handen van Paulus: zoodat zelfs van zijn lijf zweetdoeken en gordels op de kranken gelegd werden, en van hen de ziekten weken, en de booze geesten uitgingen.“*

DE HEILIGE MAAGD EN MOEDER GODS MARIA.

Genesis. III: 14: 15: *„Toen sprak de Heere God tot de slang.... Ik zal vijandschap stellen tusschen u en de Vrouw, en tusschen uw zaad en haar zaad, en zij zal u den kop verpletten.*" Isaïas, IX: 6: *„Een kindeken is ons geboren, en een Zoon is ons gegeven, op wiens schouderen het vorstendom is gelegd: wiens naam zal zijn, de Wonderlijke, de Raadsheer, de* GOD, *de Magtige, de Vader der toekomende eeuwe, de Vredevorst.*" H. Mattheus, I: 23: *„Ziet, de maagd zal bevrucht worden, en eenen zoon baren, en zij zullen zijnen naam heeten* EMMANUËL, *hetwelk is vertolkt:* GOD MET ONS." H. Lucas, I: 35: *„De Engel sprak tot haar: De Heilige Geest zal over u komen, en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen: daarom ook zal het Heilige, dat uit u zal geboren worden,* GODS ZOON *genoemd worden.*" En vers 48 en 49: *„Want zie, van nu af zullen alle geslachten mij zalig prijzen: want Hij, die magtig is, heeft mij groote dingen gedaan; en heilig is Zijn naam.*"

DE GELOFTE VAN ZUIVERHEID.

Zij is mogelijk of doenlijk, en voordeelig: — Deuteron. XXIII: 21: *„Als gij den Heer uwen God eene belofte zult gedaan hebben, zoo zult gij niet vertragen te betalen: want de Heer uw God zal het eischen; en zoo gij vertraagt, zal het u tot zonde gerekend worden.*" H. Mattheus, XIX: 11: 12: *„Hij sprak tot hen: Niet allen bevatten dit woord, maar dien het gegeven is. Want er zijn onhuwbaren, die van het ligchaam hunner moeder alzoo geboren zijn;.... en er zijn onhuwbaren, die zich zelven alzoo gemaakt hebben, om het Rijk der hemelen.*" 1 Kor. VII: 7: 8: *„Want ik wilde wel dat gij allen waart, gelijk ik ben.... doch ik zeg den ongetrouwden en weduwen: Het is hun goed dat zij zoo blijven, gelijk als ik doe.*" Verder, vers 32 en 33: *„Die zonder vrouw is, bezorgt de dingen des Heeren, hoe hij den Heere behagen zal.*

Maar die getrouwd is, bezorgt de dingen der wereld, hoe hij de vrouw behagen zal, en hij is verdeeld." Zie ook de gelijkenis der *Maagden*, enz.

DE KLOOSTERS.

Het kloosterleven wordt in de Schriftuur goedgekeurd en aangeraden: — H. Mattheus, XIX: 21: 27: 28: 29: *„Jesus sprak tot hem: Wilt gij volmaakt zijn, ga, verkoop wat gij hebt, en geef het den armen, en gij zult eenen schat in den hemel hebben. En kom, volg mij! Toen antwoordde Petrus, en zeide tot hem: Zie, wij hebben alles verlaten, en zijn u gevolgd: wat zal ons dan geworden? Maar Jesus sprak tot hen: Voorwaar, ik zeg u, dat gij, die mij gevolgd zijt, in de wedergeboorte, wanneer de Zoon des menschen op den zetel zijner heerlijkheid zal gezeten zijn, ook op twaalf zetels zult zitten, oordeelende de twaalf stammen van Israël. En al wie verlaat huis, of broeders, of zusters, of vader, of moeder, of vrouw, of kinderen, of akkers, om mijnen naam, die zal het honderdvoud ontvangen, en het eeuwige leven bezitten.*" H. Lucas, XIV: 26: *„Aldus kan niemand van u,* die niet alles verzaakt, wat hij bezit, *mijn leerling zijn.*" Handelingen, II: 44: *„Ook waren alle de geloovigen vereenigd, en hadden alles gemeenschappelijk.*" 1 Kor. VII: 34: 40: *„Zoo ook eene ongetrouwde vrouw, en eene Maagd, bezorgt de dingen des Heeren: opdat zij heilig zij naar het ligchaam en naar den geest. Maar zij zal gelukkiger zijn, indien zij zoo blijft, volgens mijnen raad; en ik meen dat ik ook den geest Gods hebbe.*"

DE GOEDE WERKEN.

Zij hebben verdiensten: — Genesis IV: 7: *„Indien gij wel doet, zult gij dan niet het loon ontvangen?*" En hoofdstuk XXII: 16: 18: *„Ik heb gezworen bij mijzelve, zegt de Heer, omdat gij deze zaak gedaan hebt, en dat gij uwen eeni-*

gen zoon niet gespaard hebt, om mij: zoo zal ik u zegenen, ... en alle volkeren der aarde zullen gezegend worden in uw zaad, omdat gij mijne stemme hebt gehoorzaamd." Psalm XVII: 21: *„De Heer zal mij beloonen naar mijne regtvaardigheid.*" Psalm XVIII: 12: *„Ook onderhoud uw dienaar dezelven* (uwe geboden): *en die te onderhouden, heeft groote vergelding.*" H. Mattheus, X: 42: *„En al wie schlechts eenen beker koud water aan eenen van deze geringsten, in den naam eens discipels, zal te drinken gegeven hebben, voorwaar, ik zeg u, hij zal zijn loon niet verliezen.*" H. Mattheus, XVI: 27: *„Want de Zoon des menschen zal komen in de heerlijkheid van zijnen Vader met zijne Engelen, en alsdan zal hij eenen ieder vergelden naar zijne werken.*" Romeinen, II: 6: *„Die een iegelijk vergelden zal naar zijne werken.*" 1 Kor. III: 8: *„En ieder zal zijn loon ontvangen naar zijn eigen arbeid.*" 2 Timoth. IV: 8: *„Voortaan is mij de kroon der regtvaardigheid toegelegd, met welke mij de Heer in dien dag vergelden zal, als een regtvaardig regter; en niet alleen aan mij, maar ook aan degenen die zijne toekomst liefhebben.*" Brief aan Titus, III: 8: *„Dit is eene vaste waarheid; en in deze dingen wil ik dat gij ze krachtiglijk bevestigt, dat degenen, die in God gelooven, zich bevlijtigen, om met goede werken voor te gaan. Dat is den menschen goed en nut.*" Aan de Hebreeën, VI: 10: *„Want God is niet onregtvaardig, dat hij uw werk zoude vergeten, en de liefde, die gij bewezen hebt in zijnen naam.*" H. Jacobus, I: 22: *„Doch weest doeners des woords, en niet alleen hoorders, u zelven bedriegende.*" En Hoofdstuk. II: 14: 17: 19: 20: 22: 24: 26: *„Wat zal het baten, mijne broeders, zoo iemand zegt dat hij het geloof heeft, indien hij toch de werken niet heeft? Zal dat geloof hem kunnen zalig maken?.... Aldus is het geloof, indien het geene werken heeft, in zichzelven dood.... Gij gelooft dat er een God is, gij doet wel; doch de Duivelen gelooven het ook, en zij beven. Maar wilt gij weten, o ijdel mensch! dat het geloof zonder de werken, dood is? Is Abraham, onze vader, niet door de werken geregtvaardigd, als hij zijnen zoon Isaäk of-*

ferde op een Altaar? Ziet gij wel dat het geloof met zijne werken medewerkt, en dat door de werken het geloof volbrokken is?.... Ziet gij wel dat de mensch, door de werken, geregtvaardigd wordt, en niet alleen door het geloof? Want gelijk een ligchaam zonder geest dood is, alzoo is ook het geloof zonder werken dood." Openbaring, XIV: 13: *„Toen hoorde ik eene stem, uit den hemel, tot mij zeggen: Schrijf: Zalig zijn de dooden, die in den Heer sterven. Van nu, voortaan, zegt de Geest, dat zij rusten van hunnen arbeid; want hunne werken volgen hen.*" En eindelijk Hoofdst. XXII: 12: *„Zie, ik kom haastiglijk, en mijn loon is bij mij: om een ieder te vergelden naar zijne werken.*"

DERDE HOOFDSTUK.

Ik ontvang brieven van verschillende leden mijner familie. — Welken raad men mij geeft. — Ik zet mijn onderzoek naar bewijzen uit den Bijbel voort. — Als Protestante bedroeft mij het lezen van den Bijbel, maar de beloften, die hij bevat, zijn troostrijk voor den Katholiek. — Ik ontdek er een geheel nieuwen zin in. — Het leerstuk van de *wezenlijke tegenwoordigheid* in het H. Sacrament des Altaars. — Ik heb daarover een onderhoud met een protestantsch geestelijke. — Wat de protestantsche cathechismus ons ten dien opzigte leert. — Besluit.

Ik had deze belangrijke nasporingen in de H. Schrift juist volbragt, toen ik verscheidene brieven, niet alleen van huis, maar ook van eenige vrienden ontving, wien men mijne morele krankheid had gemeld. Allen, zonder onderscheid, gaven mij den raad, in mijn bijbel te lezen en te bidden: omdat, zeide men, de hoogmoed de eenige oorzaak van mijn val was. Ik deed dan alles, wat men mij aanraadde: behalve de nasporingen, welke ik, zoo als ik bewezen heb, in het werk stelde, hield ik niet op met bidden, om voor het Katholicismus, *indien het valsch was*, bewaard te blijven. Ik druk bijzonder op deze laatste woorden, want ik achtte ze van veel gewigt, te meer daar zij een bewijs leveren voor mijne opregtheid en mijn goeden wil. Ik wist toch tot wien ik bad, en daar ik „het zoeken naar de waarheid" tot geloofsregel genomen had, meende ik dat het weglaten dezer woorden gebrek aan vertrouwen zou verraden. Ik had al mijne hoop op God gesteld, en verwachtte van

Hem alleen de middelen, die ter mijner zaligheid noodig waren; daarom wist ik dat God, bij deze woorden, mijne bedoeling zoude begrijpen en de behoeften mijner ziel zoude kennen, en dat Hij mij tevens de noodige hulp zoude verleenen om het voorwerp mijner wenschen te verkrijgen.

Dewijl ik nu geen ander verlangen had dan God te bezitten, en Zijn heiligen wil te leeren kennen, beteekenden deze woorden niets minder dan deze: *„Ik geloof Heer, help mijne ongeloovigheid"*, 1) of wel: Ik ben bereid om alles te doen wat Gij mij zult bevelen en openbaren, al moet ik dan ook dat geloof omhelzen, wat ik tot dusverre zoo zeer heb veracht — en dat deel verkiezen, waarvoor ik zoovele andere zaken zal moeten vaarwel zeggen. Mijn gevoel zeide mij dat mijn gebed, op deze wijze, bij God niet onaangenaam konde zijn, en daarom wensch ik iederen protestant uit den grond mijns harten toe, dat hij moge bidden, zoo als ik bad; niet omdat dit gebed eene bijzondere waarde heeft of boven een ander gebed uitmunt, maar omdat het opregt, welgemeend is en uit het hart komt: en zulk een gebed zal God nooit versmaden.

Ik meen reeds bewezen te hebben dat ik, in mijne ellende en onrustigen toestand, mijn bijbel niet veronachtzaamde; doch ik vond, in iederen regel, niets anders dan het Katholicismus, en het Katholicismus alleen. Waar doolden mijne gedachten, en waar was mijn oordeel, toen ik, nog protestant zijnde, al deze bladzijden van het begin tot het einde las en herlas, zonder er het minste in te ontdekken, dat mij aan de waarheid van mijn geloof deed twijfelen?

Het is waar, dat ik de onduidelijkheid en het geheimzinnig karakter der bijbeltaal dikwerf betreurd had; want ik zeide bij mij zelve, dat, als God mij de Schrif-

1) Marcus IX: 23.

tuur tot gids gegeven had, ik haar ten minste moest kunnen begrijpen. Maar, helaas! terwijl ik bevond, dat zij overvloeide van beloften aan de Kerk van Christus gedaan, en mijn verstand mij zeide, dat deze beloften reeds vervuld moesten zijn, poogde ik te vergeefs ook maar eene enkele er van op de protestantsche kerk toe te passen. En dit werd nog erger, toen ik de beloften, welke aan de kinderen der Kerk gedaan waren, beschouwde; voornamelijk die, welke in de Psalmen van David te vinden zijn onder de benaming van: „Het Voorregt der Regtvaardigen." Zoo las ik (Ps. XXXIII: 9): „*Zalig is de man, die op den Heer betrouwt,*" en toch, ofschoon ik bereid was mij geheel aan God over te geven en, in alles, in Zijnen heiligen wil te berusten, was ik welnverre van gelukkig: — En in vers 23: „*Allen die op Hem hopen, zullen niet falen*" — en toch gevoelde ik mij, in den grond mijns harten, werkelijk verlaten. Verder (Ps. XXXV: 9): „*Zij zullen dronken worden van den overvloed uws huis; en uit den vloed uwer zaligheden zult gij hun te drinken geven,*" en XLV: 5: „*De bronvloed van den waterstroom zal de stad Gods verheugen: daar de Allerhoogste zijne woning geheiligd heeft.*" Eindelijk CXVIII: 165: „*Grooten vrede hebben zij, die uwe wet beminnen.*" Toen ik deze en meer dergelijke texten, die bij de profeten in menigte te vinden zijn, las, werd ik waarlijk moedeloos; want de vrede, de voldoening en de vreugde, waarvan op die plaatsen gesproken wordt, waren juist datgene, waarnaar ik zocht, zonder het te kunnen vinden: en hoe meer ik verlangde Gods wil te volbrengen, en, tot elken prijs, het geluk mijner ziel te verwerven, hoe moedeloozer ik werd.

Hoe menigmaal heb ik, in die oogenblikken van angst en onrust, niet aan God verweten, dat hij zijne beloften te mijwaarts en ten opzigte zijner Kerk niet vervulde? En hoe dikwijls heb ik mij ook met verwondering afgevraagd, wat de oorzaak van mijn zielelijden kon zijn?

Terwijl ik, van den eenen kant, tot wanhoop gebragt werd, werd ik, van den anderen kant, gedrongen, een zóó groot kwaad te voorkomen, een kwaad, dat mijne ziel, *toen* zelfs, als eene onregtvaardigheid jegens God verwierp, zoodat ik de oorzaak van mijn lijden in mijn arm en ellendig hart zocht, in dat hart, dat mij, op dat oogenblik, zelf veroordeelde. Ondanks dit alles vreesde ik toch niet de ellende van dat arme hart aan God bekend te maken, dewijl ik wist, dat het ook vol was van goeden wil: eene gave der goddelijke barmhartigheid, die vele gebreken doet over het hoofd zien; en ik hoopte dat deze goede wil mij eenmaal, in de oogen des Scheppers, genade zou doen vinden, bereid als ik was om mijne hand af te kappen, of mijn oog uit te rukken, indien ik daardoor de vervulling zijner beloften kon verwerven.

In die oogenblikken, wanneer mijn geest met deze gedachten vervuld was, gevoelde ik steeds een zekeren vrede, die mij, wel is waar, niet geheel en al voldeed, doch mij ten minste hoop gaf; en hoe dikwerf heb ik dan, als ik in mijn bijbel geen troost kon vinden, dat boek toegeslagen, om de verdorvenheid mijns harten, die mij van den vrede beroofde, te betreuren. Doch hoe is het mogelijk dat ik toen, bij dat bewustzijn mijner ellende, en met de hand op het hart, als bewijs mijner opregtheid, en met een blik ten Hemel geslagen, die zeide, dat ik het gunstige oogenblik nog verbeidde, — dat ik toen moed genoeg bezat om in de wereld en den kring mijner familie terug te keeren, wanende dat niemand mijn geheim kende?

Ik kon echter aan het doordringend oog mijner moeder niet ontsnappen: zij zag dat mijn jeugdig hart aan een geheim verdriet ten prooi was, en zeer dikwijls verweet zij mij dit. En mijne droefheid was maar al te waar: ik beweende de afwezigheid van een God, zonder wiens bezit ik nimmer gelukkig konde zijn, en ik haakte

naar een vrede, welken ik, zonder het bezit van dien God, niet vinden kon.

O! hoe verschillend schijnen mij thans de beloften des Bijbels, nu ik ze met een katholiek hart lees, en hare uitwerkselen duidelijk in de Katholieke Kerk bespeur! O! hoezeer gevoel ik thans, dat ik ze allen kan deelachtig worden: hoe goed zie ik nu de degelijkheid van den schat, die zooveel zoetheid en vrede geeft! Ik heb den Bijbel thans lief; want nu ik die Kerk, waarvan hij spreekt, gevonden heb, zie ik tevens dat dit boek slechts heilige zaken en heilige beloften bevat; beloften, die ik thans kan bevatten, en, God zij geloofd! ook vervuld zie, en later nog meer hoop vervuld te zien.

Terwijl deze gedachten mij bezielden, opende ik de oogen als iemand, die uit een *diepen slaap* ontwaakt; ja, uit een slaap, die zóó diep was, dat zij niet dan met den dood scheen te zullen eindigen. Het was mij ondoenlijk eene verklaring te geven, van hetgeen er in zoo weinig tijds met mij gebeurd was; en toch, dat onbestemde, dat zeker iets, wat ik niet noemen kan, en welks oorsprong en werking mij onbekend waren, bereidde mijne ziel tot grooter zaken voor. Ik had de overtuiging, dat er eene verandering met mij gebeurd was, dewijl ik er den gelukkigen invloed reeds van gevoelde; maar ik was volstrekt buiten staat om te kunnen zeggen, op welke wijze deze verandering ontstaan was. Ik moest met den blindgeborene van het Evangelie, toen men hem vroeg, hoe hij het gezigtsvermogen gekregen had, antwoorden: „*Al wat ik weet is, dat ik blind was, en nu zie.*" 1) En ik zou waarlijk niet kunnen zeggen, van waar het komt, dat ik thans zeer duidelijk begrijp, wat ik voorheen honderdmaal in mijn bijbel gelezen en met vlijt bestudeerd had, zonder dat ik het ooit kon bevatten. Het is mij, als ware de zelfstandigheid veranderd,

1) Joannes IX: 25.

terwijl de schijn dezelfde is gebleven. Ik kan toch niet denken dat listige en geslepene priesters (gelijk ze genoemd worden) tusschen de regels van mijn bijbel katholieke leerstellingen geschreven hebben; — neen, ik weet dat dit onmogelijk is; want het boek heeft mij nooit verlaten, en al hadde het mij verlaten, leverde zijne uiterlijke gedaante, die geene verandering ondergaan heeft, het bewijs, dat niemand het had aangeraakt. De magt om de zelfstandigheid van iets te veranderen, zonder dat de uitwendige gedaante hierdoor lijdt, is niet van deze wereld; ik schreef haar dus toe aan eene goddelijke Almagt, die, op deze wijze, in mijn hart den weg bereidde tot een ander en zaliger geloofspunt, namelijk dat van het H. Sacrament des Altaars. Ja, ik geloof waarachtig dat de zelfstandigheid, die ik in dat Sacrament ontvang, wezenlijk het ligchaam en bloed van mijn gekruisten Verlosser is. Ik geloof het eenvoudig omdat Hij het zelf gezegd heeft, en omdat ik de uitwerking van dit hemelsch voedsel in mijn binnenste gevoel. Ja, ik geloof het, omdat de Heer gezegd heeft: „*Dit is mijn ligchaam* en *dit is mijn bloed*", en verder: „*Indien gij Mij niet eet, zult gij het leven in u niet hebben.*" Welnu, ik geloof aan Gods woord.

Christus is in deze wereld gekomen, om ons te verlossen en ons het leven te geven, en indien hij zegt, dat wij het leven niet in ons kunnen hebben, tenzij wij Hem eten, volgt daaruit natuurlijk, dat de mogelijkheid om Hem te kunnen eten, moet bestaan, anders zou hij te vergeefs gestorven zijn. Wat moet ik, bijbellezeres, van dergelijke texten denken, wat moet ik er van maken? Moet ik ze misschien verwerpen, omdat mijn verstand te beperkt is om ze te kunnen begrijpen? — maar als ik aldus handel, hetzij ik protestant of katholiek ben, moet ik, ten einde mijzelve gelijk te blijven, ook het eerste artikel van ons chistelijk geloof verwerpen, dat aldus luidt: „Ik geloof in één God in drie personen!"

Wanneer ik dan verpligt ben, mijn geloof te beginnen met de aanneming van een stelsel, dat de krachten van mijn verstand te boven gaat, volgens welk beginsel moet ik dan dit geheim der goddelijke liefde verwerpen? De H. Paulus, van hen, die onwaardig communiceren sprekende, zegt (1 Kor. XI: 29): „*Want die er onwaardig van eet en drinkt, eet en drinkt zich het oordeel, niet onderscheidende het ligchaam des Heeren.*" En toch leert men mij, als protestante, dat het ligchaam des Heeren niet wezenlijk en zelfstandig in het Sacrament tegenwoordig is; heeft de protestant nu gelijk, dan moet uit deze Schriftuurplaats onvermijdelijk volgen, dat ik verdoemd zal worden, (en dat woord is hard!) dewijl ik niet onderscheid wat er in moet onderscheiden worden. Doch er blijft mij, God zij geloofd! nog eene andere keuze over, en daarbij zal ik mij bepalen. Ik zal, des noods, door water en vuur gaan, om deze heilige spijze te zoeken; want wie kan zonder te ijzen, dat woord „*verdoemd*" uitspreken of aanhooren? En toch is dit de eenige toekomst, welke de H. Schrift mij voorhoudt, indien ik blijf wat ik ben, indien ik eene aanhangster van het Protestantismus blijf. Want in de protestantsche kerk werd ik nimmer aangespoord om mij tot het ontvangen van het „Ligchaam van Christus" voortebereiden, bijgevolg moet de waarschuwing der H. Schrift niet worden veronachtzaamd; ik moet Christus ergens zoeken, ik moet hem overal zoeken; en dewijl hij mij alleen in de Katholieke Kerk wordt aangeboden, moet ik mij ook alleen aan de Katholieke Kerk onherroepelijk en levenslang verbinden.

Opdat echter zij, die deze bladzijden lezen, mijne overtuigingen mogen deelen, zal ik dit geschilpunt naar mijn beste vermogen onderzoeken. Nemen wij dan eens, voor een oogenblik, de veronderstelling aan, dat de protestant gelijk heeft, en dat het ligchaam van Christus niet in het H. Altaargeheim tegenwoordig is; wat volgt daaruit? — dat de H. Paulus ongelijk heeft; en niet alleen dat de

H. Paulus ongelijk heeft, maar, om konsekwent te blijven, volgt er nog iets anders uit, — eene vreeselijke godslastering! — namelijk, dat Jesus zelf ongelijk heeft. Bij zulk eene tweeledige verklaring is het derhalve beter aan de waarheid van het protestantsche beginsel te twijfelen: en daar het aan een ieder vrijstaat van het Protestantsche voorregt, om zijn eigen regter te zijn, gebruik te maken, staat het ook mij, gelijk elkeen, vrij, den weg te kiezen, welken mij het zekerst toeschijnt.

Doch zien wij verder: — De Joden (en heden ten dage nog de protestanten) zeiden tot den Zaligmaker: „Hoe kan dit geschieden? Hoe kan deze ons zijn vleesch te eten geven?" Maar gaf de Heer hun antwoord op hun „*Hoe*"? helderde hij hun twijfel op, gelijk dit steeds zijne gewoonte was, als het onderwerp eenige verklaring behoefde? Toen de Zaligmaker eene dergelijke schijnbare moeilijkheid voorstelde, wanneer hij zeide: „*Tenzij iemand op nieuw geboren worde, kan hij het rijk Gods niet zien,*" zeide Nicodemus tot hem: „*Hoe kan een mensch, als hij oud is, wedergeboren worden? kan hij ook andermaal in den schoot zijner moeder ingaan, en wedergeboren worden?*" (Joannes III: 3, 4.) Jesus antwoordde terstond dat dit zijne letterlijke bedoeling niet was, maar dat hij van eene geestelijke wedergeboorte sprak, die zich moest bewerkstelligen door water en den Heiligen Geest. Welk een verschil met het geval, dat wij thans behandelen, niet waar? dewijl de Heer, bij het antwoord op hunne vraag, de moeilijkheid slechts vergroot, want hij zegt: „*Voorwaar, voorwaar, ik zeg u: Tenzij gij het vleesch van den Zoon des menschen eet, en zijn bloed drinkt, zult gij het leven in u niet hebben,*" en toen zij Hem zeiden: „*Deze rede is hard; en wie kan haar aanhooren?*" antwoordde hij op nieuw: „*Ergert u dit?*" 1) alsof hij wilde zeggen: „Indien het u ergert, als ik u zeg, dat gij mijn vleesch moet eten,

1) Joannes VI: 54, 61, 62.

hoe veel te moeilijker zal het u dan niet vallen, dit te gelooven, als gij mij ten hemel zult hebben zien opklimmen; en toch, indien gij het ook dan niet gelooft, zult gij het leven in u niet hebben."

Doch ja, Heer, ik geloof het, God zij gedankt! Ik geloof dat Hij, die alles van niets gemaakt heeft, Zijn ligchaam kan doen aanwezig zijn, daar en waar Hij wil, vooral omdat dit ligchaam het voedsel is mijner ziel, die, tot dusverre, steeds naar zulk eene spijs gezocht en te vergeefs gezocht heeft. Waarlijk, mijn God, uw woord is „hard" voor den Jood en voor den Protestant; want zij gelooven niet; maar voor mij is het, door het eenige en alleen ware geloof, een woord van leven en vrede geworden!

Een protestantsch geestelijke, wien ik mijn geloof aan dit dogma bekende, zeide tot mij: „Is het wel mogelijk dat gij, in zulk een korten tijd, zóó diep zijt gevallen, dat gij zelfs geloof slaat aan een leerstuk, dat niet alleen godslasterlijk is, maar ook ten eenenmale met de menschelijke rede strijdt?"

„Och, mijnheer," antwoordde ik hem, „dit leerstuk strijdt niet meer tegen de menschelijke rede, dan dat der menschwording van Gods Zoon; en echter gelooft gij het een, en verwerpt gij het ander. Ik voor mij vind ze beiden even onbevattelijk voor de menschelijke rede, maar ik acht mij gelukkig en ben er trotsch op, te kunnen zeggen, dat ik beide leerstukken geloof, omdat beide geheimen door eene Almagt zijn bewerkstelligd, voor welke niets onmogelijk is."

Ik wil bij de aangehaalde getuigenis uit den Bijbel, ook nog die voegen, welke ik in mijn protestantschen catechismus gevonden heb. Op de vraag: „Wat is het *inwendige teeken* van het Sacrament des Avondmaals onzes Heeren?" lees ik het volgende antwoord: „*Het ligchaam en het bloed* van Christus, welke in het Avondmaal des Heeren, door de geloovigen *waarlijk* en *in der daad genomen* en *ontvangen* worden."

De Heilige Geest heeft, door den mond van den profeet Isaïas, van de Kerk van Jesus Christus gezegd: „dat de onwetenden er niet in zullen verdwalen." Nu wenschte ik wel aan een welgezind protestant (die zeker wel het voorregt zal hebben geen onwetende te zijn) te vragen, hoe hij de uit den catechismus aangehaalde woorden begrijpt; en ik durf zeggen, dat zijn antwoord gelijk aan het mijne zou zijn: — Ik begrijp ze, zoo als de Katholieke Kerk de woorden van Christus gedurende achttien eeuwen begrepen heeft. Maar, eenerzijds beweert de protestantsche leer dat de Katholieke Kerk in dit opzigt dwaalt, terwijl, van den anderen kant, de Heilige Geest zegt, dat zij niet *kan* dwalen. Zoodoende komt alles bij mij op deze vraag neder: „Aan wiens uitspraak moet ik mij nu onderwerpen?"

Het antwoord zal voor den lezer niet moeilijk te vinden zijn.

VIERDE HOOFDSTUK.

Geschiedkundige bewijzen voor het Katholicismus. — Ver elijking der texten van Luther, die door katholieke historieschrijvers worden aangehaald. — Bezoek aan de Hoogeschool te Edinburg. — Onderzoek van den protestantschen Catechismus. — De protestantsche kerk is niet heilig, — noch in hare leer, noch in hare werken. — Zij mist de biecht, die geene menschelijke instelling is. — Hoe ik voorheen over de biecht dacht. — Bewijzen voor de biecht, getrokken uit de studiën van Aug. Nicolas. — Gevoelen van Luther over de biecht. — De protestantsche kerk bezit geene kloosters, geene godsdienstige afzondering, geen vasten, geen bedevaart, geene gebeden voor de overledenen; zij heeft slechts twee Sacramenten. — Het Protestantismus is niet heilig in de vrucht zijner werken; — bewijzen getrokken uit het gedrag van Hendrik VIII, van Elisabeth, van Luther. — Het heeft geene wonderen, noch Heiligen. — Canonisatie der Heiligen in de Katholieke Kerk. — De protestantsche kerk is niet apostoliek, noch in haren oorsprong, noch in hare leer, noch in hare leeraars. — Wat men in de Katholieke Kerk door de *Gemeenschap der Heiligen* verstaat; de Protestant is daarvan uitgesloten. — Curieuse verklaring van de Gemeenschap der Heiligen door een protestantsch predikant. — Van de Absolutie. — Het Protestantismus mist de Absolutie.

De menigvuldige bewijzen, welke zich aldus reeds als van zelf ten gunste van deze katholieke leerstukken en van nog vele anderen opdeden, verwonderden mij zeer; ja, zij verwonderden mij des te meer, dewijl zij uit dezelfde bron vloeiden, waaruit ik vroeger, als protestante, geheel tegenovergestelde meenin en geput had. Onwillekeurig

dacht ik aan die schriftuurplaats, waar gezegd wordt: „Zij hebben oogen, en zien niet; zij hebben ooren, en hooren niet.' Ach, vroeg ik mij zelve af, is dit ook niet het geval met mij geweest? want het is inderdaad wonderbaar, dat ik thans datgene zoo goed zie en begrijp, wat ik voorheen maar niet bevatten kon.

Ik stelde mij echter met de bewijzen, die ik tot dusverre over het Katholicismus heb opgenoemd, niet tevreden; want ofschoon ik voor mijzelve geheel en al overtuigd was, dacht ik ook aan het belang van anderen, en ik wilde derhalve geen bestaanbaar middel verzuimen om het onderwerp in al zijne uitgestrektheid te onderzoeken. Om tot dit doel te geraken, was ik verpligt de geschiedenis der oudheid na te snuffelen, opdat ik zou kunnen zien, hoedanig het gevoelen der Christenheid over deze belangrijke leerstukken geweest was. Ik bevond toen dat iedereen ze, tot de XVI^de^ eeuw, uit het katholieke gezigtspunt had beschouwd en aangenomen, behoudens hier en daar een enkele ongelukkige ketter, die van tijd tot tijd was opgestaan om spoedig weder te verdwijnen.

Eenigen mijner lezers, die mij bij het opsporen van bewijzen uit de H. Schriftuur gevolgd hebben (en ik wil gelooven dat die personen inwendig reeds aan God beloofd hebben om ook opregt te zijn, en hun uiterste best te zullen doen om de waarheid te leeren kennen) eenigen dier lezers, zeg ik, mogten meenen, dat het onderzoek, hetwelk zij zouden willen instellen, moeilijker is, dan zij dachten, omdat ik van de geschiedenis heb gesproken. — Doch het spreekwoord zegt: „Die wil, die kan", en daar mij dit spreekwoord, bij het voorkomen eener groote moeilijkheid, steeds was voorgehouden, besloot ik het ook in het onderhavige geval in toepassing te brengen. Nu wil ik wel bekennen dat toen ik er aan begon, de omvang en het gewigt van den te ondernemen arbeid mij waarlijk deden ontstellen; want, aangezien ik nog slechts weinig tijds ter mijner beschikking had, wist ik eerst

niet hoe ik er mede gereed zou komen. Ik had echter de overtuiging, dat mijn wil goed was, en, mij het oude spreekwoord te binnen brengende, besloot ik het eenvoudigste middel te baat te nemen, een middel dat, — een ieder zal mij dit gereedelijk toegeven, — het gemakkelijkst en het zekerst is, en dat bestaat in het doorloopen van den bladwijzer van elk boek, dat men moet gebruiken, en daaruit alleen die gedeelten te kiezen, welke op het behandelde onderwerp betrekking hebben. Dit nu deed ik, en in korten tijd bereikte ik het doel, dat ik mij had voorgesteld.

Er deed zich echter voor mijn geest eene zwarigheid op, van welke ik hier wil melding maken, omdat zij ook bij anderen kan voorkomen. Deze zwarigheid bestaat hierin: Iedere geschiedenis is, op enkele uitzonderingen na, door katholieke schrijvers geschreven: indien ik nu enkel op het gezag van deze schrijvers afging, en daarnaar een besluit nam, zoude ik mijn vroegeren godsdienst op de getuigenis van deszelfs vijanden veroordeelen. Nu had ik eene dergelijke onregtvaardigheid reeds ten opzigte van mijn nieuw geloof verworpen, en bijgevolg gevoelde ik, dat mijne geschiedvorsching niet billijk zoude zijn, indien ik den een meer toegaf dan den andere.

Nadat ik lang naar een onpartijdig middel gezocht, en Gods zegen over mijne pogingen afgesmeekt had, nam ik het besluit, om al de aanhalingen uit de geschriften van Luther en andere protestantsche schrijvers, welke ik bij deze katholieke geschiedschrijvers vond, op te teekenen. Toen mijn lijst kompleet was, begaf ik mij geheel alleen en zonder aan iemand iets te zeggen, naar de Hoogeschool van Edinburg; want ik wilde de vertaling dezer latijnsche, en bijgevolg voor mij onbegrijpelijke volzinnen, aan geen katholiek priester of aan welken anderen Katholiek ook, toevertrouwen. Ik had in het belang mijner ziel het vaste besluit gemaakt, alle

moeilijkheden te trotseren, en iederen afkeer te overwinnen; ik wist daarenboven, dat ik mij daar als het ware te midden van het Protestantismus bevond, en hoopte daardoor, voor het vervolg, gevrijwaard te blijven van zekere twijfelingen, die zich later welligt, over de getrouwe overzetting dezer aanhalingen, voor mijn geest mogten opdoen.

Na veel zwarigheden en het doorstaan van eenige moeilijke oogenblikken stond ik eindelijk, met mijn papier in de hand, midden in de prachtige bibliotheek der Edinburgsche hoogeschool. Daar waren boeken genoeg om aan de leeslust van eene geheele wereld voldoening te kunnen geven; enkelen zagen er zelfs zoo oud en bestoven uit, dat ik het voor zeker hield, dat zij niet van hunne planken genomen waren, sinds den dag, toen zij er waren neêrgezet... Zoude ik nu echter durven vragen dat men ze er voor mij afnam?

Deze en andere gedachten kwelden mij oogenblikkelijk bovenmate. Ik stond bijna op het punt mijn besluit te laten varen, vooral omdat ik, onder het kleine aantal daar toen aanwezige studenten, die allen in hunne studiën verdiept waren, niemand meende te zien, die mij in mijne onderneming de behulpzame hand zou willen leenen. In de grootste verlegenheid en niet wetende tot wien mij te wenden, stond ik gereed van mijn voornemen af te zien en mij te verwijderen, toen, op eens, de laatste Dag des Oordeels zich voor mijn geest vertoonde. Ik ontwaarde terstond, welk eene ontzettende verantwoording ik op dien dag zou moeten afleggen en welk vonnis er over mij zou worden uitgesproken: een vonnis, dat eenigermate van de vervulling der door mij voorgenomen daad zou afhankelijk zijn.

Dit vreesselijk denkbeeld was mij voldoende. En wat had ik buitendien te vreezen van die mannen, die ik nooit gezien had, en waarschijnlijk vóór dien zoo zeer gevreesden dag, nooit zou wederzien? En verondersteld

zelfs, dat zij mij voor eene krankzinnige hielden, zoude ik daarom minder waard zijn? Toen ik dit eenmaal besloten had, zocht ik onder de aanwezige studenten het minst onaangename gelaat uit; en een hunner genaderd zijnde, zeide ik fluisterend tot hem:

„Vergeef mij, mijnheer, dat ik u kom storen; maar ik ben in een bijzonder geval, ik heb behoefte aan eenige boeken; zoudt gij wel de goedheid willen hebben mij behulpzaam te zijn om ze mij te bezorgen, want ik ben hier geheel vreemd?"

De goedhartige student sloeg zijne oogen op, en vroeg mij welke boeken ik verlangde. Ik noemde hem die, waarvan ik de aanhalingen had opgeteekend, terwijl ik hem tegelijkertijd het papier gaf, waarop ik ze geschreven had.

Hij bekeek mijn papier, en zeide toen glimlagchend:

„Maar al die boeken zijn in het Latijn."

„Zulks is mij bekend," hernam ik; „maar, indien gij protestant zijt, mijnheer, zult gij mij niet weigeren, deze volzinnen, die ik ter mijner onderrigting heb aangeteekend, voor mij te vertalen."

„O!" antwoordde hij terstond, met groote zelfvoldoening, „ja, ik ben, Goddank, protestant; en het zal mij een groot genoegen zijn, te doen, wat gij mij vraagt."

Hierop werd een bediende geroepen, men bragt eene ladder aan, en het binnentreden van Luther zelf had niet meer opzien en verwondering kunnen baren, dan mijne vraag naar deze oude, beschimmelde en bestovene boeken.

Zij werden intusschen van hunne planken genomen, opengeslagen en geraadpleegd: en hoedanig was niet mijne verrassing, toen ik de volzinnen, door den protestantschen student woordelijk hoorde voorlezen, juist gelijk ik ze zelve bij de katholieke schrijvers gelezen had. Ik bedankte hem zeer voor zijne goedheid, en, ziende dat ik ter wille van mijn protestantismus verder niets

meer kon doen, nam ik afscheid van den welwillenden student. 1)

Daar ik bereids in de gelegenheid ben geweest om over mijn catechismus, die in het protestantsch Liturgiesch Handboek gevonden wordt, te spreken, werd ik op deze wijze genoopt, dat boek eens aandachtig te onderzoeken. Ik had dit boek, even als mijn bijbel, voortdurend gebruikt; maar ook even als mijn bijbel, scheen het thans eene geheel andere taal tot mij te spreken dan weleer, en inderdaad, — had mijn bijbel het Protestantismus voor mijne heropende oogen ontmaskerd, mijn gebedenboek deed dit, tot mijne verwondering, nog meer.

Ik wil thans ten nutte mijner medemenschen, voornamelijk van hen, die hun protestantsch geloof tot dusverre ter goeder trouw hebben beleden, zoo kort mogelijk de inkonsekwentie van dat boekje uiteenzetten; welk boekje, door het algemeen gebruik, dat de anglikaansche protestanten er van maken, als het ware den zakelijken inhoud van hun geloof en hun gedragslijn bevat. Ik zal mij derhalve bij het aantoonen der ongerijmdheid van dit boek bepalen, (niet omdat het op zichzelf ongerijmd is, want het bevat menigen gezonden geloofsregel, dewijl het, op sommige plaatsen, slechts eene letterlijke copy van het roomsche Missaal is), en ik laat aan den goedgezinden lezer de zorg over om deszelfs vreemdsoortigen inhoud in zijn hart te overwegen.

Het is niet noodig, nog eens terug te komen op alles, wat wij reeds over het vasten gezegd hebben; want dat is genoegzaam algemeen bekend. Het zou tijd verspillen zijn, indien ik op nieuw iets zou gaan bewijzen, wat niemand, die ter goeder trouw is, zal ontkennen; en daar

1) Het verdient, naar ik meen, wel opmerking, dat deze zelfde student, naar wiens naam ik, door de gemaakte verpligting, informeerde, twee jaren na dit voorval Katholiek is geworden.

ik, buitendien, alleen tot zulke personen het woord rigt, is het genoeg hier aan te stippen, dat het vasten door de Protestanten en door het Protestantismus niet slechts altijd beschouwd is als eene zaak, die alleen bij de Katholieke Kerk tehuis behoort, maar ook als eene verachtelijke oefening, dewijl zij een der punten is, welke de heerschzucht en gestrengheid dier Kerk aantoonen. 1)

Met deze woorden wil ik niet zeggen, dat nooit eenig protestant heeft gevast; integendeel, want ik ken er *een* of *twee*, wier geweten omtrent dit punt zoo ongerust was, dat zij, om die beweging eenigzints te stillen, van tijd tot tijd een ligten vastendag hielden. Zij droegen echter wel zorg, dat zij niet vastten op een door de Katholieke Kerk uitgeschreven vastendag: zij kozen daartoe gemeenlijk een der groote katholieke feestdagen, of wel een *Zondag*; op deze wijze waren zij er zeker van, nooit gelijktijdig met de Katholieken te vasten. Neen, dat is mijne bedoeling niet; maar ik wil alleen zeggen, dat onder de protestanten algemeen de meening heerscht, dat het vasten eene uitvinding der Kerk is; en door de priesters, enkel met het doel om de domme menigte te beheerschen, wordt opgelegd. Ik stel er evenwel weinig belang in om hier uiteen te zetten, wat het bijzonder gevoelen van eenige vrijdenkers, die aan niemand rekenschap van hunne gedachten geven, is; — maar wat mij meer belang inboezemt is het aantoonen van datgene, wat het anglikaansch gebedenboek of liturgiesch handboek omtrent het vasten bevat en zegt.

In den bladwijzer, die vooraan in het boek te vinden is, staat eene *Lijst van vigilies en vastendagen, die in den*

1) Het Puseyismus en de partij der Hooge Kerk (*High Church*) moeten hier van de uitdrukking Protestantismus, in zijn uitgestrekste zin, worden uitgezonderd. Doch op het tijdstip, waarop deze regels voor het eerst geschreven werden, woonde Dr. Pusey nog in Oxford-college, en was nog niet, hetgeen hij thans is: het hoofd eener nieuwe sekte, of liever de hersteller (restorer) van het anglikaansche Protestantismus.

loop des jaars moeten worden inachtgenomen. Deze woorden komen mij, en stellig iedereen, zoo ongelooflijk voor, dat, als ik ze niet met mijne eigene oogen gezien had, ik het nooit had willen gelooven. Ik raad den protestantschen lezer derhalve aan, zijn gebedenboek eens in te zien, opdat hij zich van de waarheid mijner woorden kunne overtuigen. Dewijl het echter mogelijk is, dat hij zulk een boek niet bij de hand heeft, geef ik hieronder een afschrift van die lijst.

LIJST

VAN VIGILIES EN VASTENDAGEN, DIE IN DEN LOOP DES JAARS MOETEN WORDEN INACHTGENOMEN.

De Vigilies of Vooravonden van:

Het Geboortefeest van O. H. Jesus Christus, of Kersmis.
De Zuivering der H. Maagd Maria, of Lichtmis.
Maria Boodschap.
Paschen.
Hemelvaartsdag.
Pinksteren.
H. Matthias.
H. Joannes de Dooper.
H. H. Petrus en Paulus.
H. Jacobus.
H. Bartholomeus.
H. Mattheus.
H. H. Simon en Judas.
H. Andreas.
H. Thomas.
Allerheiligen.

Men geve wel acht dat, als een dezer feestdagen op MAANDAG invalt, de vigilie moet worden gehouden des ZATURDAGS en niet des ZONDAGS te voren.

VASTENDAGEN EN DAGEN VAN ONTHOUDING.

1. De Veertigdaagsche Vasten. (*Wie zou het gelooven?*)

2. De QUATERTEMPERDAGEN, die invallen op WOENSDAG, VRIJDAG en ZATURDAG na 1°. den eersten Zondag van de Vasten, — 2°. het Pinksterfeest, — 3°, den 14den September, — en 4°, den 13den December.

3. De drie KRUISDAGEN, welke zijn de Maandag, de Dingsdag en de Woensdag voor Hemelvaartsdag.

4. AL DE VRIJDAGEN VAN HET JAAR, uitgenomen de eerste Kersdag, wanneer die op een Vrijdag invalt.

Is er nu iemand onder mijne lezers, die met de levenswijze der protestanten bekend is, en die weet op welke wijze zij dikwerf over de Katholieken en hunnen godsdienst durven spreken, — zou iemand wel willen gelooven, dat de voornoemde lijst een getrouw uittreksel uit het anglikaansch gebedenboek is? Ik voor mij weet, dat, als ik die lijst niet met mijne eigene oogen had gezien, niemand in staat zou kunnen zijn om mij van de waarheid van haar bestaan te overtuigen. Maar van waar komt het dan dat ik, toen ik nog protestant was, er nooit geen acht op geslagen heb? Dit is iets, wat ik niet kan verklaren; waarschijnlijk kwam dat, dewijl mijn uur toen nog niet gekomen was.

Wij hebben intusschen de vastenkwestie nog niet geheel afgedaan. In het hoofdstuk, dat over den ritus der geloofsvereeniging handelt, staat onmiddelijk na het *Credo*, of de twaalf artikelen des geloofs 1), letterlijk het volgende:

Alsdan zal de dienstdoende geestelijke der parochie de feest- of *vas-ten*dagen, welke in die week voorkomen, aan het volk bekend maken.

Ziedaar een voorschrift uit het rituaal, dat ik, zoo lang ik protestant geweest ben, nooit heb zien opvolgen.

Maar dat gebedenboek gaat nog verder. Want bij het officie voor het huwelijk, schrijft het den geestelijke voor om aan te kondigen dat

alle menschen zich tot den heiligen staat des huwelijks moeten voor-„bereiden door *onthouding* en *vasten*;

---

1) De Anglikanen gebruiken het *Credo van Nicea*; hetzelfde wat bij ons door den priester in de Mis wordt opgezegd.

welk gebod ik, even als het vorige, nooit heb hooren afkondigen, ofschoon ik toch publiek in de kerk gehuwd ben. Het zal waarschijnlijk *met de andere verouderde gebruiken* zijn afgeschaft, en dientengevolge bij mijn huwelijk niet vermeld zijn. Deze zinsnede komt dan ook in de gebedenboeken, die na 1801 gedrukt zijn, niet meer voor. De uitgave, waarnaar ik den lezer verwijs, is van dat jaar; zij zag het licht onder toezigt van *John Reeves, Esq.*, en werd verkocht bij *Scatcherd en Letterman, Ave Maria-Straat* (zonderlinge naam voor eene straat van het protestantsche Londen). Stippen wij in het voorbijgaan aan dat in dit hoofdstuk nog de volgende zin voorkomt: „De afkondiging der huwelijksbannen moet, drie „zondagen achtereen, onder de H. Dienst, onmiddelijk „na de Offerande, geschieden." — Het zal den schrijver dier regelen waarschijnlijk ontgaan zijn, dat de *Offerande* een deel van het H. Sacrificie der Mis uitmaakt.

Wij vinden in de *Collecte* van den eersten Zondag van de Vasten een gebed tot God Almagtig, om hem de genade van het goed volbrengen der „*onthouding*" te vragen. Kan dat wel iets anders beteekenen dan dat de protestanten om genade vragen voor het goed volbrengen eener zaak, waarover zij hunne katholieke medebroeders zoo menigmaal van bijgeloovigheid beschuldigen?

Dewijl wij nu toch over de Boete en Versterving spreken, gelieve de lezer mij ten goede te houden, dat ik een oogenblik bij dat gedeelte van het Gebedenboek stilsta, dat getiteld is: „Eene Bedreiging (*a commination*)," of, zoo als ik het wel door sommige *grappige* personen heb hooren noemen. „De Dienst van den Dag der Vervloeking," en hij zal iets zien dat hem nog meer verwondering zal baren dan al het overige. Ziehier wat men daar leest:

Broeders! In de *oorspronkelijke Kerk* had men eene *geestelijke straf*, (a divine discipline), welke daarin bestond, dat de personen, die van buitengewone en groote zonden overtuigd waren, bij het begin van de

Vasten veroordeeld werden *tot eene openbare boetedoening en eenige wereldsche straffen moesten ondergaan, opdat hunne zielen in den dag des Oordeels zouden behouden worden*, en opdat anderen, door hun voorbeeld afgeschrikt, zich voor het plegen dier zonde zouden wachten.

In de plaats daarvan (totdat de gezegde straf, hetgeen zeer wenschelijk is, weder zal zijn ingevoerd), heeft men goedgevonden, tegen dat tijdstip, (in uwe tegenwoordigheid) eene voorlezing te houden van de doemvonnissen, door God over de zondaars uitgesproken, en die getrokken zijn uit het 27e hoofdstuk van Deuteronomion en andere boeken der Schriftuur. Het is goed, dat bij het slot van ieder vonnis door u met *Amen* wordt geantwoord. Enz. 1)

Mijne verwondering stijgt hier waarlijk ten top, want, ofschoon er geleerd wordt dat alleen het gevoelen der protestantsche kerk over het vasten de waarheid bevat, kan ik dat toch maar zoo gaaf niet aannemen, en durf ik daarvoor mijne kostbare ziel niet in de waagschaal stellen, dewijl hare leeraars juist in dit punt zelven niet doen, wat zij anderen leeren (want indien zij de vasten beoefenen, bevelen zij haar toch niet aan; en indien zij het waagden, het vasten aantebevelen, zou toch niemand gelooven dat zij het zelven doen) en daardoor aan den verachten katholieken priester het onbetwistbaar regt overlaten, om eenmaal deze gelukkige woorden te hooren: „*Welaan, goede en getrouwe dienstknecht! omdat gij over weinig zijt getrouw geweest, zal ik u over véél stellen; treed binnen in de vreugde uws Heeren.*" 2) Want

1) Die dienst van den „dag der vervloeking", welke niet het minst opmerkelijk gedeelte van het *Prayer Book* is, is ongetwijfeld eene navolging van hetgeen door Moses aan de Israëliten werd gelast. (Deuter. XXVII). De doemvonnissen, waarop onze vrome protestanten verpligt zijn, met een welgemeend *Amen* te antwoorden, zijn tien in getal. Zij verschillen niet veel van die, welke de Levieten moesten uitspreken, doch de opstellers van het gebedenboek hebben er wel voor gezorgd, dat de elfde vervloeking werd weggelaten, die namelijk, waarbij Moses zegt: „*Vervloekt zij hij, die niet vast blijft bij de woorden dezer Wet, en dezelve niet volbrengt met de werken.*" (Deut. XXVII: 26). Wisten zij niet dat deze laatste vervloeking bijzonder op hen van toepassing is of hebben zij dat niet begrepen?

2) Matth. XXV: 21.

wat zal het den mensch baten, of hij zegt: „*Heere, Heere! en niet den wil doet mijns Vaders, die in de hemelen is? In dien dag zal Ik tot hem zeggen: Ik heb u nooit gekend, ga weg van mij.*" 1)

Het is waar, dat men van tijd tot tijd de een of andere zonderlinge protestant over vasten hoort spreken, en dat hij zich daardoor den naam van dweeper heeft op den hals gehaald; maar in werkelijkheid geloof ik niet dat er een enkele protestant bestaat, die niet onmiddelijk de opregt gemeende verklaring zou willen afleggen, dat het woord „*Penitentie of Boetedoening*" in zijne kerk ten eenenmale onbekend is. Neen, dat woord past slechts aan de domme Katholieken, over wier penitenties hij dikwijls zulke armzalige vertellingen debiteert, dat ze, bijaldien de lachlust en de bespotting der toehoorders er al niet door worden opgewekt, ten minste het hart van betergezinden doen bloeden, en hen over hunne hardnekkige verblindheid tranen doen storten.

Maar ik laat het aan den bescheiden lezer over te beslissen, wie het meest verdiend beweend te worden, — of wel den Katholiek die, ondanks verachting en verguizing, in zijn heilig Geloof, dat altijd hetzelfde was, is, en zal zijn, blijft volharden, — of wel den protestant, die, opgevoed in de onbekendheid met het eenige ware Geloof, en met veronachtzaming van den godsdienst, dien hij belijdt, voortlevende, dusdoende over het toekomstig lot zijner ziel in de grootste onzekerheid verkeert, en haar eeuwig heil voortdurend in groot gevaar stelt.

Intusschen hebben wij het einde der protestantsche inkonsekwentie nog niet; want, volgens het meergemelde gebedenboek zijn zij, telken zondag, verpligt, in hunne godsdienstoefening te verklaren, dat zij aan „*één Heilige, Katholieke en Apostolieke Kerk*" gelooven. Het is waar

1) Matth. VII: 21—23.

dat vele menschen deze verklaring afleggen (ik heb het zelve ook gedaan), zonder dat zij over de woorden, welke zij spreken, nadenken, of zonder dat zij zich ooit voorstellen, dat hunne eeuwige bestemming van deze plegtige belijdenis huns geloofs zal afhangen; eene belijdenis, die, in hunnen mond, naauwelijks een woord waarheid bevat, en waarmede hun levensgedrag volstrekt niet in overeenstemming is. En wanneer wij bedenken dat het ons, ondanks de gemakkelijkheid, waarmede wij de wereld en ons zelven misleiden, toch onmogelijk is om God te bedriegen; en dat, niettegenstaande alles wat wij over dit punt mogen denken of doen, ons oordeel echter zal plaats hebben zonder getuigen, alleen in tegenwoordigheid van God, die ons rekenschap van onze daden, ja, van iedere gedachte zal vragen, — moeten wij dan niet erkennen dat, bij zulk een ernstig onderwerp, alleen de schijn van begoocheling reeds meer dan groote dwaasheid zou zijn? Dewijl ik nu bij ondervinding weet, dat de protestant deze woorden ter goeder trouw en zonder het minste denkbeeld zijner verantwoordelijkheid voor God kan uitspreken, zij het mij vergund den lezer op het hart te drukken, dat hij datgene wel overwege, wat ik, met Gods hulp, thans zal trachten naar mijn beste vermogen uiteen te zetten. Hetgeen ik wil bewijzen is dit: de protestant bedriegt zich grootelijks, hetzij uit onkunde, of door gebrek aan nadenken, of door wat dan ook, wanneer hij, bij het uitspreken van dit geloofsartikel, meent, dat het, op de eene of andere wijze, op hemzelf of op zijne kerk toepasselijk is

„*Ik geloof*," zegt hij, „*in éene Heilige, Katholieke en Apostolieke Kerk;* — maar, zoude ik hem kunnen vragen, kan deze kerk wel „*Eén*" zijn, wanneer zij verdeeld is in *Episcopalen, Lutheranen, Kalvinisten, Scheurmakers, Presbyterianen, Independenten, Wederdoopers, Pedobaptisten, Kwakers, Methodisten, Jumpers, Universalisten, Destructionisten, Mennoniten, Remonstranten, Moraviërs, Sabbatarissen, Sande-*

moniërs, Hutchinsoniërs, Irvingisten, Ritualisten, Dunkers, Shakers, Mystieken, Swedenborgianen, Johnsonnianen, en in vijftig andere sekten, welker namen ik onmogelijk kan begrijpen of onthouden, maar die daarom toch bestaan."

Het is waar dat men telkens, als deze aanmerking op het Protestantismus gemaakt wordt, tot antwoord krijgt, dat het verschil bij al deze sekten slechts in *bijzaken* bestaat, en dat zij bijgevolg niet geschikt is om de eenheid van den protestantschen godsdienst te verbreken. Ik zou dan echter kunnen vragen, waaruit dan eigenlijk de hoofdbestanddeelen van dien godsdienst bestaan? of wel: of God aan sommigen kan geleerd hebben, dat het Doopsel noodzakelijk is ter zaligheid, en aan anderen van niet? — aan sommigen dat hij wezenlijk en zelfstandig in het H Sacrament des Altaars tegenwoordig is, en aan anderen van niet? — aan sommigen dat het, indien zij het leven in zich willen hebben, noodzakelijk is zijn vleesch en bloed te nuttigen, en aan anderen van niet? — aan sommigen dat zijne Kerk (die in het Oude Testament *„een berg"* genoemd wordt, om daardoor te beduiden dat zij boven allen verheven en van alle kanten zigtbaar zal zijn) zoude uitblinken als „eene stad die op een berg gebouwd is, opdat alle volkeren naar haar zouden toestroomen," en aan anderen dat zij gedurende eeuwen onzigtbaar zoude zijn? — aan sommigen dat Jesus waarachtig God is, en aan anderen dat hij het niet is 1)? — aan sommigen dat het den vrouwen niet geoorloofd is in de

1) Ik moet hier, als iets opmerkelijks, aanstippen, dat een mijner naaste bloedverwanten, vader van een talrijk gezin, deze ongelukkige meening is toegedaan, en dat zijn naaste betrekkingen hem in die betreurenswaardige dwaling, welke zij als van niet veel belang beschouwen, laten verblijven, terwijl zij, sinds mijn overgang tot de Katholieke Kerk, niet ophouden mij als een verloren kind te beweenen. Al hunne overige moeilijkheden of huiselijke onaangenaamheden, zijn niets, in vergelijking met het verdriet dat ik hun heb aangedaan. — Zonderlinge verblindheid, wonderlijke vrijheid om alles te mogen gelooven wat men wil, uitgezonderd het eenige ware Geloof!

kerk te spreken, en aan anderen dat zij er vrij mogen prediken? — aan sommigen dat de Sacramenten noodzakelijk zijn ter zaligheid, en aan anderen dat zij het niet zijn? — aan sommigen dat de zonde in de wereld kan vergeven worden, en aan anderen van niet? enz.

Maar er zou geen einde aan deze optelling komen, dewijl de dwalingen in de wereld ontelbaar en zoozeer met de woorden des Zaligmakers in strijd zijn, als de Satan het maar verlangen kan. Het is dus niet te verwonderen dat, onder zulk een aanvoerder, dergelijke verschillen *bijzaken* genoemd worden.

Het is hier de regte plaats om aantetoonen, welke onderscheidene veranderingen de geloofsartikelen dezer kerk, sints hunne eerste verschijning, ondergaan hebben. De geschiedenis leert ons, dat zij, bij hun ontstaan, onder de regering van Hendrik VIII, slechts zes in getal waren. Later, onder Eduard VI, steeg dit tot *twee en veertig*, terwijl Elisabeth ze weder op *negen en dertig* verminderde. En wie kan verzekeren, dat ze in onze dagen niet weder zullen veranderen, gelijk een kameleon van kleur verandert, en even als altijd voor meer of minder verpligtend zullen gehouden worden, al naarmate het volk en de geest des tijds het willen?

Ik wil thans pogen te verklaren waarom de protestantsche kerk den naam van „*Heilig*" niet verdient of kan aannemen. Ik heb reeds bewezen dat er slechts één godsdienst of één geloof kan zijn, dat uit God voortkomt, dewijl hij door den mond van den Apostel Paulus zelf gezegd heeft: „*Daar is één Heer, één Geloof, één Doopsel.* (*Ephes. IV*: 5);" en dat, bijgevolg, het aannemen of veronderstellen van meer dan dat ééne geloof, de godslasterlijke veronderstelling in zich opsluit dat God de stichter der verwarring zoude zijn. Indien er derhalve slechts *één* godsdienst is, volgt daaruit dat er ook maar *één heilige* godsdienst kan bestaan. Ik zoude niet gaarne willen dat ik hier verkeerd werd begrepen; want als ik zeg dat er

slechts één *heilige* godsdienst is, bedoel ik daarmede niet dat er in al de andere godsdiensten volstrekt geen goeds en zelfs niet een zekere schijn van heiligheid aanwezig is; doch die schijn is des te gevaarlijker en te bedriegelijker, naarmate zij de werkelijkheid meer nabij komt.

Er staat geschreven (Spreuken XIV: 12); „*Daar is een weg, die den mensch regt toeschijnt, maar zijn einde leidt naar den dood.*" God zegt ook (Matth. XXIV: 5): „*Want velen zullen er in mijnen naam komen, en zeggen: Ik ben de Christus! en zij zullen velen verleiden.*" Wij weten daarenboven uit dezelfde bron (2 Kor. XI: 14), dat „*de Booze zich zelfs vertoont in de gedaante van een Engel des lichts,*" opdat hij de zielen des te gemakkelijker zou kunnen misleiden. Voeg daar nog bij wat de Zaligmaker gezegd heeft (Matth. VII: 22, 23); „*In dien dag zullen velen tot mij zeggen: Heere, Heere! hebben wij niet in Uwen Naam geprofeteerd, en in Uwen Naam duivelen uitgedreven, en in Uwen Naam vele wonderen gedaan? En dan zal ik hun verklaren: Ik heb u nooit gekend; gaat weg van mij, gij die de ongeregtigheid werkt.*' Uit al deze schriftuurplaatsen blijkt ten duidelijkste, dat er eene heiligheid bestaat, die niet uit God is, en die hen, welke haar beoefenen, zoodanig zal misleiden, dat zij haar, in den laatsten Dag des Oordeels, met de werken die zij in en door haar volbragt hebben, aan God zullen opdragen. Hieruit moeten wij ten eerste leeren hoe bedriegelijk en gevaarlijk deze schijnbare heiligheid is; en verder, dat wij niet moeten verzuimen om hare valschheid te ontdekken, dewijl het ons bekend is dat hij, die haar voortbrengt, onze listigste vijand is, welke dit als een zeker en krachtdadig middel heeft verkozen om de arme zielen, die waarlijk verlangen zich te heiligen en te volmaken, ten verderve te voeren en te misleiden.

De Kerk van Christus is derhalve eene *heilige* Kerk, — heilig in hare leer, heilig in hare gebruiken, heilig in de vrucht harer goede werken, en heilig uit eene heiligheid, die haar alleen toebehoort. Laten wij nu eens trachten

te begrijpen wat deze heiligheid is, door de uiteenzetting van hetgeen zij niet is; met andere woorden: laat ons, om te zien wat zij werkelijk is, eerst eens onderzoeken wat zij niet is; want juist het gemis dezer kennis is de eenige oorzaak der verblindheid van vele menschen.

Wij hebben reeds duidelijk aangetoond dat de protestantsche kerk niet *heilig* is in hare leer, dewijl zij, over het algemeen, al die leerstellingen, welke, volgens de H. Schrift, blijkbaar tot de Kerk van Christus behooren, niet leert of onderwijst. Er blijft ons dus nog over het bewijs te leveren dat de protestantsche kerk ook in hare *gebruiken* niet heilig is uit de heiligheid Gods, maar dat zij alleen dien uiterlijken schijn bezit, welke de proef van den laatsten Dag des Oordeels niet zal kunnen doorstaan, en die eigenlijk slechts bestaat in het roepen van „Heere, Heere," zonder te *doen* wat God eischt.

De protestantsche kerk heeft, in de eerste plaats, geen offerande voor de zonde, of zoenoffer: en toch zegt ons de H. Paulus (Hebr. V: 1—3): „*Want alle Hoogepriester, uit de menschen genomen, wordt voor de menschen gesteld in de dingen die God aangaan, om giften en offeranden op te dragen voor de zonden: dewelke moet kunnen medelijden hebben met degenen die missen en dwalen, vermits hijzelf ook met zwakheid ontvangen is: en daarom moet hij ook, zoowel voor zichzelven, als voor het volk, zoenoffer opdragen.*" Aangezien de H. Paulus deze woorden verscheidene jaren na den dood van Christus geschreven heeft, kan hij hiermede het bloedige offer van den Kalvarieberg, het eenige dat de protestanten aannemen, niet bedoeld hebben. Melchisedech heeft aan God brood en wijn geofferd, als een *afbeeldsel* en eene *schaduw* van dat Ligchaam en Bloed, welke, volgens de wet des Evangelies, dagelijks voor de verzoening der zonden moeten worden opgeofferd. Dewijl deze wet nu openlijk verkondigd is, zijn wij tot de werkelijkheid gekomen, en kunnen wij ons niet meer met afbeeldsels en schaduwen tevreden stellen. Onze Zalig-

maker was priester in eeuwigheid, volgens de orde van Melchisedech, die zich dagelijks, met vleesch en bloed, met ziel en ligchaam, met godheid en menschheid, voor de zonde opoffert. Hij, bij wien alle magt is, koos voor zich een koninklijk priesterschap, zamengesteld uit mannen die, even als hij, priesters zouden zijn in eeuwigheid, volgens de orde van Melchisedech — van dien Melchisedech, welke, even als hij, zonder vader, zonder moeder en zonder eenige andere aardsche betrekking was, en daardoor dat losmaken van alle aardsche banden nog sterker vooraf beeldde, welke losmaking, als de tijd gekomen zou zijn, den waren priester van Christus zou onderscheiden; — den priester, dien hij vervult met zijn geest, gelijk hij het den Apostelen deed, toen hij over hen blazende, hun den Heiligen Geest en de magt om de zonden te vergeven, schonk, en voor wie hij, toen hij op het punt stond om hen te verlaten, tot zijn Hemelschen Vader bad, zeggende: „*Vader, ik vraag voor hen.... niet dat Gij hen uit de wereld neemt, maar dat Gij hen van den boozen bewaart. Zij zijn van de wereld niet, gelijk ook ik niet van de wereld ben. De wereld heeft hen gehaat, omdat zij van de wereld niet zijn. Heilig hen in de waarheid. Uw woord is waarheid, Gelijk gij mij in de wereld gezonden hebt,*" (als priester in eeuwigheid, volgens de orde van Melchisedech, die een zoenoffer voor de zonde heeft opgedragen) „*heb ik ook hen in de wereld gezonden. Ik bid voor hen.... opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader! in mij en ik in U, dat ook zij in Ons één zijn: opdat de wereld geloove.*" (Joannes XVII).

Ieder, die het leven des katholieken priesters uit eigen opmerking kent, zal de waarheid van deze woorden des Zaligmakers erkennen, en blijde zijn dat ze zoo gemakkelijk op hem kunnen worden toegepast. En waarlijk, de katholieke priester heeft zijn vader, zijne moeder, zijne betrekkingen en zijn huis verlaten; hij heeft al de banden, die hem aan de wereld hechten, verbroken, om

des te beter het ware afbeeldsel van Melchisedech te gelijken. Hij wordt gehaat en veracht door de wereld, omdat hij niet van de wereld is, omdat hij de verderfelijke leerstellingen der wereld niet opvolgt; hij is één in God en God in hem, dewijl hij dagelijks het aanbiddelijk zoenoffer voor de zonden opdraagt, en zoodoende de kinderen van het ware Geloof, door de verdiensten van hun Verlosser, Jesus Christus, met hun God verzoent.

Nu weet ieder protestant, dat dergelijk zoenoffer voor de zonde in zijne kerk niet bestaat. En al ware dit zelfs geen onbetwistbaar punt, — gelijk het echter wel is, omdat de protestantsche kerk het bestaan van eenig dagelijksch offer volstrekt loochent, — de zaak zou bij haar toch onmogelijk zijn, want zij heeft geen priesters, zoo als hier duidelijk uit de woorden van den H. Paulus blijkt, wanneer hij zegt: „*dat de priester is aangesteld om offeranden op te dragen voor de zonden.* (Hebr. V: 1)." De protestantsche geestelijken doen niets dergelijks: zij hebben integendeel het ongeluk, dat zij in deze kwestie alles verwarren, hetgeen wij nu zullen bewijzen.

De offeranden der Joden waren het afbeeldsel van het onschatbare zoenoffer, dat voor ons op den Kalvarieberg voltrokken is, en waardoor de wereld zoodanig van de zonde is vrijgekocht, dat Christus, eens voor allen gestorven, in ééne keer al de genaden heeft verworven, waardoor de regtvaardigen geheiligd worden; want wij lezen (Hebreeën X: 14): „*Want door ééne offerande heeft hij* (Christus) *in der eeuwigheid volmaakt, degenen, die geheiligd worden.*" Doch hieruit volgt niet, dat deze door Christus in ééne keer verworven genaden ook in ééne keer worden weggeschonken: want hoe kan het anders geschieden, — wat door alle Christenen wordt aangenomen, — dat, niettegenstaande Christus hen door zijn bloed heeft vrijgekocht, de grootste helft van het menschdom toch verloren zal gaan? Zegt het gezond verstand ons niet

duidelijk, dat de krachtigst werkende wet of het beste geneesmiddel van de wereld, zoo lang zij niet worden toegepast, volstrekt zonder uitwerking zijn? Nu is de H. Mis die eenige „zuivere offerande", waarvan de profeet Malachias spreekt (want ofschoon de protestanten beweren dat de profeet op deze plaats slechts over eenvoudige gebeden spreekt, zal toch wel niemand hunne gebeden eene *zuivere offerande* durven noemen, welke dagelijks wordt en steeds zal opgedragen worden „overal, van den opgang der zon tot haar ondergang",) is de H. Mis, zeg ik, juist datgene, waardoor aan de ziel van ieder onzer in het bijzonder, en aan het menschdom in het algemeen, de verdiensten van het groote zoenoffer van den Kalvarieberg worden medegedeeld en in toepassing gebragt. Het is derhalve klaar en duidelijk, dat de protestantsche kerk deze *heilige oefening* niet bezit; deze oefening, door welker verdiensten *alleen* wij de minste onzer handelingen aangenaam kunnen maken voor God; waardoor de Katholieke Kerk dagelijks gezuiverd wordt, en waardoor zij zelfs, zonder dat de wereld het weet, van God genaden voor de wereld verkrijgt. Juist door deze krachtdadige offerande, welke de wereld aan de verdiensten en het lijden van Christus deelachtig maakt, draagt de Kerk hare voldoeningen aan de Goddelijke Majesteit op, en houdt zij den wrekenden arm Gods over de zonde der wereld tegen.

Het valt den protestantschen leeraar, die inwendig overtuigd is, dat hij geene enkele der eigenschappen bezit, welke den *waren priester* Gods kenmerken, niet moeilijk het volk wijs te maken, dat de offerande der Mis slechts eene *afgoderij* is, waardoor God wordt beleedigd, omdat zij de volkomenheid van het groote offer des Kalvariënbergs tracht te verkleinen, en zich deszelfs verdiensten toeeigent. Wij, Katholieken, weten echter dat de H. Mis, ofschoon zij wordt opgedragen met het zelfde doel als het offer van Golgotha, in hare uitwer-

king daarvan evenwel verschilt, dat wil zeggen: dat door de H. Mis, die al hare waarde en kostbaarheid bezit uit het offer des Kruizes, de door dit offer verkregen verdiensten aan de zielen der geloovigen worden medegedeeld. Nu brengt de protestantsche kerk, zooals wij overtuigend hebben bewezen, het opdragen van een zoenoffer voor de zonde niet in beoefening, terwijl de Katholieke Kerk dit integendeel zonder stoornis, van de tijden der Apostelen af, heeft gedaan, en door dit offer heiligt zij dagelijks al hare handelingen en andere offeranden.

Thans moet ik nog een paar woorden zeggen over de Biecht. Deze heilige en nuttige oefening, welke in de Katholieke Kerk dagelijks wordt in praktijk gebragt, wordt, ofschoon zij door de protestantsche kerk 1) erkend, bekrachtigd en aanbevolen is, tegenwoordig niet alleen geheel en al door haar veronachtzaamd, maar zelfs bespot en verguisd. Want omdat de protestanten het groote belang der Biecht niet begrijpen, of hare gevolgen niet kunnen waardeeren, veroorlooven zij zich haar, even als iedere andere katholieke zaak, op de nadeelige en boosaardige getuigenis van hen, voor wie zij een verwijt is, te beoordeelen en te veroordeelen; en op deze wijze worden zij tot een dezer beide uitersten gebragt; *of* de Biecht te beoefenen en zich aan hare gestrenge uitspraak en de vernedering, welke het aannemen van zulk een oud en algemeen erkend katholiek leerstuk met zich brengt, te onderwerpen; *of* wel haar te verwerpen en in hare plaats de schreeuwendste en onherstelbaarste dwaling te kiezen, die, omdat haar weg gemakkelijk te bewandelen is, natuurlijk

1) De lezer vergete toch niet dat in dit boekje, wanneer er sprake is van de protestantsche kerk, steeds de *engelsche* protestantsche kerk bedoeld wordt. VERT.

het meest gevolgd wordt. Zóó durft de protestantsche geestelijke, als eene laatste poging, te beweren, dat de Biecht eene uitvinding der priesters is, en door hen met een slecht doel in gebruik wordt gebragt.

Men vergunne mij echter hier te zeggen, dat er nog nooit een wijsgeer of geleerde geweest is, die heeft kunnen verklaren op welk tijdstip, met welk doel en op welke wijze deze *bewonderenswaardige uitvinding* gedaan is. En als het waarlijk eene *uitvinding* is, gelijk de protestantsche leeraar zoo dikwerf, zonder blozen, voorgeeft, moet er eenmaal een tijd geweest zijn waarop zij niet bestond; en als hare beoefening, gelijk men ons zou willen doen gelooven, zoo terugstootend is, hoe geducht moet zij dan den eersten Christenen, wien zij het eerst werd opgelegd, niet zijn toegeschenen? Is het daarenboven, wanneer al deze veronderstellingen waarheid bevatten, niet vreemd, dat zulk een monsterachtig kwaad de wereld verpest heeft, zonder dat iemand kan zeggen waar en wanneer het voor het eerst uitbrak, door wie en waarom het werd ingevoerd? Doch neen, zulks is het geval niet, want, onder al de kostbaarste en heiligste gebruiken van den godsdienst, die waarlijk het heil der zielen helpen bevorderen, is dit ontegenzeggelijk het uitmuntendste en heilzaamste. Zij is het, die ons naauwkeurig acht doet geven op al onze daden, woorden en zelfs op onze gedachten; in één woord op onzen ganschen inwendigen mensch. In haar vindt iedere kwaal een geneesmiddel, ieder vreemdeling een vriend, ieder vermoeide een rustpunt, ieder kind een vader! Het is dus niet te verwonderen, dat deze voor de zonde zoo geduchte vijandin zich den toorn van den geest des kwaads heeft op den hals gehaald. En inderdaad, op welke plaats is God op eene meer voelbare wijze en met meerder magt tegenwoordig dan in den *Biechtstoel*, waar het, tijdens al de vervolgingen die men, gedurende de laatste achttien eeuwen, tegen hem heeft ingesteld, aan geen helsche of

wereldsche magt heeft mogen gelukken het aldaar geschonken vertrouwen te verbreken? Dit is voorzeker wel geschikt om den naijver op te wekken van hen, die de kracht dezer heilige oefening niet willen begrijpen, of die haar invloed niet bij ondervinding willen leeren kennen.

O! het is niet te verwonderen dat een leeraar van den *hervormden* godsdient zich verontrust, als hij de menigten Katholieken ziet, die des Zaturdags en op den vooravond van elk feest naar hunne tempels stroomen, om zich door dit Sacrament voortebereiden tot dat andere, meer geheimzinnige, hetwelk zij den volgenden dag hopen te ontvangen. Neen, het is niet te verwonderen dat zulk een leeraar gekweld en bedroefd wordt door de gedachte, dat de katholieke priester niet alleen de harten, de genegenheid en den eerbied zijner kudde bezit, maar ook de geheimen van hun hart en van hun geweten; en dat zijn invloed zich niet alleen over de armen en onwetenden uitstrekt, maar ook over de geleerden en rijken, die wellig nog grooter behoefte aan zijne leiding hebben, en die al de kracht en uitgebreidheid van de magt, waarmede hij bekleed is, gevoelen. O! neen; dat alles is natuurlijk en het ligt in den aard der zaak; en wij, die het geluk gehad hebben persoonlijk de uitwerking van deze heilige oefening te ondervinden, wij zien er niets vreemds of buitengewoons meer in dat eene wereld, die de zonde liefheeft, met minachting over de Biecht spreekt, zelfs grof wordt in hare uitdrukkingen, en datgene, wat zij niet kan begrijpen en nooit verlangt te bezitten, door het slijk haalt en bespot.

Ik heb echter zelve, en velen zeker met mij, onschuldig en uit onkunde (als onkunde ten minste in deze zaak mogelijk is), over diezelfde Biecht eene taal gevoerd, die, zoo zij al niet regtstreeks boosaardig was, toch niet van dubbelzinnigheden en onwaarschijnlijkheden was vrij te pleiten, en alles bevatte wat een roman in den regel interessant, of eene intrigue ingewikkeld maakt, — zooals

ijzeren bouten en grendels, tuchtigingen en geeselslagen, verborgen cachotten en kelderholen met hunne naakte muren, hunne doodshoofden, hunne sinds eeuwen uitgedroogde geraamten en duizend andere soortgelijke zotternijen meer: — en daarom wil ik hier een ernstig beroep op het gezond verstand van sommigen mijner lezers doen. Welligt zijn er onder hen, die mijne toenmalige gevoelens over de Biecht deelen, zonder dat zij weten waarom, en zonder dat zij inwendig eenigen afkeer voor dat Sacrament bespeuren: dewijl deze personen ook de waarheid, de regtvaardigheid en het heil hunner ziel beminnen, zoude ik hun gaarne willen verzoeken, dat zij eens eene poging doen om uit henzelven te leeren wat de Biecht eigenlijk is. En het is niet moeilijk om tot dit doel te geraken; laten zij, gedurende den Advent of de Vasten, tijdens eene missie of op den dag voor een groot feest, eens de katholieke kerken van de eene of andere stad bezoeken, en dáár zullen zij de biechtstoelen door honderden van geloovigen belegerd zien, die somtijds drie, vier, vijf en zelfs zes uren moeten wachten, alvorens zij de gewijde regtbank kunnen binnengaan; dáár kunnen zij ook, indien zij geduld genoeg hebben om tot het einde te wachten, apostolische mannen zien, die hun eigen gemak niet zoeken, en het leven slechts in zooverre waarderen, als het hun in staat kan stellen om der kudde, welke Christus hun heeft toevertrouwd, van nut te zijn; dáár kunnen zij zien hoe die mannen zich verwijderen, vermoeid en uitgeput door een arbeid van zes, acht, ja, somtijds tien uren, waarin zij slechts de bedorven lucht eener met menschen gevulde kerk, en de nog bedompter en nadeeliger atmosfeer eener gesloten biechtstoel konden inademen, terwijl zij voortdurend omringd waren van schepsels, rijk aan geloof en genade, maar uitwendig armoedig en dikwijls verre van zindelijk. Dáár zullen zij grijsaards met witte haren en een nedergebogen hoofd, een leven vol zonden

zien beweenen; zij zullen er de jeugd en de schoonheid bedekt zien met tranen; zij zullen er de verzuchtingen hooren, welke het berouw en de droefheid ontrukken aan de harten van hen, die het juk der wereld willen afschudden en zich niet langer aan hare koude en harde magtspreuken willen onderwerpen. Zij zullen weldra zien wat het *slechte doel* is, dat de priester in den biechtstoel heeft bereikt; en indien de oogen, die van zulk eene degelijke en onwederlegbare uitwerking getuigen geweest zijn, nog niet tot overtuiging zijn gekomen, dat hun verstand en hart hun dan deze vraag doen: Waarom heeft de priester, als hij werkelijk zoo geslepen is, als men voorgeeft, geen middel kunnen uitdenken om zijn *slechte doel* op eene gemakkelijker wijze te bereiken? En mogt deze vraag niet voldoende zijn, dat men mij dan vergunne aan hen, die den indruk, welke zulk een natuurlijk gevoel min of meer moet doen ontstaan, verwerpen en verstikken, te vragen, dat zij eens denken aan het gemak en de rust, die de protestantsche geestelijke geniet, op diezelfde uren, dat de getrouwe dienaar van Christus, de arme en verachte katholieke priester, de moeilijke bediening van zijn heilig ambt vervult.

Zie hier eenige regels over de Biecht, welke ik ontleend heb aan een fransch werk, dat geschreven is door een gewezen overheidspersoon, den Heer August Nicolas, en dat den volgenden titel draagt: „*Etudes philosophiques sur le Christianisme*, (Wijsgeerige beschouwingen over het Christendom.)"

„Wie erkent niet welk eene onmetelijke hulp de aldus „door een inwendig vuur verteerde maatschappij zoude „kunnen putten uit de Biecht, uit die *Regtbank der zielen*, „die al de geheimen van den menschelijken wil en van „het menschelijk hart omvat; welker werking even veel „invloed uitoefent op de gedachten en begeerten, als de „openbare magt der wetten op de misdaad en de ondeugd; „die niet alleen den moordenaar aanhoudt en straft, maar

„ook den lasteraar; niet alleen den overspeler, maar ook „den enkelen onbeschaamden blik; niet alleen de wraak, „maar ook het gebrek aan naastenliefde, en ons reeds „inwendig schuldig verklaart in onze eigene oogen, lang „voor dat de menschen ons voor schuldig houden? Bij „den ingang van het geweten geplaatst, waakt deze ge- „wijde regtbank, terwijl de menschelijke wetten slapen, „bemerkt zij de minste wanordelijkheid, bereidt zij den „geest, door het gestreng opvolgen der godsdienstpligten, „tot het goed vervullen der maatschappelijke pligten „voor, en legt zij, in het binnenste der ziel, door de har- „monie der deugden van volmaaktheid, den grondslag „tot die harmonie van burgerlijke deugden, die de open- „bare zedelijkheid uitmaken. Zeker protestantsch publi- „cist kan zijne bewondering bij den aanblik dier schoone „instelling niet weerhouden, en hij roept uit: „Welk eene „zekerheid en welk een onderpand worden er op deze „wijze niet van ieder individu geëischt voor de vervul- „ling zijner maatschappelijke pligten, voor de beoefening „van alle deugden, van de eerlijkheid, de welwillend- „heid, de liefdadigheid en vergevingsgezindheid! Kan men „ergens anders iets dergelijks vinden? Hier wordt het „geweten alleen geoordeeld door de regtbank van God, „niet door die der wereld. Hier is de schuldige zelf, en „niet zijn regter, de aanklager. En terwijl de aanhanger „van een anderen christelijken godsdienst zijn geweten „slechts ligtvaardig onderzoekt, en zich met toegevend- „heid absolveert, wordt het geweten van den katholie- „ken Christen naauwgezet onderzocht door een ander, „verwacht hij zijn vonnis van den Hemel, en verzucht „hij naar die troostvolle absolutie, welke hem, in den „naam des Allerhoogsten wordt verleend, geweigerd of „uitgesteld. Welk een bewonderenswaardig middel om „onder de menschen een wederkeerig vertrouwen, en „eene volmaakte overeenstemming in de volbrenging hun- „ner pligten te vestigen! Het gezag van den vorst kan

„niet ontaarden in overheersching, noch de vrijheid des „volks in losbandigheid. De regter kan geen ander dan „een onpartijdig vonnis vellen, de wetgever is billijk en „onbaatzuchtig, de priester is rein en en vol ijver voor „zijne bediening, de soldaat regtschapen, de onderdaan „getrouw, de souverein regtvaardig 1)."

„Men kan, zegt een andere *protestant* en groot wijsgeer, „Leibnitz, men kan niet ontkennen dat deze geheele in- „stelling der goddelijke Wijsheid waardig is, en er is in „den christelijken Godsdienst stellig niets dat schooner en „roemwaardiger is; zelfs de Chinezen en Japanners heb- „ben er hunne bewondering over betuigd De noodzake- „lijkheid der Biecht houdt inderdaad vele menschen, en „voornamelijk hen die nog niet geheel en al verhard zijn, „van het kwaad af, en zij biedt dengenen, die gevallen „zijn, groote vertroostingen. Ook beschouw ik een vro- „men, ernstigen en voorzigtigen biechtvader als het groote „orgaan der Godheid voor het heil der zielen, want zijne „raadgevingen strekken om onze genegenheden te rege- „len, om ons onze gebreken te doen opmerken, om ons „de gelegenheden tot zonde te doen vermijden, om het „gestolene te doen teruggeven, om de gestichte schanda- „len te herstellen, om de twijfelingen optehelderen, om „den bedrukten geest opteheffen, en, eindelijk, om de „kwalen der kranke zielen te genezen of te verzachten; „en als het waar is dat men in de wereldsche aangele- „genheden moeilijk iets beters kan vinden dan een opreg- „ten vriend, wat zal het dan zijn als die vriend gebonden is „door den onverbreekbaren band van een goddelijk Sacra- „ment, en gehouden is u getrouw te blijven en u te helpen? 2)"

„Zoodanig is de Biecht.

„Zij komt te veel met de menschelijke natuur overeen, „dan dat zij niet, van af den beginne, als van zelve in

---

1) Fitz-William, *Lettres d'Atticus*, p. 181, 182.

2) Leibnitz, *Systema theologicum de Confessione*,

„den geest der wetgevers en der wijsgeeren zou zijn op-
„gekomen: ook vinden wij haar in ruwe trekken bij on-
„geveer al de volkeren van den aardbodem gekenmerkt
„en geschetst.

„Moses stelt het eerst, in zijne wetten, eene uitdruk-
„kelijke en zelfs openbare *Biecht* in 1).

„De oude indische wetgever heeft gezegd: „Hoe meer
„de mensch, die gezondigd heeft, zijne zonden opregt en
„vrijwillig belijdt, hoe eerder hij zich van die zonde zal
„bevrijden, gelijk eene slang zich van haar ouden huid
„ontdoet." 2)

„Wij hebben over de Biecht reeds merkwaardige woor-
„den van Seneca aangehaald; nu volgen er eenigen van
„Socrates, die niet minder merkwaardig zijn: „Al wie
„eene onregtvaardigheid begaan heeft, zegt Socrates in
„in den Gorgias van Plato, moet zich naar die plaats
„begeven, waar hem eene spoedige kastijding wacht,
„hetzij naar den regter, hetzij naar den geneesheer. *Dat*
„hij zichzelven beschuldige, dat hij zijne misdaad ontmaskere en
„in het licht stelle, opdat hij gestraft en genezen worde....
„Dat hij de aanklager van zichzelven zij en niets ontzie; maar
„dat hij zich moedig, en met gesloten oogen, aan de
„behandeling van den geneesheer onderwerpe, opdat deze
„ziekte der ziel allengskens niet in een ongeneesbaren
„kanker ontaarde." 3)

„Hoezeer zoude Socrates, bijgevolg, de instelling der
„Biecht bewonderd hebben! en hoe troostvol is het voor
„de Christenen, dat zij zich, door het geloof, in het volle
„bezit zien gesteld van zaken, welke door de oude wijs-
„geeren reeds voorzien werden, en waarvan deze een
„voorgevoel hadden!

„Daar dezelfde denkbeelden overal en ten allen tijde

---

1) Levit. V: 5, 15 en 18; — VI: 6; Num. V: 6 en 7.

2) Lois de Menu, zoon van Brahma; zie *Oeuvres de W. Jones*, in 4°., t. III, ch. XI.

3) Plato, *Gorgias*, Hoofdst. XXXVI.

„geheerscht hebben, heeft men de Biecht bij de meeste „volken gevonden, onder anderen ook bij de Brahmin- „nen, bij de Turken, in Tibet, in Japan, en zelfs bij de „wilde volksstammen van Amerika." 1)

„Op deze *natuurlijke* en algemeene grondslagen heeft „het Christendom de *bovennatuurlijke* leer der Boetvaardig- „heid en van de Biecht gevestigd. In hare goddelijke „handen is deze instelling gezuiverd en uitgebreid, en „van schaduw en afbeeldsel, gelijk zij eenmaal was, „thans volmaakt werkelijkheid geworden."

Het zou, na al de schoone getuigenissen, welke ik hier ten bewijze der Biecht heb aangehaald, nutteloos en vermetel van mij zijn, indien ik hier over dat punt nog iets wilde bijvoegen. Ik kan echter niet nalaten iets te zeggen, waartoe mijne persoonlijke ondervinding mij aanleiding geeft: het is dat hij, die met een opregt gemoed en een goeden wil, de Biecht wil trachten in beoefening te brengen, haar oneindig krachtdadiger, zoeter en *goddelijker* zal bevinden, dan alles wat daaromtrent tot dusverre gezegd of verondersteld is. 2)

---

1) Carli, *Lettere Americane*, t. I., lett. XIX. — Reizen van Effremoff, voorkomende in het *Journal du Nord*. St. Petersburg, Mei 1807. — Dr. Feller, *Catéchisme philosophique*, t. III. No. 501, enz. enz.

2) Het zal voor den protestantschen lezer niet van belang ontbloot zijn te vernemen, hoe Luther eens over de biecht dacht. „Het lijdt geen twijfel," zeide hij, „dat de biecht noodzakelijk is en door God is ingesteld. Maar de geheime biecht, zoo als zij tegenwoordig geschiedt, behaagt mij bijzonder: zij is niet alleen nuttig, maar ook noodzakelijk. God geve dat zij altijd moge blijven bestaan! Ik verheug mij haar in de Kerk van Jesus Christus te vinden, omdat zij het eenige middel is, dat aan een ongerust geweten den vrede kan wedergeven." (*Lutheri Opera;* Edit. Wittemb. t. I. p. 84).

„Twee beweegredenen," zeide hij verder, „moesten ons er van zelf toe noopen om onze zonden te biechten: de eerste is het offer des H. Kruizes; want de vernedering en de schaamte, welke de mensch gevoelt als hij zich voor andere menschen van zonden of verkeerdheden beschuldigen moet, zijn reeds kostbare gedeelten van het kruis van Jesus Christus. O! als wij wisten hoe bevredigend die *vrijwillige schande* in de oogen van

Doch de afwezigheid der Biecht, het gemis dier oefening, welker heilzaamheid wij zoo overtuigend bewezen hebben, is niet het eenigste feit, waaruit blijkt dat het Protestantismus niet heilig is. Want aan deze herschenschimmige kerk ontbreekt nog een ander zeer krachtdadig middel om tot den staat van heiligheid te geraken, een middel, dat de Katholieke Kerk alleen in alle tijden bezeten heeft, en dat zij thans, meer dan ooit, aan ieder harer bevoorregtte kinderen en aan alle menschen aanbiedt. Dat middel zijn de kloosters, waar heilige mannen en vrouwen zich, als levende slagtoffers, aan God opofferen, terwijl zij ieder oogenblik huns levens besteden om zich te versterven, opdat Christus in hen kan leven.

Het is dan ook niet te verwonderen dat eene bedorven wereld, die geen het minste verlangen naar de heiligheid koestert en niet in staat is haar te kunnen bevatten, of het geheimzinnige bestaan te kunnen begrijpen, waarin de mensch geen mensch meer is, maar waarin

---

God is en hoe krachtdadig zij zijne barmhartigheid weet te verwerven, wanneer de zondaar zich vernedert, om hem te *vereeren!* Indien wij het naar waarde konden schatten, zouden wij duizende mijlen willen afleggen, ja, tot in de ingewanden der aarde willen afdalen om de biecht te zoeken! Het wemelt in de H. Schrift van bewijzen, die getuigen voor de barmhartigheid Gods jegens den zondaar die zich vernedert. Geen vasten, geen bidden, geene absolutie is zoo heilzaam als deze *vrijwillige schande.* En wat maakt het, in allen gevalle, ook uit of men moet blozen tegenover een mensch, dewijl wij, bij onzen dood (die ons altijd overvallen kan), zullen moeten blozen voor God, voor de Engelen en de duivelen? Die schande zal voorzeker duizendmaal vreeselijker zijn; maar wij kunnen er ons gemakkelijk voor bewaren, indien wij thans een weinigje verlegenheid voor een enkel mensch willen verduren. Het is mij onbegrijpelijk dat iemand een levendig geloof kan bezitten, indien hij de schande, om ook een klein deel van het kruis van Jesus Christus te dragen, niet wil ondergaan. De tweede beweegreden tot het doen eener vrijwillige biecht ligt in de kostbare beloften van God zelf: *Al wat gij op aarde zult binden, zal ook in den hemel gebonden zijn, en al wat gij op aarde zult ontbinden, zal ook in den hemel ontbonden zijn. Wier zonden gij zult vergeven, dien zijn zij vergeven.* (Luther *de Confess*, part. 7).

hij leeft, zoo als de Engelen leven, ofschoon hij gedoemd is om overal de behoeften en ellenden van een vleeschelijk ligchaam, dat hij slechts wil kruizigen, met zich voort te slepen, — het is niet te verwonderen, zeg ik, dat deze wereld, die zich geen begrip kan vormen van iets, wat zoo hoog boven hare bedorven leerstellingen verheven is, datgene, wat haar hare losbandigheid en hatelijke zonden zoo dikwerf verwijt, beschimpt, belastert en tracht te verdelgen.

De Katholieke Kerk bezit nog eene zeer heilzame oefening, die bij het Protestantismus geheel onbekend is. Deze oefening, welke zij, voornamelijk in katholieke landen, onophoudelijk haren geloovigen aanbeveelt, is hetgeen wij gewoon zijn *retraite* of *geestelijke afzondering* (spiritual retirement) te noemen. De Kerk kent de behoeften harer kinderen: zij weet dat zij, zoo lang zij nog veroordeeld zijn in deze wereld te verblijven, eene ziel te bewaren en te heiligen hebben, en dat zij bij gevolg behoefte hebben aan middelen om met bedaardheid over deze zoo belangrijke zaak te kunnen nadenken. Zij heeft derhalve deze geestelijke afzonderingen of retraites ingesteld, waar de edelman en de burger, de dame der groote wereld en de moeder des huisgezins, ieder naar zijne sekse en naar gelang zijn tijd het veroorlooft, zich voor acht of veertien dagen kunnen afzonderen, met het doel om zich alleen met het ééne noodige bezig te houden, — de behartiging hunner geestelijke belangen en de voorbereiding tot den dood, welke de eenigste zekere zaak is, die hen hier beneden te wachten staat. O! hoe heilig en nuttig is deze oefening! Wie zal al de gelukkige veranderingen opsommen, welke zij in het korte tijdsverloop eener week te weeg brengt? Alleen zij, die er de proef van hebben genomen, kunnen een begrip krijgen van de zoetheden, de vreugde en den vrede, welke zij verschaft.

Ten slotte, (want, ofschoon deze stof nog op lange na

niet is uitgeput, mag ik het geduld van hen, voor wie ik schrijf, niet te veel op de proef stellen), heeft de protestantsche kerk geene *Vastendagen*, geene *Bedevaarten*, geene *Gebeden voor de overledenen* (hare arme overledenen!) *wier werken*, gelijk de H. Paulus zegt, *beproefd worden in het vuur, waaruit zij*, volgens de woorden des Zaligmakers (Matth. V: 26) *niet zullen uitgaan, totdat zij den laatsten penning zullen betaald hebben*, en voor wie zij zelfs nooit een schietgebedje aan God opdraagt. De protestant vergeet, dat het, sinds het begin der wereld, voor de levenden altijd eene niet minder natuurlijke dan godsdienstige verpligting is geweest, om de dooden ter hulp te komen. Daarenboven zouden onze Zaligmaker of zijne Apostelen, indien deze verpligting niet meer bestond, stellig wel op de eene of andere plaats verklaard hebben, dat zulk eene natuurlijke, kostbare, zoete, noodzakelijke en diep in de harten der menschen gegrifte wet had opgehouden van kracht te zijn, en waarom. En waarlijk konde eene dergelijke wet, die in het hart van een ieder geschreven is en genoegzame kracht uit zich zelve bezit om geen steun te behoeven, niet ophouden te bestaan, zonder eenig deugdelijk bewijs voor hare nuttelooshеid. Maar neen! de H. Schrift bevat geen enkel woord, waarbij zij ons zegt, dat onze gebeden voor de afgestorvenen nutteloos, of dat zij niet meer noodzakelijk zijn, — en toch miskent de protestantsche kerk hare arme dooden, en laat ze in dien afgrond van ellende, zonder steun of hulp aan hun lot over! O koude en hardvochtige godsdienst! gij zijt op zijn meest genomen alleen geschikt voor hen, die hun geluk trachten te vinden in de vermaken en uitspattingen eener wereld, die hun dat geluk toch niet geven kan! Verblinde menschen! wat zult ge gevoelen, als de bedriegelijke wereld zich van u zal verwijderen, en u zal achterlaten in de armen van uwen onverbiddelijken en onvermijdbaren vijand, den dood!

O onmenschelijke godsdienst, die zoo wreedaardig de levenden van de dooden scheidt! hoe weinig gelijkt gij op ons heilig Geloof, dat zooveel ijver, hoop en liefde ten toon spreidt, om den zwakken sterveling, in zijne laatste oogenbliken te ondersteunen! — Ja, dan vooral, wanneer de katholieke Christen zichzelven bijna niet meer toebehoort, en van een ieder, soms van zijne naaste betrekkingen, verlaten ligt, komt zijne Kerk hem te hulp. Naauwelijks heeft zij vernomen dat eene ziel op het punt staat voor zijn God te verschijnen of, met terzijdestelling van alle menschelijk opzigt en terwijl zij alle wereldsche beletselen trotseert, en al het haar aangedaan ongelijk vergetend, vertoont deze goede Moeder zich aan de sponde van haar stervend kind, om hem met hare gebeden en kostbare Sacramenten bij te staan. Wanneer de priester zich naar het verblijf van een stervend Christen begeeft, opent hij den weg voor alle geloovigen, en noodigt hen uit om hem in die woning te volgen. Tijdens de gezondheid en het geluk was deze deur gesloten; maar thans, nu het uur van behoefte en der beproeving geslagen heeft, is zij vrij en open voor allen, omdat een lijdend lid dier Kerk, welke volmaakt één is in geloof en in de vereeniging harer geloovigen, daar nederligt en de hulp en gebeden zijner medeleden behoeft.

Zóó handelt de Katholieke Kerk, ten minste in de Rijken en landen die haar gehoorzamen, en waar de uitoefening harer liefdewerken niet door kettersche wetten en reglementen verhinderd wordt. Maar dit is nog niet alles; want naauwelijks heeft de ziel het ligchaam verlaten en bevindt zij zich in de tegenwoordigheid van haar God — op het punt om de verschrikkelijke rekenschap van al hare daden, ja zelfs van een enkel ijdel woord af te leggen, — of de onverklaarbare band, die deze geheimzinnige familie onafscheidelijk aan elkander verbindt, trekt zich naauwer dan ooit te zamen. En inderdaad, dewijl de dood alle gramschap doet vergeten en alle menschelijke

zwakheden doet vergeven, vereenigen zich alle vrienden en vijanden, bloedverwanten of vreemdelingen, met hetzelfde doel, om getuigenis te geven van hunne achting en liefde voor den overledene; allen bidden voor de ziel, die zoo even de aarde heeft verlaten, opdat zij genade bij haar Oppersten Regter moge vinden, en zij ook eenmaal voor henzelven diezelfde gunst verwerven mogen.

Een ander bewijs voor de geestelijke armoede der protestantsche kerk is, dat zij slechts twee Sacramenten heeft. De noodzakelijkheid van het eerste, — het Doopsel, dat zij altijd als het voornaamste heeft beschouwd, — wordt tegenwoordig door hare geestelijkheid, welker meeste leden haar niet meer aannemen, sterk betwist. Het tweede, dat het Avondmaal des Heeren genoemd wordt, is volstrekt geen Sacrament, gelijk wij reeds bewezen hebben, dewijl het niets dan de eenvoudige bestanddeelen van brood en wijn bevat, welke hoogstens kunnen beschouwd worden als eene voortzetting der figuren en afbeeldsels der oude Wet, die in de ware Kerk van Christus reeds sinds geruimen tijd verwezenlijkt zijn. Welk leven kan er derhalve in een van al wat levend maakt beroofden godsdienst aanwezig zijn, in een godsdienst die zich tevreden stelt met het valsche denkbeeld, dat het genoeg is om aan den Heere Jesus te „gelooven," om zalig te worden. De protestanten vergeten dat „*de duivelen ook gelooven en beven*" (H. Jacobus, II: 19), en dat de Zaligmaker hen zelf gewaarschuwd heeft dat het niet voldoende is om te *zeggen:* Heere, Heere; maar dat men den wil zijns Vaders, die in den hemel is, moet *volbrengen.*

Uit al het aangevoerde volgt dus van zelf dat alleen de Katholieke Kerk heilig is in hare werken. Thans zullen wij doen zien dat de protestantsche kerk ook in de *vrucht harer goede werken* niet heilig is.

Beginnen wij met het leven van Hendrik VIII, die den eersten stap naar het Protestantismus deed door zijn vre-

debreuk met den Paus. Hendrik was altijd aan den Heiligen Stoel onderworpen geweest; maar toen hij van de Koningin Catharina, met wie hij negentien jaren in den echt was verbonden geweest, wilde scheiden, weigerde de Paus, en terecht, zijne toestemming voor deze echtscheiding. De Koning had geene andere beweegreden dan het voldoen zijner hartstogten. Sinds geruimen tijd onderhield hij twee bijzitten, Elisabeth Talbois en Anna Boleyn, en, ondanks de weigering des Pausen, verstiet hij de koningin, zijne wettige vrouw en huwde Anna Boleyn, die, volgens sommige schrijvers, zijne natuurlijke dochter was. Weinig tijds daarna, verliefd geworden zijnde op Jane Seymour, huwde hij deze op denzelfden dag, dat hij Anna Boleyn had laten onthoofden. Hij liet het evenwel hier niet bij; want, door den dood van Jane Seymour ontslagen, huwde hij Anna van Kleef, die hij weldra verbande om zich met Catharina Howard te verbinden. Deze laatste boette, even als Anna Boleyn, haar huwelijk met haar hoofd. Eindelijk nam dit monster, deze eerste kampvechter van het Protestantismus, Catharina Parr tot zesde vrouw. Deze had het geluk den koning te overleven, ofschoon haar doodvonnis reeds geteekend was.

Om echter met weinig woorden aan deze opsomming van ongeregtigheden een einde te maken, zij het genoeg te vermelden, dat plundering, heiligschennis, moord en allerhande vreeselijke misdaden, zonder eenig leedwezen, en met de grootste hardvochtigheid bedreven werden en elkander om het snelst opvolgden. De geschiedenis en de getuigenis onzer eigene oogen toonen ons ten duidelijkste, welk afschuwelijk stelsel van roof en diefstal er, op last van dezen stichter van het Protestantismus, tegen de Katholieken en hunne eigendommen gevolgd werd. Aanschouw de aloude en prachtige abdijen en kloostergestichten, welke de reiziger overal in Engeland bewondert, en die thans in handen van protestantsche lords

zijn; geven hunne namen alleen niet reeds te kennen, wie hunne wettige eigenaren zijn, en verklaren zij niet luide, dat de ongeregtigheid, waardoor zij gestolen werden, het werk der protestanten is? Niet minder dan 645 kloosters, 90 seminaries, 2374 kerken en kapellen en 110 hospitalen en gasthuizen werden, onder die regering, aan hunne wettige eigenaren ontnomen. Al deze goederen werden voor spotprijzen verkocht, of openlijk onder de hovelingen, die niet minder verdorven waren dan hun onregtvaardige souverein, verdeeld.

Hierop volgden de afschuwelijkheden der regering van koningin Elisabeth. Onthoofdingen, moorden, martelingen zonder tal en ongeregtigheden van allerlei aard moesten dienen om aan de teugellooze hartstogten dezer ellendige vrouw voldoening te geven. Daar ik echter noch lust, noch talent genoeg bezit om geschiedschrijfster te worden, moet ik hier mijne lezers verder naar de geschiedenis verwijzen; de feiten, die men er vindt opgeteekend, zijn talrijk en welsprekend genoeg, om ook den grootsten twijfelaar te overtuigen.

Ik kan evenwel niet nalaten nog een enkel woord te zeggen over den vader van het Protestantismus, Martin Luther, die ons in zijne geschriften zegt, dat hij, in godsdienstzaken, een geheel bijzonder en persoonlijk gevoelen was toegedaan, en daarover zijne eigene meening had. Hij had vergeten wat de H. Paulus eertijds aan de Thessalonicensers schreef; dat er onder hen geene verdeeldheid, noch verschil van gevoelen in geloofszaken bestaan mogt; maar dat allen standvastig moesten blijven, en de overleveringen moesten bewaren, die hij hun, hetzij door zijne woorden, hetzij in zijne brieven, had medegedeeld. Die man was een Augustijner monnik. Toen Paus Leo X een bijzonderen aflaat had verleend, droeg de aartsbisschop van het diocees van Luther aan de eerwaarde paters Dominicanen de taak op, om dezen aflaat aftekondigen.

Luther, die gewild had dat de geestelijken zijner ord met deze zending waren belast geworden, kon niet dulden dat de Dominicanen werden voorgetrokken, en hij nam het besluit om *tegen*, in plaats van *voor* den aflaat te gaan prediken. Om zijn doel echter te bereiken, moest hij niet alleen de gelofte van gehoorzaamheid, welke hij aan God gedaan had, verbreken, maar bovendien, betreffende den aflaat, eene menigte valsche stellingen uitvinden, die in staat waren om den twijfel en velerhande dwalingen bij het volk te doen ingang vinden.

Dit nu volbragt hij met de grootste stoutmoedigheid en onbeschaamdheid: en, ziende dat dit middel hem verder naar zijn hoofddoel, zijne eigene verheffing, bragt, en dat er eene massa lieden waren, die bereid waren om een godsdienst te omhelzen, welke veel gemakkelijker voor de voldoening hunner lusten, en geschikt was, om hen van de verpligtingen, die de katholieke godsdienst oplegt, te ontslaan, kwam hij op het denkbeeld van een *gereformeerden* of *hervormden* godsdienst. Hij verbrak toen zijne plegtige gelofte van zuiverheid en koos Katharina Bora, eene non, die gelijke gelofte van zuiverheid had afgelegd, tot zijne ongelukkige gezellin.

Luther heeft, in zijne geschriften, eene menigte vreemdsoortige verklaringen en afschuwwekkende bekentenissen nagelaten. Mijne pen moest er nimmer een woord van teruggeven; want ondanks de regtvaardigheid der zaak, welker verdediging ik op mij heb genomen, en niettegenstaande mijne liefde voor de waarheid en het heil der zielen, moet ik bovenal getrouw blijven aan die zedigheid, welke het kostbaarste sieraad mijner sekse is. Daar ik echter de hoop voed, dat de beschouwing dier lage en alleen in den mond eens helschen afgevaardigde mogelijke taal, er iets aan zal kunnen toebrengen om hun, aan wie zij tot nog toe onbekend was, duidelijker te toonen, waar de waarheid en heiligheid werkelijk te vinden zijn, meen ik genoegzame vergunning te hebben

om er hier eenige volzinnen van af te schrijven. Ik hoop dat mijne lezers welwillend genoeg zullen zijn om te bedenken, dat alleen mijne liefde voor hun zielenheil en voor de verbreiding der waarheid mij genoopt hebben, hier schandelijkheden neder te schrijven, die beter waren om, even als hun ontwerper, voor altijd in de vergetelheid begraven te blijven.

Zie hier dan wat Luther zegt:

„Gedurende mijn kloosterleven, onderhield ik mijne „geloften van zuiverheid, armoede en gehoorzaamheid; „maar thans wordt ik gekweld door de driften van mijn „wederspannig vleesch. Ik ben bijna krankzinnig van „onzuivere begeerten, van.... Ik, die blaken moest van „zucht naar kennis, ik blaak van onzuiverheid en luiheid." 1)

En verder:

„Op den hechten grondslag mijner wetenschap steu„nende, geef ik, in hoogmoed, aan geen keizer, geen „koning, geen paus, noch aan geen duivel toe; neen, „zelfs niet aan het gansche heelal." 2)

Op eene andere plaats, waar hij van de duivels spreekt, snoeft hij er op, altijd omgang met hen gehad te hebben. Ook maakt hij melding van gemeenzame duivels, aan wie hij zeer gehecht was, die dikwijls naast hem aan tafel waren gezeten, en hem op zijne wandeling en zelfs in zijne legerstede vergezelden: „Sommigen van hen," zegt hij, „waren vermakelijke duivels; 3) anderen „aten zout en kraakten noten met hem 4); nog anderen „waren geleerde duivels, die hem steeds vergezelden 5); „een laatste eindelijk sliep digter bij hem dan zijne „Catharina." 6)

---

1) Coll. Mens.
2) Resp. ad Maled. Reg. Angl.
3) *Epist. ad Elect. Sax.* V, 5. Edit. Jena, p. 485.
4) Con. Dom. Rem. f. 19.
5) Coll. Mens.
6) *De Missa Privata*, Edit. Wittemb. tom. 7, fol. 228.

Doch genoeg van dezen ongelukkige, dien de protestanten, naar aanleiding van hersenschimmige verhalen, ondanks de getuigenis zijner eigene pen, voor een hunner grootste heiligen hebben willen doen doorgaan.

Wat bewijst die getuigenis werkelijk anders, dan dat de *groote* (?) Hervormer een bedorven man was, geheel onderworpen aan het vuur zijner hartstogten, volkomen bereid om het Geloof te verbreken, om de dwaling en de ketterij te verspreiden, en bijgevolg een ware Apostel van Satan, op aarde gezonden om de zielen tot de eeuwige verdoemenis te brengen.

Nog iets: de protestantsche kerk heeft geene wonderen, en zelfs, wel verre van te beweren, dat zij er wel bezit, roept zij luide over „de verwaandheid en dwaasheid" der Katholieke Kerk, die verzekert dat er wonderen ten haren gunste geschieden. Om deze bewering te staven, is de eenvoudige getuigenis van ieder protestant, onder wiens oogen deze regels mogten komen, voldoende. En inderdaad is er, behalve een punt, waarover ik hier niet wil spreken, in den ganschen katholieken godsdienst niets, dat aan de protestantsche denkbeelden meer afkeer inboezemt, dan de wonderen. Maar, wat opmerkelijk is! door die verwerping geven zij slechts te grooter blijk van hunne verwijdering van God en van de goddelijke waarheid. Want de Zaligmaker heeft zelf gezegd (Marcus XVI: 17 en 18): „*Maar deze teekenen zullen degenen, die gelooven, volgen: In mijnen naam zullen zij duivelen uitdrijven; nieuwe talen zullen zij spreken; slangen zullen zij opnemen; en indien zij iets doodelijks zullen drinken, zal het hun niet schaden; kranken zullen zij de handen opleggen, en zij zullen gezond worden;*" en op eene andere plaats (Joan. XIV: 12): „*Voorwaar, voorwaar, ik zeg u: Die in mij gelooft, ook hij zal de werken doen, die ik doe, en hij zal grootere dan deze doen; want ik ga tot den Vader.*" 1)

---

1) Zie hier het gevoelen van den grooten Hervormer over de wonde-

Als een natuurlijk gevolg van het aangevoerde, bezit de protestantsche kerk geen wettige Heiligen. Want ofschoon zij, in haar kalender, 1) een klein getal heiligendagen heeft opgenomen, maakt zij er toch weinig of geen werk van, omdat zij hun niet de gevoelens en de genegenheid eener ware moeder toedraagt; en dit nog des te minder, dewijl zij weet, dat zij de Heiligen zijn geweest uit de eerste eeuwen des Christendoms, toen de gansche beschaafde wereld Katholiek was, — Heiligen, die geleefd hebben en gestorven zijn, eeuwen voor dat men aan Luther had gedacht, en op wier bezit zij bijgevolg niet kan voorgeven veel regt te hebben. Wat, daarenboven, het nog kleiner getal heiligen betreft, welke de protestanten *de hunnen* noemen, zou het, om der waarheids- en billijkheidswille, wel raadzaam zijn, dat men zekere schrijvers raadpleegde om te zien, of de heiligheid dier personnaadjes wel goed en deugdelijk bewezen is. Er bestaat, inderdaad, over dit onderwerp, zelfs onder de protestantsche schrijvers, het grootste verschil van gevoelen; en indien de protestantsche kerk er toe besloten heeft om van Luther, ondanks de weinige heiligheid, waarvan hij in zijne geschriften blijk geeft, een heilige te maken, kunnen wij immers hare overige canonisatiën even goed in twijfel trekken.

Het kan welligt geen kwaad, dat ik hier een enkel woord zeg over de Canonisatie der Heiligen in de Katholieke Kerk. Daar dit een onderwerp is, dat door de

---

ren: „Ik, Martin Luther," zegt hij, „leer in het zevende mijner werken, „op bladzijde 7, en bevestig, zonder aarzelen, met de gansche christen„heid, dat de heiligen moeten worden vereerd en aangeroepen; omdat, „in den tegenwoordigen tijd, niemand er aan kan twijfelen, dat God, door „de kracht van zijn heiligen naam, wonderen uitwerkt op de graven der „heiligen."

1) Om alle verwarring te voorkomen, herhaal ik hier nog eens, en nu voor het laatst, dat in dit boek met „protestantsche kerk" steeds bedoeld wordt: de *engelsche* protestantsche kerk.

VERT.

protestanten geheel en al verkeerd wordt begrepen, is het wel mogelijk, dat de welgezinden onder hen er gaarne eene korte verklaring van willen vernemen. Onder het groot aantal dergenen, die in volmaakten geur van heiligheid sterven, zijn er maar weinigen, wien de eer der Canonisatie te beurt valt. Er wordt nooit ernstig aan de Canonisatie van een Heilige gedacht, dan nadat de Hemel door de menigvuldige wonderen, welke, door de voorspraak der van deze wereld gescheiden ziel, plaats hebben, er als het ware zelf om schijnt te vragen. Want de Katholieke Kerk (men merke dit wel op) gaat gewoonlijk, niet dan verscheidene jaren, en soms eeuwen na den dood eens Heiligen, tot diens Canonisatie over; en het vraagstuk wordt nooit onderzocht, dan nadat de geloovigen, ten gevolge der menigvuldig herhaalde mirakelen, door de voorspraak des Heiligen, op diens graf of elders, voorgevallen, de aandacht der Kerk er op vestigen. Dan eerst wordt het eerste verzoek deswegens tot den Heiligen Stoel gerigt. En voor dat de Paus, die het zigtbaar opperhoofd der geloovigen op aarde is, een eerste onderzoek der kwestie veroorlooft, verzamelt hij eerst de noodige bewijsmiddelen, die krachtig genoeg moeten zijn, om de zaak tot een waarschijnlijk gunstig einde te brengen. Dit eerste onderzoek verrigt zijnde, begint het proces der Canonisatie; en dat proces duurt soms vijftig, zestig, zeventig en zelfs honderd jaren voor een enkelen Heilige, zoo groot zijn de naauwkeurigheid en zorg, welke aan dergelijke zaak besteed worden. Daarbij kunnen de onkosten van zulk een proces grooter of kleiner zijn, al naarmate de moeilijkheid in het opsporen der noodzakelijke bewijzen, en, in elk geval, bedragen zij altijd eenige duizende ponden sterling.

Wanneer men dit alles nagaat, zouden de protestanten voorzeker beter doen, indien zij een weinig minder mild waren met de spotterijen, die zij, naar aanleiding van de Canonisatie der Heiligen, aan de Katholieke Kerk

toevoegen; want bij hen worden er dagelijks duizende heiligverklaringen uitgesproken, die slechts strekken kunnen om den geest meer en meer te verblinden. Welke protestant zal toch ontkennen, dat het berouw op het sterfbed iets zeer twijfelachtigs is? — en echter is bij voorbeeld het uitspreken van den naam van Jesus, welke door de vrees voor eene naderende eeuwigheid aan eene mond ontsnapt, die welligt nooit gewoon was dien heiligen naam te noemen, voor hen, die deze in de wereld zoo alledaagsche zaak — het scheiden der ziel van het ligchaam — bijwonen, voldoende, om hen te doen zeggen: „hij is, helaas! dood; maar zijne ziel is gelukkig bij God!" Op deze wijze geschiedt een protestantsche heiligverklaring, zonder de minste moeite en zonder eenig voorbehoud hoegenaamd; terwijl de Katholiek, met droefheid over het verlies zijns broeders vervuld, in een vurig gebed de goddelijke barmhartigheid afsmeekt voor de ziel, die voor haren onverbiddelijken Regter verschenen is, waar zij de vreeselijke rekenschap aflegt van al de daden haars levens — van hare gedachten, van hare woorden, ja, zelfs van „een enkel ijdel woord," — en waar zij op het punt staat haar vonnis te vernemen, welligt hare veroordeeling tot eene tijdelijke verbanning uit de tegenwoordigheid van een heiligen God, wiens glorie zij niet zal kunnen aanschouwen, dan nadat zij gezuiverd zal zijn van de minste smet. O treurige verstoktheid der protestanten! Hoe beklagenswaardig is hunne verblinding in dit opzigt! — eene verblinding, welke door de meesten hunner ongelukkigerwijze steeds te laat wordt opgemerkt, wanneer zij geen tijd meer hebben om het kwaad te herstellen!

Uit al het aangevoerde volgt derhalve klaarblijkelijk dat in de protestantsche kerk niets heilig is; noch hare leer, noch hare werken, noch de vruchten harer goede werken.

Thans nog een paar woorden over hare apostoliciteit.

Om apostoliek te zijn, moest de protestantsche kerk, door eene onafgebroken opvolging harer geestelijke herders, regtstreeks van de Apostelen afstammen. Deze hoedanigheid behoort aan de Katholieke Kerk, welker priesteropvolging, gelijk aan eene keten, waar geen enkele schakel aan ontbreekt, zonder stoornis, van eeuw tot eeuw opklimt, tot aan den H. Petrus, den eersten Paus en eersten Bisschop van Rome, aan wien de Zaligmaker, met de sleutels van het Rijk der Hemelen, den last heeft opgedragen, om zijne kudde op aarde te hoeden en te bewaren. De protestantsche kerk is niet alleen niet bij magte om dergelijk bewijs voor hare apostoliciteit aan te voeren, maar zij maakt er zelfs geen aanspraak op, dewijl zij openlijk in haar *Boek der Homeliën* 1) verklaart, dat „de gansche „wereld, mannen, vrouwen en kinderen, gedurende bijna „achthonderd jaren, in eene vloekwaardige afgoderij," met andere woorden „in het *Papismus* gedompeld was." Maar waar was dan de protestantsche kerk gedurende die acht eeuwen? Niet mogelijk dat zij bestaan kon, dewijl de gansche wereld, volgens hare eigene getuigenis, door het Papismus besmet was. De eenvoudige waarheid

---

1) *The Book of Homelies.* De Homeliën der anglikaansche kerk zijn eene verzameling van leerredenen, die ten tijde der hervorming zijn opgesteld, en bestemd zijn, om elken zon- of feestdag, waarop geene predikatie gehouden wordt, in de kerken te worden voorgelezen. Deze verzameling bestaat uit twee deelen. Het eerste werd uitgegeven onder de regering van Eduard VI; men denkt dat het geschreven is door Cranmer, Redley en Latimer. Het tweede deel zag het licht in 1562, onder Elisabeth. De protestantsche schrijvers komen omtrent de ontwerpers van dit tweede deel niet in gevoelen overeen. „Alle leden der anglikaansche kerk," zegt een anglikaansch schrijver, „nemen aan, dat de Homeliën eene *goddelijke en heilzame* leer bevatten; maar zij zijn het niet eens over den graad van gezag, welken men er aan moet geven. Er zijn geloofspunten in opgenomen, die de ultra-protestanten natuurlijk verwerpen, zooals het sacramenteel karakter van het huwelijk, de wedergeboorte door het doopsel, de wezenlijke tegenwoordigheid in het H. Altaargeheim, enz." Overigens zijn deze Homelien, die in de anglikaansche kerk steeds weinig gezag gehad hebben, in onze dagen bijna geheel in vergetelheid geraakt.

is derhalve, dat de protestantsche kerk of de hervormde godsdienst, vóór de XVIde eeuw, nergens konde aanwezig zijn, en dat het Protestantismus, bijgevolg, vijftien eeuwen te laat in de wereld kwam, om apostoliek te kunnen zijn.

Van een anderen kant heeft de protestantsche kerk, gelijk wij reeds hebben aangetoond, de leer der Apostelen noch ontvangen, noch wordt dezelve door haar onderwezen; maar heeft zij eene leer op haar eigen hand en van hare eigene vinding. En waarlijk, de geschiedenis en de kerkvaders bewijzen ons eenstemmig, dat door de bisschoppen en priesters der eerste eeuwen geleerd werd, dat er zeven Sacramenten door Christus zelf zijn ingesteld; dat zij deze zeven Sacramenten hadden ontvangen van hunne voorgangers, de Apostelen, en dat zij dienen om onze ziel, door middel der verdiensten van het lijden en den dood onzes Heeren Jesus Christus, die zij op haar toepassen, tot de eeuwige zaligheid te brengen. Nu weten wij allen dat de protestantsche kerk slechts van twee Sacramenten spreekt: het eene is het *Doopsel*, welker noodzakelijkheid heden ten dage door een groot aantal protestantsche leeraars betwist wordt; en het andere is, dewijl het enkel uit *brood en wijn* bestaat, slechts eene figuur of een afbeeldsel, en kan, bijgevolg, den naam van Sacrament niet dragen. Hier ten minste heeft de protestant waarlijk reden tot beven; want de H. Geest heeft gezegd (Openb. XXII: 19): „*Zoo wie iets wegneemt van de woorden van dit Boek, God zal zijn deel wegnemen uit het Boek des levens.*

Mogt de behandeling van dit belangrijk onderwerp eenigzints hard toeschijnen aan hem, die, de opregtheid zijns harten in aanmerking nemende, zich niet goed kan verklaren, hoe hij, ondanks de zuiverheid zijner inzigten en zijn goeden wil om God te dienen, toch in eene diepe dwaling heeft kunnen volharden, — eene dwaling, welke hij meende dat, van zijn kant, niet bestaan

kon, maar die, naar zijne innige overtuiging, alleen door de Katholieken begaan werd, — dat deze mensch zich herinnere, dat zijne vroegere dwaling voor hem eerder een ongeluk dan eene ondeugd was, en dat God niets anders van hem verlangt, dan dat hij van het hem geschonken licht gebruik make, om het kwaad zoo spoedig mogelijk te herstellen, en dat hij zich trooste met deze woorden des Zaligmakers (Joan. X: 16): „*Ook andere schapen heb ik, welke niet uit dezen schaapstal zijn: ook dezen moet ik herwaarts leiden, en zij zullen mijne stemme hooren: en het zal worden eene kudde en een herder.*" Hij zal daaruit leeren dat hij, ondanks zijne dwaling, toch het geliefde kind is diens teederen Vaders, welke het binnenste des harten kent; van dien Vader, wien het bekend was, dat de onwetenheid alleen oorzaak was, dat zijn kind in de dwaling volhardde, en die thans vol barmhartigheid tot hem komt, om den sluijer, die aan zijne oogen het licht der waarheid benam, weg te nemen, en hem zal doen zien „*menschen als boomen, wandelende*," 1) of, met andere woorden, die zijn gezigt zoodanig zal veranderen, dat hij bij *anderen het kwaad zal zien, waardoor hij zelf is aangetast.* Maar dat die mensch ook bedenke, dat zij, die hem, in deze bladzijden, de dwaling, waarin hij leefde, aantoont, voor deze handelwijze geene andere beweegreden heeft, dan de waarachtige liefde voor het heil der zielen. En inderdaad, indien zij, die ook eenmaal het slagtoffer der dwaling was, geene andere belangen dan hare eigene beoogde, zou zij den gevonden schat rustig gaan genieten, en het aan anderen overlaten, hun moeilijken weg, zoo goed zij kunnen, te volgen. Maar neen; het is haar onmogelijk dien zoo kostbaren en onwaardeerbaren schat alleen te bezitten; zij kan zich niet weêrhouden ten minste eene poging te

---

1) Marcus VIII: 24.

doen, om hem met anderen te deelen, en aan hen, die, gelijk ook eenmaal met haar het geval was, nog door een koude en gevoellooze godsdienst worden vastgehouden, al zijne zoetheid en heilzame uitwerkselen te doen kennen.

Maar om op ons onderwerp terug te komen, de protestantsche geestelijkheid kan hare zending niet van de Apostelen ontvangen hebben, dewijl dezen, reeds vijftien eeuwen vóór er een protestantsch geestelijke op de wereld was, overleden waren. Bijgevolg kunnen noch de protestantsche kerk, noch hare geestelijken, apostoliek zijn. En deze kerk ontving hare zending niet van de Apostelen, maar zelfs niet van hunne wettige opvolgers; dewijl Barlow, haar eersten Bisschop, zelf niet gewijd was. Er bestaat van zijne wijding geen enkel berigt of de minste herinnering, en in de gansche geschiedenis is er geen spoor van te vinden. Indien Barlow nu niet gewijd was, kon hij ook de wijding niet aan Parker verleenen, en op dezen toch rust het geheele anglikaansche episcopaat. Maar nemen wij eens aan dat Barlow gewijd werd, dan heeft de protestantsche kerk zich toch gedurende 110 jaren, van 1552 tot aan 1662, van eene ongeldige en onwettige priesterwijding bediend.

Ten laatste hebben de protestantsche geestelijken geene zending: dewijl zij niet gezonden zijn, komen zij ook niet uit naam van God, en heeft hunne prediking, bijgevolg, geen gezag. De wettige zending is inderdaad voor den waren priester Gods zóó noodzakelijk, dat onze goddelijke Zaligmaker zelf zijne magt en zijn gezag om der wereld te prediken, meende te moeten bewijzen, alvorens hij verlangde door de wereld geëerbiedigd te worden, of de menschen verpligtte aan zijne leer en prediking te gehoorzamen. Wanneer hij deze zending aan de Apostelen geeft, zegt hij (Joan XX: 21): „*Gelijk de Vader mij gezonden heeft, zende ik ook U*; en elders: *gaat dan en onderwijst alle volken.*" Vervolgens zien wij hoe de Apostelen aan

andere mannen de handen opleggen, en hen op dezelfde wijze zenden als zij gezonden zijn: „*En zij legden hun de handen op, en lieten hen gaan. En zij nu, door den Heiligen Geest uitgezonden, gingen naar Seleucië* (Hand. XIII: 3 en 4.)." En de H. Paulus, van de Apostelen sprekende, zegt (Rom. X: 15): „*Doch hoe zal men prediken, tenzij men gezonden worde!*" Indien nu de protestantsche geestelijken noch wijding, noch apostolische zending hebben, hoe zijn zij dan in den schaapstal der Kerk gekomen? door de deur? Doch „*wie niet door de deur ingaat in den schaapstal, maar van elders inklimt,*" zegt de Zaligmaker (Joan. X: 1) „*die is een dief en een moordenaar.*" Hoor nu wat een protestantsch schrijver, Dodwell, zegt: „Daar, waar geene bisschoppelijke wijding is, bestaat ook geene geestelijkheid, geene Sacramenten, geene Kerk; de menschen zijn er uitgesloten van het genadeverbond en hebben geene hoop ter zaligheid." 1)

---

1) Fletcher's Sermons on Mor. sub. vol. 2, p. 294.

Zie hier het gevoelen van Luther over het priesterambt: „De zending, zegt hij, wordt op twee wijzen verkregen: *middelijk* en *onmiddelijk*. In onze dagen geschiedt de zending middelijk, dat wil zeggen door de bediening van menschen; maar de Apostelen ontvingen hunne zending onmiddelijk van Jesus Christus, op dezelfde wijze als de profeten van het Oude Verbond de hunne van God ontvingen. De Apostelen hebben deze zending overgeleverd aan *hunne* leerlingen, zoo als de H. Paulus dit deed aan Timotheus en aan Titus. Dezen droegen haar, op hunne beurt, over aan de bisschoppen, en deze bisschoppen aan hunne opvolgers, en zoo vervolgens tot op den huidigen dag toe: en deze magtsoverlevering zal voortduren tot het einde der eeuwen, opdat de *middelijke* zending niet minder goddelijk zij dan de *onmiddelijke*." (Luther, *Lettres sur les prédicateurs sans mission*, 1e part., fol. 8).

Op eene andere plaats zegt hij van hen, die geene wettige zending hebben ontvangen, het volgende: „Duldt deze indringers niet, maar beschouwt hen als de afgezanten des duivels. Vraagt hun: Van waar komt gij? Wie heeft u gezonden? Wie heeft u geboden mij te verkondigen? Waar zijn uwe wonderen, waardoor gij kunt bewijzen dat uwe zending van God is

Nu ik, naar ik meen, den stand der kwestie duidelijk heb uiteengezet, en een meer dan voldoend bewijs der verblindheid, dwaasheid en inkonsekwentie van het Protestantismus heb geleverd, dat er zich op beroemt, aan *„eene heilige, katholieke en apostolieke Kerk"* te gelooven, — titels, op welker bezit zijne Kerk geen het minste regt heeft, — zullen wij overgaan tot de „Gemeenschap der Heiligen" en de „Vergiffenis der zonden." Wij zullen eerst onderzoeken wat die *Gemeenschap der Heiligen* en die *Vergiffenis der zonden* zijn, aan welke de protestant, telkens als hij de Geloofsbelijdenis opzegt, verklaart te gelooven.

Wij vinden in het XVIIe Hoofdstuk van het Evangelie van den H. Joannes het schoonste en treffendste aller gebeden, dat onze goddelijke Verlosser voor zijne Apostelen en voor *allen*, die, op hun woord, in hem zouden gelooven, aan zijnen Hemelschen Vader deed. In dit gebed smeekt Christus zijn Vader, dat degenen, die de Vader hem in deze wereld gegeven heeft, — ofschoon zij van deze wereld niet zijn, — ook na zijn vertrek van deze wereld, in eenheid mogen bewaard blijven, als een eenig huisgezin; *opdat zij één zijn in hem, gelijk hijzelf één is met zijn Vader.* Nu vinden wij in de Katholieke Kerk een onmetelijk huisgezin, dat drie vierden der beschaafde of christenwereld bevat. Een enkel hoofd of opperste herder regeert en bestuurt dat alles: geen enkele bisschop wordt gewijd zonder zijne toestemming en zonder zijne bekrachtiging; zijn anathema is de dood der ziel, zijn zegen is haar leven. Ieder kind van het gansche huisgezin — van af de ijsvelden der Noord-Pool, tot aan de vrolijke landschappen van het Zuiden — hoort gedwee naar de stem van dit opperhoofd, telkens als zij zich

---

uitgegaan? Waar zijn de zendbrieven, die gij van het menschelijk gezag ontvangen hebt?" (Op. cit., part. 2, fol. 210).

door den mond van ondergeschikte herders hooren laat, omdat hij in haar niet alleen de stem eens teederen vaders erkent, maar ook de stem van Hem, wien die vader vertegenwoordigt, met wien hij slechts één is, en, in wiens naam hij zich, op gegeven tijden, tot ieder nederig lid van dit talrijk huisgezin wendt. Geen enkel deel dezer uitgestrekte aarde is zóó afgelegen, of deze stem kan er vrij doordringen, en aan den getrouwen Katholiek leeren, dat hij zijn pligt moet volbrengen, en dat hij zich, bij de vervulling van dien pligt, met zijne overal verspreide broeders moet vereenigen: en op deze wijze maakt deze ontelbare menigte, door wil en daad, een eenig geheel, eene volmaakte eenheid uit. Naar dit groote en aantrekkelijke middelpunt zijn aller blikken gekeerd, is aller aandacht gerigt; en wanneer de wereld, in de beproevingen des levens, steun en vertroosting noodig heeft, of hulp behoeft om den toorn van een beleedigden God te stillen, alsdan verheft de Heilige Vader zijne stem, om het gansche geestelijke gezin te vereenigen: hij beveelt aan al deszelfs leden te bidden, en, met dezelfde vrijwillige beweging, werpt ieder Katholiek, onverschillig in welke landstreek of klimaat hij zich bevindt, zich op de knieën neder, om de barmhartigheid des Hemels over eene in ongeregtigheid verzonken wereld af te smeeken. Zoo vertoont zich alsdan die schoone eenheid der Katholieke Kerk, als een onwederlegbaar bewijs van den goddelijken oorsprong van dezen verheven godsdienst, welken eene menschelijke magt nooit zou hebben kunnen stichten.

Maar dit is nog niet alles; in dit groote huisgezin bestaat nog eene *Gemeenschap*, een noodzakelijk gevolg der zoo even besproken eenheid, waarmede zij een is, en welke deelt in de hoedanigheden van die eenheid en gemeenschap, welke van alle eeuwigheid tusschen den Vader en Zijn Eeuwigen Zoon bestaan. Deze *Gemeenschap* bestaat in dit huisgezin, omdat de Zoon Gods het gewild

heeft: zij kent geene grenzen, noch voor het tegenwoordige, noch voor de toekomst: hier op aarde begonnen, wordt zij in de eeuwigheid voortgezet en volmaakt. De onverbiddelijke vijand van het menschelijk geslacht, de dood, die alles hier beneden moet omverwerpen en overwinnen, heeft op haar geen den minsten invloed; hij kan voor haar niets anders doen dan haar vergrooten en zuiveren — want, naauwelijks heeft de ziel van den Katholiek hare aardsche banden verbroken, of de Kerk en de geloovigen haasten zich om haar uit de gevangenis, waar zij welligt is, en waar zij zelve niets voor zich kan doen, te bevrijden; en eenmaal aan die vlammen der zuivering ontrukt, knielt de hemelsche geest voor den troon van God, en bidt voor zijne minder gelukkige broeders, die, zoolang hij hunne gebeden noodig had, niet hebben opgehouden hem te helpen. Aldus zal deze gemeenschap, aan welke de Katholiek in zijne Geloofsbelijdenis erkent te gelooven, zoo lang bestaan, als hemel en aarde zullen bestaan; want zij alleen kan den naam van *Gemeenschap der Heiligen* dragen, en niemand anders dan de Katholiek heeft het regt om op de Gemeenschap der Heiligen aanspraak te maken.

Daar ik zelve eerst slechts een flaauw denkbeeld van dit artikel uit de Geloofsbelijdenis der Apostelen had, vroeg ik aan een protestantsch godgeleerde hoe hij het begreep, dewijl ik mijn verstand te vergeefs gepijnigd had om te vinden waar en waaruit deze Gemeenschap der Heiligen bij het Protestantismus moest bestaan.

Tot antwoord op mijne vraag zeide hij:

— „Is het mogelijk dat gij de zoetheid dezer Gemeenschap nooit ondervonden hebt?"

Mijn antwoord was weifelend, en ik vroeg hem om eene verklaring, die mij konde doen begrijpen of ik er in deelde of niet, waarop hij zeide:

— „Welnu! het is die heerlijke Gemeenschap, welke de protestanten genieten, wanneer zij zich te zaam ver-

eenigen, en allen over het een of ander heilig of godsdienstig onderwerp van één gevoelen zijn."

— „Maar," vroeg ik hem, „waar vereenigen zij zich te zamen? *en wanneer zijn zij allen van één gevoelen?*"

— „O!" zeide hij, „aan de theetafel bijvoorbeeld, of bij eene gemeenschappelijke bijbellezing of als zij elkaâr een bezoek brengen, en bij duizend andere dergelijke gelegenheden."

— „Dat is altemaal goed en wel," hernam ik, „maar daar bestaat juist eene moeilijkheid, die mij zegt, dat ik nooit in de Gemeenschap der Heiligen gedeeld heb; want, welk idée gij ook van uwe vrienden moogt hebben, ik, voor mij, weet zeer goed dat ik niet *heilig* ben, en daarom ben ik genoodzaakt de Gemeenschap der Heiligen dáár te zoeken, waar zij mij zal blijken op minder losse gronden te staan, dan die, welke gij mij opgeeft."

Het is derhalve met dit leerstuk even als met elk ander katholiek leerstuk, dat door de protestanten aangenomen en vervalscht is; eenmaal onderzocht en ontleed, valt het hun uit de handen, en, eenmaal gevallen, vernietigt het al de aanspraken, die zij op deszelfs bezit kunnen voorwenden, en laat hen nog armer, dan wanneer zij er nooit eenige aanspraak op gemaakt hadden.

Wat nu de *Vergiffenis der zonden* betreft, waaraan de protestanten almede plegtig verklaren te gelooven, deze zal ongetwijfeld wel in hetzelfde lot moeten deelen; want welke beteekenis kunnen die woorden hebben in den mond van hen, die het heerlijke voorregt om de zonden te vergeven aan de rampzalige en verblinde Katholieken overlaten? Het zij mij echter vergund hieromtrent een kort onderzoek intestellen, dewijl er noch buitengewone kracht van redenen, noch zelfs een uitgebreid onderzoek voor het bewijs dezer kwestie noodig is; want de zaak moet zich van zelve aan elken welgezinden protestant, die haar met onpartijdige oogen en zonder vooroordeel beschouwt, openbaren.

Om een ieder genoegen te geven zullen wij dat gedeelte van het anglikaansche Gebedenboek behandelen, dat tot opschrift draagt: „De dienst der algemeene Biecht." Zie hier wat daar te lezen staat:

„Almagtige en zeer barmhartige Vader, wij hebben gedwaald, wij heb„ben ons, als verdoolde schapen, van uwe wegen verwijderd. Wij hebben „te veel gehoor gegeven aan de bedorven neigingen en begeerten van onze „harten. Wij hebben gezondigd tegen uwe heilige wetten. Wij hebben onze „pligten verzaakt, en gedaan wat wij niet moesten doen. Er is geene ge„zondheid in ons; enz."

Op deze algemeene Biecht volgen deze woorden:

„De absolutie of vergiffenis der zonden moet door den priester alleen „worden uitgesproken."

(Er is, gelijk wij reeds bewezen hebben, in de protestantsche kerk geen priester.) De absolutie en de vergiffenis der zonden geschieden hier derhalve door den geestelijke, ten voordeele van menschen, die, voor zoover hij er door de voorgelezen algemeene biecht over kan oordeelen, aan de eene of andere der op die zondenlijst voorkomende zonden schuldig kunnen zijn. Inderdaad, wanneer dit biechtformulier is uitgesproken, staat de geestelijke op, terwijl de zondaars allen geknield blijven liggen, en zonder eenig ander bewijs van boetvaardigheid of berouw van den kant des zondaars, dan deze algemeene verklaring, welke zoodanig is opgesteld, dat zij aan den grootsten misdadiger dezelfde speelruimte overlaat als aan den minst schuldige, spreekt hij de vergiffenis der zonden op de edelmoedigste wijze uit, zonder dat hem van de zonden, welke hij door zijne magtige absolutie vergeven heeft, iets naders bekend is.

Wij vinden in dat zelfde Gebedenboek, op de plaats waar het ziekenbezoek behandeld wordt, nog een kurieus artikel over de Biecht. Nadat de geestelijke aan den stervende de verklaring zal hebben doen afleggen, dat hij gelooft in *één katholieke en apostolieke Kerk, de Gemeenschap*

der Heiligen, de Vergiffenis der zonden, enz, lezen wij het volgende:

„Hier moet de zieke worden opgewekt om eene bijzondere belijdenis zij-
„ner zonden te doen, enz. . . . Deze biecht gesproken zijnde, zal de priester
„hem *de absolutie geven* . . . in dezer voege: Onze Heere Jesus Christus,
„die aan zijne Kerk de magt heeft nagelaten om de zonden te vergeven
„van alle zondaars, welke een opregt berouw hebben en in hem gelooven,
„vergeeft u, door zijne groote barmhartigheid, uwe zonden. *En door zijne*
„*magt, die mij is toevertrouwd, absolveer ik u van al uwe zonden,* in den
„naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes. Amen."

Zonder nu iets van de verwondering te zeggen, welke mij vervulde, toen ik voor het eerst oplettend naging, hoe volkomen dwaas deze woorden in den mond van een protestantsch geestelijke klinken, en zonder een woord te spreken over de billijke verontwaardiging, die mij bezielde, toen ik bedacht dat dat mijne ziel zóó lang de dupe van deze mommerij geweest was, beroep ik mij hier op hen, die deze woorden, welligt voor de eerste maal, op eene ernstige wijze zullen beschouwen. Ik vraag dan aan die personen dat zij mij opregtelijk, voor God, zeggen, wat deze absolutie anders kan beduiden, dan de grootst mogelijke mommerij, die ooit is uitgevonden om de wereld te bedriegen? En, ingeval zij wel eenige beteekenis mogt hebben, wat kan zij dan anders zijn dan die zelfde oefening, welke de protestantsche geestelijke zoo onbeschaamd als eene *uitvinding* der katholieke priesters doodverwt, en die door anderen verworpen wordt met de verklaring, dat het eene kolossale dwaasheid is om te veronderstellen, dat een zondig mensch de zonden van een ander zou kunnen vergeven. Intusschen zou ik toch eens gaarne willen vernemen waar de protestant is, die zich, na het opzeggen dezer algemeene biecht, met een door vele zonden besmeurd geweten en met eene ziel vol wroegingen, door de uitspraak dezer zonderlinge absolutie ooit verligt heeft gevoeld? Ik aarzel niet te verklaren dat er zulk een niet bestaat.

Er valt echter over dit onderwerp nog iets optemerken, dat geen minder bewijs zal zijn voor de nutteloosheid en het gebrekkige van de heilige bediening der Sacramenten, in de handen van anderen, dan van hen, aan wie zij zijn toevertrouwd, en bij wie zij alleen wettig en deugdelijk zijn.

Het is van het grootste belang dat men zich herinnert hoe de Zaligmaker, toen hij aan zijne leerlingen de magt verleende om de zonden te vergeven, hun tevens de magt schonk *om de zonden te houden*. Deze geduchte magt, afkomstig van onzen goddelijken Verlosser, — die zulk een afschuw van de zonden had, dat hij tot den laatsten druppel van zijn kostbaar bloed vergoot, om hare besmetting en uitwerking op het menschelijk geslacht te niet te doen, — bewijst ten duidelijkste, dat het voor den priester niet alleen volstrekt noodzakelijk is dat hij den aard der zonde, en de omstandigheden, waaronder zij bedreven is, kent, (de protestant zegt dat het voldoende is wanneer God alleen de zonde kent), maar ook den zielstoestand van hem, die de absolutie of vergiffenis der zonden vraagt. Want de gesteldheid des harten alleen kan den priester leiden en hem zeggen of de penitent de absolutie waardig is of niet. Doch dit zijn teedere punten, welke de protestantsche godgeleerdheid nog niet heeft uitgemaakt; en, zonder zijn hoofd met zulke kleinigheden te breken, schijnt de protestantsche geestelijke te gelooven, dat het eenvoudigste middel ook het beste en meest passende is; en zoodoende is het uitgemaakt dat de naauwkeurige inachtneming van al datgene, wat de goede uitkomst der zaak moet waarborgen, enkel en alleen in de Katholieke Kerk gevonden wordt 1).

---

1) Zie, aangaande het gevoelen van Luther over de absolutie, de noot op bladzijde 161.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Uitvoerig onderzoek der tegenstrijdigheden van het anglikaansch Gebedenboek. — Het *Te Deum*. — De lofzang *Benedicite*. — De Litaniën. — De Collecten, de Epistels en de Evangeliën van het Kerkjaar. — De H. Communie. — Het Doopsel.

Ik zal nu zoo kort mogelijk het Gebedenboek doorloopen, ten einde de verschillende tegenstrijdigheden, die mij het meest getroffen hebben, aantetoonen.

Zoo vinden wij dan, op eene der eerste bladzijden van dat boek, den lofzang *Te Deum laudamus*, waarin wij het volgende lezen:

„De Cherubijnen en Serafijnen roepen u *onophoudelijk* toe: Heilig, hei-„lig, heilig, is de Heer, de God der heerscharen!"

Wij zien hieruit dat de protestant de verklaring aflegt, dat de Engelen in den hemel altijd en onophoudelijk bezig zijn om God met dezelfde woorden te verheerlijken, en toch aarzelt diezelfde protestant niet, wanneer hij een Katholiek meermalen daags dezelfde gebeden ziet herhalen, dien Katholiek, zoo niet met woorden, dan toch in zijn hart te veroordeelen, terwijl hij hem gelijk stelt met den Pharisee, die zich verbeeldt dat hij verhoord zal worden, omdat hij veel spreekt. Nu is zulk eene handeling niet alleen eene onregtvaardigheid jegens

de Katholieken, maar bovendien eene schreeuwende tegenstrijdigheid, waarvan de protestant eenmaal rekenschap zal moeten geven; want dezelfde mond, die de Engelen looft, omdat zij *onophoudelijk* dezelfde woorden herhalen, moest den nederigen Katholiek niet verachten, omdat deze volmaakt hetzelfde doet. En zou het den protestant niet eenmaal verweten kunnen worden, dat hij zichzelven, in de oogen van God, heeft gelijk gemaakt aan den Pharisee, die den Heer dankte, dat hij niet was, zoo als de andere menschen — zelfs niet zoo als de arme Katholiek, die zoo dikwijls dezelfde gebeden herhaalt — en van wien de evangelist zegt „dat hij niet geregtvaardigd werd", als een gevolg van zijn hoogmoed en gebrek aan naastenliefde?

Op het *Te Deum* volgt de lofzang der jongelingen uit den Oven, gemeenlijk bekend onder den naam van *Benedicite*. Als de protestant dezen lofzang opzegt, verklaart en belijdt hij, met luider stem, zijn geloof aan het katholieke leerstuk van „de aanroeping der Engelen en Heiligen;" en daarmede niet tevreden, hooren wij hem nog, in geestverrukking, uitroepen, dat „*de zon, de maan en de sterren; de bergen en de heuvelen; de zee en de visschen; de walvisschen en de dieren van het aardrijk*, enz." zich met hem vereenigen, om den Heer te loven. Het is niet noodig den geheelen lofzang hier afteschrijven; het volgende zij voldoende:

„Looft den Heer, gij Engelen des Heeren! Looft den Heer, zon en „maan! Looft den Heer, gij geesten en zielen der regtvaardigen! Looft „den Heer, Ananias, Azarias en Mizaël!" 1)

Dit alles nu is zeer goed; want God ziet gaarne dat wij Hem met een vurigen ijver en in nederigheid naderen; doch wanneer men den Katholiek een nederigen blik

1) Daniel III: 58, 62, 86, 88.

ten Hemel ziet opzenden, om daar een middelaar te zoeken, die zijne zaak voor een heiligen en zuiveren God wil bepleiten, terwijl hij tegelijkertijd zijne onwaardigheid om zelf tot God te spreken erkent, zal het wel niet noodig zijn te zeggen wie het is, die den Katholiek, wanneer hij de voorspraak der Heiligen inroept, steeds van afgoderij beschuldigt. Het zal tevens niet overbodig zijn hier aantestippen, dat er eenmaal een dag der vergelding zal aanbreken, waarop een regtvaardig God regter zal zijn over den aanklager en den beschuldigde; want eene dergelijke tegenstrijdigheid en onregtvaardigheid roepen om wraak bij God, en zij zullen hun geregte loon wel ontvangen. O betreurenswaardige verblindheid!

Nu volgt de *Geloofsbelijdenis van den H. Athanasius.* O! hoe vele zielen hebben er, bij het lezen van deze Geloofsbelijdenis, gewankeld! Gave God dat zij zóó lang wankelden, tot zij eindelijk op de waarheid teregt kwamen! Er is, dit durf ik rondborstig verklaren, geen protestant, die niet menigmaal verontwaardigd is geweest, wanneer hij van het groote gebrek aan liefde der Katholieke Kerk hoorde spreken, naar aanleiding dezer door haar geleerde harde waarheid, dat niemand, buiten het ware Geloof, kan zalig worden. In tegenstelling van dit dogma, verzuimt de protestant nooit eene gelegenheid, om luide op de edelmoedigheid en groote liefde van zijn godsdienst te roemen, welke aan allen, die opregt van harte zijn, de vreugde des Hemels belooft, — onverschillig of zij Heidenen, Joden of Turken zijn. Maar de ongelukkige vergeet de noodzakelijkheid van het christelijk Doopsel! Hij vergeet dat „*dat geloofd zal hebben, en gedoopt zal zijn, zal zalig worden*;" 1) hij vergeet, in één woord, den ganschen inhoud van het Evangelie!

Doch laat ons, dit alles daargelaten, uit de Geloofsbe-

---

1) Marcus XVI: 16.

lijdenis van den H. Athanasius zien, wat de protestanten werkelijk gelooven, of wat men ten minste kan veronderstellen, dat zij van den inhoud van dit „kostbare stuk" gelooven, hetwelk hunne kerk voor de groote feesten, zoo als Kersmis, Paschen, enz. bewaart. Zie hier de eerste woorden van deze Geloofsbelijdenis:

„Al wie zalig wil worden, moet, voor alles, het katholieke Geloof belij-
„den. Hij die het niet geheel en onvervalscht belijdt, zal, zonder twijfel,
„voor alle eeuwigheid verloren gaan."

Hier volgt een uitgebreid vertoog omtrent hetgeen de katholieke godsdienst over het leerstuk der H. Drieëenheid leert. De Geloofsbelijdenis maakt in dit vertoog van geen ander leerstuk van dit alleen zaligmakend Geloof melding, en laat alzoo aan hen, die het leest, de meest mogelijke vrijheid, om, buiten het dogma der H. Drievuldigheid, alles of niets te gelooven, al naar het hem goeddunkt. Maar anders is dit met het slot der Geloofsbelijdenis gesteld, waar wij het volgende kunnen lezen:

„En zij, die goed hebben gehandeld, zullen het eeuwige leven binnen-
„gaan, en zij, die slecht hebben gehandeld, zullen naar het eeuwige vuur
„gaan. Dit is het katholieke Geloof: en niemand kan zalig worden, tenzij
„hij dit Geloof getrouw en standvastig beleden heeft."

Nu hebben wij voldoende bewezen, dat de protestant noch *getrouw*, noch *standvastig* gelooft; en het zal wel geen bewijs behoeven, dat het geloof, wat hij belijdt, geenszins Katholiek is, aangezien het woord „*Katholiek*" in zijne kerk altijd in diepe minachting geweest is.

Ik wil hier echter nog een feit mededeelen, dat mij persoonlijk overkomen is. Het kan, onder vele anderen, dienen, om te doen zien, in welken zin het woord Katholiek gemeenlijk in de wereld gebezigd wordt. Eens bevond ik mij, voor het eerst sinds mijne bekeering, te Kingstown, en daar ik een bezoek aan de katholieke

kerk aldaar wenschte te brengen, verzocht ik aan eenige arme lieden, die op straat stonden te praten, om mij zulk eene kerk te wijzen. Daarop zeide eene oude vrouw tot mij: „Ziet gij op gindschen toren dat *kruis*, jufvrouw? „welnu! dat staat altijd op eene *katholieke kerk*. Doch zoo „gij eene *protestantsche kerk* zoekt, behoeft gij slechts naar „een *weerhaan* te zien, en gij zult teregt zijn."

Behalve de reeds genoemde tegenstrijdigheden, welke deze Geloofsbelijdenis bevat, wanneer zij door een protestant wordt opgezegd, kunnen wij nog melding maken van hetgeen zij zegt over de goede werken: „*Diegenen*," staat er, „*die wel hebben gehandeld, zullen het eeuwig leven binnengaan.*" Indien deze zelfde protestant, na het opzeggen dezer woorden, ze door een Katholiek zou hooren bezigen om zijn geloofsbroeder tot de beoefening der deugd en der goede werken optewekken, zou hij niet nalaten met hem en zijnen godsdienst den draak te steken, omdat beiden op deze wijze de noodzakelijkheid der goede werken zouden aanprijzen. O, verblinde tegenstrijdigheid van het Protestantismus!

Op de Geloofsbelijdenis volgt de *Litanie* 1). Een enkele oogopslag zal ons overtuigen dat dit gebed al weder eene gedachtenis van het Katholicismus is. En die gedachtenissen zijn bij de protestanten menigvuldig; men vindt ze overal; maar, ongelukkigerwijze, zijn zij niet waar zij moesten zijn, namelijk in hunne harten. De bewijzen voor het katholieke Geloof zijn zóó treffend, en komen zóó dikwerf in dat kleine aan ons ontleende boek voor, (het Gebedenboek bevat op de meeste plaatsen slechts een

---

1) Deze litanie is niets anders dan eene navolging, of liever, een konterfeitsel van de Litanie van alle Heiligen of groote Litanie der Katholieke Kerk. Het spreekt van zelf dat de aanroepingen der Heiligen er zijn uitgelaten. Ziehier wat het *Prayer-Book* van het bidden der Litanie zegt: „Deze Litanie zal des Zondags, des Woensdags en des Vrijdags, en op ieder anderen tijd, dien de dienstdoende geestelijke zal goedvinden te bepalen, na het ochtendgebed, gezongen of gebeden worden."

letterlijk afschrift van het roomsche Missaal), dat ik waarlijk niet begrijp hoe de ziel zich voor zijn God zal kunnen verantwoorden, wanneer zij hem in den laatsten Dag des Oordeels, geen ander geloof kan aanbieden dan het gevolg der tegenstrijdigheden en dwalingen, die wij hier voor oogen hebben.

In die Litanie dan lezen wij, onder anderen het volgende:

„Van ontucht en andere *doodzonden*, verlos ons, Heer!"

Met andere woorden: Verlos ons, Heer! van datgene, waarover wij de Katholieken bespotten, wanneer zij zeggen dat er *doodzonden* zijn.

Verder:

„Van valsche leeringen, ketterij en scheuring, verlos ons, Heer!"

Dit wil, in den mond der protestanten, niets anders zeggen dan: Verlos ons, Heer! van alles wat de gewijde en ongewijde geschiedenis, de Kerkvaders, de H. Schriftuur en de ware Katholieke Kerk ons, tot aan de XVIe eeuw, eenstemmig geleerd en onderwezen hebben, en dat wij, ondanks zulk eene magtige getuigenis, thans besloten hebben te verwerpen.

Aan het slot der Litanie staat een kort gebed, waarin het volgende voorkomt:

„O God, wij hebben met onze ooren gehoord, en onze vaderen hebben „het ons medegedeeld, welke wonderdaden gij in hunne dagen hebt ver„rigt, enz."

Het zal wel niet noodig zijn hier iets bij te voegen; iedereen weet welke verwijtingen de protestant den Katholiek, telkenmale als deze het waagt van de overleveringen zijner vaderen te spreken, toevoegt.

De Litanie eindigt ten slotte met een gebed van den H. Joannes Chrysostomus. Het behoeft geen betoog dat

de H. Joannes Chrysostomus een katholieke Heilige en een der grootste leeraars van de Katholieke Kerk was; dit is een historisch feit, met welker bloote vermelding wij kunnen volstaan.

Na de Litanie komen wij aan dat gedeelte van het Gebedenboek, dat de Epistels, de Evangeliën en de Collecten, die in den loop des jaars onder de dienst moeten gelezen worden, bevat.

In de Collecte voor den derden Zondag van den Advent lezen wij het volgende:

„Heere Jesus Christus.... geef dat de geestelijken en de uitdeelers „uwer *geheimen*, ook uwen weg mogen bereiden, enz."

Ik zou wel eens willen vragen van welke geheimen hier sprake kan zijn; want, toen ik nog protestant was, heb ik dikwijls hooren zeggen, dat de grootste schoonheid van onzen godsdienst daarin bestond, dat er in denzelven niets geheimzinnigs was; en duizendmaal heb ik den katholieken godsdienst hooren verachten, omdat daar alles vol geheimen was, (ja, voor hen, welke dien godsdienst niet begrijpen.) Maar ik vraag nog eens, welke geheimen het zijn, waarvan die Collecte melding maakt? want iedereen zal toch wel willen bekennen, dat er, in de eenvoudige zelfstandigheid van brood en wijn, geen geheim kan opgesloten zijn; maar, wanneer, (gelijk in het Katholicismus geleerd wordt), deze zelfstandigheid, door de Almagt van God, verandert in het ligchaam en bloed van Jesus Christus, in den geheelen Zaligmaker, met Godheid en menschheid, ziel en ligchaam, dan, voorzeker, bestaat er iets geheimzinnigs; ja, dan is er een geheim, en wel een geheim, dat over alle ketterijen heeft gezegevierd, en dat overal en altijd alles, wat men verkeerdelijk *Hervormingen* noemt, heeft overleefd en zal blijven overleven.

Voorts lezen wij in de Collecte voor den zesden Zondag na Driekoningen:

„O God, die aan de wereld uwen gelukzaligen Zoon hebt geopenbaard, „opdat hij de werken des duivels zoude kunnen verdelgen, en ons weder „kinderen Gods en erfgenamen des Hemels zoude maken, verleen ons, „bidden wij u, *dat wij zuiver mogen worden, gelijk hij zuiver is*, enz."

Hier is de protestant al weder in tegenspraak met zichzelven, dewijl hij hier al weder een katholiek leerstuk belijdt, dat hij in de praktijk verwerpt. Hij smeekt den Hemel luide om de *christelijke volmaaktheid* te mogen verwerven, terwijl hij het in de Katholieke Kerk onophoudelijk afkeurt, dat zij leert, dat allen tot die volmaaktheid kunnen geraken, en niet ophoudt hare kinderen aantemanen om al hunne pogingen in het werk te stellen, opdat zij gelijk mogen worden aan den Hemelschen Vader, die volmaakt is.

Eindelijk komt de reeds meer besproken *Aschwoensdag*. Onmiddelijk op de Collecte van dien dag volgt het gebod, dat zij, gedurende de Vasten, *dagelijks*, na de Collecte van elken dag, moet herhaald worden. Maar waar, zou men kunnen vragen, moet deze Collecte *dagelijks* gelezen worden, dewijl de protestantsche kerken alleen op de Zondagen geopend zijn? Dit gebod, dat menigvuldig in het Roomsche Missaal, waarvan het Gebedenboek slechs eene copij is, voorkomt, is voorzeker niet alleen weder een nieuw bewijs van katholiciteit, — dewijl het in het voordeel is van dien godsdienst, welke, niet tevreden met het voorschrijven eener Collecte voor elken dag des jaars, ook een priester wil hebben, die altijd op zijn post is, en een kerkgebouw, dat altijd open staat, opdat de geloovigen zich dagelijks in den geest met hun God zouden kunnen vereenigen en hunne dankgebeden opdragen, — maar het doet de tegenstrijdigheid, onbedachtzaamheid en gemis aan levenskracht van een geleenden godsdienst nog sterker uitkomen.

Bij den aanvang van den Epistel van dien dag, welke ook gelijk is aan den Epistel van het katholieke Missaal, lezen wij:

„Dit zegt de Heer: keert u tot mij, uit geheel uw hart, met vasten, „en weenen, en kermen. (Joël II: 12)."

Er is reeds genoeg gezegd, wat deze woorden in den mond van een protestant beteekenen, zoodat ik daarover niet meer behoef uittewijden. Ieder, die slechts eenigzints bedenkt, hoe er door de protestanten gevast wordt, zal gevoegelijk kunnen nagaan, hoe zij zich, *door vasten*, tot den Heer keeren. En toch staat dit gebod klaar en duidelijk in den Bijbel, waarmede zij altijd schermen.

Er zijn nog twee andere dagen, waarbij wij een oogenblik moeten stilstaan, dewijl zij, in de oogen der protestanten, van min of meer beteekenis schijnen geweest te zijn, om, in hunne liturgie, de eer van een feestdag te kunnen verdienen, met Collecte, Epistel, Evangelie, enz. Die feestdagen zijn *Maria Lichtmis* en *Maria Boodschap*. Men zou met reden kunnen veronderstellen dat de zamenstellers van het Gebedenboek, deze twee dagen er slapende hebben ingelascht. En inderdaad zijn deze beide feestdagen het uitsluitend eigendom der Katholieke Kerk; en, gelijk een ieder weet, behoort de vereering, welke de menschen in deze dagen aan de Moeder Gods brengen, alleen aan de Katholieke Kerk.

Doch deze feestdagen worden door andere, niet minder tegenstrijdige, gevolgd, zooals, bijvoorbeeld, die van den „*H Michaël en van alle Engelen*," welker Collecte in dezer voege vervat is:

„O God! die door eene wonderlijke schikking de bedieningen der En„gelen en der menschen bestiert; *verleen ons genadig*, dat zij, die u on„ophoudelijk dienen, in den hemel staande voor uwen troon, *ons in dit „leven gestadig beschermen*. Door Christus Jesus, onzen Heer. Amen."

Men zou, bij het zien van deze woorden, waarlijk geneigdheid gevoelen, om zich de oogen uit te wrijven, in de meening dat zij ons bedriegen. En waarlijk, welk mensch ter wereld, uitgenomen de bijgeloovige Katho-

liek, is in staat zich te verbeelden, dat de heilige Engelen, het menschelijk geslacht, voor Gods troon, kunnen en willen beschermen?

Hierop volgt eene andere Collecte, van dezelfde kracht: namelijk die van Allerheiligen. Ziehier wat zij bevat:

„Almagtige en eeuwige God, die uwe uitverkorenen *in ééne enkele ge-*
„*meenschap en vereeniging*, met het mystieke ligchaam van uwen Zoon,
„onzen Heere Jesus Christus, vereenigd hebt; verleen ons genadig dat
„wij uwe gelukzalige Heiligen, door een deugdzaam en godvreezend leven
„mogen navolgen, opdat wij aan de eeuwige vreugde deelachtig worden,
„enz."

Wij kunnen, in dit gebed, twee treffende zaken opmerken: ten eerste worden de uitverkorenen van Christus er in aangeduid, als levende in *ééne enkele vereeniging*, en in eene volmaakte *gemeenschap;* welk regt kunnen nu de protestanten op deze gemeenschap voorgeven, dewijl de tallooze sekten, die hunne Kerk verscheuren, wel verre van hen te vereenigen, door derzelver dagelijksche toeneming, gelijk de ondervinding leert, hen, integendeel, meer en meer verdeelen? In de tweede plaats is het verzoek om genade, *ten einde de Heiligen door een deugdzaam en godvreezend leven te kunnen navolgen*, in den mond eens protestanten niet minder onbeduidend, dewijl hij al de oefeningen verwerpt, die ter heiligmaking geschikt en door de Heiligen gebezigd zijn, zoo als het vasten, de Biecht, en het ontvangen der overige Sacramenten, welke, buiten de Katholieke Kerk, onmogelijk kunnen gevonden worden.

Thans zijn wij aan dat gedeelte van het Gebedenboek genaderd, dat over de *H. Communie* handelt. Aan het einde van dit gedeelte bevinden zich eenige opmerkingen en voorschriften, waarvan wij de volgenden aanstippen:

„Er zal geene avondmaalsviering plaats hebben, bijaldien er niet een
„*behoorlijk aantal* geloovigen aanwezig is, om met *den priester*, *indien*
„*hij het noodig oordeelt*, te communiceren."

En verder:

„Bijaldien er in de parochie niet meer dan twintig personen aanwezig „zijn, die de noodige gesteldheid bezitten om de communie te ontvangen, „alsdan, het zij nog eens gezegd, zal er geene communie plaats heb„ben, *tenzij vier (of ten minste drie) personen* met den priester commu„niceren."

Deze weinige woorden zullen voldoende zijn om het stoffelijke en het volslagen gebrek aan levenskracht en geestelijk leven van deze godsdienstoefening ten duidelijkste aantetoonen. Het maakt den protestantschen godsdienst weinig uit of een of twee zielen verlangen, zich met Christus te vereenigen en zijn hemelsch brood — of liever datgene wat zijn hemelsch brood moest zijn — te eten; hoe groot hun verlangen ook zij, het is hun niet mogelijk daaraan te voldoen, zoo lang een behoorlijk aantal personen zich niet in dezelfde gesteldheid bevindt, of wel zoo lang *de geestelijke het niet noodig oordeelt*, hun verlangen te bevredigen. Onwillekeurig komt hier het niet te verzetten denkbeeld bij ons op, dat dit verbod alleen voortspruit uit de economische berekening, dat het der moeite niet waard is, om, voor *een of twee* personen, het noodige brood en den noodigen wijn aanteschaffen, en dat er derhalve geene communie kan plaats hebben, alvorens de godsvrucht der parochie een behoorlijk getal — namelijk *drie of vier* — heeft opgeleverd, om de daaraan verbonden onkosten te regtvaardigen. Welk een koud zinsbedrog! Welk een godsdienst zonder hart of leven; loutere schaduw der werkelijkheid, welke hij naäapt, en gaarne zoude bezitten, doch waarvan niets zijn deel is! Ja, het moet u waarlijk ook vrij onverschillig wezen, of het getal van hen, die uwe dwalingen volgen, groot of klein is, dewijl gij hun geen enkel levendmakend beginsel kunt aanbieden! Doch het zou duizendmaal beter zijn, dat uw dienst geheel werd nagelaten, indien daardoor de zielen, voor wie Christus zijn

bloed vergoten heeft, en waarvan ééne enkele al de goederen dezer wereld in waarde overtreft, aan uwen magteloozen invloed konden onttrokken worden, en aldus de bron mogten ontdekken, waaruit dagelijks stroomen van leven en liefde vloeijen!

Als eene slotbepaling omtrent dit punt, vinden wij in het Gebedenboek eene uitmuntende verschooning voor de inachtneming van een ander katholiek gebruik, om namelijk de Communie *geknield* te ontvangen. Deze ligchaamshouding is noodzakkelijk voor den Katholiek, die weet dat hij voor zijn God knielt: maar de protestant, die, in deze eerbiedige houding, slechts zijn „brood en wijn," zou naderen, heeft bepaaldelijk een exkuus noodig, en dit exkuus is vervat in de navolgende bewoordigen:

„Om te voorkomen dat zekere personen, hetzij uit onwetendheid of „zwakheid, hetzij uit *moedwil* of *halstarrigheid* (WAARLIJK SCHOONE GE„STELDHEDEN VOOR DE H. COMMUNIE), aan het knielen geene verkeerde „uitlegging zouden geven, verklaren wij plegtig, dat met deze handeling „volstrekt geene aanbidding bedoeld wordt, en dat er ook geene aanbid„ding, noch van het momenteele brood en den wijn, welke er zelfstandig „in ontvangen worden, noch van de ligchamelijke tegenwoordigheid van „het ligchaam en bloed van Christus, enz. geschieden mag.... want dit „zoude eene afgoderij zijn, waarvan ieder geloovig christen een afschuw „hebben moet, enz."

Hierop volgt dit logiesch besluit:

„Dewijl het natuurlijk ligchaam van Christus niet te gelijker tijd op „twee verschillende plaatsen aanwezig kan zijn."

Op deze wijze drukt het Gebedenboek zijne verschooning uit, om het geweten van hen, die in deze oefening eenig bezwaar mogten zien, gerust te stellen. Daar nu volgens het protestantsch gevoelen over de Communie, het knielen niet alleen eene openlijke verkrachting van van het tweede gebod, maar ook eene regtvaardiging van het geloof der Katholieken over dit belangrijk punt is,

was hier bepaald een exkuus noodig en nog wel een exkuus, gegrond op en ontleend aan de natuurlijke en stoffelijke wetten.

De grond waarop dit exkuus steunt, komt welligt aan sommige menschen voldoende voor; doch in mijn oog, strekt hij alleen ten bewijze der deugdelijkheid, levenskracht, voortreffelijkheid en goddelijkheid van de katholieke leer over de H. Communie. De protestantsche kerk moet dan ook wel arm aan argumenten zijn, wanneer zij geene andere wederlegging kan aanvoeren dan een antwoord, dat op eene zoo geheel en al menschelijke en stoffelijke redenering berust, dat het hoegenaamd niets kan bewijzen tegen het verhevenste en schoonste dogma van het Katholicismus. Alsof het luisterrijk en aan geen bederf onderhevig ligchaam van onzen goddelijken Verlosser, na zijne verrijzenis, nog aan de wetten der natuur onderworpen ware. Doch, om geen al te grooten last op mijne schouderen te laden, moet ik den protestant, die geneigd mogt zijn zich met dit exkuus, dat eigenlijk niets beteekent, tevreden te stellen, aanraden, om zich, omtrent dit punt, aan de uitspraak der H. Schrift te houden. Hij zal dan in het Evangelie van den H. Joannes (XX: 19) vinden opgeteekend, dat de Zaligmaker te midden zijner Apostelen, die met *gesloten deuren* vergaderd waren, verscheen; ziedaar iets, dat voorzeker veel meer dan al wat ik zou kunnen aanvoeren, het bewijs levert, dat het glorierijk ligchaam van onzen Heer in geenen deele aan de wetten, die ons binden, onderworpen is, en dat hij de magt bezit om overal te verschijnen waar hij wil. Dit punt wordt in het XV^{de} Hoofdstuk van den Eersten Brief aan de Korinthen uitvoerig behandeld, en ik raad derhalve een ieder, die hieromtrent iets meer wil weten, bijzonder aan dat Hoofdstuk eens te lezen. Maar de Bijbel vergist zich misschien; of liever, de geleerde zamenstellers van het Gebedenboek hunne dupen welligt willen wijsmaken dat de Bijbel zich vergist, want hun

boek zegt dat dit punt tegen de menschelijke rede strijdt Hier, zoowel als elders, zien wij op nieuw, hoezeer het Protestantismus met zichzelven in strijd is.

Het hoofdstuk der verschooningen is hiermede echter nog niet geëindigd; wij vinden er nog eene, die waardig is opgeteekend te worden, over de toediening van den Doop aan kleine kinderen Deze bediening welke onmiddelijk op de Communie volgt, heeft, om hare gelijkenis op een ander katholiek voorbeeld, alweder een exkuus noodig. Deze gelijkenis is zoo duidelijk, dat de „gereformeerde godsdienst," hoe uitgestrekt en rekbaar hij ook in de voornaamste leerstukken zijn moge, zich hier in de onmogelijkheid bevindt om zulk een klein punt, dat in vergelijking met de anderen al van zeer weinig belang moest schijnen, onopgemerkt te laten voorbijgaan

Dat punt maakt hem zoo angstvallig, en bezorgt hem zooveel gewetensbezwaren, dat hij zich genoodzaakt ziet een nieuw exkuus, even onvoldoend als het vorige, bij te brengen, om zijne volharding in de uitoefening van een ander katholiek gebruik te wettigen. Het eerste wat bij dit artikel de aandacht trekt, is de eenigzints zonderlinge raad waarmede het begint.

„Er moet aan het volk worden bekend gemaakt, dat het *zeer gepast* „is, om het Doopsel slechts op zon- en feestdagen toe te dienen."

En zoo voortgaande tot aan het einde van den paragraaf, waarvan de slotwoorden aldus luiden:

„Indien het echter door de noodzakelijkheid vereischt wordt, kunnen „de kinderen ook op een anderen dag gedoopt worden."

Ik behoef hier voorzeker niet veel woorden te gebruiken om de koude ongevoeligheid van dezen valschen godsdienst aantetoonen, die, aan de slechte stiefmoeder, welke Salomon's wijsheid ons zoo levendig beschrijft, gelijk, ontbloot is van die teedere genegenheid, welke het

karakter der echte moeder onderscheidt. Er kunnen waarlijk door hem, die weet hoe noodzakelijk het Doopsel voor het heil der ziel is, geene geldige redenen worden aangevoerd, om dit uitstel van zes dagen te billijken; een uitstel, dat enkel gebezigd wordt om het den geestelijke niet *te lastig te maken, tenzij de noodzakelijkheid het tegendeel vordert.* Een ieder die weet hoe onzeker de dood ten allen tijde, en voornamelijk in de eerste week des levens is, kan aan het uitstellen van den Doop niet zonder huiveren denken. Want wat moet er van die ziel worden indien zij, gelijk in den eersten levenstijd zoo dikwerf gebeurt, plotseling en voor dat men een geestelijke heeft kunnen roepen, van deze wereld wordt weggenomen? Ach! zoude zij dan niet *voor altijd* van het goddelijk licht en de glorie van Gods tegenwoordigheid verstoken zijn, en dat enkel en alleen uit vrees om het den geestelijke niet *te lastig te maken*, of om hem te noodzaken, ter wille van een enkel zieltje, zijne gemakkelijke woning te verlaten? Doch die groote zorg voor het gemak van den geestelijke, en dat weinige ontzag voor de zaligheid eener ziel, welke Christus met zijn bloed heeft vrijgekocht, stemt altemaal volmaakt overeen met hetgeen wij reeds over de Communie gezegd hebben. En welk een verschil met die vurige en hartelijke liefde, met die onvermoeiden zorg der *Ware Moeder*, die, in hare beminnelijke en wettige teederheid, alle mogelijke voorzorgen genomen heeft om dergelijk ongeluk te voorkomen. Wat toch doet de Katholieke Kerk? Niet tevreden met de verpligting, welke zij haren priesters oplegt, om zich dagelijks op hun post te bevinden, en gretig elke gelegenheid aantegrijpen om ééne enkele ziel in den eenigen en waren schaapstal van Jesus Christus te brengen, geeft zij nog aan elken leek het bevel, om in tijd van nood, of wanneer er geene mogelijkheid bestaat om de hulp eens priesters te erlangen, zelf den Doop toetedienen. Welk eene bewonderenswaardige wijsheid, niet waar?

die niets verzuimt, niets vergeet, niets nalaat, om het eeuwige leven dezer ziel, voor welke Christus zijn kostbaar bloed vergoten heeft, te redden.

Laten wij echter de verontschuldiging, waarvan ik gesproken heb, niet vergeten, en welke wij eene bladzijde verder kunnen vinden, ter plaatse waar de geestelijke, terwijl hij het door hem gedoopte kind nog in de armen houdt, de volgende woorden spreekt:

„Wij nemen dit kind op in de kudde van Christus, en wij merken het „met het teeken des Kruizes, opdat het zich, in het vervolg, de belijdenis „van het geloof in Christus niet schame, enz."

Aan het slot van dit hoofdstuk staat deze bemerking,

„Het is eene door Gods woord bevestigde waarheid, dat gedoopte kin„deren, die, alvorens zij eene dadelijke zonde bedreven hebben, komen te „sterven, zonder eenigen twijfel zalig worden."

„Om alle angstvalligheid over het bij den Doop gebruik maken van „het teeken des Kruizes te voorkomen, kan men de regte verklaring en de „geldige redenen voor het behoud van dat gebruik vinden in den 30sten „Canon, *welke in het jaar* 1604 *voor het eerst verschenen is.*"

Daar deze Canon hier niet in zijn geheel wordt medegedeeld, en iedereen niet altijd in de gelegenheid is, er kennis van te nemen, hecht ik aan deze verontschuldiging niet meer waarde dan aan de vorige, nog daargelaten of zij eenige waarde heeft; want wij hebben alle regt om te veronderstellen dat de zamenstellers van het Gebedenboek niet zouden verzuimd hebben dezen Canon, indien er werkelijk iets door bewezen werd, in zijn geheel op te nemen. Bovendien kan men, bij de laatste woorden van dat hoofdstuk, een uitroep van verwondering niet weêrhouden. Het is, inderdaad, wel te verwonderen dat men *het gelukkige tijdperk* van 1604 heeft moeten afwachten, om den christen, voor het eerst, eene verklaring van en eene verontschuldiging voor het gebruik van het heilig

Kruisteeken, dat teeken der Verlossing van het menschelijk geslacht, te geven.

Het zal niet ongepast zijn, wanneer wij hier een enkel woord zeggen over de eerste door ons aangehaalde bemerking: Indien het „eene *door Gods woord bevestigde* waarheid is, dat gedoopte kinderen, die, alvorens zij eene dadelijke zonde bedreven hebben, komen te sterven, zonder eenigen twijfel zalig worden," volgt daaruit, dat het eveneens eene op Gods woord gegronde waarheid is dat ongedoopte kinderen, ofschoon zij vóór het bedrijven eener dadelijke zonden komen te sterven, niet zalig worden. En indien de geestelijke bijgevolg even bezorgd is voor de zaligheid eener ziel als voor zijn eigen gemak, moet hij steeds bereid zijn, zich met de belangen dier ziel bezig te houden, en weinig om de gemakken des levens geven; want doet hij dit niet, dan kan hij geen ware volgeling van Christus zijn; want Christus heeft gezegd: *„De goede herder geeft zijn leven voor zijne schapen*, (Joan. XI: 11)." Daar nu de protestantsche geestelijke dit niet doet, is het overtuigend bewezen dat hij geen ware volgeling van Jesus Christus is. 1)

---

1) Uit het vorige blijkt genoegzaam, dat de schrijfster met de uitdrukking „niet zalig worden" bedoelt: „niet in den hemel komen." Nooit heeft de Katholieke Kerk geleerd, dat de ongedoopte kinderen verdoemd zijn. Eene door velen gevolgde meening is, dat de ongedoopte kinderen in het andere leven een natuurlijk geluk genieten.

VERT.

ZESDE HOOFDSTUK.

Gevolgen van mijn onderzoek. — Onderhoud met een protestantsch geestelijke. — Waarom heeft de Kerk den Zondag in de plaats van den Sabbat der Joden gesteld? — Men verwijt mij dat ik mij met beuzelarijen afgeef. — Ik ontdek in het anglikaansch gebedenboek nog meer tegenstrijdigheden. — Door mijne verandering van godsdienst volgde ik slechts een protestantsch geloofsregel. — Ik heb verschillende sekten onderzocht: de Episcopalen, de Methodisten en de Presbyterianen. — Het is moeilijk om aan de goede trouw van welonderrigtte protestanten geloof te slaan. — Het ware Geloof kan onmogelijk onder de Protestantsche sekten aanwezig zijn; maar het is alleen in de Roomsch-Katholieke Kerk te vinden. — Wie zijn de ware leerlingen van Jezus Christus? — Onderscheid tusschen de Katholieke priesters en de protestantsche predikanten. — Wat de beschouwing van dit onderwerp op mij uitwerkt. — Besluit.

Daar deze bewijzen, die zich van alle kanten opwierpen, mij meer en meer verontrustten, rigtte ik, zonder juist te weten wat ik deed en zonder eenig bepaald doel, mijne schreden naar de woning van zekeren geestelijke, dien ik een paar malen ontmoet had. Toen ik voor zijne deur stond, waar ik, om zoo te zeggen, zonder dat ik het zelve wist, gekomen was, was mijn brein zoo vol van het onderzoek van mijn Gebedenboek, van den uitslag van mijn bezoek aan de Hoogeschool, van de getuigenis van Luther en zijne verschillende gesprekken met den duivel, dat ik verwonderd staan bleef. Ik beschouwde mijne aanwezigheid op die plaats bijna als een gevolg van

het toeval; doch toen ik mij te binnen bragt dat de Voorzienigheid welligt mijne schreden daarheen had geleid, met het doel om mij eene gewenschte hulp of eenigen troost te verschaffen, ging ik onmiddelijk tot handelen over. Ik belde aan, en vroeg om den geestelijke te spreken, zonder dat ik eene beweegreden voor mijn bezoek wist aan te voeren. Daar al mijne vroegere pogingen onvruchtbaar geweest waren, meende ik van deze gelegenheid gebruik te moeten maken om eenige inlichtingen te verkrijgen over een onderwerp, waarover ik nog met geen enkelen geestelijke gesproken had, doch dat mij, toen het mij voor het eerst werd voorgelegd, verwonderd en in verlegenheid gebragt had.

Ik vroeg, derhalve, in de eerste plaats aan den geestelijke, wat de regel van het protestantsche geloof was.

— „De Bijbel," antwoordde hij.

— „Is deze onfeilbaar?" vroeg ik hem.

— „Zeker," hervatte hij.

— „Is hij in dat geval," hernam ik, „de eenigste geloofsregel, welken de protestant bezit?"

— „Ja," antwoordde hij, „tenzij men er den inhoud van het Gebedenboek bijvoege, hetgeen echter niet noodig is, dewijl dit naar den tekst des Bijbels gemaakt en met dezen in volmaakte overeenstemming, en bijgevolg eene en dezelfde zaak is. De Bijbel is derhalve onze eenigste geloofsregel, en ieder mensch kan dat boek voor zichzelven raadplegen en onderzoeken"

— „Indien de Bijbel dan uw eenigste geloofsregel is," zeide ik, „doet gij dan alles wat hij voorschrijft, en onthoudt gij u van alles wat hij verbiedt?"

Zijn antwoord was nogmaals bevestigend. Doch naauwelijks was het woord „ja" van zijne lippen, of ik veranderde inwendig; want nu kwam het moeilijke punt, dat ik hem wilde voorleggen, en dat het volgende was: „Wij vinden in dat gewijde boek, zoowel onder de aartsvaderlijke en joodsche, als onder de christelijke wet, een

afzonderlijk *gebod*, dat ons voorschrijft om den Sabbat of *zevenden dag* te heiligen; en dat gebod was zoo plegtig en gestreng, dat deszelfs overtreding bij de Joden dikwijls met den dood gestraft werd. Wij weten bovendien dat dit gebod zelfs door Christus werd opgevolgd, dewijl wij in het Evangelie van den H. Lucas (IV: 16) lezen „*dat het zijne gewoonte was op den Sabbatdag in de synagoge te gaan.*"

— „Van waar komt het dan," was natuurlijk mijne vraag, „van waar komt het dan, dat de Christenen den *zevenden dag* niet heiligen, gelijk God in de Schriftuur gebiedt; maar dat zij er den eersten dag der week voor hebben in de plaats gesteld?"

Op deze vraag gaf hij mij het volgende antwoord:

— „Wij vieren tegenwoordig den *eersten* dag der week, in plaats van den *zevenden*, omdat wij weten, dat de Apostelen den eersten dag aan God hebben toegewijd. Het was wel degelijk op den eersten dag, dát zij vergaderden om te bidden en het brood te breken, zooals gij in uw Bijbel, in het XXe Hoofdst. 7^e^ vers van de Handelingen der Apostelen kunt zien."

— „Ja, mijnheer," zeide ik, „dat staat er inderdaad; maar zoo gij ook het 11^e^ vers wilt lezen, zult ge zien, dat de Apostelen ook op den tweeden dag vergaderden: waarom zouden wij nu dezen niet even goed als den eersten vieren; of wel, wie heeft de magt om tusschen deze beide dagen eene keus te doen, en te bepalen, welke van de twee door ons geheiligd moet worden? Daarenboven is ieder gebod van God — en bijzonder dat om den *zevenden* dag te vieren, — zoo lang verpligtend als het niet door hetzelfde gezag is teruggenomen. Nu vind ik in mijn Bijbel overal het uitdrukkelijk gebod tot heiliging van den *zevenden* dag, en er staat *geen enkel woord* in, dat mij veroorlooft, dit gebod te veranderen."

— „Welnu!" antwoordde de predikant, „ik heb u immers een bewijs uit de Schriftuur gegeven, dat die dag is veranderd geworden."

— „Ja," zeide ik, „gij hebt mij het bewijs geleverd, dat de Apostelen op den eersten dag der week vergaderden om het brood te breken, en ik heb u een ander bewijs, uit dezelfde bron, geleverd, dat zij ook den tweeden dag vergaderden: indien gij derhalve uwe aanhaling voldoende beschouwt om de heiliging van den Zondag of *eersten* dag te wettigen, is de mijne eveneens goed tot wettiging der viering van den Maandag of *tweeden* dag. Zoodat dus de geldigheid van uw bewijs, gelijk gij ziet, betwist wordt, en ik maak mij sterk, dat gij honderd personen tegen één zult vinden, die met uw bewijs niet voldaan zouden zijn. Wat moet ik dan nu doen?"

De predikant had intusschen bespeurd, dat hij met een lastigen gast te doen had, en hoewel hij, in alle opzigten, een beschaafd en wellevend man was, hervatte hij toch:

— „O, indien gij niet voldaan zijt, beklaag ik u; want ik kan u geene andere reden dan deze geven, en deze reden is voor de gansche protestantsche wereld voldoende."

Nadat ik, om kort te gaan, nog eene menigte raadgevingen had ontvangen, die moesten dienen om mij te zeggen, dat ik nederiger en leerzamer worden moest, — hoedanigheden, welke ik slechts door het gebed en *het lezen van den Bijbel* verkrijgen konde, — nam ik afscheid van den predikant; doch mijn geest werd meer dan gewoonlijk door verschillende gedachten bestormd, en mijn hart werd door meer verschillende gewaarwordingen gekweld, dan vóór mijn bezoek het geval was.

Meer en meer in verlegenheid gebragt, deed ik, gedurende eenigen tijd, mijn best, om eenig licht over het onderwerp, dat mij bezig hield, te verkrijgen, om de twijfelingen van mijn geest te doen verdwijnen en den vrede aan mijne ziel weder te geven. Onder de talrijke werken, die ik met dit doel raadpleegde, was er een dat eerst sinds kort het licht had gezien. Het was geschreven door een vermaard presbyteriaansch godgeleerde, den Eerwaar-

den John Bruce, predikant te Edinburg, en het was getiteld: „Over de verpligting en het voorregt der Sabbatsviering 1).” Nadat de schrijver te vergeefs beproefd heeft om op eene voldoende wijze de gegrondheid der redenen voor het veranderen van den zevenden in den eersten dag der week aan te toonen, en de zwakheid zijner argumenten gevoelende, neemt hij eindelijk zijn toevlugt tot eene redenering of een besluit, dat moet dienen om al zijne ijdele pogingen in eens aantevullen. Hij trekt dus al wat hij heeft aangevoerd op de volgende wijze te zamen: „Met andere woorden;” zegt hij; „men kon met reden veronderstellen en verwachten dat deze verandering gebeuren moest, en de *Christelijke Kerk* bevestigt dat zij wezenlijk geschied is 2).” Ik was meer dan verwonderd toen ik zag dat de getuigenis van een protestantsch godgeleerde ten voordeele der *Kerk* — tot welke hij als het beste gezag voor de verandering in kwestie zijne toevlugt neemt — zoo geheel overeenkwam met hetgeen ik bij verscheidene katholieke schrijvers over hetzelfde onderwerp gelezen had; en terwijl de woorden van dezen schrijver mij in mijn eerbied voor de Kerk, als opperste gezag in deze soort van zaken, versterkte, vermeerderde zij natuurlijk ook mijn eerbied voor de kinderen dier Kerk, die gelukkige *Katholieken*, bij wie ik alleen standvastigheid in het Geloof kon bespeuren. En deze standvastigheid werd, in mijne oogen, des te grooter, naarmate de inkonsekwentie van het Protestantismus mij duidelijker werd; want, in het onderhavige geval, gelijk in vele andere, waar de protestant, om een godsdienstig gebruik te bewijzen, naar de Katholieke Kerk, als een gezag, verwijst, vernedert hij slechts zijn eigen godsdienst; en deze vernedering wordt altijd des te grooter, naarmate hij het ééne ware Geloof, waartoe hij zich verpligt

---

1) The Duty and Privilege of Keeping the Sabbath.
2) *The Duty a. Privilege*, enz. bladz. 32.

ziet, zijne toevlugt te nemen, meer verheft. En inderdaad moet het gezag der Kerk, welke, in den jongsten Dag, den Katholiek voor zijn geduchten Regter regtvaardigen zal, den protestant onvermijdelijk veroordeelen; en dit te meer omdat hij zich beroept op datzelfde gezag, dat hij, door zijn geheelen levenswandel, veracht en veroordeelt; terwijl de Katholiek, al zoude zijne Kerk ook dwalen, — hetgeen echter, door de tallooze onomstootelijke bewijzen voor het tegendeel, eene onmogelijke veronderstelling is, — konsekwent blijft in zijne onderwerping aan deze Kerk, welke hij eerbiedigt en bemint, aan welke hij gelooft en al de dagen zijns levens getrouw zal blijven.

Geheel overtuigd dat er voor de viering van den eersten dag in plaats van den zevenden geene andere geldige bewijzen te vinden waren, dan die, welke ontleend zijn aan de Katholieke Kerk, deelde ik den eerwaarden heer H. mijne nederlaag op dit punt mede. In het antwoord van dien heer op mijn schrijven, verzoekt hij mij, mij over dit onderwerp niet te verontrusten; „want," zegt hij, „ik kan u door eene zeer schoone en zeer klare be„rekening bewijzen dat de dag, welken wij tegenwoordig „als Zondag vieren, *werkelijk* dezelfde dag is, dien de Aarts„vaders voor hun Sabbat hielden."

Dit denkbeeld nu was geheel nieuw voor mij, en, als zoodanig, gaf het mij gedurende eenigen tijd weder nieuwe hoop om uit mijn tweestrijd te geraken. Doch mijn gezond verstand zeide mij dat deze hoop vergeefs was, en dat zij mij niet beter uit de onstandvastigheid van het Protestantismus konde redden, dan een stroohalm den man, die in een afgrond stort, van dienst kan zijn. En waarlijk zoude eene in het midden der negentiende eeuw door den heer H. toevallig gedane ontdekking, welke bewijst dat wij, onwetend, den zevenden dag als rustdag vieren, en bijgevolg denzelfden dag, welken God ons in de H. Schrift geboden heeft te heiligen; terwijl wij

in den waan verkeerden dat deze dag de eerste der week was, — eene zoodanige ontdekking, zeg ik, (aangenomen zelfs dat zij goed en waar is) zoude ons, in Gods oogen, al zeer weinig ter onzer regtvaardiging baten, en niet alleen ons, maar de gansche christenwereld, die, sinds achttien eeuwen, in den waan verkeerdt dat zij den eersten dag viert. Het is waar dat de wetenschap steeds vooruitgaat, en dat zij eenmaal wel tot de gelukkige ontdekking van den heer H. moest komen... Doch wat volgt er uit deze onderstelling? Niets anders dan dat de gansche christenwereld, juist door het vieren van denzelfden dag als in het Oude Testament is voorgeschreven, zich heeft schuldig gemaakt aan de zonde van ongehoorzaamheid, dewijl zij meende dat dit niet die zelfde dag was, ten ware zij geldige redenen moest gehad hebben (en mijn hart zegt mij dat zij die had) om hier verandering in te brengen.

Zooals ik bereids heb gezegd werd mij deze „schoone" en „klare" berekening in een brief toegezonden; en ik zie daarin eene vrij gelukkige omstandigheid. Want wie zoude willen gelooven, tenzij hij het schrift onder zijne oogen had, dat een predikant der Anglikaansche Kerk eene dusdanige ongerijmdheid kan ter nederschrijven? Maar dewijl men uit alle kwaad ook goed kan trekken, wil ik hier een afschrift van dat belangrijke stuk geven, met het doel om aan te toonen, op welke wijze men de H. Schrift kan verwringen en verdraaijen, en hoe men haar, indien zij aan het verblind oordeel van een mensch, die haar naar zijn eigen goeddunken wil uitleggen, is overgeleverd, tot louter onzin maken kan.. En dewijl deze „schoone" berekening, die mij zoo *klaar* heeft bewezen *dat ik inderdaad, onwetend, den Sabbatdag heb gevierd*, nog niet zoo overtuigend is voorgekomen, noch op zulke goede gronden schijnt te steunen dat zij mij van het Katholicismus verwijderen kan, wil ik haar toch eens een oogenblik onderzoeken, ten einde er ten minste eenig

voordeel uit te trekken. Zulk een onderzoek kan zijn bepaald nut hebben, want ik heb er de sterkste bewijzen in gevonden, welke men mij voor zeker katholiek leerstuk geven kan, namelijk dat de Bijbel onze *eenigste* geloofsregel niet kan zijn, en dat de Kerk, tot welke wij, als zijnde zij in deze zaak, een bevoegd gezag, *gedwongen zijn* onze toevlugt te nemen, niet alleen de eenigste autoriteit is, welke ons de verandering van zulk een belangrijken dag verklaart, maar die ook alleen gezag heeft om de geldigheid der H. Schrift te bewijzen, en bijgevolg ook om haren zin en hare beteekenis te verklaren en uit te leggen. Dusdoende heeft de heer H., onderwijl hij niets ten gunste van het Protestantismus bewees, niet nagelaten mij een sterk bewijs in het voordeel der Katholieke Kerk te verschaffen, welke Kerk alleen op het bezit der volmaakte waarheid bogen kan. Ja, de Katholieke Kerk bezit dat regt in zulke mate, dat zelfs hare vijanden ten haren gunste moeten getuigen. Eere derhalve aan God, die niet alleen de stichter maar ook de beschermer dezer getrouwe bewaarster van zijn Heilig Woord is!

Deze „zeer schoone en zeer klare" berekening is vervat in de volgende bewoordingen:

„De Sabbat der Aartsvaders en de Zondag der Christenen vallen op „denzelfden dag der week.

„De Schriftuur (Exod. XX: 11 en XXXI: 17) gebiedt, ter gedachtenis „van de Schepping, de heiliging van den zevenden dag; en (Deuteron. V: „15) legt zij deze heiliging op, ter herinnering aan de Verlossing uit „Egypte, zonder dat zij van de Schepping melding maakt. Indien de Israë„lieten Egypte hadden verlaten op den dag, welke tot dusverre, ter ge„dachtenis van de Schepping, geheiligd was geworden, zouden wij tot het „besluit kunnen komen, dat deze text eene nadere oorzaak voor de viering „van denzelfden dag bevat; maar indien zij Egypte een dag vóór den „Sabbat verlieten (en let wel op dat in dat geval die dag een Vrijdag „zou zijn), kan deze text niet anders beschouwd worden dan als een bevel „om hun Sabbat, om eene andere reden, op een anderen dag te vieren.

„Nu kan ik u het bewijs leveren dat de Joden Egypte daags vóór den „Sabbat verlieten: zij kwamen aan de woestijn Sin op den vijftienden dag „der tweede maand (Exodus XVI: 1). De zesde dag na dezen dag was

„de vooravond van den Sabbat (Ibid 5 en 23) en de twintigste dag der „maand; bijgevolg was de eenentwintigste dag de Sabbatdag, en de twee- „entwintigste de dag volgende op den Sabbatdag. Wanneer wij nu verder „rekenen, bevinden wij dat de 15e, de 8e en de 1e dezer maand allen ook „op den dag na den Sabbat vielen; derhalve was de 30e en laatste dag „der voorgaande maand, Abib, welke de eerste maand genoemd wordt, de „Sabbatdag, en bijgevolg waren de 29e, 22e en 15e dagen, dagen voor den „Sabbatdag; en de 15e was de dag waarop de Israëlieten uit Egypte ver- „trokken, gelijk beschreven staat in het Boek der Getallen, hoofdst. „XXXIII, vers 3.

„Ik eindig, geachte vriendin, met den wensch, dat alles wat de room- „sche priesters u geleerd hebben, *even klaar moge kunnen bewezen wor- „den, als het zoo duidelijke betoog dat ik u in dezen brief gegeven heb.*"

Dat de lezer thans zelf over de *klaarheid* en *schoonheid* van dit stuk oordeele. Al wat ik er uit begrijpen kan is dat, indien er iets in bewezen wordt, het alleen is, dat de *vrijdag* als rustdag moet gevierd worden. Doch wanneer dit „zoo schoone en duidelijke" betoog gegrond is op het feit dat de Israëlieten op den *vijftienden* dag in de woestijn kwamen, en dat de *zesde* dag na hunne komst aldaar de *twintigste* der maand was, ben ik genoodzaakt dat betoog geheel te verwerpen, dewijl deze berekening gemaakt is naar een stelsel, dat in volmaakten strijd is met hetgeen ik van de rekenkunst geleerd heb. Ik heb toch altijd hooren zeggen dat zes dagen, bij vijftien dagen geteld, eenentwintig uitmaken; doch de heer H. noemt de berekening, die bewijst dat vijftien en zes twintig zijn, „zeer schoon en zeer klaar," en ik veronderstel wel dat de heer H. altijd zoo zal blijven denken. Het is echter onbegrijpelijk hoe men uit Exodus XVI, vers 1 het bewijs heeft kunnen trekken, dat de zesde dag na den vijftienden de vooravond van den Sabbat was, dewijl iets dergelijks daar niet staat uitgedrukt. Men zou voorzeker met alle regt kunnen veronderstellen, dat de ontwerper van deze berekening eenvoudig getracht heeft een dubbelzinnig en verward betoog te leveren, met het doel om zijne lezers te doen afzien van

het plan om hem tot het einde te volgen. Doch dit middel is slechts dienstig voor hen, die alles wat geschreven staat aannemen, omdat het geschreven staat, zoodat zij er in het minst geen werk van maken om de aanhalingen der schrijvers te raadplegen of te onderzoeken.

Nemen wij echter eens voor een oogenblik aan, dat de stelling van den Heer H. bewezen zij, dan volgt daaruit dat de gansche christenwereld bij vergissing den zevenden dag der week voor den eersten genomen heeft; dewijl de Israëlieten alsdan den zesden dag voor den zevenden genomen hebben; want het is onbetwistbaar uitgemaakt, dat onze christelijke Sabbat gevierd wordt op den dag, die onmiddelijk op den joodschen Sabbat volgt. Indien, derhalve, onze Sabbat, in plaats van op den eersten dag der week, — gelijk de Christenen van alle tijden geloofd hebben, — op den zevenden invalt, volgt daaruit, dat de gansche christenwereld zich van den beginne af vergist heeft. Indien voorts onze Sabbat op den zevenden dag invalt, volgt daar al verder uit, dat de Joden den hunnen op den zesden dag der week vierden, dus — gelijk ik boven reeds zeide — op Vrijdag, dewijl zij hun Sabbat een dag vóór den onze hielden. Derhalve volgt daar al mede uit, dat de Joden allen dwaalden, dat de Christenen zich eveneens vergissen en dat niemand het bij het regte einde heeft, dan de Heer H. alleen. Doch de Heer H. gelooft zelf dat Christus op vrijdag, dat is op den vooravond van den Sabbat der Joden, gestorven is; en hij gedenkt mitsdien den Goeden Vrijdag in navolging van een gebruik, dat minstens even oud is als dat van het op dien dag verkoopen van Hotcross bunns 1). Wat meer is, de Heer H. gelooft, dat

1) Zekere met een kruis versierde kruidkoekjes, welke, op Goeden Vrijdag, langs de straten van sommige steden van Engeland verkocht worden. Deze koekjes worden heet verkocht, en de venters bieden ze den voorbijgangers aan met het telkens herhaalde geroep van: *Hot-cross bunns!* (heete kruis koeken).

VERT.

onze goddelijke Verlosser den Sabbat der Joden als den eenigen en waren Sabbat vierde; dus moet de Heer H, om aan zijn eerste stelsel gelijk te blijven, aannemen, dat Christus zelf zich in de dagen vergist heeft. De Heer H. en al de overige vrienden, die ik in de wereld heb, hebben waarlijk wel reden om over mij te weenen, indien alles, wat de *roomsche priesters* mij geleerd hebben, niet beter bewezen, noch duidelijker aangetoond kan worden, dan de „zoo schoone en zoo klare" berekening, welke ik onder het oog mijner lezers gebragt heb. Ja, zij hebben reden om over mij te weenen! doch al hunne vereenigde tranen zullen eene vrij geringe offerande op mijn lijkkist zijn: tranen van bloed zouden niet te veel zijn, om eene op dusdanige wijze verloren gegane ziel te beweenen!

Bij mijne verschillende nasporingen had ik nog een ander stellig en naauwgezet gebod ontdekt, dat niet alleen is voorgeschreven door de Oude Wet, maar ook op de meest bijzondere wijze in het Nieuwe Testament hernieuwd is. Het is waar dat dit gebod door geen een Christen wordt opgevolgd; doch, *als protestante*, vind ik voor mij geene enkele reden, welke deszelfs overtreding kan regtvaardigen, en het schijnt mij even bepaald en even verpligtend toe, als ieder ander gebod van God. Wij lezen toch in de Handelingen der Apostelen (XV: 28 en 29): „*Want het heeft den Heiligen Geest en ons behaagd, u geen meerderen last op te leggen, dan dit noodwendige: Dat gij u onthoudt van hetgeen den afgoden geofferd is, en van bloed en van het verstikte.*" Nu zou ik wel eens een protestant willen ontmoeten, die zich eene gewetenszaak maakt uit het eten van gestikt gevogelte, van black pudding 1) en van vele andere bloed bevattende spijzen; en toch zegt de Bijbel — *deze eenigste geloofsregel!* —

1) Zekere bloedworst.

VERT.

uitdrukkelijk dat wij er ons van moeten onthouden. Het is waar, dat de Katholieken van dezelfde spijzen, zonder bezwaar, gebruik maken; maar zij weten *waarom* zij dit doen, en zij blijven, wanneer zij dit doen, zichzelven gelijk en zijn geregtvaardigd; want zij kunnen God eene zeer voldoende verontschuldiging voor deze schijnbare overtreding aanbieden, dewijl de Kerk het niet opvolgen van dit gebod heeft toegestaan, op gelijke wijze als zij de verandering van den Sabbatdag in den Zondag bekrachtigd heeft. De gesteldheid der wereld en de bedorvenheden der tijden en der dingen zijn van dien aard, dat wij altijd behoefte hebben aan een levend gezag, dat onze schreden kan rigten en onze handelingen bepalen, dewijl datgene wat den eenen tijd goed en nuttig kan zijn, in vele andere omstandigheden nutteloos en zelfs schadelijk wezen kan.

Ik deelde een en ander aan eenige mijner vrienden, die zich over mijne katholieke neigingen zeer begonnen te verontrusten, mede, ten einde te zien of niemand hunner mijne twijfelingen ophelderen of mij uit mijne verlegenheid redden kon; doch allen, van den eersten tot den laatsten, waren over mijn toestand zeer ontsteld, en vroegen mij of ik mij met dergelijke beuzelingen bemoeide om mijn verstand aan het dolen te brengen. Doch ik vroeg op mijne beurt of de, in gelijk geval, door Adam begane overtreding van Gods gebod, ook eene beuzelarij geweest was? — En indien dit zoo ware, dan was de straf, welke God naar aanleiding dezer overtreding aan geheel zijn nageslacht oplegde, voorzeker geene beuzelarij; want wie zal den killen dood, met zijne onverbiddelijke magt en zijne onverklaarbare stilzwijgendheid, met dergelijken naam willen bestempelen? God laat niet straffeloos met zich spotten; en het is waarlijk eene vreeselijke zaak, te vallen in de handen van den levenden God.

Door de studie en het gebed ontdekte ik nog menige andere tegenstrijdigheid der *gereformeerde* kerk. Vele op

zich zelve uitmuntende zaken, worden bij den protestant inkonsekwent en afkeurenswaardig, omdat geen enkele harer door den Bijbel wordt voorgeschreven of gewettigd; en toch worden deze zaken door den protestant beoefend, terwijl ik een groot aantal andere punten zou kunnen opnoemen, welke de Bijbel hem wel oplegt en uitdrukkelijk voorschrijft, waarover hij zich niet het minst ter wereld bekommert.

Waar leest men, bijvoorbeeld, in de H. Schrift het gebod om de kleine kinderen te doopen? Wel verre van dit gebod voor te schrijven leert de Bijbel ons, dat wij moeten gelooven, alvorens gedoopt te worden; nu weten wij allen dat een klein kind niet bij magte is deze voorwaarde te vervullen. En toch, o onverklaarbare tegenstrijdigheid! zoude deze zelfde protestant, — ten minste de anglikaansche protestant, — die er zich luide op beroemt dat hij in alles zijn Bijbel en niets dan zijn Bijbel opvolgt, zijn pasgeboren kind voor niets ter wereld ongedoopt willen laten sterven! Maar indien gij dan, zonder een enkel bevel van dat Boek, dat uw eenigste regel is, aan uwe kinderen den doop toedient, met welk regt beschuldigt gij dan de Katholieken van de versmading van *Gods Woord*, omdat zij in sommige zaken, waarvan dat *Woord* hun niets gezegd heeft, en waarin de tijdsomstandigheden de Kerk genoopt hebben eene verandering te brengen, de leer der Kerk aannemen? Lieve lezer, vraag den protestant eens naar de redenen van zijn gedrag; hij zal ze u, helaas! niet kunnen opnoemen! Hij kent ze niet! En indien hij u eene reden geven kan, zal hij u zeggen dat hij zijne kinderen doopt, omdat de heilige Roomsch-Katholieke Kerk hem de noodzakelijkheid des Doopsels geleerd heeft.

Van den anderen kant verklaart de protestant niet alleen dat de Bijbel zijn eenigste geloofsregel is, maar ook dat hij onfeilbaar is: — en dit moet hij ook werkelijk zijn, willen zijne regelen van kracht zijn; want

indien de H. Schriftuur niet onfeilbaar ware, zoude zij niet aan de behoeften der menschen beantwoorden, noch hun eerbied of de bewijzen hunner hulde verdienen. Dat de H. Schrift onfeilbaar is, wanneer zij door een onfeilbaar gezag wordt verklaard, is iets wat alle menschen moeten aannemen; maar is zij dat ook in de handen der protestanten? Ach! wanneer de verklaring van een text uitsluitend afhangt van de wilde verbeelding eens hoogmoedigen menschen, die voorgeeft dit te doen door de ingeving des Heiligen Geestes, zegt dan het gezonde verstand ons niet duidelijk dat de Schriftuur niets minder dan onfeilbaar is? Er behoort waarlijk zeer weinig toe om mijn beweren met bewijzen te staven, dewijl de Bijbel zelf er eene onwederlegbare getuigenis van geeft in den tweeden brief van den H Petrus: „*Er zijn.*" zegt deze Apostel (III: 16). *er zijn eenige plaatsen, welke moeilijk te verstaan zijn, die de ongeleerde en wisselturige menschen verdraaijen. .. tot hun eigen verderf.*" Maar dit gezag doet niets voor de protestanten, dewijl zij blijven volharden in hunne bewering dat alle menschen, zelfs „de ongeleerde en wisselturige," in staat zijn om den Bijbel, ieder naar de ingeving welke hij van den H. Geest meent ontvangen te hebben, voor zichzelven uitteleggen en te verklaren. Het maakt hun, helaas! weinig uit of de H. Schrift hun duidelijk zegt dat zij dit doen *tot hun eigen verderf!* Nu vraag ik u of de onfeilbaarheid dáár bestaan kan, waar zij zelve verklaart dat zij niet is? Doch veronderstel zelfs dat de schriftuur niets gezegd en ons geene zoo duidelijke en bepaalde veroordeeling van het protestantsche stelsel gegeven had; moet dan de verwarring, die noodwendig uit de verklaring van Gods woord door ieder mensch in het bijzonder moet voortspruiten, niet ten klaarste bewijzen hoe gemakkelijk er alsdan dwaling en misleiding ontstaan kan, en hoeveel deze zaken van de onfeilbaarheid verschillen? In daadzaak komt alles hierop neder, dat God de stichter der wanorde, en

zijn Geest de ingever is van zoovele meeningen en godsdienstige gevoelens als er hoofdstukken in den Bijbel en dweepers, om deze in hun eigen belang uitteleggen, gevonden worden. Moet deze godslasterende stelling echter niet door elk gezond oordeel verworpen worden, dewijl de *éénheid* en het *wezen* der Godheid haar voor onmogelijk verklaren, en de H Schrift zelve het verderf van hen die haar aannemen uitspreekt? Het woord Gods is Eén, gelijk hij zelf één is.

Aangezien dit nu de geloofsregel der protestanten is, en elk hunner het voorregt heeft om regter in zijne eigene zaak te kunnen zijn, zij het mij vergund aan ieder regtvaardig en konsekwent mensch te vragen, met welk regt men mijne geloofsverandering kan afkeuren? of wel, waarom men mij, na de getuigenis welke ik uit de H. Schrift heb aangehaald, ongelijk kan geven dat ik mijn protestantismus, dat herschenschimmig en bedriegelijk wezen heb verruild voor zulk een echten en kostbaren schat als het onfeilbare Katholicismus?

Om echter op eene praktische wijze aantetoonen hoedanig het protestantsche stelsel de onfeilbaarheid der Schriftuur geheel omverwerpt, en haar in eene bron van dwalingen, misleiding en valschheid verandert, wil ik eene kleine schets geven van hetgeen mijne eigene ondervinding mij in dit opzigt heeft geleerd. In de episcopaalsche kerk geboren en opgevoed, leefde ik, gedurende mijne gansche minderjarigheid als zoodanig, zonder ooit aan de waarheid van mijn godsdienst, welken ik op de rots, die Christus is, gevestigd waande, te twijfelen. Zooals ik hiervoren reeds gezegd heb was het denkbeeld nooit bij mij opgekomen dat mijn geloof valsch kon zijn, en dat de valsche Christussen en de valsche profeten, voor wie de Heer ons zelf gewaarschuwd heeft, juist diegenen waren, op wie mijne kerk steunde, en op wie ik, bijgevolg, al mijne hoop gevestigd had.

De tijd mijner minderjarigheid ging voorbij, en met

mijne meerderjarigheid werd ik meesteres van mijn doen en laten. Maar tegelijk met mijne onafhankelijkheid vermeerderde mijne zucht naar de kennis der geestelijke en eeuwige zaken, en dit verlangen eischte, met betrekking tot den godsdienst, dingen, welke men niet gemakkelijk overal kan vinden. Als toen brak het tijdstip aan, waarop ik de ouderlijke woning ging verlaten. Ik had veel omgang gehad met een *evangelisch predikant*, een oogenschijnlijk zeer vroom man, die als uitstekend redenaar veel naam had gemaakt. Deze verandering van woonplaats stelde mij bepaaldelijk aan het verlies van het beste gedeelte van mijn godsdienst bloot; want ik kon mijn predikant niet met mij medenemen, en het scheen mij toe dat de kracht en het leven mijns geloofs eerder besloten waren in de bijzondere, zachte en beminnelijke godsvrucht van dezen man dan in mijne kerk, welke, over het algemeen, slechts wereldschgezinde geestelijken opleverde, wier gedrag mij dikwijls ergerde. (Dit gevoelen over onze geestelijken is niet van mij alleen; integendeel, want ik kan verzekeren dat het destijds door verscheidene leden mijner familie en door velen onzer vrienden gedeeld werd.)

Zeer bezorgd voor het toekomstig lot mijner ziel, zocht ik, in mijne nieuwe woonplaats, weldra den ijverigst mogelijken predikant op, benevens in het algemeen al datgene, wat de godsdienst mij, naar mijn inzien, kon bezorgen om de verlangens mijner ziel te bevredigen. De Voorzienigheid had gewild dat de episcopaalsche predikant mijner nieuwe parochie een in den hoogsten graad oppervlakkig mensch was, wiens gesprekken zoo droog als hout waren. Hij gaf mij eenige deugden ter beoefening op, welke zoodanig boven mijn begrip en mijne vermogens verheven waren, dat ik hem niet langer kon aanhooren: het scheen mij toe dat ik veel meer vorderingen maken en mijne ziel meer genoegen smaken zou, wanneer ik mij te huis in eenzaamheid met het gebed en

het lezen in den Bijbel onledig hield, in plaats van mijn tijd te verspillen met naar de kerk te gaan, om daar, ondanks mijzelve, *gemagnetiseerd* te worden. Ik bragt derhalve dit plan, waarvan ik meerder vrucht verwachtte, tot uitvoering.

Na eenigen tijd gevoelde ik er mij echter bezwaard over dat ik de kerk volstrekt niet meer bezocht; en daar ik altijd het geluk heb gehad dadelijk te handelen als de stem van mijn geweten zich hooren laat, stelde ik alle pogingen in het werk om ergens eene kerk te vinden, waar een predikant dienst deed die meer naar mijn smaak was, en welke beter dan de episcopaalsche predikant aan de behoeften mijner ziel beantwoordde. Nadat ik al de godsdienstige gestichten der stad beurtelings bezocht had, besloot ik eindelijk om gedurende eenigen tijd de godsdienstoefeningen der Wesleyaansche Methodisten te volgen, omdat hun geloof oneindig vuriger, hunne predikatiën meer praktisch, hunne gezangen gevoelvoller en hunne godsdienstige oefeningen menigvuldiger dan in de episcopaalsche kerk waren. Het is waar dat ik bij hunne kerkdiensten dikwijls afwezig was; maar gedachtig aan het spreekwoord dat men niet altijd in de kerk kan zitten, en mijn tijd ook aan andere zaken gewijd moest worden, besloot ik mijne afwezigheden door vuriger godsvrucht en grooter oplettendheid bij de buitengewone godsdienstoefeningen, waartoe het Methodismus mij gelegenheid gaf, te vergoeden.

Binnen korten tijd had ik door mijn ijver de aandacht van den predikant en der gemeente getrokken. Bijgevolg ontving ik weldra een bezoek van den eerste, en verwierf ik de achting der laatste. Doch daar men vond dat ik in het uitwendige niet veel vorderingen maakte, kwamen eenige *zeer vrome* personen mij opzoeken, met het doel om mij met al de voordeelen bekend te maken, welke mijn deel zouden zijn, indien ik geheel tot hunne gemeente overging en werkelijk den ver-

achten naam van Methodist aannam. Ik zag echter in het voorstel geen genoegzaam voordeel, en eigenlijk scheen het mij toe, dat het Methodismus niet volkomen aan datgene, waaraan ik behoefte gevoelde, beantwoordde. Men zeide mij toen, dat ik de belangen mijner ziel aan de vrees voor de wereld opofferde, omdat de godsdienst der Methodisten een groot aantal geestelijke feesten bezat, waaraan het mij nooit vergund konde worden deel te nemen, indien ik niet volgens alle regelen, als lidmaat der gemeente was aangenomen: — Zoo had men er de *Feesten der ondervinding*, waarbij de meest gevorderden en bevoorregtten onder de geloovigen van beider sekse de vergadering in opgetogenheid brengen door het verhaal hunner „ondervinding", dat wil zeggen van al de bezoeken, welke zij van den H. Geest ontvangen hebben, van al de ingevingen en gunsten, waarmede de Hemel hen begiftigd heeft, van al de bekoringen, waardoor de duivel hen heeft willen verleiden, van al de goede werken, die zij verrigt hebben, van al de buitengewone vernederingen, welke zij ondergaan hebben, van al de heilige zegepralen, die zij behaald hebben, enz.; en die gelukkige, met al deze gunsten overladen ziel, geeft aldus, ten voordeele der minder begunstigden, eene schilderij harer ondervinding en van hare wonderbaarlijke vorderingen in de heiligheid.

Hoe aantrekkelijk mij al deze schoone dingen destijds ook toeschenen, waren zij toch niet magtig genoeg om mij te verleiden; want eene stem in mijn binnenste zeide mij onophoudelijk dat ik, bij de Methodisten, God nooit zoude kennen, zoo als hij gekend moest worden, en zoo als ik hem voor mijn dood hoopte te leeren kennen. Ik bezocht derhalve de kerk dezer sectarissen nog zoo lang het mij goed dacht, doch ik was weldra genoodzaakt de Wesleyaansche kapel te verlaten, en, op eene andere plaats, een anderen geloofsvorm te zoeken, die even godsdienstig was, en mij even vele gelegenhe-

den aanbood om te bidden en Gods woord te hooren.

Mijn onderzoekingsgeest deed mij eindelijk bij een derden tak van den vruchtbaren boom van het Protestantismus stilstaan, te weten bij het „Presbyterianismus." Ik volgde deze sekte eenigen tijd, omdat *ik mij verbeeldde* dat er in haar boezem meer ijver en opregten godsdienstzin te vinden waren dan in mijne eigene kerk. — Dat de protestant mij om deze gedurige veranderingen niet veroordeele; want ik handelde slechts naar het protestantsche beginsel, en ik gaf bewijs mijner opregtheid, dewijl ik aan mijn geloofsregel eenige meerdere kansen gaf dan de gewone loop der protestantsche godsvrucht vraagt. Mijn voornemen was evenwel niet om mij op de lijst mijner nieuwe geloofsgenooten te doen inschrijven; want ik zag in hunne kerk niets dat mij kon doen zeggen: hier bevindt zich de waarheid, voor welke ik alles zou willen opofferen.

Zooals ik reeds meer heb gezegd, had ik, bij het volgen van al deze protestantsche sekten, nooit het minste idee der tegenstrijdigheid van mijn gedrag, noch van de onmogelijkheid dat al deze sekten de waarheid konden bezitten, gehad. Deze omstandigheid komt mij tegenwoordig waarlijk bijna ongelooflijk voor, en, wanneer ik niet van mijzelve sprak, zou ik het ook nimmer willen gelooven.

Het is inderdaad moeilijk, om niet te zeggen onmogelijk, op eenen voldoende wijze te verklaren, hoe in elk ander opzigt verstandige personen, in de gewigtigste aller zaken, den godsdienst, *ter goeder trouw en opregtelijk* zoo onverstandig kunnen handelen. Doch het geval bestaat, en het heeft zich zelfs voorgedaan bij eenigen der knapste en geleerde, nu onlangs tot het Katholicismus bekeerde geestelijken, dewijl er onder hen geweest zijn, die, ondanks al hunne wijsgeerige, wiskunstige en zoogenaamde godgeleerde wetenschappen, tot op een bepaald oogenblik onbekwaam zijn gebleven om de mon-

sterachtige inkonsekwentie van hun toestand optemerken. Het gemakkelijkste en welligt het zekerste middel om dit overigens reeds zoo moeilijke vraagstuk optelossen, is derhalve juist hierin gelegen, dat God het aldus heeft gewild, tot zoo lang het uur der genade voor hen geslagen had.

Indien er echter eene bepaalde reden voor dit gedrag bestaat, is deze eenvoudig de volgende: dat de protestant, voor wien het denkbeeld eener Kerk zoo onbestemd is, dat het hem vrijstaat alle meeningen aantekleven, zonder eenige verpligting om zich aan eene derzelven in het bijzonder te onderwerpen, ook dan, wanneer hij geen godsdienst naar zijn smaak kan vinden, nog alle vrijheid heeft om voor zichzelven een nieuwen godsdienst te scheppen, die met al de bestaande niets gemeens heeft.

Zoo zien wij, bijvoorbeeld, in de wereld, met hoeveel gemak de groote meerderheid zich in zake van godsdienst, vergenoegt en geheel voldaan is met het kettersche geloof hunner ouders; want alleen aardsche goederen en niet het heil hunner ziel zijn voor hen de *eenige noodige zaak*. Doch wat doet een zeer klein aantal hunner, die geboren zijn om alleen het *wezenlijk* noodzakelijke te leeren kennen? Daar zij den katholieken godsdienst niet kennen, nemen zij bijgevolg eene proef met verschillende sekten van het Protestantismus, en dewijl zij er geen eene vinden die aan hunne bijzondere behoeften beantwoordt, verwerpen zij allen, en rigten in hun eigen hart een altaar voor den onbekenden, doch waren God op: dáár zoeken zij hun troost, tot dat het dien God behaagt zich aan hen te openbaren, gelijk hij tegenwoordig aan zoovelen doet. Zijn naam zij daarvoor geloofd en geprezen in eeuwigheid!

Uit dit protestantsche begrip, hetwelk zoo uitgestrekt en zoo valsch is, dat het zelfs het denkbeeld uitsluit dat de groote stichter van alle waarheid ook de stichter der

Kerk is, volgt van zelf (hoe onbegrijpelijk dit ook den Katholiek moge toeschijnen, die, wel verre van de Kerk aan zijn verstand gelijk te maken, genoodzaakt is zijn geest te verheffen om die Kerk, welke hij weet dat uit God, en bijgevolg geheel onafhankelijk van de menschelijke meeningen is, te leeren kennen,) volgt, zeg ik, voor de protestanten van zelf dat het niet alleen nutteloos, maar ook ongepast is om aan een stelsel of aan eenige sekte hoegenaamd het karakter eener Kerk te geven, een karakter dat door hen nooit begrepen is en nooit begrepen zal worden; want het grondbeginsel van het Protestantismus, — het vrije onderzoek, — is een beginsel van scheiding, dat nooit in staat is om eene éénheid of bestendigheid tot stand te brengen, zooals ons dezer dagen ten duidelijkste bewezen wordt door het gedrag der anglikaansche bisschoppen, die het onder elkaâr over de voornaamste waarheden van den godsdienst niet eens kunnen worden. Het is derhalve eene daadzaak dat eene dergelijke Kerk altijd onstandvastig en veranderlijk blijft, tot dat het woord van onzen goddelijken Verlosser op haar wordt bewaarheid (Matth. XII: 25.): *„Alle Rijk, tegen zichzelf verdeeld, zal verwoest worden, en alle stad of huis, tegen zichzelf verdeeld, zal niet bestaân.”* Ik aarzel bijgevolg niet om te verklaren, dat het beste besluit, wat een protestant nemen kan, en de konsekwentste daad, welke hij kan verrigten, bestaat in het verzaken van zijn Protestantismus; dewijl hij daardoor niet alleen den regel in praktijk brengt, welke het beginsel en de grondslag van zijn geloof is, namelijk om zelf te bepalen wat hem het beste toeschijnt; maar ook omdat hij daardoor van zijne magt gebruik maakt om in geestelijke zaken zijn eigen regter te zijn.

Ik leerde derhalve uit eigen ondervinding (zonder nog te spreken van de ondervinding, welke ik opdeed door middel mijner nieuwe vrienden en kennissen, die mij in aanraking bragten met het Quakerismus, het Anabaptis-

mus, het Irvingismus en van vele andere sekten eindigende op *ismus*), ik leerde derhalve, zeg ik, drie verschillende eeredienſten kennen, die lijnregt tegen over elkander stonden, maar welke, ieder voor zich, beweerden de beste en de zuiverste te zijn.

In de eerste plaats noem ik het Wesleyaansche Methodismus, dat zich aan mij vertoonde met al de bekoorlijkheden van eene vrome en uit het hart komende godsvereering, met menigvuldige gelegenheden om God te aanbidden en te loven, met eene soort van vrijmetselaarsachtige broederschap, welke zoo belangwekkend en aanmoedigend, en zoo geheel tegenovergesteld aan de koude en stelselmatige inrigting van het Anglikanismus is. Er was, met een woord, in dien eeredienst kracht en leven; ik vond er iets in waarop ik kon handelen, iets, dat gelijk was aan eene veiligheidsklep, die moest dienen om de al te hevige opbruisching der inwendige godsvrucht te temperen. Bovendien vond ik daar Wesley in eigen persoon; Wesley, wiens godvreezende levenswandel door geen enkel methodist betwist wordt, en over wien niemand kan spreken, zonder zijne buitengewone vroomheden, zijne gebeden, enz., die hem tot een hervormer der hervorming maakten, tot de wolken te verheffen. Bestonden er, na al deze bewijzen, nog redenen om er aan te twijfelen dat het Methodismus de eenige zekere en regte weg was?

Ofschoon mijn hart reeds meerendeels voor zulk eene schoone zaak gewonnen was, kwam echter het Anglikanismus weder te voorschijn, om het verdoolde schaap op te vorderen. Het Methodismus! — Wat is het anders dan een voortbrengsel van het Anglikanismus? eene onvoldragen vrucht, zonder grondbeginselen, zonder *priesterwijding*, en mitsdien zonder Sacramenten; eene zaak, welke eene eeuw 1) geleden nog onbekend was, en die hoogstens

---

1) Joannes Wesley, de stichter van het Methodismus, werd geboren in 1703 en stierf in 1790.

goed was voor eene tijdelijke dweeperij, doch niet in staat om de beproevingen van een veelbewogen tijd weêrstand te bieden, en de vooruitgaande wetenschap der toekomende eeuwen tegen te houden? Waarom zoude ik dus den ouden orthodoxen stam van het Anglikanismus verlaten, om mij aan eene zwakke plant te hechten, die mij, wel is waar, schoone vruchten aanbood, maar welke nog niet vast genoeg geworteld was om in den Dag van Gramschap de belangen mijner ziel te verdedigen?

In de derde plaats vertoont zich het Presbyterianismus, met zijne lange lijst martelaren van eigen maaksel, met zijne aanmatigende beweringen en bewijzen uit de H. Schrift, dat buiten hetzelve geen ware godsdienst te vinden is. Ofschoon ik hier slechts drie sekten heb opgenoemd, geloof ik dat zij, onder de honderd andere sekten, waarvan het Protestantismus wemelt, genoeg zijn om aantetoonen, dat allen hunne meeningen uit dezelfde bron — den Bijbel — putten. Allen verklaren dat zij hunne ingevingen van God ontvangen hebben, allen steunen op verwrongene schriftuurplaatsen over de onfeilbare waarheid van God, om te bewijzen dat zij alleen gelijk hebben! Welk eene dwaasheid! welk eene monsterachtige tegenstrijdigheid!

Het zij mij echter vergund, in het belang van hen, die nog niet tot het punt gekomen zijn, waarop ik thans ben, hier de vraag te stellen, hoe het mogelijk is om uit te maken, welke van al deze sekten gelijk of ongelijk heeft. Hoe kan de onveranderlijke, onfeilbare en volmaakte goddelijke waarheid, die in de H. Schrift geopenbaard wordt, afhankelijk zijn van of onderworpen worden aan iemands bijzonder gevoelen? of wel, hoe kan de Geest Gods evenveel tegenstrijdige meeningen hebben ingegeven als er sekten bestaan, die allen gelijke aanspraak op de waarheid der goddelijke openbaring doen gelden? Zoude het, integendeel, niet veel eervoller en meer overeenkomstig het groot belang en de waardig-

heid van het behandeld wordende onderwerp zijn, indien men liever geloofde dat de Almagtige den gewijden schat zijner eeuwige waarheid, onder de hoede van den Heiligen Geest en zijner goddelijke beloften gesteld heeft op die plaats, waar hij steeds tegenwoordig is, en waar hij altijd zal zijn gevrijwaard voor eene anatomische ontleding, gelijk het Protestantismus hem doet ondergaan? Dit eenmaal aangenomen zijnde, komt het ieder mensch in het bijzonder toe om die waarheid te gaan zoeken, welke niemand als iets nieuws aankondigt, die volstrekt geene bijzondere hoedanigheid bezit, en die noch door *Luther*, noch door *Calvijn*, noch door *Wesley*, noch door *Irving*, noch door anderen gesticht is; maar welke gepredikt wordt door mannen, die er geen roem op dragen, dat zij iets nieuws of iets wonderlijks leeren, en die er niet op snoeven, dat zij de goddelijke openbaring of ingeving uit zichzelven verkregen hebben; door mannen, die u vrijmoedig de waarheid leeren, zoo als zij is en zoo als gij haar moet aannemen; door mannen, die u den ouden, sinds achttien eeuwen gebaanden weg aanwijzen, welker rigting zij niet kunnen veranderen, maar dien zij u moeten toonen, gelijk hij hun zelven is aangetoond; door mannen eindelijk, die u dat heilig geloof doen zien, welks goddelijkheid en éénheid zich meer en meer ontwikkelen en duidelijker uitkomen, naarmate het meerder verbreid wordt: dat Geloof, hetwelk God tot Schepper, Jesus Christus tot stichter, den Heiligen Geest tot ingever, en den Paus, den algemeenen Vader der Katholieken, den Bisschop van Rome, tot zigtbaar opperhoofd op aarde heeft. O! wie zou zich hierin kunnen vergissen? Dit groote punt eenmaal beslist zijnde, zal het overige zonder moeite volgen; want tot deze mannen heeft de Zaligmaker gezegd (Matth. XXVIII: 19, 20): „*Gaat derhalve en leert alle volken.... en leert hen onderhouden, al hetgeen ik u bevolen heb. En ziet, ik ben met u alle de dagen, tot de voleinding der wereld;*" (en verder (Joannes XIV: 16, 17):

„En ik zal den Vader bidden, en hij zal u eenen anderen Vertrooster geven, opdat hij met u blijve in eeuwigheid: den GEEST DER WAARHEID, *welken de wereld niet kan ontvangen; want zij ziet hem niet, en kent hem niet. Gij echter zult hem kennen; want hij zal bij u blijven, en in u zijn.*"

Ziedaar dan de goddelijke zending: de prediking; en de goddelijke waarheid, welke aan alle volken moet onderwezen worden, en die, onveranderd, altijd haar weg door den loop der eeuwen volgen zal. Wat mij betreft, al wat ik kan zeggen is, dat ik, nu ik deze heilige en kostbare waarheid ontdekt heb, tegelijk hare waardigheid en hare goddelijkheid erken, en daar ik bevonden heb, dat zij van alles, wat ik te voren ontmoet heb, geheel en al verschilt, wensch ik slechts ééne zaak — en ik bid God, met al het vuur van mijn dankbaar hart, dat deze zaak verwezenlijkt worde — dat namelijk allen, die haar zoeken, niet ophouden met zoeken, alvorens zij haar gevonden hebben; want buiten haar is alles dwaling. En dewijl de raad van iemand, welke deze waarheid na een langen en harden strijd ontdekt heeft, voor anderen van nut kan zijn, geef ik hier de volgende getuigenis: deze waarheid is de *Katholieke* waarheid, — hare banier is het Kruis, — haar grondsteen is zoo hecht als de rots van Kalvarië, waarop die banier het eerst geplant werd, — hare hoop is zoo verheven als de hemelen, tot welke zij zich opheft, — hare liefde is onbegrensd, en strekt zich, even als zij, van het Oosten tot het Westen uit, — en haar eindeloos geduld en mededoogende lijdzaamheid roepen met uitgestrekte armen tot de wereld, en zullen hare moederlijke omhelzingen niet weigeren aan hen, die de rust zoeken, welke men alleen in haar boezem vinden kan. Met één woord, hij die haar vindt, vindt een schat, die waardig is *gezocht* te worden; maar dat men wel acht geve op de orthodoxe beteekenis van dit woord, waarvan alles afhangt; want slechts hij zal vinden, die *„zoekt"*, zooals het behoort.

Nadat ik dan, door middel van al deze vereenigde bewijzen, *de Kerk* gevonden had, zag ik dat het niet moeilijk was om ook *de ware volgelingen van Christus* te onderkennen, zoo door de getuigenis der H. Schrift, als door de bevestiging, welke hunne vijanden zelfs aan die getuigenis geven, — diezelfde mannen, welke zich zonder eenige aanleiding, en zonder eenig ander bewijs dan hunne eigene aanmatiging of hunne veronderstelde deugden, volgelingen van Christus noemen.

Terwijl ik alles in mijn geest vergeleek, bevond ik niet alleen, dat de goddelijke waarheid, ondanks hare éénheid, ten gevolge der sluwheid van Satan, die slechts tracht haar te benadeelen, en der neiging van een bedorven wereld, welke het licht der waarheid schuwt, altijd aan allerlei valsche voorstellingen en verdraaide verklaringen zou zijn blootgesteld; maar ik bevond ook dat de ware volgelingen van Christus er op moeten rekenen, dat zij zullen zijn blootgesteld aan de verwijtingen, de bespotting en de verachting der wereld; want indien de Meester een Beëlzebub genoemd werd, met hoeveel te meer redenen moesten dit dan zijne getrouwe leerlingen niet gedaan worden?

Na aldus geleerd te hebben, welk lot hier beneden aan de ware priesters van God was toegezegd, was het mij niet moeilijk, tot het besluit te komen, dat de *waardige* protestantsche geestelijke, — die man, welke door de wereld geëerd en geacht wordt, en die alle gemakken des levens geniet, — niet tot het getal dezer verachte mannen kon behooren; want ieder regtgeaard protestant zal mij toegeven, dat onder alle eervolle standen der maatschappij (in den meest wereldschen zin des woords) er geen meer in aanzien is en algemeen erkend wordt dan die van de geestelijken of leeraren der *Staats-Kerk*. Velen onder hen hebben dikwijls geen ander doel of geen andere drijfveer voor hunne benoeming dan het vooruitzigt op een rijk en gemakkelijk leven, dat hun

veelal door het een of ander toeval, bijvoorbeeld het plotseling overlijden van een bloedverwant, wordt aangeboden. Ik overdrijf niet; ik maak slechts melding van iets wat dikwerf voorkomt, en dat ik zelve meer dan eens heb zien gebeuren. Om echter ook aan de slechtste zaak volle regt te laten wedervaren, moet ik mede erkennen, dat ik getuige geweest ben van meer dan een met dit misbruik tegenstrijdig geval: ik heb jeugdige kandidaten voor de protestantsche theologie gekend, die hun uiterste best deden om zich voor hunne wijding voortebereiden, even alsof zij het ware door Christus ingestelde Sacrament moesten ontvangen. Om de waarheid te zeggen, maakten zij eene uitzondering op den algemeenen regel; maar ik wensch opregt en uit geheel mijn hart, dat de God der waarheid en der geregtigheid hunne welgezindheid eenmaal door de ware oplegging der handen beloonen moge.

Doch hoe verschillend moet men, helaas! over de geestelijken in het algemeen spreken! In welke verwarring van denkbeelden en leerstellingen zijn zij vervallen! Ik vrees niet om mij, ter mijner regtvaardiging, op nieuw op de getuigenis van den goedgezinden protestant, die niet tegen zijn geweten wil spreken, te beroepen; en ik aarzel niet te verklaren, dat er van de tien geestelijken acht zijn, die het met elkander over de voornaamste waarheden van den godsdienst niet eens zijn. Wat hoort men tegenwoordig inderdaad meer dan de volgende gesprekken:

— „Vindt gij niet dat de Heer H. een uitstekend predikant is? Ik houd veel van hem, omdat hij tot de Hooge Kerk (*High Church*) behoort."

— „Ik voor mij," zegt een ander, „houd meer van den Heer B., omdat hij een opregt evangeliedienaar is."

— „Wat mij betreft," zegt een derde, „ik ken niemand die met den Heer C. kan vergeleken worden; ik geef toe dat hij een weinig naar het Kalvinismus overhelt;

maar dat ziet men, door de zegskracht, waarmede hij zwart wit kan noemen, gemakkelijk over het hoofd."

Een vierde verklaart eindelijk dat al de opgenoemde heeren niet in de schaduw van zijn lievelingspredikant kan staan: „O!" roept hij uit, „welk een onwaardeerbaar man! hoe edel zijn zijne gevoelens, hoe gegrond zijne meeningen! wat is zijne taal roerend en troostvol, vooral als hij over geloofsverschillen spreekt! O! dan moest gij hem hooren! Welke taal! Met welke heftigheid beschrijft hij al de afschuwelijkheden van het *Pausdom*! Hij verzuimt nooit om u de schoonheid, de zekerheid en de volmaaktheid van uwe gelukkige vrijheid goed te doen gevoelen. Ja, dat is juist de man die mij past!"

Sommigen mijner lezers zullen misschien denken dat ik overdrijf, omdat zij het hier medegedeelde gesprek waarschijnlijk nooit woordelijk en op dezelfde plaats gehoord hebben. Welligt ontbreekt er eene kleinigheid aan den vorm, het wezen der zaak is er niets minder naauwkeurig om; en zulke gesprekken hoort men zoo menigvuldig, dat ik (ofschoon ik er niet op durf zweren dat zij *allen* precies uit dezelfde hiervoren aangehaalde woorden bestaan) zonder aarzelen verklaar dat ik zelve, dergelijke taal geen tien, maar wel vijftig malen in gezelschappen gevoerd heb. Dit zijn inderdaad de gesprekken, welke men gemeenlijk elken Zondag van het jaar, telkens als de godsdienst op het tapijt komt, in de fatsoenlijke protestantsche kringen hoort.

Ik ga echter nog verder en ben volstrekt niet bevreesd dat ik de grenzen der regtvaardigheid zal overschrijden wanneer ik zeg, dat er vele vrome menschen gevonden worden, die dikwerf naar eene andere stad gaan, om aldaar den een of anderen dweepzieken predikant te hooren, door wien de Schriftuur op eene geheel bijzondere wijze wordt uitgelegd. Zij zouden geen reisje willen maken, omdat hun *herder* hen onmogelijk kan vergezellen; zij zouden meenen alle regt op de goddelijke zegeningen te

verliezen indien zij, buiten de uiterste noodzakelijkheid, eene preek van hun herder oversloegen. En waarom is dit zoo? waarom? Eenvoudig omdat de vijand der zielen het een of ander middel moet bezigen om hen, die zich door den godsdienst pogen te heiligen, met blindheid te slaan; daar nu het Protestantismus, met zijn vrije onderzoek, hem een uitgestrekt veld ter bewerking aanbiedt, vindt hij daar, zooals in het onderhavige geval, onder den schijn van godsdienst, een geschikt en gemakkelijk middel om zich in „een engel des lichts" te veranderen, en, zoolang het de belangen der ziel en van den waren godsdienst geldt, neemt de verblindheid slechts toe, en wordt de geestverbijstering zoodanig, dat *de wezenlijke drijfveer* steeds wordt uit het oog verloren. *„Door al die verleiding der ondeugd,"* (2 Thess II: 10), geschiedt, helaas! de heiliging der grootste helft van Engeland. Welke belangstelling is bijvoorbeeld opregter en gemeenzamer dan die, welke bij zekere klasse van vrouwelijke parochianen steeds wordt opgewekt, wanneer hier of daar in de buurt een nog jong en ongehuwd geestelijke is aangekomen? De godsvrucht is spoedig algemeen, de geestelijke vereenigingen en het kerk- en armenbezoek neemt bijna al den tijd van zekere personen in, en de godsdienst maakt buitengemeene vorderingen; doch eensklaps komt er een keerpunt: men zoude zeggen dat alle heilige zaken besmettelijk geworden zijn, en binnen korten tijd wordt eene algemeene vermindering van godsdienstijver merkbaar. Wat is dan toch wel de oorzaak eener zoo betreurenswaardige verandering? Och, eenvoudig dit: — het voorname punt der algemeene belangstelling is verdwenen; eene schoone en rijke erfgename heeft, tot grooten spijt harer talrijke mededingsters, den prijs behaald.

Daar ik de belangen der zaak, welker verdediging ik op mij genomen heb, niet wil op het spel zetten, had ik wel gewild aan sommigen het verdriet te kunnen besparen, dat de onwederlegbare waarheid der feiten, welke

ik heb medegedeeld, hun moet veroorzaken; doch iedereen weet dat deze feiten waar zijn, en, den aard der dingen in aanmerking genomen, is het tevens duidelijk dat zij op dezelfde wijze nog menigmaal zullen herhaald worden. Het zou derhalve geheel overbodig zijn wanneer ik hier nog eene zekere zaak, welke ik zelve bij ondervinding heb gehad, als bewijs aanvoerde, dewijl het medegedeelde van algemeene bekendheid is en dagelijks voorkomt. Het doet mij leed dat ik eenigen hunner moeilijkheid moet veroorzaken, wanneer ik regtstreeks op het doel, dat ik mij heb voorgesteld, af ga, dat wil zeggen: wanneer ik mijn onderwerp in het ware daglicht stel; ook zoude ik, indien ik slechts naar mijne eigene gevoelens te werk ging, niet verlangen om mij, in het vervolg, met de verwezenlijking van een kortstondig geluk voor den een of met de teleurgestelde hoop van den ander bezig te houden; want dat alles kan mij persoonlijk niet meer aangaan of belang inboezemen. Doch als men beseft dat deze oogenschijnlijk zoo nietige zaken het eeuwige verderf ten gevolge hebben van duizende onsterfelijke zielen, die door het bloed van een God zijn vrijgekocht, ja, dan gevoel ik, dat ik, die zelve ook eens door het bedriegelijke aanloksel werd medegesleept, verpligt ben om uit erkentelijkheid voor Hem, die mij van de dwaling verlost heeft, mijne medemenschen naar mijn beste vermogen te waarschuwen.

Maar wanneer deze zelfde mannen, die zich dienaars van Christus noemen, zich vermeten om over het heilige en gewijde priesterdom des Heeren verhalen op te dischen, welke even valsch als lasterend zijn, met hoeveel te meer reden moet ik dan niet gevoelen, dat elk mensch, die eene tong tot zijn dienst heeft, van die tong gebruik moet maken om hen, die door diep ingewortelde vooroordeelen en door de gevolgen hunner opvoeding veroordeeld zijn om altijd van de kennis des waren staat van zaken verstoken te blijven, en die, bijgevolg,

onder het schoone uiterlijk van het Protestantismus, vele zaken niet kunnen zien, die zij wel degelijk moesten kennen, en welke zij, indien zij ze eenmaal leeren kennen, even als wij, die dit geluk reeds vóór hen gehad hebben, als een kostbaren schat zullen bewaren, om die personen, zeg ik, van hunne dwaling terug te brengen. Het is, helaas! maar al te waar dat de beklagenswaardige protestant de valsche en onregtvaardige denkbeelden over het katholieke Priesterschap met de moedermelk inzuigt, en daardoor met de zuiverheid en de hemelsche uitwerkselen van het kuische leven der katholieke priesters geheel onbekend is. Hij is derhalve buiten staat om eene vergelijking te maken tusschen deze ware dienaren van Christus en zijne eigene predikanten; maar, indien hij deze vergelijking konde maken, zou hij spoedig tot de ontdekking komen dat de eigenlijke drijfveer, welke zijne geloofsgenooten aanspoort om over de katholieke priesters zulke schandelijke en lasterlijke verhalen uit te kramen, eenvoudig gelegen is in den spijt, dien zij gevoelen, wanneer zij zien dat deze opregte en getrouwe dienaren Gods een graad van deugd bezitten, welken zij hun niet willen toekennen, dewijl zij voor zichzelven de onmogelijkheid gevoelen om daartoe te geraken; en bijgevolg brengt hun hoogmoed hen tot logen en laster.

Het lust mij niet hier verder over die hatelijke verzinsels uittewijden, welke de Hel dag aan dag over de katholieke priesters in de dagbladen wereldkundig maakt. Wat hebben die verhalen, welke gemeenlijk in het ziekelijke brein van een dweepzieken uitgever ontstaan, en die hem tot bladvulling zijner ledige kolommen moeten dienen, eigenlijk om het lijf? Oppervlakkig schijnt alles naauwkeurig met de waarheid overeentestemmen; maar beschouw ze eens in den grond, en gij zult ontdekken dat alles valsch is; *plaats, tijd, personen, alles is zonder onderscheid valsch.* — Neen, ik wil mijn geheugen met het onthouden

dier vertelsels niet bezoedelen, en ik zou mij schamen er zelfs een enkel van medetedeelen. Het zij derhalve voldoende dat ik hier zekere feiten terug geef, die sprekend genoeg zijn om ook anderen tot het grondig onderzoek der kwestie aantesporen, opdat zij die mannen, door eigen ondervinding, op hunne regte waarde leeren schatten. De katholieke priester verlangt niet en heeft ook waarlijk niet noodig dat ik mij met de verdediging zijner eer belaste; de getuigenis van zijn geweten is hem reeds genoeg, en zijn geduldig stilzwijgen is de magtigste verdediger, dien hij hebben kan; want hij maakt er zich een geluk en eene vreugde uit dat hij waardig gekeurd wordt om gelasterd te worden, ter wille van Hem, die deze woorden gesproken heeft: *„Een discipel is niet boven den meester, noch een dienstknecht boven zijnen heer.... Hebben zij den vader des huisgezins Beëlzebub geheeten, hoeveel te meer zijne huisgenooten?"* (Matth. X: 24, 25.)

Men zal mij ook gereedelijk willen toegeven dat het in den aard en de natuur van het Katholicismus ligt dat de priester, van den kant der geloovigen, een eerbied, eene achting en eene genegenheid ondervindt, welke nooit het deel van den protestantschen geestelijken kunnen zijn, omdat hij die in zijn staat niet op die wijze kan verdienen. Beschouwen wij in de eerste plaats den toekomstigen priester; van het oogenblik af dat hij zijne roeping tot het „Koninklijke Priesterschap" heeft doen kennen, is hij genoodzaakt die roeping op de proef te stellen, en moet hij daarom, — ofschoon hij soms zijn zeventiende jaar nog niet is ingetreden — reeds het ouderlijke dak verlaten, al de gemakken van het vaderlijke huis opofferen, en den dagelijkschen omgang met zijne ouders, zijne familie en zijne vrienden vaarwel zeggen; om alvorens hij tot dien heiligen staat kan worden toegelaten, een proeftijd van verscheidene jaren in het Seminarie doortebrengen. Deze proeftijd geeindigd zijnde, krijgt de dienaar Gods zijne vrijheid weder; maar de deuren van het Se-

minarie openen zich slechts voor hem, om hem, als eene *levende offerande* de wijde wereld in te zenden, met een wil, welke door geloften gebonden is, en met geschoren kruin, om daardoor aan te toonen, dat hij niet langer zijn eigen meester, maar een Tempel van den H. Geest, een gewillige slaaf en lijdzaam dienaar van het gekruizigd Opperhoofd is. Op deze wijze aanvaardt de katholieke priester de pligten zijner parochiale zending, als een andere Melchisedech, zonder vader, zonder moeder, zonder eenigen aardschen band hoegenaamd; en in dien van al wat wereldsch is losgemaaakten staat is het hem mogelijk, om alles wat hij in tijdelijke zaken heeft opgeofferd, op eene geestelijke wijze weder deelachtig te worden. Daaruit volgt van zelf dat hij, geen ander doel kennende dan om zielen voor Jesus Christus te winnen, door zijn ijver en zijne opoffering het eigendom van allen wordt; rijken en armen hebben hetzelfde regt op zijn bezit, en allen vinden in hem een teederen vader, die door een ieder geliefd en geëerd wordt.

Op welke wijze trachten de protestantsche schijnheiligheid en wangunst dit gelukkig, doch voor hen zoo pijnlijk kontrast dan te verbergen? Op welke wijze beproeft de protestantsche wereld dan om die deugden, welke het haar waarschijnlijk niet gegeven is te leeren kennen en die zij nimmer verkrijgen zal, in een hatelijk daglicht te stellen? Gij vraagt hoe dit geschiedt? Welnu! dit geschiedt wanneer zij den priester van onteerende zonden beschuldigt; dit geschiedt wanneer zij zijn gedrag, — het eenige dat in staat is om een menschelijk wezen zoo algemeen bemind te maken, — slechts als een koophandel beschouwt, waar hij alleen door bevoordeeld wordt; dit geschiedt wanneer zij de verstandigste menschen, die den priester hoogachten, van afgoderij en *domheid* betigtigt; want wat is er, zegt zij, dat tot verschooning van dien trouw en dien ijver kan strekken, dan de domheid? en vindt men die eigenschappen wel bij een ander

volk dan bij hen, die zich vrijwilig en blindelings door de priesters laten leiden?

Op dusdanige verachtelijke wijze spreekt men over het gedrag van den katholieken priester, in de hoop, dat men alzoo de schoone vruchten, welke natuurlijkerwijze uit die edelste en verhevenste aller deugden, de kuischheid, voortspruiten, en welke de priester voor het oog der wereld beoefent, in vergetelheid zal brengen. In de katholieke landen staat de priester echter in het beoefenen der deugd van zuiverheid niet alleen: duizende personen, zoowel buiten als binnen de kloosters, zijn door deze zelfde gelofte gebonden; en indien de Katholieke Kerk, in hare wijsheid, deze gelofte niet van hare geestelijken vorderde, hoe zouden zij dan die bewonderenswaardige uitkomsten verkrijgen, die zij zoo algemeen voortbrengt en welke haar zoo treffend doet onderscheiden van de uiterlijke schoonheid der protestantsche kerk en geestelijkheid, die alleen voor zich zelven arbeiden? O! welk een verschil tusschen den katholieken priester en den protestantschen geestelijke! Beschouw den priester met het krucifix tot eenigen medgezel, altijd gereed voor zijne bediening en het voorwerp zijner roeping toegewijd, terwijl hij zijn tijd, zijne bezigheden, zijn hart en al zijne vermogens ter beschikking stelt van ieder nieuw kind, dat God aan zijne zorgen toevertrouwt. Zie, hoezeer hij zich den getrouwen vriend van dit kind betoont; hoe hij zijn raadgever, de vertrouwde van al zijne moeilijkheden en zorgen, in zijne gezonde dagen, en zijn onfeilbare vertrooster in ziekte en in het uur des doods is. Dan vooral blijkt de verhevenheid der zending van den katholieken priester. Zijn eigen leven niet tellende, nadert hij onbevreesd het bed van den armen zieke: hij brengt hem, dikwerf met levensgevaar, den besten vriend van den stervenden zondaar — zijn God, zijn Verlosser, zijn Al; hij brengt hem dien God, welke, medelijdend als hij is met het menschelijk geslacht, op

dit vreeselijk uur der ontbinding, wanneer alles, wat de wereld bevat, niets meer beteekent en reeds langzaam verdwijnt, zichzelven nog eens aan zijn schepsel heeft willen geven en zich met de ziel heeft willen vereenigen, om hem op het laatste gedeelte van zijn pelgrimstogt tot gids te verstrekken, en hem in zijn overgang van den tijd naar de eeuwigheid te ondersteunen. Ziedaar dan dien God, welken in het H. Sacrament door de hand des priesters wordt gedragen, door de eenige hand, die waardig is, een dergelijken schat aan te raken; en toch, ondanks een leven van zuiverheid en ontbering, beeft die priester inwendig bij het zien zijner onwaardigheid. Maar hij kan niet terug: — zijn God en de behoefte van den stervende eischen beiden dat hij de bron van alle zuiverheid, ja, de zuiverheid zelve, van zoo nabij nadert. Indien de priester derhalve, met het doel om zich des te beter tot zijne heilige en verhevene zending voortebereiden, zich geroepen gevoelt om niet te leven gelijk de andere menschen, doch „*zonder vlek en afgezonderd van de zondaars* (Hebr. VII: 26)", is het dan te verwonderen dat deze menschen, zoowel voor zichzelven als in gemeenschap met anderen, hem al de achting toedragen, die hun dankbaar hart hem slechts toonen kan; niet voor de oplettendheid en de zorgen, welke hij aan hunne tijdelijke zaken besteedt, — want daarmede bemoeit hij zich niet, — maar — en dit wekt niet het minst hunne erkentelijkheid op, — omdat hij, door zijne toewijding aan God, geheiligd is?

Dit is het ware tafereel, dat zich van den eenen kant voor ons opdoet, terwijl van den anderen kant, als eene al te treffende tegenstelling, de protestantsche geestelijke verrijst, met al zijne gevoelens en genegenheden: zijn tijd, zijn hart, zijn arbeid, zijne liefde, in één woord, met alles wat reeds op een ander altaar geofferd is! — Want hij heeft ook eene gelofte gedaan: „*Met mijn lichaam aanbid ik u, en met mijne tijdelijke goederen begiftig*

ik u, 1) en bijgevolg behoort hij zichzelven niet meer toe: hij heeft zich aan een ander gegeven, en kan nu niet meer, even als de katholieke priester, den steun en de regterhand van den arme zijn. Nog eens, is het wel te verwonderen dat de armen en zelfs de rijken, — die armen van geest, — aan hunne priesters eene kinderlijke liefde en genegenheid bewijzen, omdat zij waarlijk als kinderen door hen worden aangenomen, terwijl het hun bekend is, dat hunne arme protestantsche broeders slechts geestelijke weezen zijn: want de eerste pligt van hunne geestelijken is, te zorgen voor de kinderen, welke de natuur hun gegeven heeft.

Nadat ik dan dit waar tafereel van het priesterlijk leven in de Katholieke Kerk en bij de protestantsche sekten, zonder vooringenomenheid en opregt van geest, beschouwd had, is het niet te verwonderen dat, — toen ik bevond dat de geestelijken van mijn godsdienst bevrijd bleven van de *spotternijen, lasteringen en bittere verwijtingen*, welke men den Katholieken zoo menigvuldig toevoegt, hetgeen, bij gebrek aan beter, reeds een afdoend bewijs voor den waren leerling van Christus zoude zijn, — is het niet te verwonderen, zeg ik, dat mijn geest en hart weldra gevangen werden, en spoedig de overtuiging erlangden der degelijkheid en goddelijkheid van een geloof, dat zoowel uit zijn aard als door zijne werken niet alleen bewees dat het niet door menschen was uitgevonden, maar ook dat dezen er nimmer iets aan zouden kunnen verbeteren.

Het is derhalve eene geheel eenvoudige en natuurlijke zaak en het ligt in den aard der dingen dat zij, die den katholieken priester slechts op een afstand kunnen beschouwen, zonder dat zij genoegzame kracht bezitten om hem na te volgen of te doen gelijk hij doet, dat diege-

1) Formulier van het anglikaansche huwelijk, dat wij op bladzijde 53 reeds hebben medegedeeld.

nen jaloersch op hem zijn, en hun best doen om zijn invloed te verzwakken of te vernietigen; en dit is, inderdaad, reeds een gedeelte van dat teeken, hetwelk, naar de getuigenis van Jesus Christus zelven, zijne getrouwe discipelen altijd moet onderscheiden. Wat mij betreft, ik was verrukt van vreugde over mijne ontdekking en over de wonderlijke wegen der Almagt, die het goede aldus weet uit het kwaad te trekken en de wapenen van den Satan aan zijne oogmerken kan dienstbaar maken. Want juist de menigvuldigheid en de aard van het kwaad, dat ik altijd over de katholieke priesters had hooren verspreiden, schijnen nu den maatstaf van mijne achting en mijn eerbied voor hen te vormen; en waarlijk, ik beschouw dit priesterschap tegenwoordig als eene schitterende vuurbaak, welke God heeft opgerigt om den menschen den weg naar zijne volmaakte Kerk te wijzen, — naar die Kerk, die zoo volmaakt is, dat zij, die iets ten haren nadeele willen zeggen, genoodzaakt zijn hun toevlugt tot den logen en den laster te nemen. Ja, heilige Kerk! gelukzalig priesterschap! ik heb u beiden, God zij geloofd! eindelijk gevonden, want gij zijt beiden één, gelijk Hij die U gesticht en U gewijd heeft één is met zijn Vader, die in de hemelen is. En juist die zaken, welke te voren maakten dat ik U ontvlugtte en verafschuwde, brengen mij thans, door Gods goedheid, tot U, en hebben mij voor altijd aan U verbonden. Ja, ik eer en acht die gewijde mannen thans hoog, die, gelijk Melchisedech, alles hebben vaarwel gezegd om hun God te dienen. En wanneer ik het eens goed naga, wat heeft dan de verachting, welke eene bedorven en onwetende wereld den katholieken priesters toedraagt, eigenlijk te beduiden? Wat maakt het uit of men ons al toevoegt dat deze goddelijke instelling alleen goed is in theorie, en dat zij slechts door zwakke en bijgevolg aan dwaling onderhevige menschen is opgerigt? Het is waar, de katholieke priesters zijn menschen; en indien zij geene menschen

waren zoude ik niet zoo over hen spreken als ik nu doe. Ik bemin en vereer de heilige Engelen in en om henzelven; maar wanneer wij sterfelijke menschen een leven van engelen zien leiden, o, dan worden wij onwillekeurig gedwongen, om onze gedachten en dankgebeden ten Hemel te verheffen; want dan openbaart zich de grootheid Gods in de zwakheid van den mensch.

Verheugt u dan met mij, gij allen, die geboren zijt om de katholieke priesters te leeren kennen, gelijk zij werkelijk zijn, en die hen, door de eigen misleidingen, waarmede men uwe minder gelukkige broeders, de protestanten, in slaap wiegt, nog beter leert waarderen. Maar vergeet bovenal niet, om aan God de verlossing te vragen van hen, die nog in de ketenen der dwaling verzuchten en die in zulk eene betreurenswaardige verblindheid voortleven. Ja, de Kerk van Christus, het ééne en eenige ware Geloof, is dat, hetwelk zelfs de kinderen van hunne ouders doet scheiden: en de Zaligmaker wist dat, toen hij zeide (Matth. X: 37): „*Die vader of moeder lief heeft boven mij, is mij niet waardig.*" Ja, geliefde ouders, dat is het Geloof, welks gezag zelfs dat van een echtgenoot overtreft, en voor hetwelk alles hier beneden moet verlaten worden. Het is dat Geloof eindelijk, dat den menschen een kruis te dragen geeft, een kruis, waardoor Jesus ons als de zijnen kenmerkt. En dat Geloof heb ik gevonden: ja, ik heb het ten laatste werkelijk gevonden; want voorheen, toen ik nog protestant was, heb ik mij er dikwijls over verwonderd dat ik, naarmate ik mijn best deed om godsdienstiger en volmaakter te worden, ook meer achting en liefde van mijne medemenschen verwierf; maar thans heeft dat geheim zich voor mijne oogen ontmaskerd, en, eenmaal bekend, kan men er zich niet in vergissen, want het verraadt zich van zelf. Moet de Kerk van Jesus Christus, welke ik zoo lang te vergeefs gezocht heb, dan niet *zigtbaar* zijn, indien zij werkelijk is zooals de Profeten van het

Oude Verbond, de Apostelen en Christus zelf haar beschrijven? O neen! zij is geene onzigtbare Kerk, gelijk de protestanten de hunne willen beschouwd hebben, dewijl deze geen enkel teeken der zigtbare Kerk bezit. Doch hoe geheel anders dan voorheen vertoont die Kerk zich thans aan mijne oogen, nu ik haar in al hare schoonheid kan aanschouwen, omringd van hare kuische priesters, en versierd met die kostbare deugd, welke in de oogen van God schitterender is dan goud of diamanten! O geliefde en heilige Kerk! hoe gelukkig gevoel ik mij in uwen schoot, welk eene zaligheid is het voor mijne ziel, dat zij hare eeuwige bestemming op uwe waarheid en op uwe kracht bouwen kan! O! belast u met de zorg voor die bestemming; zij zal onder uwe hoede niet verloren gaan! Ofschoon ik zulk een rijk erfdeel onwaardig ben, kan ik thans, voor het eerst in mijn leven, zeggen: In dit Geloof wil ik leven en sterven; ik zal op de eeuwige rots eene veilige woning, eene stille rustplaats bouwen; want ik ben nu in die plaats, waar storm en onweder mijn vrede niet meer kunnen storen of mijne veiligheid in gevaar brengen. Dit is dan ook mijn onherroepelijk besluit; en evenmin als men den armen zeeman, die, na het gelukkig ontkomen van herhaalde orkanen, met een lek schip en gebroken roer, eindelijk de gewenschte haven heeft mogen binnenzeilen, zou kunnen bewegen om met datzelfde vaartuig op nieuw zee te kiezen, evenmin zou men mij kunnen overhalen om het heilig Geloof, dat ik eindelijk gevonden heb, weder vaarwel te zeggen.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Mijn onderzoek van het Katholicismus verbittert mijne ouders. — Bezoek van mijn vriend, den predikant H. — Gesprek met Dr. Gillis. — Mgr. Gillis stemt er in toe om in mijne tegenwoordigheid een onderhoud te hebben met den protestantschen bisschop van Edinburg. — Weigering van den protestantschen bisschop; mijne briefwisseling met hem over dit punt. — Verschillende protestantsche geestelijken weigeren hetzelfde. — De 24e Februarij. — Bezoek aan den predikant D. — Hij stemt, onder zekere voorwaarden, in een onderhoud met Dr. Gillis toe. — Brief aan dien Heer. — Antwoord. — Beschouwingen over het gedrag der protestantsche geestelijken. — Mijn Bijbel is mij, sedert mijne bekeering, nog dierbaarder geworden.

Ik had reeds bij het begin mijns onderzoeks van het Katholicismus, al de gevoelens van mijn geest en hart, tegelijk met de vorderingen, welke ik ieder dag en uur in de onomstootbare waarheid maakte aan mijne geliefde ouders medegedeeld, en ik had mij diensvolgens met de hoop gevleid, dat deze ontdekking hun evenveel vreugde zou verschaffen als aan mijzelve, en dat zij, na een grondig onderzoek der in den Bijbel voor het ware Geloof aanwezige bewijzen, eindelijk aan mijne blijdschap, zoo niet aan mijne droefheid, zouden deelnemen. Ik zag echter spoedig dat ik mij bedrogen had; want de inhoud van verschillende brieven, welke ik tot antwoord op de mijnen, waarin ik hun mijne overtuiging geheel bloot lag, ontving, was wel in staat om mij teleurtestellen, en mij de diepte

mijner misleide hoop te doen zien. Het gevolg hiervan was, dat, hoemeer vorderingen ik in het Katholicismus maakte, ik des te beter den strijd, die mij te wachten stond, voorzag, alsmede het onvermijdelijke verdriet, dat deze voor mij zoo noodzakelijke verandering, aan hen, die mij op aarde het dierbaarst waren, zou veroorzaken.

Om derhalve zooveel mogelijk eene smart te temperen, welke het mij — dit begon ik duidelijk intezien — niet mogelijk zou zijn aan mijne ouders te besparen, en om tevens onschuldig te blijven voor God, beloofde ik hun wel rijpelijk te zullen nadenken, voor dat ik den laatsten stap zoude doen; en, indien dit hun genoegen kon doen en eenigen troost kon verschaffen, beloofde ik hun tevens, dat ik voor alles, eerst nog eens met den protestantschen bisschop zou spreken, opdat hij de opwerpingen der tegenpartij in den grond zou kunnen onderzoeken, en, des noodig, wederleggen. Dit besluit kwam mij destijds niet alleen wijs en goed, maar ook volstrekt noodzakelijk voor; want, daar het gansche godsdienstig onderrigt en al de ondervinding van mijn geheele leven, in een enkel uur onderhouds met den katholieken bisschop, om zoo te zeggen waren omvergeworpen en voor valsch verklaard, zag ik geen middel om het Protestantismus nog eenige kans te geven, dan dat ik den protestantschen bisschop de gelegenheid verschafte, om aan zijn tegenstander, den katholieken bisschop, te bewijzen dat deze dwaalde. Ik werd bovendien tot het nemen van dit besluit genoodzaakt door het onverwachte bezoek van mijn vriend, den predikant H., die gekomen was met het doel om mij weder naar het huis mijner ouders te geleiden en daardoor mijn overgang tot de Katholieke Kerk te beletten.

De Heer H. kwam toevallig aan het huis mijner vriendin op hetzelfde oogenblik dat de katholieke bisschop er juist was binnen gegaan. Ik vond de gelegenheid zoo gunstig, dat ik hem verzocht in den salon te gaan, opdat

hij een onderhoud konde hebben met Dr. Gillis, die hem met veel minder woorden dan ik het zou kunnen doen, de voldoenste redenen voor de verandering, welke ik mij voorstelde, zoude geven. De Heer H. stemde, eenigzints aarzelend, hierin toe, daar hij zich de zamenkomst, welke hij vroeger met een katholiek priester gehad had, zeker nog herinnerde. Hij gaf echter aan de omstandigheden, die hem weinig keus lieten, toe, en volgde mij in den salon. Ik presenteerde hem aan den bisschop, terwijl ik zijn naam en de redenen van zijn bezoek bekend maakte. De goede bisschop deelde hem, met de grootst mogelijke beleefdheid, den aard mijner overtuigingen mede, en voegde er bij, dat zij noch zijn werk, noch dat van een ander waren, maar eenvoudig het uitwerksel der goddelijke genade, welke hij, toen zij zich aanbood, slechts ondersteund had, gelijk de Heer H., indien hij zich in dergelijk geval bevonden had, ongetwijfeld ook zou gedaan hebben. Hij betoonde den Heer H. zeer veel welwillendheid, en kwam zooveel mogelijk aan zijn verlangen en aan de gevoelens, welke hij op dat oogenblik hebben moest, te gemoet, doch hij nam tevens de gelegenheid waar om te zeggen, dat hij niet aarzelde de verklaring afteleggen, dat de stap, welken ik op het punt stond te doen, mij, ondanks de opofferingen die ik mij er eens voor zou moeten getroosten, nimmer berouwen zou.

Naauwelijks had Mgr. Gillis deze laatste woorden gesproken, of de Heer H. begon schriftuurplaatsen zonder tal op elkander te stapelen, om te bewijzen dat de Paus de Antichrist is, en dat de katholieke godsdienst niets anders is dan die in purper gekleede vrouw, de groote h... van Babel; in 't kort, dat ik, met den bisschop zoo spoedig mogelijk naar de hel zou gaan, en dat ik mijne dwaasheid niet alleen voor een tijd, maar in alle eeuwigheid beweenen zou. De bisschop bleef, wanneer hij er een woord konde tusschen krijgen, het antwoord niet schuldig, en het gesprek kwam eindelijk op een twee-

ledig punt, waar de Heer H. niet uit kon komen, zonder mijne tegenwoordige meeningen en overtuigingen te versterken, waarom hij tot het plotselinge besluit kwam dat een goede aftogt beter dan eene slechte stelling is. Derhalve niet in staat zijn positie verder te handhaven, noemde hij, met eene verwonderlijke radheid van tong, eene lange schriftuurplaats op, welke, naar mijn idee, op het behandelde onderwerp volstrekt niet toepasselijk was; en zonder het einde af te wachten, verliet hij haastig het vertrek, terwijl hij geheel scheen te vergeten wat de beleefdheid van een geestelijke eener zoo *fatsoenlijke* kerk het regt heeft te eischen.

Voeg bij de aangevoerde redenen nog, dat mijn tijd kort was, en dat mijne moeder herhaaldelijk en dringend op mijne spoedige terugkomst aandrong. Die terugkeer was mij echter, in den staat, waarin mijn geweten zich toen bevond, volstrekt onmogelijk; want ik zag zeer tegen de gevaren der zeereis op — en toch was dergelijke vrees te voren, ofschoon ik herhaalde en groote zeereizen gemaakt had, nooit bij mij opgekomen; maar thans gevoelde ik, dat ik, alvorens ik mij op dien bodemloozen afgrond, waarvan ik slechts door eenige planken zoude gescheiden zijn, durfde wagen, eerst mijne ziel derwijze moest voorbereiden, dat zij ieder oogenblik bereid zoude zijn om voor haar God te verschijnen. Hoe zoude ik nu beter tot een spoedig en afdoend besluit kunnen komen, zooals de behoeften mijner ziel, mijne liefde voor mijne moeder en de pligten jegens mijne ouders schenen te vorderen, dan wanneer ik het plan, dat ik heb aangeduid, ten uitvoer bragt? Om derhalve de aan mijne familie gedane belofte in den kortst mogelijken tijd te volbrengen, verzocht ik Dr. Gillis, of hij mij het genoegen zou willen doen, om, ten huize mijner vriendin, een onderhoud te hebben met den eerw. Dr. T., den protestantschen bisschop, ten einde den protestantschen geloofsregel te bespreken en uiteen te zetten, en op deze wijze

datgene, wat er nog aan mijne godsdienstkennis ontbrak, door de wetenschap van een ander godgeleerde aantevullen Dag en uur dezer zamenkomst moesten door den protestantschen bisschop, indien hij zijne toestemming zoude geven, bepaald worden. Mgr. Gillis stond mijn verzoek met veel welwillendheid toe; en ofschoon hij alle vereenigingen, die een godsdienstig dispuut ten doel hebben, over het algemeen afkeurde, zeide hij mij echter dat hij, in de bijzondere omstandigheid, waarin ik mij bevond, en om de overtuiging, welke ik scheen te hebben, dat deze zamenkomst geschikt zou zijn om mijn geest tot bedaren te brengen, in het onderhavige geval bereid was, aan mijn verlangen te voldoen. Hij wilde echter wel bekennen dat hij, de uitstekende bekwaamheden en uitnemende kennis van den protestantschen bisschop in aanmerking genomen, er zeer tegen zou opzien om hem op een ander dan het godsdienstig terrein te ontmoeten; maar dat hij op *dat* terrein niemand vreesde, en dat hij niet alleen den protestantschen bisschop zoude te gemoet komen, maar dat hij geheel alleen zoude staan, zonder de hulp van eenigen Katholiek hoegenaamd, terwijl Dr. T., daarentegen, volkomene vrijheid zoude hebben om zich van al zijne collega's te doen vergezellen.

Zeer erkentelijk voor de goedheid van Mgr. Gillis, ging ik spoedig naar den protestantschen bisschop, terwijl ik blij was, eindelijk zulk eene gunstige gelegenheid gevonden te hebben om mijn geest gerust te stellen en mijner familie voldoening te geven. Ik trof het echter ongelukkig dat Dr. T. afwezig was, en men deelde mij tevens mede dat men hem zelden kon spreken zonder eerst eene audientie verzocht te hebben. Weder t'huis gekomen, besloot ik hem te schrijven, hetgeen ik deed in de volgende bewoordingen:

„Mylord!

„Daar de zaak, welke mij de vrijheid doet nemen, „mij tot Uwe Lordschap te wenden, van het hoogste „gewigt is, durf ik hopen dat Gij mij mijne vrijpostig- „heid wel zult willen vergeven. Sinds eenige weken „te Edinburg verblijf houdende, heb ik in dien tijd „veel met Katholieken omgegaan, en die omgang heeft „in mijn geest talrijke twijfelingen over de gronden „van het geloof, dat ik mijn leven lang opregt be- „leden heb, doen ontstaan. Ik zoude omtrent dit punt „gaarne eenige opheldering ontvangen; want de voor- „naamste oorzaak mijner ongerustheid is hierin gele- „gen, dat de grondslag, waarop de hoofdbestanddee- „len mijner protestantsche overtuiging gebouwd zijn, „mij thans niet al te zuiver toeschijnt.

„Vergun mij daarom U beleefdelijk te verzoeken of „Gij, om der wille mijner kostbare ziel en ter voldoe- „ning aan het verlangen mijner betrekkingen, ook de „bijzondere goedheid zoudt willen hebben, mij ter hulp „te komen in eene zamenkomst, ten huize van den „Heer M..., met den zeer eerwaarden Dr. Gillis, ka- „tholiek bisschop, ten einde met dezen den geloofsre- „gel, welken Christus aan zijne Kerk moet hebben na- „gelaten, te bespreken. Van den uitslag van dit ge- „sprek moet mijn overgang tot de Katholieke Kerk, „of wel mijne volharding in de episcopaalsche gemeen- „schap, waarin ik ben opgevoed, afhangen.

„Uwe onderdanige dienares,
„Fanny Maria Pittar."

— Zijner Lordschaps antwoord.

„Mevrouw!

„Ik haast mij uwen geëerden van gisteren te beant-

„woorden, en geef U de verzekering, dat ik mij ge-
„lukkig zal rekenen alles, wat in mijn vermogen is,
„te doen, om uw geest in het ware Geloof, zooals
„het door Christus en zijne Apostelen aan het mensche-
„lijk geslacht gegeven is, te bevestigen. Gij zult mij
„echter veroorloven, dat ik er eenigzints aan twijfel,
„of de zekerste weg om tot dat doel te geraken, wel
„die is, welken Gij mij aanduidt, namelijk eene za-
„menkomst met Dr. Gillis, waarin ik met hem, in uwe
„tegenwoordigheid, de voornaamste geloofspunten zou
„bespreken.

„Eene dergelijke conferentie zoude U alleen genoeg-
„zame gegevens aan de hand doen om te beslissen,
„wie van ons beiden het bekwaamst en in geloofsza-
„ken het meest volleerd was, en om over eenige an-
„dere geheel persoonlijke hoedanigheden der twee kamp-
„vechters te oordeelen, doch over het groote geschil-
„punt zou het U niet veel wijzer maken.

„In elk geval geloof ik, dat het voor U veel beter
„zou zijn, indien ik U eerst eens alleen sprak: ik zoude
„alsdan, door uwe eigene verklaringen, de punten kun-
„nen vernemen, waarin uw geloof het zwakst is, en
„waaromtrent de Katholieke Kerk U meer voldoening
„schijnt te kunnen geven.

„Zoo Gij het goedvindt, zal ik uw bezoek aanstaan-
„den Maandag, tusschen een en twee ure, afwachten;
„inmiddels raad ik U ernstig aan al uwe twijfelingen
„te openbaren aan Hem, die beloofd heeft dat zij, die
„zijn wil zouden volbrengen, tot de wetenschap van
„den waren godsdienst zullen geraken.

„Ik ben, Mevrouw,

„Uw dw. dienaar,
„C. H. T....
„Bisschop."

— Mijn tweede brief.

„Mylord!

„In antwoord op uw geëerd schrijven van gisteren „zij het mij vergund U te zeggen, dat het door mij „aan Uwe Lordschap gedaan verzoek, om in een on- „derhoud met Dr. Gillis te bewilligen, niet de voldoe- „ning van mijn geest ten doel had, doch dat het alleen „zou moeten dienen om mij het middel te verschaffen, „aan mijne vrienden en betrekkingen te bewijzen, dat „ik nimmer geweigerd heb het vraagstuk door beide „partijen te hooren bespreken. Ik heb mij derhalve „tot Uwe Lordschap gewend, als tot het hoogste ge- „zag in dat geloof, hetwelk ik tot dusverre gevolgd „heb, en ik wenschte te vernemen wat Dr. Gillis, het „gezag der tegenpartij, U konde zeggen, wanneer hij „U den grondslag van die Kerk, waartoe hij behoort, „voorlegde; welke Kerk beweert dat zij *regtstreeks* van „de Apostelen afkomstig is, en dat de woorden van „Jesus Christus, waarbij hij belooft met haar te zullen „zijn alle de dagen, tot aan de voleinding der wereld, „op haar toepasselijk zijn.

„Gij zegt dat uwe zamenkomst met Dr. Gillis mij „slechts de middelen zoude verschaffen om eene ver- „gelijking tusschen de talenten der beide kampvechters „te maken; doch ik zou dat middel ook in andere „bijzondere gesprekken kunnen vinden. Ik geloof der- „halve dat het voor mij het beste zoude zijn, indien „Gij er toe kondet besluiten om aan mij en aan eene „onbevooroordeelde vriendin te laten hooren, wat Gij „en de Bisschop Gillis ten voordeele uwer wederzijd- „sche meeningen zoudt goedvinden aantevoeren.

„Bijaldien Uwe Lordschap dit mogt weigeren, is „mijn geweten gerustgesteld. Ik zal dan aan mijne „ouders de oorzaak uwer weigering, zoowel als mijne

„persoonlijke redenen, om niet in een afzonderlijk ge-
„sprek met U te treden, bekend maken. Uwe Lord-
„schap zoude mij echter een bijzonderen dienst bewij-
„zen, indien zij mij morgen mogt willen ontvangen,
„met het doel om de geloofsregels der beide Kerken,
„kortelijk met Dr. Gillis te bespreken.

„Uwe onderdanige dienares,
„Fanny Maria Pittar.

— Antwoord van den Bisschop.

„Mevrouw!

„Ik ben nog steeds van gevoelen dat een onderhoud
„tusschen Dr. Gillis en mij, in uwe tegenwoordigheid,
„niets anders ten gevolge zoude hebben, dan dat Gij
„zoudt kunnen beslissen wie van ons beiden het knap-
„ste in het redetwisten is: terwijl, daarentegen, een
„afzonderlijk gesprek met mij U tot eene grondige
„studie der kwestie zoude aansporen, en U niet alleen
„alles zoude openbaren wat Dr. Gillis en ik in een
„kort tijdsbestek zouden kunnen zeggen, maar ook alles
„wat, van weêrszijden, over het geschilpunt zou kun-
„nen worden aangevoerd.

„Het verschil van gevoelen dat tusschen ons, leden
„der *Katholieke Gereformeerde Kerk* en de aanhangers
„der ultramontaansche of roomsche partij bestaat, is
„zoo groot en kan op zoovele onderscheidene wijzen
„behandeld worden, *dat mijne bewijsmiddelen*, tenzij mij
„iets van uw vroegeren verlichten toestand en van
„uwe overtuiging worde bekend gemaakt, *wel eens een*
„*geheel ander dan het door mij beoogde doel konden berei-*
„*ken.*

„En dit zou nog des te natuurlijker het gevolg van
„het onderhoud zijn, indien Dr. Gillis, hetzij persoonlijk,

„hetzij door informatie van anderen, reeds eenige ken-
„nis droeg van uwe tegenwoordige gevoelens, die mij
„geheel en al onbekend zijn.

„Ik weiger dus niet om U, als bedienaar des godde-
„lijken woords, te komen bezoeken, en U met mijne
„raadgevingen bij te staan; maar het is mij onmoge-
„lijk mijne toestemming te verleenen tot een onderhoud
„met Dr. Gillis, wiens karakter en bekwaamheden ik,
„overigens, de grootste achting toedraag.

„Ik ben, Mevrouw,

„Uw gehoorzame dienaar,
„C. H. T.
„Bisschop."

— Mijn antwoord.

„Mylord,

„In beleefd antwoord op uwen geëerden van giste-
„ren neem ik de vrijheid U te zeggen dat ik geheel
„voldaan ben.

„Datgene, wat ik mij veroorloofd heb aan Uwe
„Lordschap te verzoeken, had niet ten doel om een
„onderzoek in te stellen naar den toestand van mijn geest,
„maar wel om te zien of de protestantsche geloofsre-
„gel onfeilbaar is of niet. Uwe weigering om in
„mijne tegenwoordigheid deze kwestie met Dr. Gillis
„te bespreken, versterkt mij slechts in mijn tegenwoor-
„dig Geloof. Het denkbeeld dier zamenkomst is niet
„van Dr. Gillis uitgegaan; ik had er hem, integendeel
„om verzocht, ten einde mij tot het nemen van een
„bepaald besluit in staat te stellen. Indien dan de
„katholieke Bisschop, om eene ziel te winnen, mij
„datgene zeer bereidwillig heeft willen toestaan, waar-

„toe Uwe Lordschap, om eene ziel in hare kudde „te behouden, niet heeft kunnen besluiten, zoude ik, „van mijn kant, — met een hart dat God, die mij „eindelijk getoond heeft waar ik de waarheid kan vin„den, meer dan erkentelijk is, — wanneer ik niet reeds „eene menigte andere bewijzen te over had, door dit „feit alleen, het Katolicismus omhelzen, uithoofde van „den zoo geheel verschillenden geest, welke zijne Bis„schoppen (zooals ik thans genoodzaakt ben aantene„men) bezielt en geleidt.

„Ik heb de eer te zijn,

„van uwe Lordschap,
„De zeer onderdanige dienares,
Fanny Maria Pittar."

Bijaldien de brieven, welker inhoud ik te lezen heb gegeven, onder het zegel der vriennschap geschreven geweest waren, zoude ik mij de vrijheid om ze publiek te maken niet veroorloofd hebben; maar dit was het geval niet; want ik had mij tot Zijne Lordschap gewend, als tot het hoofd der protestantsche kerk van Edinburg, als tot een herder, bij wien ik mij om hulp vervoegen moest. Ik had echter te vergeefs hulp bij hem gezocht, zoodat ik genoodzaakt ben te besluiten, dat deze bisschop slechts een „bezoldigd loondienaar" en geen ware herder kan zijn, dewijl hij volstrekt geene moeite heeft willen doen om een schaap voor zijne kudde te redden.

Men zal het welligt in mij laken dat ik de uitnoodiging van den protestantschen bisschop geen gehoor gegeven en hem geen bezoek gebragt heb; doch wanneer men bedenkt dat ik reeds verscheidene protestantsche geestelijken gesproken had, die allen, in plaats van mij van het Katholicismus afkeerig te maken, mij er, integendeel, heen drongen; wanneer men al de bewijzen, welke ik ten gunste van het Katholicismus had opgezocht, in aan-

merking neemt, zal het niemand verwonderen dat ik in de gegeven omstandigheden, volstrekt geen lust gevoelde mij op nieuw aan eene reeks van dorre onderzoekingen te onderwerpen, en, op een tamelijk gevorderden leeftijd, op nieuw mijn catechismus te gaan leeren, welks valsche grondstellingen mij thans volkomen bekend waren. Daarenboven bedacht ik, dat mijn onaangename toestand, tenzij ik de raadgevingen, welke de Protestantsche bisschop mij zou geven, naauwgezet opvolgde, eer verergeren zoude, en dat ik, wanneer ik hem een afzonderlijk bezoek bragt, mij regtstreeks tegen het door mij voorgestelde doel zoude aankanten, dewijl mijne ouders, in plaats van door mijne bij hun bisschop beproefde poging vertroost te worden, zich zouden bedroeven, wanneer zij vernamen, dat ik verzuimd had van het door hen voorgeschreven middel gebruik te maken. Wat bovendien het protestantsche onderrigt betreft, ik had, op dat zelfde oogenblik, de degelijkste werken, die ooit tegen het katholieke Geloof geschreven zijn, in mijn bezit; en zelfs die boeken bragten mij, door hunne ongerijmdheden en valsche stellingen, veel nader tot het Katholicismus. Voeg bij dat alles dat ik de onschatbare waarde der goddelijke Genade toen eerst regt begon op prijs te stellen. Ik ontwaarde de verschrikkelijke gevolgen waaraan men zich blootstelt, indien men deze genade versmaadt, en ik gevoelde duidelijk dat God mij barmhartiglijk begunstigd en bewaard had in den vreeselijken strijd, welken ik, gedurende al den tijd, dat ik mij met het zoeken naar de waarheid onledig hield, had moeten volhouden. En welke beweegreden konde ik thans, nu mijn geest volkomen overtuigd en mijne ziel en mijn hart geheel voldaan waren, nog hebben om den goeden protestantschen bisschop lastig te vallen, te meer daar ik de eenigste zaak, om welke ik had kunnen vragen, niet verkrijgen kon? Ik weet dat, als hij zoo goed ware geweest in mijn verzoek te bewilligen, ik tegenover mijne ouders uitvoerige stof ter mijner regtvaardiging zoude

gehad hebben; maar dewijl hij van een tegenovergesteld gevoelen was, schoot mij niets anders over dan mijn eigen oordeel te volgen, terwijl ik het betreurde aan zijn verlangen niet te kunnen voldoen, hem tevens al den eerbied bewijzende, welken zijn leeftijd en stand verdienden. Het pligtbesef kan ons dikwijls zeer moeilijk te volbrengen offers opleggen. Ik geloof echter dat ik in al mijne handelingen konsekwent gebleven ben; want konde God, op mijn toenmalig standpunt, aan de pogingen, die ik ter mijner onderrigting weder in het werk zou stellen, wel op nieuw zijn zegen schenken, vooral wanneer ik die pogingen deed bij hen, die, omdat zij geen ware discipelen van Christus waren (en deze bisschop had mij daarvan nog het bewijs gegeven) mij ook geen degelijk onderrigt konden schenken? Heeft de Wijze Man daarenboven niet gezegd: „*Hij die het gevaar bemint, zal er in vergaan!*" en zoude ik dan, wanneer ik mij op nieuw aan het protestantsche onderrigt onderwierp, niet gelijk zijn aan hem, die, nadat hij vergift heeft ingenomen, in plaats van dadelijk naar een tegengift om te zien, zoude zeggen: neen, ik wil eerst nog een weinig van dit vergift nemen?

Intusschen begon de zuster mijner vriendin, toen zij zag welken loop de zaken namen, aan de hare te wanhopen. Deze dame was eene goede en vrome presbyteriaansche, en zij had, even als haar broeder, de beste verwachting van mijne pogingen om hare zuster tot den protestantschen godsdienst terug te brengen, gekoesterd; (beiden hadden, inderdaad, sinds mijne aankomst bespeurd, dat deze hoop alleen mij naar Edinburg gevoerd had). Ik had mijne briefwisseling met den protestantschen bisschop juist geeindigd toen deze dame mij eensklaps het voorstel deed, om, als laatste proef, eene vergadering van godgeleerden van alle rigtingen tot stand te brengen.

Tot antwoord deelde ik haar mijne met den protes-

tantschen bisschop gevoerde briefwisseling, en het verlangen dat ik steeds naar eene dergelijke zamenkomst gehad had, mede. Ik voegde er bij dat ik, aangezien dit verlangen niet kon bevredigd worden, meende in het vervolg niets meer te moeten doen, te meer daar ik het voor zeker hield, dat geen der protestantsche geestelijken van Edinburg in eene bijeenkomst met de katholieke priesters zouden bewilligen, ofschoon deze laatsten altijd bereid waren, aan de roepstem gehoor te verleenen.

De jufvrouw was door mijn antwoord verontwaardigd. Zij verliet mij staandevoets, terwijl zij mij toevoegde, dat zij geestelijken „in menigte" zou kunnen vinden, die bereid waren te komen: mannen, wier ijver voor het heil der zielen zoo groot was, dat zij iedere gelegenheid om ook slechts ééne ziel voor het verderf te behoeden, gretig zouden aangrijpen: „En," voegde zij er bij, „wanneer uwe knappe episcopaalsche bisschoppen al niet willen verschijnen, zult gij eens zien, uit welke degelijke mannen de presbyteriaansche geestelijkheid is zamengesteld."

Zij vertrok en ik wachtte hare terugkomst met het levendigste ongeduld af, dewijl ik de hoop voedde aan den katholieken bisschop te kunnen mededeelen, dat ik protestantsche godgeleerden *in menigte* gevonden had, die in eene zamenkomst met hem bewilligden. Maar jawel! in plaats van een bezoek van jufvrouw G, ontving ik een brief, waarin zij mij meldde *dat hare geestelijken, uit vrees voor te veel verdeeldheid, niet in een bijzonder onderhoud of godsdienstigen redetwist met katholieke priesters konden toestemmen;* maar dat zij *in het openbaar* gaarne met Dr. Gillis wilden disputeeren.

Nadat ik van dit antwoord aan Dr. Gillis had kennis gegeven, deelde hij mij een feit mede, dat eens in zijn diocees gebeurd was en waarvan mij niets bekend was, welk feit hem, bij eene vroegere gelegenheid, genoodzaakt had, in een gedrukt geschrift publiek de verklaring

afteleggen, dat hij bereid was de waarheid, welke hem was toevertrouwd, op elke wijze, altijd en overal te verkondigen, behalve op „eene publieke plaats." Vrees voor rustverstoring verpligtte hem tot dit voorbehoud; want de verbittering tegen het Katholicismus was bij de lagere volksklassen van Edinburg zoo groot, dat hij geen ander middel zag om haar in toom te houden dan het vermijden van elke openbare discussie. De goede bisschop die, wanneer het er op aan kwam om eene ziel voor God en de waarheid te winnen, voor geene enkele zwarigheid terugdeinsde, droeg mij echter eene zending bij onze jufvrouw op, waarvan de hoofdzaak in den volgenden brief vervat is:

„Waarde jufvrouw G.!

„Na het groote verlangen, dat gij hebt geuit om de „kwestie, die ons beiden bezig houdt, van twee zijden „te hooren bespreken, doet het mij om u zeer leed, „dat de ijverige heeren, tot wie gij u gewend hebt, „niet kunnen besluiten om, zelfs voor het heil eener „ziel, in een *bijzonder onderhoud* te bewilligen.

„Naar mijne bescheidene wijze van zien is een bijzon„der gesprek veel minder geschikt om verdeeldheid op „te wekken, dan eene openbare discussie; en het aan„bod dier heeren om in het publiek op te treden, is „niet zoo edelmoedig als gij moogt veronderstellen, „dewijl het hun allen bekend moet zijn, dat Dr. Gil„lis, in een gedrukt geschrift, de verklaring heeft af„gelegd, dat hij bereid was om ten allen tijde en overal „eene discussie met een of meer godgeleerden aan te „gaan, *uitgenomen op eene publieke plaats.* Mgr. Gillis heeft „daarvoor goede en gegronde redenen; hij is echter, „om uwentwil bereid, al het mogelijke te doen; en, „bijgevolg, magtigt hij mij, u te zeggen, dat hij er in „toestemt eene zamenkomst te hebben met alle pro-

„testantsche geestelijken, die gij bij elkaâr kunt bren-
„gen, of die de grootste zaal van uws broeders huis
„kan bevatten; en, al waren zij ook tweehonderd in
„getal, hij zal de hulp van geen enkel Katholiek in-
„roepen, maar zich geheel alleen tegen hen overstellen.

„Welligt vindt gij dat ik mij te zeer beijver om u
„voldoening te geven; maar ik verzoek u vriendelijk,
„mij dat gebrek wel te willen vergeven; want het
„komt omdat ik bij u dezelfde opregte begeerte om
„de waarheid te leeren kennen, heb meenen te bespeu-
„ren, als die, welke mij buiten staat heeft gesteld,
„aan het Katholicismus weêrstand te bieden. Vergun
„mij echter, u nog te doen opmerken, dat, alhoewel ik
„elk leerstuk en elk beginsel der Katholieke Kerk
„aanneem, ik er geen enkel aanneem in den zin, welke
„de protestanten er aan geven. Er is, geloof mij, in
„al deze dingen iets, dat wel uwe aandacht verdient;
„en dewijl de leugen altijd zichzelven verraadt, moe-
„ten zij, die de waarheid meenen te verkondigen, ze-
„ker ook niet vreezen, die waarheid te hooren be-
„spreken.

„Uwe opregte vriendin,
Fanny Maria Pittar."

Op dezen brief ontving ik een ontkennend antwoord. Die zoo naauwgezette mannen wilden van geene zamenkomst met Dr. Gillis weten: zij moesten voor die eer bedanken, *dewijl de katholieke bisschop zijne waarheid slechts in een verborgen hoekje verkondigen en verdedigen kon;* — dat hoekje was echter nog al ruim, dewijl het al de protestantsche geestelijken van Edinburg had kunnen bevatten. Doch het is altijd beter de eene of andere verontschuldiging te maken, dan de waarheid in het gezigt te treden, wanneer men niet voornemens is haar te omhelzen.

Terwijl anderen zich intusschen voor de uitnoodiging

ter bruiloftsdisch verontschuldigden, en dusdoende misschien de laatste hun aangeboden genade verwierpen, was ik tot volmaakte overtuiging gekomen, en ik nam, bijgevolg, het besluit, om, onaangezien de gevolgen, welke er uit konden ontspruiten, niet langer met deze genade, de kostbaarste gave van God, te spelen. Ik gaf derhalve aan de ingeving mijns gewetens gehoor, en liet al het overige aan de barmhartige zorgen der goddelijke Voorzienigheid over. Den 24sten Februarij 1842 werd de teerling geworpen en mijn lot voor mijn geheele leven beslist: ik werd Katholiek, — Roomsch-Katholiek; ik werd eene onwaardige, doch gelukkige Katholieke!

Katholiek! ... ik Katholiek!! O! dit denkbeeld doet mij ontroeren, het overstelpt mij!... wat ligt er niet in dit enkele woord opgesloten? Welk eene opwelling van gevoelens, welk eene vereeniging van uitersten! Welke denkbeeldige kwalen, welke wezenlijke weldaden! Welk een dreigend lijden, welk een zekere en eeuwige troost! Welk eene werkelijkheid in alle omstandigheden des levens, welke begoocheling in mijn eerste onderrigt! Opdat men echter mijne gevoelens niet verkeerd begrijpe, zij het mij vergund een oogenblik stil te staan, om dit groote en heerlijke denkbeeld in al zijne volheid bloot te leggen. Hoe zoude ik mij inderdaad kunnen weêrhouden de Goddelijke Almagt, die mij de wonderlijke verandering, welke in mij heeft plaats gehad, heeft doen kennen en gevoelen, te loven en te prijzen? Hoe is het mogelijk dat ditzelfde Katholieke Geloof, waarvan ik vroeger een zoo hevig tegenstander was, *thans*, om zoo te zeggen, het leven, het voedsel en de onuitwischbare vreugde mijner ziel is? Ik, die eenmaal het geachte lid van een door de wereld geëerden godsdienst was, — de gehoorzame dochter van de besten der ouders, — de geliefde vrouw van een onvergelijkelijk echtgenoot, — de vlijtige moeder van een lief gezin, — ik, die dit alles was, ben *thans* welligt, aan die zoete banden ontrukt;

en toch ben ik gelaten en tevreden; ik vind alles in het bezit der katholieke waarheid terug!

Behoef ik hier nu wel verder over mijne levendige dankbaarheid jegens God, die zulk een wonder in mij verrigt heeft, uittewijden? Behoef ik hier wel te spreken over de verwondering van hen, die, welligt te goeder trouw, het pad volgen, dat ik zoo lang bewandeld heb, terwijl ik mij nog eens te binnen breng hoe zij, die mij dierbaarder dan het leven zijn, mij riepen en vermaanden, op dat kritieke oogenblik, toen voor het eerst het denkbeeld bij mij opkwam, dat ik in de dwaling was opgevoed en onderwezen, en dat het Katholicismus, hetwelk ik altijd voor eene door de menschen uitgevonden fabel gehouden had, de eenige en volmaakte waarheid was? O! welk een oogenblik toen die gedachte, voor de eerste maal, met al de kracht der overtuiging bij mij opkwam! — Te vergeefs wenschte ik toen in het Katholicismus geboren te zijn, of nimmer het licht gezien te hebben; want mijne lijdende ziel zag niets dan deze beide uitersten: dat ik *of* de eeuwige belangen dier ziel op het altaar der kinderlijke en broederlijke liefde ten offer moest brengen, *of* wel dat ik moedig den schaapstal des levens moest binnengaan, en al het overige opofferen. Moet ik dan, om eene nieuwe getuigenis voor mijn Katholiek Geloof te geven, terugkomen op de hartverscheurende smeekingen eener moeder, die ik vergoodde, en wier eenige troost ik tot dusverre geweest was, — eene moeder, die mij smeekte haar hart niet van een te rijten, hetgeen ik zoude doen, wanneer ik haar, door mijn overgang tot het Katholicismus, de wreedste aller smarten zou veroorzaken? Of moet ik terugkomen op de aanhoudende gebeden, bewijzen, vermaningen en zelfs bedreigingen van een vader, dien ik altijd even vurig had liefgehad als hij mij beminde? Moet ik gewagen van de menigvuldig herhaalde hoop en vrees, die zich beurtelings van mij meester maakten? Moet ik spreken van de gevolgen,

welke de tijding van mijn grooten ommekeer welligt op mijn afwezigen echtgenoot zal uitwerken, — op een echtgenoot, wiens liefde en trouw boven elke beproeving verheven was, en door wie ik mij, in den geest, reeds enkel bij het noemen van het woord Katholicismus verstooten zag? Moet ik, in één woord, nog eens terugkomen op al die smarten en op nog duizend andere werkelijke en ingebeelde folteringen, die mijn hart verscheurden, dat hart, dat, als ik het zeggen mag, tot dusverre aan alle wezenlijke droefheid vreemd was geweest? O! het zoude mij ten eenenmale onmogelijk zijn, die wreede tafereelen nog eens naar waarheid af te schilderen! Ik wil er hier nogtans ter loops melding van maken, opdat, bijaldien deze bladzijden onder de oogen mogten komen van iemand, die, even als ik, in de onbekendheid der eeuwige waarheid is opgevoed, doch die bezield is met het opregt verlangen om zijne zaligheid tot elken prijs te bewerken, opdat, zeg ik, die persoon zou kunnen zien dat ik het Katholieke Geloof niet zonder strijd omhelsd heb, en hoe hevig die strijd was; opdat zij tevens kunne zien dat hij niet te groot was voor de krachten, welke de goddelijke genade mij geschonken had. O! voorzeker reken ik mij gelukkig dien strijd te hebben kunnen volhouden! en thans nu ik den schat, welke er het loon voor is, op den waren prijs kan stellen, zoude ik geen oogenblik aarzelen op nieuw te beginnen, al zoude hij ook nog duizendmaal verschrikkelijker zijn.

Ik wil echter over de sombere kleuren van dit tafereel een sluijer werpen, en, indien ik daartoe in staat ben, liever den vrede, de rust, de zekerheid, de verrukkig en het hemelsch genot trachten af te schilderen, die, sinds het mij gelukt is de waarheid te vinden, mijne ziel vervullen, — die waarheid, welke nimmer kan falen, — die waarheid, welke nog dezelfde zal zijn, als alles, wat thans op de wereld bestaat, reeds verdwenen zal zijn, — die waarheid eindelijk, naar welke mijne ziel altijd ge-

haakt en waarom zij onophoudelijk verzucht heeft, en die mij thans, nu ik haar gevonden heb, Jesus Christus, den Verlosser mijner ziel, openbaart, en aan mij schenkt; Jesus Christus, die gezegd heeft: „*Want Ik zal u toonen, hoe veel gij voor Mijnen naam moet lijden*, (Hand. IX: 16)," en: „*Die vader en moeder lief heeft boven mij, is mij niet waardig; en die zoon of dochter lief heeft boven mij, is mij niet waardig*; (Matth. X: 37)." Ja, voor Jesus leed ik alles... en heeft hij mij daarvoor onbeloond gelaten? Neen! en „*mijne tong kleve vast aan mijn gehemelte*" wanneer ik ophoud hem te loven en te danken voor de genade, welke hij mij geschonken heeft, voor de weldaden, waarmede hij mij overstelpt heeft, voor den vrede, dien ik geniet! O! ik kan hem slechts loven voor alles wat hij gedaan heeft: ja, zelfs voor mijne eigene smarten; want zij hebben mij die onvergankelijke vreugde doen smaken, welke alleen gekend en genoten wordt door diegenen, voor wie zij is weggelegd.

Daar nu de beslissende stap gedaan en mijn vrede met den Hemel geteekend was, kon mijne ziel de voordeelen der plaats gehad hebbende verandering volop genieten. Daar ik van nature echter nooit zelfzuchtig ben geweest, maakte dat genot zelve mij op nieuw verdrietig, bij het gezigt van het groot aantal goede zielen, die, even als ik, alleen geschapen waren, om in dat zelfde geluk, waarvan zij thans nog zoo verre verwijderd waren, te deelen. Ik dacht voornamelijk aan den predikant, tot wien ik mij het eerst gewend had, en wiens antwoord over den Aschwoensdag mij niet alleen op het denkbeeld gebragt had dat mijn protestantismus niet geheel met de waarheid overeenkomstig was, maar dat hij voor zich zelf ook alles behalve over hetgeen hij moest onderwijzen voldaan was. Ik bedoel hier den eerwaarden Heer D., die mij onder anderen gezegd had dat dagen als de *Aschwoensdag* en *Kersmis* (Christmas day) niet in een gereformeerd gebedenboek moesten voorkomen. Ik had daaruit de ge-

volgtrekking gemaakt dat de hervormde godsdienst nog eene nieuwe hervorming behoefde, en dat hijzelf mitsdien naar iets volmaakter zoekende was. Ik begon mijn nieuwen goddsienst derhalve, iedere dag en ieder uur meer en meer op prijs te stellen, en daar ik mij hiervoor eenigzints aan hem verpligt gevoelde (want het kwam mij voor, dat hij, in zeker opzigt, de eerste aanleiding tot mijne bekeering geweest was), nam ik het besluit hem eens te gaan opzoeken, met het doel om hem te vertellen wat er met mij gebeurd was, en om hem met de groote vreugde en troost, die daarvan het gevolg waren, bekend te maken. Ik verbeeldde mij dat ook hij daardoor welligt de genade zou verkrijgen om de dwaling vaarwel te zeggen, indien God, in zijne barmhartigheid, hem de overtuiging wilde schenken, dat het zekerste middel om het eeuwig leven te verkrijgen bestaat in het verlaten van al wat wereldsch is.

Dit besluit was niet zoodra genomen, of ik bragt het tot uitvoering: en, zonder mij te laten afschrikken door hetgeen de predikant van mij zou kunnen denken, of zonder mij te bekommeren over hetgeen de wereld zou kunnen zeggen, begaf ik mij naar zijne woning en was ik weldra met hem alleen. Hij was op het eerste oogenblik over mijn bezoek zeer verwonderd; maar weldra scheen het hem genoegen te doen dat ik gekomen was, en, wat er ook van zij, de twee uren, die ik bij hem doorbragt, waren, zoo niet op een voordeelige, dan toch op eene aangename wijze, zeer spoedig vervlogen.

Ik begon met hem mijn dank te betuigen voor het antwoord, dat hij mij over den Aschwoensdag gegeven had, dewijl dat antwoord mij er toe gebragt had om een onderzoek naar het Katholicismus in te stellen; ik voegde er bij dat, sinds mijne bekeering, niets mijne vreugde noch mijn inwendigen vrede kon evenaren, en dat ik voor niets ter wereld den schat, welken ik in mijn nieuwen godsdienst bezat, zou willen verruilen, niet-

tegenstaande dat Geloof voor mij eene voortdurende bron van bespottingen en verwijtingen, en de oorzaak der verwijdering van alles, wat mij op aarde het dierbaarst was, geworden was. Toen ik dit gezegd had verweet ik hem vrijmoedig het gebrek aan vertrouwen, dat hij in zijn eigen godsdienst stelde, en den weinigen eerbied, welken hij voor zijn Geloof had. Ik smeekte hem dat hij een onderzoek zou willen instellen naar de geloofsregelen der Katholieke Kerk, de eenige, die waardig is de Bruid van Jesus Christus te zijn, en de eenige, die in staat is de offeranden van hen, die haar omhelzen, te verhonderdvoudigen. Ik zeide hem tevens op een overredenden toon, dat hij niet in zijn tegenwoordig geloof kon blijven, maar dat hij weldra of Katholiek zou worden, of een geheel ander geloof, dan hetgeen hij thans volgde, zoude belijden, dewijl ik zeer duidelijk bespeurde dat hij zijn godsdienst niet lief had. Ik verzocht hem mitsdien, wanneer hij tot de door mij voorziene verandering zou overgaan, die verandering ten gunste van het eenige wezenlijke en voordeelige Geloof te bewerkstelligen.

De goede man hoorde mij aan, als iemand die de magt tot spreken verloren heeft; maar ten laatste zeide hij:

— „Wat gij gedaan hebt, mevrouw, is verschrikkelijk!"

Toen ik hem echter opmerkzaam maakte op datgene, wat hij weldra zoude doen, indien hij niet Katholiek werd, scheen hij verlegen te worden, hij begon te blozen, en zeide op nieuw:

— „Wat gij hebt uitgerigt is vreeselijk!"

Ik vroeg hem toen of hij niet eens het een of ander werk over het Katholicismus, dat ik hem kon bezorgen, zou willen lezen; want ik hield mijn beweren, dat hij niets van den katholieken godsdienst af wist, vol. Zijn antwoord was bevestigend, en hij zeide mij dat hij bereid was alles te lezen, wat ik hem zou willen geven. Ik beloofde hem toen een boek te zullen bezorgen, en

verhaalde hem tevens dat ik beproefd had om eene zamenkomst tusschen zijn bisschop en den katholieken bisschop tot stand te brengen; maar dat Dr. T. dit geweigerd had. Hierop antwoordde hij mij:

— „Indien ik iets dergelijks mag zeggen (dit zijn zijne eigene woorden) geloof ik dat Dr. T. groot ongelijk had met dit te weigeren; en al wat ik u kan zeggen is, dat waret gij, vóór uwe geloofsverandering, bij mij gekomen, ik het onmogelijke zou hebben beproefd om u te redden; want ik beklaag u, uit den grond mijns harten, over de treurige zaak, die gij verrigt hebt."

De goede man sprak deze woorden op zulk een zalvenden toon, dat iedereen met mij zoude geloofd hebben, dat deze woorden werkelijk voortsproten uit zijne liefde voor eene ziel, die door het bloed van onzen Verlosser was vrijgekocht, en die hij aan het eeuwig verderf zag prijs gegeven. Wij zullen echter zien tot hoever die liefde zich uitstrekte.

— „Dat is allemaal goed en wel," zeide ik, „en gij uit daar gevoelens, die een regtschapen geestelijke steeds moeten bezielen: doch indien gij, om der wille mijner ziel, destijds een onderhoud met den katholieken bisschop zoudt hebben willen aangaan, waarom zoudt gij dat dan nu ook niet willen doen? Gij weet toch, niet waar, dat al wat gebeurd is, nog weder hersteld kan worden?

— „O!" antwoordde hij, „nu is het te laat; want ik zie wel dat er voor u geene hoop meer is. En waarom zou ik dan eene nuttelooze daad gaan verrigten? Doch indien gij gekomen waart toen het nog tijd was, zoude ik dat en *nog meer* stellig voor u gedaan hebben."

Ik zeide hem toen dat ik niet zelve bij hem gekomen was, omdat ik meende dat mijne vriendin, jufvrouw G., het reeds gedaan had; want zij had, als presbyteriaansche, veel achting voor zijn persoon en stelde groot vertrouwen in zijne geleerdheid. Er viel overigens niet aan te twijfelen, dat zij bij hem niet even vergeefs zou hebben aan-

geklopt als bij de andere geestelijken zijner sekte. „Maar," vervolgde ik, „nemen wij eens aan, dat er voor mij geene hoop meer is, en dat gij iedere verdere poging bijgevolg nutteloos oordeelt; daar zulk eene ziel echter in de oogen van God even kostbaar is als eene andere, en daar gij welligt geen grooter verlangen gevoelt om mij te redden (mij, die gij slechts eens in uw leven gesproken hebt, en die gij waarschijnlijk nooit weder zult ontmoeten,) dan ieder ander mensch, die zich in gelijken toestand als den mijnen bevindt, dewijl gij zegt dat ik mij niet vruchteloos tot u zou gewend hebben, zij het mij, om die reden, en in naam van dien mensch, vergund u te verzoeken, dat gij alsnog gelieft te komen, want vele protestanten zijn van mijne bekeering getuigen geweest, en tenzij er iemand opsta, om hun geloof tegen den katholieken bisschop, die thans het veld ruim heeft, te verdedigen, is het zeer waarschijnlijk dat mijn voorbeeld weldra door velen zal gevolgd worden. De noodzakelijkheid om deze personen ter hulp te komen is thans, derhalve, even dringend om hunnentwil, als zij het voor mij kon geweest zijn, op dat tijdstip, toen het nog niet was uitgemaakt, *dat er voor mij geene hoop meer is*."

De Heer D. geraakte niet weinig in verlegenheid, toen hij zich aldus in zijne eigene netten gevangen zag. Na eenige oogenblikken nadenkens zeide hij echter op een toon, die mij voorkwam volstrekt niet in overeenstemming te zijn met hetgeen hij werkelijk bedoelde:

— „Neen, ik geloof geenszins dat ik verpligt ben om zoo maar voor ieder, die zich bij mij aanmeldt, klaar te staan, en in zijn verzoek te bewilligen: want indien ik heden een onderhoud had met A, zoude ik genoodzaakt zijn morgen eene zamenkomst te hebben met B. en C; en op deze wijze zoude ik al mijn tijd ten dienste van vreemdelingen besteden, terwijl hij werkelijk reeds te kort is voor mijne eigene gemeentenaren, die mij meer werk bezorgen dan ik af kan."

Ik kon mij niet weêrhouden hier op zijne inkonsekwentie te wijzen, dewijl hij mij gezegd had, dat hij voor mij wilde doen wat hij voor geen ander zou verrigten, en ik verzocht hem zich deze woorden wel te willen herinneren; want ik begon in zijne hardnekkige weigering, zoowel als in die der overige protestantsche geestelijken, om een onderhoud met een katholiek bisschop te hebben, iets zeer vreemds te zien.

— „Dat is zoo vreemd niet," hervatte hij, „wanneer men in aanmerking neemt dat deze bisschop buitengemeen knap is; de verklaring onzer waarheid zou, derhalve, in een gesprek met hem, geheel vruchteloos zijn."

— „Maar," zeide ik, „alle talenten der wereld zijn niet in staat te bewijzen dat logen waarheid is; meent gij dus dat gij de waarheid bezit, ga dan, in Gods naam, met mij mede."

Men ziet dat ik bij den Heer D. sterk bleef aandringen, want ik geloofde aan zijne opregtheid en ik gevoelde, dat, als het mij slechts gelukken mogt hem in tegenwoordigheid van den katholieken bisschop te brengen, zijne oogen zich misschien voor het licht der waarheid zouden openen. Ik maakte dus geene komplimenten met hem, want hij was waarlijk rond en vriendschappelijk, en ofschoon wij eerst sedert kort en op eene zonderlinge wijze kennis gemaakt hadden, stonden wij als oude vrienden tegenover elkander. Mijn lastig aandringen scheen intusschen van dien aard te zijn dat hij op het punt stond zijne toestemming te geven; en ik legde hem ten laatste het vuur zoo naauw aan de schenen, dat hij eindelijk zeide:

— „Welnu! Zie hier wat ik voor u doen wil: ik ben bereid om, achter een scherm verborgen, een gesprek tusschen u en den katholieken bisschop over de voornaamste geloofspunten af te luisteren, en, als hij vertrokken is, zal ik u de valscheid zijner stellingen bewijzen."

— „Maar, mijnheer D.," riep ik uit, „hoe heb ik het nu met u? Tot zulk een voorstel had ik u nooit in staat geacht; ik kan mijne ooren waarlijk niet gelooven! Doch ofschoon wij hier alleen zijn, zullen de steenen dezer muren eenmaal opstaan, om tegen u te getuigen."

Het zal ongetwijfeld niemand verwonderen dat ik dit edelmoedig voorstel niet aannam, en dat ik hem, op die voorwaarde, de gelegenheid om mij de waarheid te *bewijzen* niet wilde verschaffen. Ik verliet hem dan ook, naar zijne zalvende uitdrukkingen te oordeelen, in eene om mijnentwege zeer droefgeestige stemming. Ik verliet hem echter niet geheel en al; want ik geloofde dat hij ondanks zijne verblindheid, een braaf man was, en ik voedde altijd nog eene zekere hoop om hem tot de waarheid terug te brengen, dewijl hij mij beloofd had twee brochuren, welke ik had medegebragt, te zullen lezen. Hij had tegen het beste der beide geschriftjes, *The Church of Peace and Truth* 1), niets in te brengen, dan dat hij er een paar aanhalingen uit de Schriftuur in gevonden had, die hem niet zeer toepasselijk schenen. Doch wat het andere boekje aangaat, bevatte de titel, volgens hem, zulk eene vreeselijke godslastering, dat dit voldoende was om iemand het geheele boek te doen wegwerpen. Die godslastering was niets anders, dan de naam van „Moeder Gods," welke daar aan de H. Maagd Maria gegeven werd. Ik was zoo verbaasd over den toon, welken de Heer D. begon aan te slaan, en over de wijze waarop hij over de hoedanigheid der H. Maagd sprak, — eene wijze van spreken, welke hij bij geen ander der door ons behandelde punten gebezigd had, — dat ik op mijne beurt verlegen werd, en in plaats van de billijkheid der benaming, welke hij eene godslastering geliefde te noemen, aan te toonen, mijzelve afvroeg van

1) De kerk van vrede en waarheid.

waar het kwam dat wij elkander tot dusverre zoo verkeerd verstaan hadden; want het bleek toch duidelijk uit zijne uitdrukkingen, dat wij elkaàr volstrekt niet begrepen hadden.

Terwijl mijn geest aldus tusschen verwondering en gissingen zweefde, nam ik afscheid van hem, doch niet zonder hem de belofte te hebben afgeperst, dat hij de *Verhandelingen* van Dr. Wiseman over het leerstuk der *Transubstantiatie* zou lezen, een leerstuk, waarvoor hij almede veel afkeer gevoelde. Ik dacht dat zulk een diepzinnig en verdienstelijk werk ten minste eenige vooroordeelen en valsche denkbeelden moest doen verdwijnen. Toen ik mij, kort daarop, de *Verhandelingen*, ten zijnen gebruike, had aangeschaft, meende ik van deze gelegenheid gebruik te moeten maken, om hem eenige regelen over de H. Maagd te schrijven, hetgeen ik deed in den volgenden brief:

„Weleerwaarde Heer!

„Ik kom U op nieuw lastig vallen; doch voed de „nederige hoop, dat mijne ongeveinsdheid, die U bekend „is, eene verontschuldiging zal zijn voor de verveling, „welke ik U veroorzaak. Maar waarom verontrust ik „mij dan toch zoo over U en waarom stel ik dan zoo„veel belang in alles wat U betreft, dan omdat de voor„zienigheid mij, die in deze stad geheel onbekend ben, „tot U, als mijn geestelijken leidsman, zond; tot een „leidsman, op wiens raadgevingen ik, in mijne hoeda„nigheid van vreemdelinge, een zeker regt had, ten „einde van U de oplossing van een godsdienstig vraag„stuk te verkrijgen? Uw antwoord was van dien aard, „dat het mij het bewijs gaf, dat ik, tot dusverre, op een „voor mijne onsterfelijke ziel zeer zwakken grond bouwde „en dat Gijzelf over de voorschriften uwer kerk niet „geheel tevreden waart.

„Reeds bij onze eerste ontmoeting, zoowel als meer-
„malen in het vervolg, vernam ik uit uw eigen mond,
„dat Gij, niettegenstaande Gij verzekerd waart van het
„bezit eens Zaligmakers, die bij magte en verlangend
„was om uwe ziel te redden, echter niet ophieldt te
„beven en te vreezen, dat uw geloofsregel niet goed
„was, en U bijgevolg in den laatsten Oordeelsdag niet
„van dienst kon zijn. Het is derhalve om deze redenen,
„en om uwe goedheid en opregtheid, die algemeen be-
„kend zijn, dat ik zulk een levendig en buitengemeen
„belang in U stel.

„Doch nog eens, waarom gevoel ik deze belangstel-
„ling voor een man, die zegt dat hij tevreden is met
„het geloof, dat hij belijdt, ofschoon hij niet in staat
„is, de onfeilbaarheid van dat geloof te bewijzen?
„Waarom? Ik zal het U zeggen, doch verzoek U vooraf
„om, wanneer ik, die minder ben dan de minste der
„menschen, mijzelve met een zoo geleerd, zoo bekwaam
„en zoo vroom man, als Gij zijt, durf te vergelijken,
„aan mijne woorden geene verkeerde uitlegging te
„willen geven. Dat komt dan omdat ik, die, naau-
„welijks eene maand geleden, met eene opregtheid
„gelijk aan de uwe, hetzelfde geloof beleed, waarop
„Gij thans nog uwe hoop stelt, thans mijne dwaling
„heb ingezien. Ja, ik beleed dat geloof met den vu-
„rigsten ijver, en toch heeft het God in dien korten
„tijd behaagd, mij een volmaakten geloofsregel aan te
„wijzen, welke veel meer éénheid bezit, — een oneindig
„beter Geloof, dat Hem, dewijl hij onfeilbaar is, al-
„leen waardig is. Ik heb een weg ontdekt, die zoo
„regt is, dat ons oog deszelfs einde zonder moeite ont-
„waren kan: een weg, die door de waarheid en de
„overtuiging zoo goed is afgebakend, dat de ziel, die
„van het pad der dwaling op dezen weg aanlandt, van
„vreugde en dankbaarheid vervuld wordt: ja, de zelf-
„voldoening van zulk eene ziel is zoo groot, dat zij,

„aan wie zij hare ontdekking mededeelt, haar soms „van dwaasheid beschuldigen. Die weg is intusschen „zoo veilig en zoo zeker, „dat zelfs de onwetenden er niet „op kunnen verdwalen." Het is een weg, tot welker „bewandeling een ieder geroepen is, en waarvan nie„mand, dan alleen zij, die hem niet willen bewande„len, zullen worden teruggestooten; om kort te gaan, „alleen zij, welke dien weg volgen, zijn in staat het „genot en de zekerheid, welke men er vindt, te be„schrijven.

„Sedert het gelukkige tijdstip mijner bekeering heb „ik tweemalen de eer van een onderhoud met U ge„had. Bij beide gelegenheden hebt Gij mij geen enkel „argument opgenoemd, dat in staat was, mijne tegen„woordige gevoelens ook maar eenigzints te doen wan„kelen; uw betoog heeft ze integendeel versterkt. Dit „zal U voorzeker verwonderen, en welligt het meest, „als Gij U de op zichzelf staande schriftuurplaatsen te „binnenbrengt, welke Gij mij hebt opgenoemd en welke „Gij sterk genoeg waandet om leerstukken, die op den „ganschen inhoud der H. Schrift gegrond waren, om„ver te werpen.

„Ik wil U op dit oogenblik echter over dat punt „niet onderhouden; maar ik vraag U verschooning, dat „ik de vrijheid neem hier de uitdrukking nog eens op„tehalen, waarvan Gij U bij het spreken over de H. „Maagd bediendet. In mijne brochure wordt Mari' „*Moeder Gods* genoemd, en Gij vindt deze uitdrukking „*godslasterend.* Het verrastte mij zoozeer, iets derge„lijks uit uwen mond te hooren, en ik was zoo ver„wonderd, deze benaming door een bijbelsch predikant „voor godslasterend te hooren uitmaken, dat ik wer„kelijk alles vergat; ik kon slechts acht geven op het „gevoel van diepe onderdanigheid en groote erkente„lijkheid, dat mij bezielde voor God, die mij deze hei„lige waarheden geopenbaard had, terwijl die waar-

„heden voor de geleerden dezer wereld, en somtijds „zelfs voor waarlijk goede menschen, gelijk Gij zijt, „verborgen blijven; (want Gij zijt goed, en waarlijk „te goed om aan een geloof gehecht te blijven, dat „dien toets van een algemeen onderzoek, zoowel van „geletterden als ongeletterden, niet kan doorstaan).

„Wat kan ik voor U doen? Er staat ééne zaak in „mijne magt, welke ik niet wil verzuimen in praktijk „te brengen. Ik kan voor U bidden, en dat zal ik „doen; doch tevens wenschte ik U gaarne te verzoe„ken dat gij uw bijbel eens opensloegt, — want deze „is het, die, naar Gij beweert, uwe schreden bestuurt „en U uw geloofsregel voorschrijft: — Gij regelt, zegt „Gij, uw gedrag naar zijne voorschriften, door alles, „wat hij beveelt, na te komen en door U te onthou„den van alles wat hij verbiedt; — is dit zoo? vergun „mij dan u te vragen of de volgende texten niet ten „duidelijkste bewijzen dat de H. Maria de moeder van „God is: Isaïas VII: 14 en Matth. I: 23: „*God zal „u dan zelf een teeken geven: Ziet, de maagd zal bevrucht „worden, en eenen Zoon baren, en zij zullen zijnen naam „heeten* EMMANUEL, *hetwelk is vertolkt*: GOD MET ONS. —" „Isaïas, IX: 6: „*Een kindeken is ons geboren, en een Zoon „wordt ons gegeven, op wiens schouderen het Vorstendom is „gelegd; wiens naam zal zijn de Wonderlijke, de Raads„heer, de God, de Magtige, de Vader der toekomende eeuwen, „de Vredevorst.*" — Matth. I: 20: „*Want hetgeen in haar „geboren is, is van den Heiligen Geest.*" — H. Lukas I: „35: „*En de Engel antwoordde, en sprak tot haar: De Hei„lige Geest zal over u komen, en de kracht des Allerhoogsten „zal u overschaduwen: daarom ook zal het Heilige, dat uit „u zal geboren worden,* GODS ZOON *genoemd worden.*"

„Wanneer deze teksten hoegenaamd niets bewijzen, „ben ik, als protestante, werkelijk tot wanhoop gebragt, „en zal ik moeten beginnen om mijne moedertaal op „nieuw te gaan leeren, wil ik tot het goed begrip

„van dezen geloofsregel komen, welks beteekenis, naar „hetgeen ik tegenwoordig van het Engelsch weet, zoo „geheel tegenovergesteld is aan die, welke Gij er aan „geeft. Wat moet ik dan nu nog doen? Welke pro„testant kan op het bezit des Hemels hopen, indien hij, „om daartoe te geraken, verpligt is, zich aan een ge„loofsregel te houden, en indien de moeilijkheid, om „dien geloofsregel goed te begrijpen, zoo groot is, dat „zelfs de geestelijken, welke hem verkondigen, het over „zijne beteekenis niet eens kunnen worden, noch het „durven te wagen om er over te spreken, of hem be„kend te maken aan iemand, die een ander geloof be„lijdt? O! zeg mij wat er van al die arme onweten„den moet worden? — Moeten zij allen verloren gaan?... „Neen, nogmaals neen! laten zij die Kerk binnengaan, „welker geloofsregel door een ieder kan begrepen wor„den, en die bijgevolg voor elks verstand bevattelijk „is! Wanneer zij dit doen, handelen zij wel; want „dan zullen zij het Geloof vinden, dat God zelf voor „hen heeft ingesteld, dewijl een regtvaardig God nooit „een geloofsregel zou hebben kunnen voorschrijven, „welke zoo moeilijk te begrijpen en zoo weinig voor „verdediging vatbaar is.

„Waarlijk, eerwaarde Heer, ik kan van mijne ver„wondering niet bekomen; hoe is het toch mogelijk, „dat men een twijfel kan opperen over het regt, dat „de H. Maagd heeft om „Moeder Gods" genoemd te „worden, indien Onze Heere Jesus Christus waar„achtig God is? En daar dit laatste uit de straks „aangehaalde texten duidelijk bewezen is, kan de H. „Maagd immers niets anders zijn dan de Moeder van „God?

„Dit is wel degelijk het Geloof, dat de Apostelen „ons geleerd hebben, ofschoon zij zich van deze uit„drukking niet bediend hebben. Daarenboven nemen

„alle protestanten de vier eerstgehoudene Kerkver-
„gaderingen aan; nu zien wij dat, op het derde
„dier Concilies, een bisschop, Nestorius genaamd, juist
„omdat hij hetzelfde beweerde, wat Gij thans voor-
„geeft, namelijk, dat Maria niet de Moeder Gods is,
„in den Kerkelijken ban gedaan of geëxcommuniceerd
„werd.

„Gij kunt dit verhaal opgeteekend vinden in de ge-
„schriften van den H. Cyrillus en in de Levens der
„Heiligen, van Butler, welke werken ik na onze laatste
„bijeenkomst heb leeren kennen. Ik geloof niet dat
„het noodig is, U nog andere bewijzen van mijne op-
„regtheid te geven. Moge het echter aan God beha-
„gen U tot een grondig onderzoek van dit punt te
„doen besluiten. Uw loon zou meer dan groot zijn.

„Ik kan derhalve niets meer doen dan voor u bid-
„den, waartoe ik van ganscher harte bereid ben, en
„dat ik veelvuldig voor u doe.

„Uwe U zeer toegenegene en onderdanige dienares,
„Fanny Maria Pittar."

— Antwoord op den voorgaanden brief.

„Waarde Mevrouw!

„Eene menigte buitengewone en dringende zaken
„hebben mij tot dusverre verhinderd uw schrijven te
„beantwoorden, en thans zelfs kan mijn antwoord slechts
„kort zijn.

„Gij vergist U grootelijks, wanneer Gij denkt dat ik
„ook maar een oogenblik twijfel of aarzeling over het
„geloof, dat ik belijd, zou gevoelen. — De minachting
„die, ondanks de herhaalde verklaringen, welke ik U
„gedaan heb, in uwe woorden doorstraalt, doet mij

„duidelijk zien, dat ik wijs gehandeld heb, toen ik het „besluit nam om, in uwe tegenwoordigheid, geene dis- „cussie over geloofszaken aan te gaan, en hoe dwaas „ik zoude geweest zijn, indien ik mijne beginselen ook „maar een oogenblik had trachten te verdedigen 1).

„Wat de texten betreft, welke Gij aanhaalt om de „uitdrukking „Moeder Gods" te regtvaardigen, zult Gij „mij veroorloven U te zeggen, dat zij in deze volstrekt „niet te pas komen; zij dienen om de Godheid van „Christus, waaraan ik geloof, te bewijzen, maar zij „geven geen den minsten steun aan uwe bewering; „en derhalve neem ik de vrijheid, hier te herhalen „wat ik reeds meer heb gezegd, dat deze uitdrukking „niet alleen *in strijd is met de Schriftuur*, maar dat zij „ook *onredelijk*, *godslasterend* en *valsch* is.

„Ik heb de eer U hiernevens het boek van Wise- „man, dat ik gelezen heb, terug te zenden. Het draagt „het kenmerk van des schrijvers geest: Kennis, be- „kwaamheid en zekere waarschijnlijkheid; doch het „zoude U gemakkelijker vallen, een kasteel op een „spinneweb te bouwen, dan het leerstuk der Transsub- „stantiatie op zijn betoog.

„Ondanks de talenten en bijzondere bekwaamheden „van den schrijver, hangt de godsdienstleer hem als „een molensteen aan den hals, zwaar door hare eigene „ongeregtigheid, God onteerende, afgodisch in hare be- „oefening en schadelijk in hare gevolgen.

„Ik verzoek U mij dit korte antwoord op uw lan- „gen brief te willen ten goede houden; doch, naar ik

1) Zonderling! Indien ik mij waarlijk zoo buitengemeen vergist had, hoe is het dan mogelijk dat deze zelfde predikant, binnen minder dan negen maanden na de dagteekening van dezen brief, zijne episcopaalsche kerk verlaten en zijne parochie en gemeentenaren vaarwel gezegd heeft, om lid te worden van de sekte der *nonintrusionisten*?

„meen, moet het U bekend zijn, dat alles wat U zoo „nieuw, zoo aantrekkelijk en zoo overtuigend toeschijnt, „voor mij niets van dien aard is; en Gij moet niet „verwachten, dat ik mijn kostelijken tijd zal verspil„len met het schrijven van lange wederleggingen, welke „de pers reeds duizende malen zoo breedvoerig moge„lijk heeft wereldkundig gemaakt.

„Ik kan niet meer doen dan U verklaren welke diepe „smart ik door uw noodlottigen stap gevoel; en mijne „vurigste bede is, dat Gij nog aan den valstrik, die U „gespannen werd, moogt ontsnappen.

„Ik ben, Mevrouw,

„Uw onderdanige dienaar,
D. T. K. D."

Behoef ik nog wel andere feiten, ter regtvaardiging van mijn gedrag, aantehalen; of kan iemand mij, naar billijkheid, over de door mij gedane keuze veroordeelen? Hoedanig was toch mijn toestand? Ik twijfelde, en bijgevolg was mijne ziel in gevaar. Eerst zocht ik troost bij den bisschop van mijn eersten godsdienst, terwijl ik hem tegelijkertijd het gevaar, dat ik liep, en den vijand, die mij bedreigde, aantoonde. Wat antwoordde hij? *Hij kon den vijand maar niet zoo onmiddelijk en in het openbaar te gemoet gaan*, want, zeide hij, ik moet eerst goed met den toestand van uw geest bekend zijn, opdat ik den strijd niet met zwakke en nuttelooze wapens aanvaarde. Daarna doe ik eene poging bij een tweede, een minder politiek, doch stoutmoediger man dan de voorzigtige bisschop. Deze verklaart zich tot eene zamenkomst met den katholieken bisschop bereid; maar eilieve! naauwelijks zijn zij vijf minuten bij elkander, of mijn verdediger, gedachtig aan het spreekwoord, dat een goede terugtogt beter is dan eene onhoudbare stelling, staat

op en verlaat het vertrek. Toen zegt men mij, dat er nog anderen genegen zijn om mij te helpen; doch als het uur des gevaars is aangebroken, verontschuldigen zij zich en zeggen dat zij, *uit vrees voor verdeeldheid*, niet in een *bijzonder* onderhoud kunnen toestemmen; intusschen verklaren zij zich bereid om openlijk in het publiek optekomen, dewijl het hun bekend is dat zij, al missen zij ook het voordeel der overtuiging en der redelijkheid, ten minste het voordeel van het getal hebben; want zij rekenen op het volk, dat, door deszelfs onkunde en vooroordeelen, den naam van Katholiek niet kan verdragen. Een laatste eindelijk, die aan mijn lastig aandringen geen wederstand kan bieden, besluit om mij ter halverwege te gemoet te komen; — *echter onder voorwaarde, dat hij zich achter een scherm mag verbergen!*

Ziedaar letterlijk de ondervinding, welke ik opdeed; en, hoe vreemd zij ook moge schijnen, is zij daarom niet minder waar, en kan ik al het aangevoerde met onwederlegbare bewijzen, die in mijn bezit zijn, staven. Ik wil hiermede echter niet zeggen, noch zelfs een oogenblik veronderstellen, dat al degenen, die, even als ik, de waarheid, die kostbare parel, zullen gaan zoeken, met dezelfde moeilijkheden zullen te worstelen hebben.

Het is derhalve eene waarheid dat de Almagtige God mijne zwakheid is ter hulp gekomen; ja, dit is eene waarheid, welke ik steeds zal getuigen, ofschoon ik haar niet kan verklaren. Waarom heeft de Heer aldus met mij gehandeld? Ziedaar eene vraag, welker oplossing ik aan wijzer menschen dan ik ben overlaat: want het is eene zekerheid dat God mij niet noodig had; doch de behoefte die ik aan Hem gevoelde was waarschijnlijk te groot geworden, zoodat een sinds verscheidene jaren volgehouden inwendige strijd, deze onschatbare genade, zonder welke mijne ziel voor altijd zou verloren geweest zijn, op haar had doen nederkomen. Die genade was mij geworden op eene wijze, zooals God het had gewild, en

op het oogenblik dat Hij daartoe had willen verkiezen; het is dus mijn pligt Zijn Heiligen Naam daarvoor ten allen tijde te prijzen en te loven: want zonder dat ik in of uit mijzelve ook maar het minst of geringste bezat, wat ik Hem zou kunnen aanbieden, had ik de magt verkregen om Hem, in het werk dat Hij in mij had ten uitvoer gebragt, te verheerlijken. Welke verdiensten zoude ik toch anders gehad hebben door mijne uitgestane beproeving, door de buitengewone vernedering en voortdurende smarten, welke ik ondergaan heb; voor de beschuldigingen van waanzin en verregaande domheid, die men mij tegenwierp; voor al de bittere en grievende verwijtingen, waarmede men mij overstelpte, als ik op het voorbeeld wees van een Newman, een Faber, een Allies of een Fielding, en van die gansche reeks zoowel door hunne afkomst als door hunne kennis beroemde godgeleerden, die later ook het smalle pad, dat ik toen nog alleen bewandelde, zijn opgegaan? Tien lange en vruchtbare jaren hebben thans hunne maanden, weken en dagen geteld, sinds den dag dat dit in eeuwigheid gezegend licht op mijne ziel nederdaalde; sedert dien tijd is de ingesluimerde wachter van het Protestantismus wakker geschud door het gekraak der grondvesten van het gebouw, en door den val der schoonste van de haar omringende boomen. De Staatskerk wordt door eene inwendige scheuring bedreigd, en zelfs de steunpilaren van het Protestantismus verbreken en vallen tot gruis; zijne voornaamste doctoren, professoren en godgeleerden, mannen, die hunne uitstekende kennis verkregen hebben door een naauwgezet en vlijtig onderzoek, door afzondering, door het gebed, door dagen en nachten van rusteloozen arbeid, — die beschermers en aankwekers van het Anglikanismus verlaten Oxford en Cambridge 1) alleen

1) De twee Universiteiten of Hoogescholen, waar de engelsche protestantsche geestelijken hunne opleiding ontvangen. VERT.

om aan de gansche wereld hunne vroegere verblindheid bekend te maken, om hunne geloofsgenooten aan te manen zich de uitkomst hunner ernstige en moeilijke nasporingen ten nutte te maken, en om hun aldus het bewijs te leveren dat eene *Staatskerk* noch de Kerk van Jesus Christus, noch de weg tot het eeuwig leven zijn kan. Ziedaar wat zij getuigen: en deze getuigenis bevestigen en onderteekenen zij door het nederleggen van al de titels en waardigheden, waarmede deze *Staatskerk* hen begiftigd had; en terwijl zij de rijkdommen en eerbewijzingen dier Kerk vaarwel zeggen, smeken zij nederig, als hulpbehoevenden, om te mogen worden opgenomen in den schoot der ware Kerk, den eeuwigen schaapstal en de wettige bruid van Jesus Christus.

Van af het oogenblik dat de wereld dergelijke merkwaardige en openbare gebeurtenissen voor hare oogen ziet ontwikkelen, zal die wereld eene nog strengere rekenschap hebben af te leggen Tien jaren geleden toch had men, ter verkondiging en aanduiding der waarheid, die schitterende zon nog niet, welke tegenwoordig hare stralen overal verspreidt; de dagbladen bestonden toen nog niet, gelijk thans, om voor den mensch de herauten van het Evangelie, de raadslieden en predikers der genade te zijn 1).

---

1) Als een bewijs onder de duizende waarschuwingen, die men dagelijks in de couranten kan vinden, geef ik hier een uittreksel uit *Saunder's Newspaper* van Dublyn, van den 14den April 1855.

VERZOEK OM EENE NIEUWE BIJBELVERTALING.

„Er zijn op dit oogenblik drie verzoekschriften in omloop, die het verkrijgen eener nieuwe Bijbelvertaling ten doel hebben: zij zijn bereids door honderden onderteekend. Eenigen dier onderteekenaars, zeer ervaren in de kennis der oude talen, zijn van gevoelen, dat de thans gewettigde overzetting der Schriftuur *niet zoo geheel*

Het is derhalve zeker dat God, in onze dagen, van hen die zoeken meer zal eischen, dewijl Hij aan ieder

---

vrij van fouten is, als met zulk een gewigtig boek het geval moest zijn.

„Zij geven tevens eene lijst der handschriften, waarvan de vertalers gebruik kunnen maken, en welker aantal thans veel grooter is dan voorheen. Die handschriften *geven het bewijs dat vele texten zijn vervalscht geworden*, en zij doen zien dat het beneden de waardigheid van een Verdediger des Geloofs is, wanneer hij verlangt dat men iets voor Gods Woord houdt, wat vele *uitstekende letterkundigen* en *geleerde mannen* als vervalscht verklaren. Al deze verzoekschriften zullen bij het Parlement, door een zijner leden, den Heer Heywood, worden ingediend."

Welligt zijn er sommige menschen die dit uittreksel zonder eenige ontroering kunnen lezen; ik voor mij kan echter niet begrijpen hoe het mogelijk is dat verlichte en goed onderwezen protestanten kunnen gelooven dat de Bijbel hun eenigste gids en hun eenigste levensregel is, en die niet beven van vrees, wanneer zij thans van een door en door protestansch blad datgene vernemen, wat door de Katholieke Kerk ten allen tijde gezegd is, doch wat de protestanten eerst in het midden der XIXe eeuw hebben kunnen ontdekken, namelijk dat *vele texten* huns Bijbels *vervalscht* zijn, en door uitstekende letterkundigen en geleerde mannen, — die allen, ongetwijfeld, tot het Protestantismus behooren en waarschijnlijk meerendeels geestelijken zijn, — als vervalscht worden gebrandmerkt.

Wat is dan, zou men met reden kunnen vragen, wat is dan het lot van die millioenen protestanten, die volgens hun Bijbel, gelijk hij tegenwoordig is, geleefd hebben, indien men nu komt verklaren dat deze Bijbel een groot aantal vervalschingen en verdraaijingen bevat? Welk lot is hun beschoren? Helaas! zij hebben geleefd en zijn gestorven als slagtoffers der dwaling en misleiding, hetgeen nooit gebeurd zou zijn indien zij den oorspronkelijken geloofsregel, zooals hij geleerd word door die Kerk, van welke zij de Schriftuur ontvangen hebben, maar die de zoogenaamde hervormers in hunne vertaling alsdus misvormd hebben, niet hadden verlaten.

Wij lezen in een ander nummer (Maart 1856) van hetzelfde Dagblad, dat de Mayor Bolton, op eene *meeting*, welke te Dublyn in de Rotonde gehouden werd, *uit den Bijbel lewees*, dat wij in het toekomstige leven vijfderlei wijzen van bestaan te wachten hebben. Het blad maakte de opmerking dat deze meeting zeer druk bezocht was, en dat er vele eerbiedwaardige personen, waaronder vele leden

rekenschap zal vragen van de hoeveelheid licht en hulp, welke Hij hem, onverschillig door welk middel, geschonken heeft. En wanneer het licht uitwendig schittert, moeten dan de opregtheid en inwendige pogingen daarmede niet overeenstemmen, en moet dan de ziel haar weg niet door lijden en strijd vervolgen, opdat het Geloof van een ieder in het bijzonder beproefd worde, en het eindelijk, gelijk het goud uit de smeltkroes, gezuiverd te voorschijn kome?

---

der geestelijkheid, aanwezig waren. De spreker, zoo vervolgt het blad, ontwikkelde zijne gevoelens op eene zeer duidelijke en bevattelijke wijze, en zijne rede werd menigmaal door daverende toejuichingen onderbroken. — Is dit niet een min of meer sterk bewijs dat de toehoorders het met hem eens waren en zijne bewijsgronden aannemelijk vonden?

Het was derhalve alweder voor de XIXe eeuw (die bevoorregtte eeuw) bewaard om het feit te zien gebeuren, dat de protestant van een *leek* een geheel nieuw leerstuk over het lot, dat hem in de andere wereld wacht, moest leeren. Och! waarde protestantsche lezer, mogten deze dingen u tot waarschuwing strekken en u doen besluiten om uwe eeuwige belangen, eer het te laat is, ter harte te nemen! En wilt gij verstandig handelen, onderzoek die belangen dan in den schoot van het onveranderlijke Katholieke Geloof.

Vergun mij u nog eene waarschuwing te geven: ik ontleen haar aan den *Plymouth Mail* van den 16en April 1856, waar zij in dezer voege beschreven staat: „Onder meerdere curiositeiten, die men op de Knott Mill kermis, welke verleden week te Manchester gehouden is, kon opmerken, bevond zich eene bijbelkraam. Zij was van wege het Bijbelgenootschap opgerigt, en stond te midden der andere kramen, stalletjes en tenten. De pogingen, die in het werk gesteld werden, om de gewijde boeken aan eenigen der aldaar verzamelde duizende landlieden te verkoopen, zijn niet zonder gevolg gebleven. Er werden eenentachtig kompleete bijbels en zestig exemplaren van het Nieuwe Testament verkocht."

De kermis werd derhalve als eene geschikte gelegenheid aangegrepen om de *vervalschte* boeken onder het puliek te verspreiden. Men heeft mij zelfs verteld dat de bijbelkraam tusschen eene hansworstentent en eene jeneverkraam geplaatst was.

Nog een enkel waarschuwend woord tot allen: het zal, namelijk, den protestantschen geestelijke nooit gelukken om de oogmerken der Voorzienigheid te verijdelen. Hetzij dan dat hij iemand, gelijk met mij het geval is, door zijn streven juist nader aan het Katholicismus brengt, hetzij dan dat de invloed der tijdsomstandigheden hem in staat stelt om het gewenschte oogenblik door listige gesprekken en valsche redeneringen te doen vertragen, God is altijd bereid om voldoende en overvloedige hulp te verleenen aan allen, die er, in dien uitersten nood, met een opregt hart om zullen vragen. Wanneer het bovendien waar is dat de inwendige bekoringen heviger zijn, naarmate het licht, dat de ziel van buiten ontvangt, sterker is, zoude het dan geene dwaasheid zijn eene andere hulp te zoeken, dan die van boven komt? Want God, dien men niet bedriegen kan, zal eens eene strenge rekenschap van elk zijner ingevingen, van iedere lichtstraal, die Hij ons heeft toegezonden, afvragen. Dat niemand derhalve zichzelven misleide of naar zijne eigene ingevingen luistere, maar dat hij, met een opregt hart, op de goddelijke barmhartigheid vertrouwe, terwijl hij tevens om de hulp kan vragen, welke hij het meeste behoeft, en belooft om getrouw aan de genaden, die hij zal ontvangen, te beantwoorden. Ofschoon, ten laatste, niet iedereen dezelfde beproevingen zal hebben door te staan welke ik ondergaan heb, lijdt het geen twijfel of wij zullen allen het gewenschte doel bereiken, indien wij allen, elk op zijn eigen weg, getuigenis der waarheid geven, voor welke waarheid deze regelen alleen geschreven zijn. Ja, ik heb deze regelen geschreven in de hoop er eenig nut mede te stichten: mogen zij ten minste aan eenigen tot voordeel strekken, en hun, met Gods genade, het verkrijgen der waarheid gemakkelijker maken, zonder welke niemand den vrede in dit leven, noch het eeuwig geluk hiernamaals kan smaken.

Ik zoude nog vele andere redenen voor mijne gelukkige geloofsverandering kunnen aanvoeren; doch ik geloof niet dat dit noodig is, en dat de reeds door mij aangegevene meer dan voldoende zijn voor het doel, dat ik mij heb voorgesteld! En wat nu mijzelve betreft, zal ieder opregt en onbevooroordeeld hart wel willen erkennen dat ik genoegzaam geregtvaardigd ben. Nog langer wederstand te bieden zou een strijd tegen God zelf geweest zijn; en ofschoon ik de groote eer, om een ter wille van Christus bespotten naam te dragen, ten eenenmale onwaardig ben, kon ik de mij verleende genade toch niet werkeloos verwerpen; en, ofschoon mij dit met vrees vervult, moet ik toch dien naam wel aannemen, opdat Hij, die zijne eigene loten niet heeft gespaard, mij, die slechts eene wilde en onnutte tak ben, niet minder zoude ontzien. Ik zal derhalve tot het einde toe hopen, door de kracht van dat *dagelijksch brood*, dat mij versterkt. Ik ben gelukkig; ja, meer dan gelukkig; want ik heb mij een even grooten als onverwachten schat verworven, en ik kan mijnen kinderen geen beter erfdeel achterlaten.

Mijn Bijbel heeft thans voor mij eene onnoembare waarde: ik kan hem den eerbied, welken ik hem voorheen in mijne protestantsche verblindheid toedroeg, thans met kennis van zaken, en zoowel met mijn verstand als met mijn hart betuigen. Hij is het inderdaad die mij tot het Katholicismus gebragt heeft; aan de Katholieke Kerk alleen heb ik, en ieder mensch, den Bijbel waarlijk te danken, en als Katholiek kan ik hem alleen de eer geven, die hem toekomt Voortaan is hij voor mij *onfeilbaar*, dewijl ik hem van eene onfeilbare Kerk ontvangen heb. Mijn Bijbel is thans voor mij wat eene zinrijke schilderij voor de verhevene verbeelding eens kunstenaars is; ik kan het licht en de schaduwen dezer schilderij thans zoo lang beschouwen en bestuderen, als ik haar onveran-

derd, zooals zij uit de handen van haar ontwerper is voortgekomen, bezit; doch laat er een aanmatigende leerling komen, die haar met zijn penceel zoogenaamd wil retoucheren, en ik wend mij ontevreden en met walging van datgene af, wat, oorspronkelijk, zoo leerrijk en zoo schoon was.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Terugkeer bij mijne ouders. — Om mijn schoonvader genoegen te doen, ga ik met hem naar een protestantsch predikant. — Brief aan dien predikant. — God heeft aan onze eerste ouders beloofd dat Hij het menschelijk geslacht zoude verlossen. — Het aandeel der H. Maagd Maria in het werk der Verlossing. — Het is geoorloofd de H. Maagd te vereeren. — Wie zijn in deze wereld de vijanden van Maria? — Laatste waarschuwing aan den protestantschen lezer: de Bijbel is het magtigste wapen waarvan de duivel zich bedient, om de protestanten te misleiden en op het dwaalspoor te brengen. — Laatste beroep op den lezer: wat beteekenen deze woorden: Gelooft in Jesus Christus, en gij zult zalig worden? — Aanroeping van mijn Engelbewaarder.

Nadat ik tot Paschen in de geboortestad mijner vriendin vertoefd had, keerde ik weder naar Dublyn terug; doch niet om het ouderlijke huis weder binnen te gaan, waar ik gelukkig was geweest, en waar ik de personen, die mij tot hiertoe zooveel liefde bewezen hadden, kon omhelzen. Mijne arme moeder, die, toen ik nog protestant was, altijd zoo verlangend was om mij te zien, had den stap, dien ik gedaan had, naauwelijks vernomen, of zij gaf mij, in een vertrouwelijk schrijven, eenige inlichtingen over hetgeen mij voortaan te wachten stond. Zij verzocht mij om mijne afwezigheid daarom zoo lang mogelijk te rekken, opdat ik genoegzame krachten konde verzamelen om alles wat mij over het hoofd hing moe-

dig te verduren. Op deze wijze weet de liefde eener moeder aan iederen storm weêrstand te bieden. Wie toch had zich uren lang, op eene koude kade, aan een onverdragelijken wind blootgesteld? Het was mijne moeder! Doch hoezeer was hare liefde, ofschoon zij mij nog beminde, veranderd! Want kwam zij mij ook al te gemoet, dan was dit eerder om tranen over haar verloren kind te storten, dan om mij geluk te wenschen met mijne terugkeer in een huis, dat ik niet meer waardig was binnen te treden. In één woord, zij was gekomen om mij naar een koud en eenzaam logement te geleiden, dat ver van hare woning verwijderd was. Zij was gekomen om mij op de verpletterende tijding voor te bereiden, dat men mij (ten minste zoolang men den wil mijns mans over dit punt niet kende) niet langer bekwaam achtte om de opvoedster mijner kinderen te zijn; bijgevolg om mij mede te deelen dat deze onnoozele schepseltjes het hart hunner moeder niet meer door hunne tegenwoordigheid zouden verblijden, en dat thans, nu het meer dan ooit in staat was om hen te beminnen en hunne zoo zuivere en ongeveinsde genegenheid op prijs te stellen. Zij was gekomen, de goede ziel! om hare tranen met de mijnen te mengen, en om het verlies te beweenen van datgene wat eens het voorwerp van al hare liefde had uitgemaakt. Doch spreken wij niet meer van dat smartvolle oogenblik, waarop de natuur zoo wreed werd op de proef gesteld, doch eene roemrijke en volledige overwinning behaalde.

De tijd, die alle kwalen lenigt, ging intusschen zijn gang, en ik verkreeg eindelijk het geluk mijn schoonvader weder eens te mogen spreken. De goede man kwam mij opzoeken met het doel om eene laatste poging te beproeven bij de voorheen zoo zeer beminde dochter, die hij maar niet kon vergeten. Hij deed mij het voorstel om hem naar de woning van een protestantsch predikant, *een man van groote geleerdheid*, te vergezellen, aan wien ik

rekenschap zou moeten geven van hetgeen ik gedaan had, en die mij al de valschheid mijner nieuwe denkbeelden zou doen inzien.

Ik wilde aan den vader mijns echtgenoots (die tevens mijn stiefvader — de tweede man mijner moeder — was, en wien ik steeds al de achting en eerbied, aan een eigen vader verschuldigd, had toegedragen) ik wilde, zeg ik, niet weigeren om de laatste hoop, die hem scheen te zijn overgebleven, voldoening te geven. Terwijl ik inwendig den wensch koesterde, dat ik in deze zamenkomst gelegenheid mogt vinden om zijne oogen te openen, ging ik met hem naar de woning zijns vriends. Wij hadden een onderhoud, dat meer dan twee uren duurde. Mijne gedachten waren echter zoozeer op mijn geliefden vader gevestigd, — voor wien ik niet ophield in stilte te bidden, — dat het mij onmogelijk was een woord te uiten, dat geschikt was om zijn hart te treffen op sommige oogenblikken was ik zelfs geheel verlegen, terwijl ik vergat dat ik niets uit mijzelve konde doen, maar alleen door de hulp, welke mij van boven kon verleend worden. Ik liet derhalve veel van hetgeen ik had kunnen of willen zeggen achterwege, dewijl ik geen genoegzaam vertrouwen stelde in de goddelijke Voorzienigheid. Daar ik echter overtuigd was dat mijn vader mij nimmer zou veroorloven hem afzonderlijk te spreken, en niet regt wetende hoe ik den misslag, dien ik door mijn stilzwijgen begaan had, zou herstellen, besloot ik den protestantschen predikant een brief te zenden. Ik wilde op deze wijze ongedwongen de verschillende punten ,welke wij behandeld hadden, beantwoorden: en zoo, zeide ik bij mijzelve, zou mijn vader te weten komen, dat ik mijn nieuw Geloof uit overtuiging belijd, en zal hij alles vernemen wat ik hem had willen zeggen.

Ten einde den lezer op de hoogte te brengen van hetgeen er in het gezegde onderhoud verhandeld werd, en om een nieuw bewijs van de tegenstrijdigheid, onzeker-

heid en zwakheid der protestantsche argumenten te geven, laat ik hieronder een afschrift van mijn brief volgen.

„Weleerwaarde Heer!

„Niet altijd, als men het meest op zijne eigene „woorden rekent, is men in staat om het beste te kie„zen. Het eigenaardig gewigt dat wij aan onze ver„dediging hechten, wanneer wij voor den regter staan, „belet ons somtijds die verdediging naar eisch te vol„brengen. Daarom hebben de landswetten, door de in„stelling der advokaten, in de behoeften van zulke per„sonen voorzien.

„Iets dergelijks verhinderde mij, toen ik mij ten„uwent bevond, om U de redenen mijner bekeering „op te geven en U vele zaken, welke ik in andere „omstandigheden niet zoude verzwegen hebben, mede „te deelen.

„Ik was met veel belangstelling, zoowel voor U als „voor mijn vader, die bij ons gesprek tegenwoordig „was, vervuld; dewijl ik wist dat, als het God be„haagde, Hij uit uw beider oogen de vlek kon doen „verdwijnen, welke zich daar, van af uwe geboorte „gevormd had en met de jaren steeds toegenomen was. „Ik was, in één woord, met een al te grooten ijver „om U te overtuigen bezield, zoodat ik vergat dat „mijne onbekwaamheid en mijne nietigheid Gods glorie „slechts konden vergrooten. Derhalve maakten mijne „zwakheid en mijn gebrek aan vertrouwen in de god„delijke Voorzienigheid mij onbekwaam om mij naar „behooren te verdedigen.

„Gedurende dat onderhoud herinnerdet Gij mij, dat „ik eenmaal aan God rekenschap van al de tusschen „ons gewisselde woorden zou moeten geven. Deze „waarheid had mij reeds genoopt, alvorens ik mij naar „U begaf, een vurig gebed tot God op te zenden, en

„zij is het al weder, die mij thans aanspoort om U „in deze regelen te zeggen, wat ik in uwe tegenwoor- „digheid verzuimd heb; want ik gevoel dat ik, op „zijn minst genomen, geen goed gebruik van den mij „toevertrouwden schat heb gemaakt, en dat ik alstoen „de gelegenheid, die mij werd aangeboden om de „goddelijke waarheid te verkondigen, ongebruikt heb „laten voorbijgaan.

„Vergeef mij dit derhalve, eerwaarde Heer, en zijt „overtuigd van mijne volmaakte opregtheid. Gelief „ook datgene te verschoonen, wat Gij in mijn gedrag „aanmatigends mogt vinden, namelijk dat ik, die zoo „onbekwaam en ongeletterd ben, hier aan U, die zoo ge- „leerd en wel onderwezen zijt, de les wil komen lezen. „Nogmaals verzoek ik U mij dit wel om mijne opregt- „heid ten goede te willen houden, en gelieve UEerw. in „aanmerking te nemen dat mijne aanmatiging alleen „voortkomt uit het denkbeeld, dat er onder degenen die „tot het Geloof geroepen zijn, *niet vele wijzen naar den „vleesche, niet vele magtigen, niet vele edelen gevonden wor- „den; maar God heeft het dwaze der wereld uitverkoren om „de wijzen te beschamen; ..... onedele en ongeachte der wereld „heeft God verkoren, en hetgeen niets was, om hetgeen iets was „te niet te doen* 1). Daarom hoop ik, met de schroomvallig- „heid der nederige vrouw, die, toen zij het waagde voor „ den grooten Koning te verschijnen, welke voor de stem „van Gods Profeet doof was gebleven, aldus de be- „werkster van veel goeds werd, daarom hoop ik, eer- „waarde Heer, eene goede boodschapster voor U te „zijn, wanneer ik U zeg, dat de argumenten, die Gij „tegen mij hebt aangevoerd, slechts het bewijs hebben „geleverd, dat uw geloof valsch en in volmaakten strijd „met de Schriftuur is.

„Uwe eerste bewering was, dat ik, door de omhel-

1) 1 Kor. I: 26–28.

„zing van het Katholicismus, tegen mijne rede en „overtuiging in gehandeld, en bovendien mijn bijbel „verzaakt had. Wat alstoen mijn antwoord ook op „die beschuldiging moge geweest zijn, zult Gij mij wel „veroorlooven U thans te zeggen dat juist mijne rede „mij genoopt heeft om Katholiek te worden. In het „Protestantismus geboren en opgevoed, zoude ik, zon- „der Gods Voorzienigheid, altijd protestant gebleven „zijn. Zij was het die mij bij een persoon bragt, „welke mij vroeg waarom en waartegen ik protesteerde. „Mijn antwoord was dat ik tegen de dwalingen van „het Papismus protesteerde, (waarschijnlijk dezelfde „dwalingen, die door U, Mijnheer, de zwakke punten „van het Katholieke Geloof genoemd werden, en welke „Gij, naar Gij aan mijn vader verzekerdet, zoo gemak- „kelijk kondt wederleggen). Men verzocht mij toen na- „tuurlijk om die dwalingen op te noemen. Ik deed „dit onmiddelijk, doch kreeg even spoedig tot ant- „woord, dat een groot aantal der door mij opgenoemde „punten in geenen deele tot de leerstukken der Katho- „lieke Kerk behoorden, maar eenvoudig het denkbeeld „terug gaven, dat de protestanten zich van de katho- „lieke leer gevormd hadden; vervolgens toonde men „mij aan dat deze leer geheel met de Schriftuur over- „een kwam. Het was nu mijne beurt om te vragen „waaruit de katholieke leer dan eigenlijk bestond; „want ik bemerkte dat ik er hoegenaamd niets van „wist, en ik beken U gulhartig dat ik in alle opregt- „heid meende, dat het geloof, dat ik beleed, *elke proef „kon doorstaan*. Doch aangezien dit het geval niet was, „zeide *mijne rede* mij dat dit geloof niet uit God konde „komen; en indien het bijgevolg niet uit God kwam, „was het beste wat mij te doen stond, het zoo spoe- „dig mogelijk te veranderen, onverschillig welke ge- „volgen daar dan ook uit konden voortspruiten.

„Toen ik eindelijk vernam wat het Katholieke Ge-

„loof werkelijk was, werd ik gedwongen te bekennen „dat het, van alle gelooven, *het redelijkst* was. Dit is „waarlijk het Geloof, dat onder alle geslachten het- „zelfde is gebleven, en dat van af Jesus Christus tot „aan dit oogenblik een onafgebroken keten vormt; „terwijl daarentegen het protestansche geloof, hetwelk „is voortgekomen uit hetgeen men ten onregte de „Hervorming belieft te noemen, slechts van Luther 's „tijd dagteekent, die ons zelf heeft getuigd dat zijne „meening, in geloofszaken, de eenigste op de gansche „wereld was. Ziedaar dan waarom *mijne rede* mij „zeide, dat het geloof, dat slechts drie eeuwen had „bestaan, niet hetzelfde Geloof kon zijn, wat Jesus „Christus ons voor achttienhonderd jaren heeft nagelaten.

„Ook was het mij uit de geschiedenis bekend, dat „de protestantsche geloofsartikelen, onder de regering „van Hendrik VIII, slechts *zes* in getal waren; dat „uit dit getal later, onder de regering van Eduard VI, „tot *twee en veertig* aangroeide, en eindelijk, onder de „regering van Elisabeth, tot *twee en dertig* werd terug- „gebragt. Mijne rede zeide mij op nieuw dat dit alles „niet uit God konde zijn; bijgevolg werd ik, ook door „mijne rede, Katholiek. Beschuldig mijne rede nu, zoo- „veel Gij wilt, dit doet niets ter zake; maar neem aan, „hoedanig hare gesteldheid ook zij, dat zij het was, „die mij tot het Katholicismis heeft gebragt.

„Beproef eens, eerwaarde Heer, om het woordje „Ka- „tholiek", dat uwen protestantschen ooren zooveel af- „schuw inboezemt, voor een oogenblik te vergeten; „tracht ook eens om haar, die U deze regelen schrijft, „uit uwe gedachten te verbannen, en vraag Uzelf dan „eens af wat Jesus Christus aan Zijne Apostelen, als „Herders Zijner Kerk, beloofd heeft. Hij heeft hun „Zijn Heiligen Geest beloofd, terwijl hij er bijvoegde, „dat deze Heilige Geest hun *de geheele waarheid* zoude „doen kennen. Indien nu, gelijk Gij beweert, de op-

„volgers dezer Apostelen later van de waarheid af-
„weken, wat moet er dan van het tweede gedeelte
„dezer belofte *„Die met u zal verblijven alle de dagen'*
„worden? Waartoe kon het dienen dat Jesus den Apos-
„telen het Geloof verleende, met het doel om der we-
„reld wel te doen, indien degenen, die later hunne
„plaats moesten bekleeden, dat Geloof verzaakten en
„er van afweken? Neen, neen! Mijnheer, dit is het ge-
„val niet. De H. Schrift is vol van de belofte des
„Heeren, dat hij, nadat hij zich voor de verlossing der
„wereld zou hebben opgeofferd, noch zijne Kerk, noch
„zijne leerlingen ooit zou verlaten. Ook is Hij het die
„gezegd heeft dat er, in deze Kerk, slechts één Her-
„der, één Geloof, één Doopsel en één Schaapstal zou
„zijn. En vergun mij, eerwaarde Heer, u te vragen
„waar de *éénheid* van het Protestantismus te vinden is?
„Zeer dikwijls hoort men van dezen of genen protes-
„tantschen geestelijke van naam spreken; maar, is het
„niet waar, dat de vraag, die men alsdan onmiddelijk
„doet, deze is: Welke leer predikt hij? Welke gevoe-
„lens is hij toegedaan? De Bijbel, zeg ik, is vol van
„beloften, aan de Kerk van Christus gedaan. Wat be-
„helst het LIVe. hoofdstuk van Isaïas, en, om de waar-
„heid te zeggen, het gansche Boek van dien Profeet,
„anders dan eene aaneengeschakelde belofte? En wat
„zegt Christus in het Nieuwe Testament? „*Wie u hoort,*
„*hoort mij, en* wie *u veracht, veracht mij. .. Want ik zal*
„*u niet als weezen achterlaten;.... maar ik ben met u,*
„*alle de dagen, tot aan de voleinding der eeuwen.*" Denk
„eens over dat alles na, eerwaarde Heer, en zeg mij
„of Christus zijne Kerk, sinds de V^e^ eeuw, gelijk de
„protestanten beweren, verlaten heeft? Voorzeker niet;
„dewijl hijzelf heeft gezegd, dat hij haar nooit zoude
„verlaten. Meen niet dat ik, wanneer ik met Christus
„zeg dat er slechts één schaapstal zal zijn, iemand,
„wie het ook zij, daarvan wil uitsluiten. O neen!

„want indien de Katholiek zich verheugt tot dien „schaapstal te behooren, vergeet hij nooit dat de Heer „ook gezegd heeft: „*Ik heb nog andere schapen, die van „dezen schaapstal niet zijn; ook dezen moet ik terugbrengen.*" „Derhalve is het de stille bede van ieder goed en op„regt Katholiek, dat ieder protestant, met wien hij „door de banden des bloeds of der vriendschap ver„bonden is, ook tot dien eenigen schaapstal moge ge„bragt worden. Dit is, eerwaarde Heer, — ofschoon „Gij dit thans welligt niet kunt waardeeren, — het „vurige gebed, dat ik voor U en voor vele anderen da„gelijks ten Hemel opzend.

„In de tweede plaats beweerdet Gij dat ik mijne „*zintuigen* almede had verzaakt. Ik moet U daarop „echter antwoorden, dat ik, wel verre van mijne zin„tuigen verzaakt te hebben, er tegenwoordig, als Ka„tholiek, een meer dan gewoon gebruik van maak, „terwijl ik ze, toen ik nog protestant was, nooit voor „zaken, den godsdienst betreffende, heb gebezigd. En „waarlijk, thans *zie* ik het schoone der waarheid; thans „*gevoel* ik de weldaden, die daaruit voortvloeijen; thans „*hoor* ik de beloften des Evangelies en heb ik een *voor*„*smaak* harer vervulling; ik ontwaar eindelijk een zoe„ten en aangenamen *geur* van datgene, wat aan hen, „die tot den dood toe aan de genade getrouw zullen „blijven, in dit leven en hiernamaals zal geschonken „worden. Daarentegen wist ik, toen ik nog protestant „was, dat de waarheid schoon was; maar dewijl ik „haar nergens *kon zien*, bad ik vurig om tot hare ont„dekking te mogen geraken, en God heeft mijn gebed „boven verwachting verhoord. Ik *bezat* toen echter de „weldaad der waarheid nog niet; doch ik bad God om „ook die te mogen verwerven; en ook daarin heeft „Hij mijn gebed genadig verhoord; want thans bezit ik „die waarheid en ken ik haar door en door. Ik *hoorde* „het Evangelie; doch ik hoorde het onder zoo velerlei

„gedaanten en voorstellingen, dat het mij onmogelijk „was om er de volmaakte waarheid in te onderschei- „den. Ik nam derhalve nog eens mijne toevlugt tot „mijn zekerste middel — het gebed, — opdat ik zoude „weten wat ik kiezen moest; en thans is het mij ein- „delijk gegeven mijne keuze te kunnen bepalen. Ik „had ook een zekeren *voorsmaak* van iets, doch het was „slechts een voorgevoel van het goede, dat eenmaal „mijn deel zoude worden en dat ik thans bezit; en de „zoete en aangename geur, welke ik rondom mij ge- „waar werd, sproot alleen voort uit den zuiveren vrede, „welken mijne ziel thans met eene onvergankelijke „vreugde geniet.

„Het derde punt eindelijk bestond uit de beschuldi- „ging dat ik mijn Bijbel zou verzaakt hebben. Nemen „wij eens voor een oogenblik aan dat dit werkelijk „het geval is. In hoeverre, vraag ik U, zou mijn toe- „stand daarom erger zijn dan het lot van die duizende „menschen, welke geleefd hebben en gestorven zijn, „voor dat er een Bijbel bestond? Gedurende de zes-en- „negentig eerste jaren, die op den dood van Christus „volgden, bestond er in het geheel geen Bijbel. Maar „ik wil nog verder gaan en U vragen, of ik, in uw „oog, ongelukkiger ben dan die duizende en millioenen „menschen, welke gedurende de vijftien eeuwen, die „de uitvinding der boekdrukkunst zijn voorafgegaan, „geleefd hebben en gestorven zijn? Er bestond toen, „om zoo te zeggen, geen Bijbel, ten minste niet voor „het volk; en zouden nu al die zielen, bij gebrek aan „een Bijbel, verloren zijn gegaan? Als dat waar is, „is Christus te vergeefs gestorven; — en is het niet „waar, dan kan ik even goed zalig worden als zij. „Maar ik geef volstrekt niet toe dat ik mijn Bijbel „verzaakt heb; want ik ben er ten volle van over- „tuigd, dat ik juist tegenwoordig, en tegenwoordig alleen, „den Bijbel naar waarde kan schatten en begrijpen.

„Toen Gij over het H. Sacrament des Altaars spraakt,
„waarin, gelijk ieder Katholiek weet en gelooft, wezenlijk
„het ligchaam en bloed van Jesus Christus tegenwoordig
„is, zeidet Gij, in de eerste plaats, dat er, in de gansche
„Schriftuur, geen enkele tekst ter regtvaardiging van
„dit geloofspunt aanwezig is; en vervolgens, dat dit
„geloofspunt *tegen de rede strijdt*. Wat het eerste punt
„uwer bewering betreft, vroeg ik U of Gij aannaamt dat
„ik Engelsch verstond. Gij deedt mij de eer, hierop be-
„vestigend te antwoorden. Daarop noemde ik U het
„VIe hoofdstuk van het Evangelie van den H. Jo-
„annes, waar Christus dit *geheim* verkondigt. Toen de
„discipelen en de ongeloovige Joden dit leerstuk door
„Christus hoorden prediken, vroegen zij: „*Maar hoe kan*
„*dit geschieden?*" want even als Gij, Mijnheer, namen zij
„de woorden des Zaligmakers in den letterlijken zin,
„en meenden zij dat zij met de rede in strijd waren. In
„plaats dat onze goddelijke Verlosser echter den zin
„dezer woorden aan zijne hoorders verklaarde, — zoo-
„als hij ongetwijfeld zou gedaan hebben, indien hij fi-
„guurlijk gesproken had, — vergenoegde hij zich, met
„hun het volgende te antwoorden: „*Voorwaar, voorwaar*
„*ik zeg u:* (dat wil zeggen: ik bevestig het u met eede),
„*tenzij gij het vleesch van den Zoon des menschen eet, en*
„*zijn bloed drinkt, zult gij het leven in u niet hebben.*" En
„daar hij nog eenig misverstand schijnt te vreezen, de-
„wijl hij dit middel verkozen heeft om zich aan de
„wereld mededeelen, vervolgt hij, zeggende: „*Ergert*
„*u dit?*" O! ik vraag het U, eerwaarde Heer, of de
„Zaligmaker, indien hij gewild had, dit geheim niet
„zoude verklaard hebben, om hen, die hem om dat
„geheim zouden verlaten, te redden? Maar hij deed
„het niet. Toen ik gedaan had met spreken, antwoor-
„det Gij mij eenvoudig, dat ik mij grootelijks vergist
„had, dewijl dit hoofdstuk op het *Avondmaal des Heeren*
„hoegenaamd geene betrekking heeft. Deze bewering

„was geheel nieuw voor mij; ik haalde toen echter „het 29e vers van het XIe hoofdstuk uit den Brief van „de Korinthiërs aan, waar gezegd wordt: „*Al wie er „onwaardig van eet en drinkt, eet en drinkt zich het oordeel, „dewijl hij niet onderscheidt het ligchaam des Heeren*" Ik „vroeg U of deze text op het H. Sacrament betrek- „king had, en gij zeidet mij van ja. Ik toonde U toen, „in mijn Oxfordschen bijbel, het randschrift, dat daar „naast dit vers geplaatst is, en dit randschrift verwijst „naar het VIe hoofdstuk van den H. Joannes. Nu „wenschte ik U wel te vragen of het waarschijnlijk is, „dat God ons wil veroordeelen, omdat wij daar, waar „niets te onderscheiden valt, niets onderscheiden? en „vervolgens wat ik, en ieder ander protestant, moet „doen, wanneer wij, omdat wij den raad hebben op- „gevolgd om den Bijbel te onderzoeken en Schriftuur „met Schriftuur te vergelijken, bevinden, dat het on- „derrigt, wat de Bijbel ons geeft, geheel verschilt van „dat, wat onze leeraars ons geven? Want hier ver- „keert of mijn Bijbel, of wel Gij zelf in dwaling; — „ik laat de beslissing aan U over.

„Toen ik dit voordeel op U verkregen had, verander- „det Gij onmiddelijk van onderwerp en trachtet Gij „mij de onredelijkheid der Transsubstantiatie aan te „toonen. Gij beweerdet dat zij met de rede in strijd „is, en dat noch de rede, noch het gezond verstand „het geloof aan dergelijk leerstuk veroorlooven. Ik „was echter niet weinig verwonderd, toen ik U, leer- „aar des Bijbels, mijn Geloof op zulke gronden hoorde „veroordeelen. En ik ben er zeker van dat ieder regt- „geaard mensch zal toegeven, dat dergelijke inkonse- „kwente bewering op zichzelve voldoende was, om mij „mijne verdere verdediging te beletten. Ik moet U „intusschen mededeelen, eerwaarde Heer, dat de Ka- „tholiek niet door de rede of het gezond verstand, „maar wel door *het Geloof* zijne zaligheid hoopt te be-

„werken; en ik geef het U gewonnen dat de Transsub-
„stantiatie zich noch door de rede, noch door het ge-
„zond verstand verklaren laat; doch laat het dogma
„der Menschwording van Gods Zoon, waaraan Gij toch
„gelooft, zich beter verklaren?

„Ik herinner mij, dat Gij mij daarop antwoordet,
„dat wij onzen Heer, Gods Zoon, gezien hebben. Of-
„schoon ik dit nu maar niet zoo gaaf wil aannemen,
„dewijl ik hem stellig nooit heb gezien, wil ik echter
„veronderstellen dat Gij hem gezien hebt; doch Chris-
„tus heeft gezegd: „*Zalig zijn zij die gelooven zonder*
„*gezien te hebben.*" En nog meer: Indien wij aannemen,
„dat Gij hem gezien hebt, hebt gij alleen den mensch
„Jesus gezien; en waartoe zal het dienen dat Gij aan
„de menschheid van Christus gelooft, wanneer Gij niet
„tevens aan zijne Godheid geloof slaat? Vergun mij
„U dan nog eens te vragen, of het wel overeenkomstig
„met de rede 1) is, dat *God mensch* wordt, dat hij, *in*
„*een stal*, geboren wordt uit eene *maagd*, en dat hij den
„dood heeft ondergaan om ons te verlossen? Indien
„Gij meent dat dit alles zoo gemakkelijk met de rede
„is overeentebrengen, moet de kracht uwer rede die
„van uwe collega's verre te boven gaan; indien dit
„evenwel het geval niet is, dan gelooft Gij of dit leer-
„stuk niet door uwe rede, of wel, — en dit is veel
„waarschijnlijker, — Gij slaat er in het geheel geen
„geloof aan.

„Doch veroorloof mij U nog eene vraag te doen.
„Kan het dogma der H. Drievuldigheid met de rede
„in overeenstemming worden gebragt? Ik ben er ze-
„ker van dat Gij hierop niet bevestigend kunt ant-
„woorden; en toch zult Gij niet durven bekennen, dat

1) De geleerde schrijfster maakt het onderscheid niet tusschen hetgeen *tegen* de rede en *boven* de rede is, dientsvolgens spreekt zij niet volkomen juist. We wilden dit even opmerken om hare eigene woorden te kunnen behouden.

„Gij dit dogma niet aanneemt. Gij kunt hier niet, ge-
„lijk in het voorgaande geval, zeggen, dat Gij de H.
„Drieëenheid gezien hebt. Gelooft Gij aan dit leerstuk,
„eerwaarde Heer? Zoo ja, dan volgt daaruit, dat Gij
„dit tegen uwe rede gelooft, of wel dat Gij het in het
„geheel niet gelooft. Ik weet dat er duizenden zijn,
„die met U meenen dat dit dogma tegen de rede strijdt;
„maar zij zijn ten minste konsekwent; want, terwijl
„zij zich aan uwe redenering vasthouden, verwerpen
„zij dit geloofspunt, omdat zij het onredelijk vinden.
„En nu vraag ik U, indien wij, voor de aanneming
„der Schriftuur, geen anderen regel hadden dan onze
„rede, welk verstandig mensch dan verder zou kun-
„nen gaan, dan de eerste bladzijde van het Oude- of
„het Nieuwe Testament?

„Gij vraagdet mij ook hoe die verandering van zelf-
„standigheid bewerktstelligd wordt. Welaan! ik wil
„het U zeggen, indien Gij mij eerst wilt verklaren op
„welke wijze vijf brooden en drie visschen zoodanig
„kunnen worden vermenigvuldigd, dat er vijf duizend
„menschen mede kunnen gespijzigd worden en er nog
„twaalf manden met brokkelingen overblijven. O
„Mijnheer, wil ik regtvaardig zijn, dan moet ik U zeg-
„gen dat uwe redenering niet uit God voortkomt; en
„de H. Schrift zelve magtigt mij om U dusdanig toe-
„te spreken, want er staat geschreven dat *„wij door
„het Geloof zullen zalig worden"*; en het Geloof, dit weten
„wij, is *„een vaste grond van hetgeen wij hopen, en een
„bewijs der dingen die men niet ziet.* (Hebr. XI: 1.) En
„nu word ik door U veroordeeld, omdat ik aan dat-
„gene geloof, wat ik niet kan *zien, gevoelen* of *aanraken*!

„Thans verneder ik mij voor God en bid Hem, dat
„Hij mij de genade verleene, om uit het tusschen ons
„gesprokene voordeel te trekken, en mij alles, waarin
„ik te kort ben geschoten, te vergeven. Wat U be-
„treft, eerwaarde Heer, indien Gij het waarlijk opregt

„meent, doe dan hetzelfde; want ik beef als ik aan „de wijze denk, waarop Gij mijn vader, die bij ons „gesprek tegenwoordig was, misleid hebt, en aan de „verantwoording, die Gij eenmaal van uwe woorden „zult moeten afleggen. Dergelijke woorden en zulk „eene redenering hadden in de ooren mijns vaders „moeten klinken als het geluid eener bazuin, om hem „te zeggen dat niets van al wat hij uit uw mond ge- „hoord heeft, waar was; dat hij, bijgevolg, sinds zijne „kindschheid en in het geloof aan den leugen opgevoed „was. Ja, die woorden hadden hem ten minste moeten „aansporen om een naauwkeurig onderzoek naar zijne „geloofsleer in te stellen en de belangen zijner ziel eens „na te gaan; want indien die ziel werkelijk eenige be- „langstelling verdient, is de tijd, die hem nog overig „blijft, niet lang genoeg om de dwaling van zijn geheele „leven te herstellen. Ik geloof dat mijn vader opregt „is; en ik bid God dat Gij het ook moogt worden; ik „zal echter niet ophouden, even als de Rijke Vrek voor „zijne vijf broeders deed, den Hemel om het behoud „zijner ziel te smeeken.

„Ik bid ook voor U, Mijnheer, ofschoon er een sterk „geloof toe noodig is om de zaligheid van een man, „als Gij zijt, te hopen. Want indien er geschreven „staat dat een kameel gemakkelijker door het oog „eener naald, dan een rijke in het Rijk der Hemelen „zal binnnen gaan, hoeveel te moeilijker zal dit dan „dengenen vallen die, onderwijl hij zijne rijkdommen „opeenstapelt, eene valsche leer ter bekeering en ter „zaligmaking predikt? Maar bij God is niets onmo- „gelijk; en daar het Geloof eene gave Gods is, weet ik „zeer goed dat, als Hij het niet geeft, een doode te „vergeefs zou opstaan om het te verkrijgen. Christus „heeft zelf gezegd: *„Niemand kan tot mij komen; ten- „zij mijn Vader hem roept.*" Indien Gij dan, eerwaarde „Heer, ooit het geluk mogt hebben om geroepen te

„worden, gelijk ik vurig hoop, — en ik hoop dit met „nog meerder grond, dewijl Gijzelf hebt gezegd, dat „uwe moeder Katholiek was, en zij nu waarschijnlijk in „den Hemel voor uwe bekeering bidt, — o! verzuim „dan niet, (als het echter niet reeds te laat is) door „uwe woorden en gebeden datgene te herstellen, wat „Gij dezen morgen, met het doel om mijne vader in „de duisternissen en het ongeloof te doen verblijven, „gedaan hebt.

„Ik beveel U en mijn vader aan de barmhartigheid „van dien God, die even goed als regtvaardig is, en „verblijf met achting

„Uwe onderdanige dienares,
„Fanny Maria Pittar."

Op dezen brief ontving ik nimmer eenig antwoord. Zoudt gij dan niet mogen veronderstellen dat deze ijverige man, die elk jaar, gedurende de Vasten, eene reeks preken tegen het Katholicismus houdt, het niet der moeite waard heeft geacht de minste poging in het werk te stellen, om door het beantwoorden van mijn brief, te beproeven een afgedwaald schaap in den protestantschen schaapsstal terug te brengen? Hij heeft ongetwijfeld gedacht dat eene ziel, die geloof slaat aan de ongerijmdheid, dat een gedeelte van een geheel ooit een geheel kan worden (zooals dit in de consecratie geschiedt, waar iedere hostie en ieder gedeelte van eene hostie in het *geheele* ligchaam van den Zaligmaker veranderd wordt,) dat zulk eene ziel zeg ik, niet waard is, dat men zijne gedachte er een oogenblik mede vermoeit. Het hier gemelde was ook een zijner argumenten tegen de wezenlijke tegenwoordigheid van Christus, dien wij, *geheel*, in het heilig Sacrament des Altaars ontvangen.

O onvergeeflijke dwaasheid! Dergelijke redenering zou waarlijk voldoende zijn om iemand uit den doodslaap te doen ontwaken. Doch hoevelen zijn er, helaas! die hun

oor voor deze stem sluiten, en liever blijven slapen dan bij de belangrijke gedachte te ontwaken, dat zij een konsekwenter en beter bewezen godsdienst zouden kunnen vinden! Op deze wijze blijven zij voortdommelen, en, tenzij zij eene buitengewone poging doen, zullen zij niet uit hunne sluimering ontwaken, voor dat zij zich op die plaats bevinden, waar geene rust meer is, en „*waar de worm niet sterft en het vuur nooit wordt uitgedoofd.*"

Nog een bewijs voor het Katholicismus, en ik zal de taak, die mijn geweten mij heeft opgelegd, volbragt hebben. Het zij mij vergund te hopen dat dit laatste bewijs voor andersdenkenden even overtuigend moge zijn, als hét voor mij zoet en troostvol is.

De gewijde Geschiedenis leert ons, dat God zich, reeds vier duizend jaren voor hare vervulling, met de Verlossing van het menschelijk geslacht heeft bezig gehouden; want toen reeds zien wij de Almagtige zijn plan blootleggen in de vervloeking, welke Hij tegen den slang, die de oorzaak van den val onzer eerste ouders geweest was, uitsprak (Gen. III : 14 : 15): „*Toen sprak de Heere God tot den slang: Omdat gij dit gedaan hebt, zijt gij vervloekt onder alle gedierte.... Ik zal vijandschap stellen tusschen U en de Vrouw, en tusschen uw Zaad en haar Zaad: zij zal U den kop verpletteren, en gij zult haren hiel belagen.*" Later, na eene tusschenruimte van drie duizend jaren, laat de Geest Gods ons, door de pen van den gewijden schrijver, dieper in het geheimzinnige plan der Godheid dringen. De Psalmen en het gansche Hooglied van Salomon verkondigen ons de bewonderenswaardige liefde en het oneindige goed van de toekomst des Verlossers en van de voorgestelde stichting der Kerk, waardoor het menschelijk geslacht zal vrijgekocht en zalig gemaakt worden. Zeven honderd jaren voor de voltrekking van het groote werk, geeft de profeet Isaïas ons nog meerdere inlichtingen: „*God*, zegt hij, (VII: 14) „*zal u dan zelf een teeken geven. Ziet: daar zal eene Maagd*

bevrucht worden, en eenen Zoon baren, die Emmanuel (dat is: God met ons) *zal genoemd worden.*" Verder (IX: 6): „*Zijn naam zal zijn: de Wonderlijke, de Raadsheer, de God, de Magtige, de Vader der toekomende eeuwe, de Vredevorst.*" Als de dag der genade eindelijk is aangebroken, spreekt de H. Mattheus (I: 18 en 25) van „*eene Maagd, genaamd Maria, die bevrucht werd bevonden van den Heiligen Geest, en die een Zoon baarde, welken Jesus genoemd werd.*" Aangaande het leven, de daden en de verdiensten dezer Maagd, zegt de H. Schrift niets dan hetgeen betrekking heeft op den Zaligmaker: het eenige wat zij ons ten dien opzigte mededeelt, is, dat deze Maagd geboren was om Gods oogmerken in vervulling te brengen, — dat wil zeggen: om met de H. Drievuldigheid mede te werken in het werk der Verlossing, nademaal zij moeder werd van den tweeden der drie Goddelijke Personen; — omdat God van alle eeuwigheid het oog op haar gehad had; — omdat de Engelen haar dienden; — omdat zij door den Heiligen Geest overschaduwd werd, en omdat uit haar vleesch en bloed de ligchamelijke zelfstandigheid van het Goddelijk Woord, van dien magtigen God, van wien wij straks spraken, is voortgekomen. Omdat de Zoon zich, in zijne kindschheid, met de maagdelijke melk zijner Moeder voedde; — omdat de Moeder met haren Zoon, voor de wereld geheel onbekend, te zamen leefden, totdat de dag der zending van den Zoon was aangebroken, en het werk der Verlossing hem noodzaakte haar te verlaten. Eindelijk, omdat de Zoon dertig jaren aan zijne Moeder wijdde, terwijl hij slechts drie jaren besteedde aan openbare prediking en openbare arbeid om de Verlossing van het menschelijk geslacht te voltooijen.

De wereld werd door de droefheid en het lijden vrijgekocht van Jesus, — Maria was zijne voortdurende gezellin en zij heeft den kelk der smarten met hem gedronken. Op den Kalvarieberg werd onze zaligheid bewerkt — dáár werd Gods toorn gestild; — dáár werd de kelk tot den bodem toe

geledigd: dáár vloeide het goddelijk bloed;— dáár werd het Kruis geheiligd, dat van toen af de boom werd, die vruchten ten eeuwig leven draagt. Dáár werd de Kerk gesticht; en de genade, de prijs van zooveel lijden, werd dáár gekocht, door het offer, dat Maria dáár van haar welbeminden Zoon bragt. Indien het derhalve aan deze Moedermaagd vergund werd, — of liever, indien zij zich door de vereeniging, die er tusschen haar en haar Zoon bestond, gedwongen zag — een zoo groot deel te nemen aan het lijden, waardoor de wereld werd vrijgekocht, moest zij toch ook wel in de weldaden en gunsten deelen, welke het menschelijk geslacht door deze Verlossing verwierf. En dit deed zij ongetwijfeld, want, in dit leven op het innigst te zaam vereend, bleven de Moeder en de Zoon, ofschoon door den dood gescheiden, toch even naauw te zaam verbonden; want de Moeder leefde slechts in Hem, om wien zij alleen geschapen was; en zoude de Kerk, die voortgesproten is uit het gemeenschappelijk lijden van den Zoon en de Moeder, hen dan in hunne genaden en in hunne glorie scheiden? Zij werden beiden het voorbeeld van dat volmaakte, van dat verborgen leven, welks geheimzinnigheid de gewijde schrijver niet kon openbaren of ontdekken. God heeft gewild dat dit leven verborgen bleef; en, opdat het dit altijd zoude blijven, heeft hij zich de onthulling van deszelfs geheimen voorbehouden, en deelt hij ze alleen aan zijne uitverkorenen mede.

Wij moeten derhalve aan de Kerk, die bevoorregtte erfgename van zooveel grootheid, heiligheid en verdiensten, de oplossing van vele nog onbekende dingen vragen. Zij alleen ontsluijert de waarheid, de standvastigheid en de liefde, het aandeel dat deze heilige Moeder, altijd Maagd, voortaan aan de zaligmaking der wereld moet nemen. Altijd vereend met haar goddelijken Zoon, toen hij nog op deze aarde wandelde — en niet het minste in zijn lijden en dood, — woont zij thans nog met hem

in den hemel. waar zij, „*met de zonne bekleed, en de maan onder hare voeten, en een kroon van twaalf starren op haar hoofd,* (Openb. XII: 1.)" de voortdurende uitdeelster is van alle genaden, welke de Heer over zijne Kerk verspreidt, — het weldoende kanaal, waarlangs de goddelijke barmhartigheid onophoudelijk op de wereld vloeit. Zij is de magtigste voorspreekster der zondaars bij haar goddelijken Zoon, de Moeder der geloovigen, de hulp der Christenen, de troosteres der bedrukten. Zij is de toevlugt van den zondaar, wanneer zij, als het bewustzijn eener welverdiende straf hem onbekwaam maakt zelf tot God te naderen, zijne voorspraak bij de Goddelijke Majesteit is. Zij is de Koningin der Engelen, der Martelaren, der Maagden en van alle Heiligen; zij leeft, in den hemel, alleen in God, gelijk zij met hem heeft geleefd op aarde. Vereend met haar goddelijken Zoon, pleit zij met hem voor ons voor den troon des Vaders; zij helpt ons in onze behoeften en vraagt voor ons alle gunsten, opdat zij ons, na onzen dood, aan dienzelfden Zoon, die dan onze Regter zal zijn, kan aanbieden.

Doch waar moet dit alles op uitloopen? Ik zal het u zeggen. Ik wenschte hier aan mijn protestantschen lezer, als eene laatste waarschuwing, het eeuwige besluit van God ten opzigte van Maria te herinneren, waarbij hij zegt dat er eene eeuwige vijandschap zal bestaan tusschen haar en de slang. Maar wie is dan de vijand van Maria? Wie is het, die haar met een doodelijken haat den titel weigert, welke de H. Schrift haar voor altijd gegeven heeft: „*Gezegend zijt gij onder de vrouwen, en gezegend is de vrucht uws ligchaams, — en ziet: Voortaan zulle alle geslachten mij zalig prijzen?*" Wie is het, die met verachting het hoofd omwendt, als hij den zoeten naam van Maria hoort uitspreken? Wie is het, die hare heilige beeldtenis minachtend en oneerbiedig beschouwt, terwijl hij voor de afbeeldsels van een heidensch wijsgeer, van een Bacchus of van eene Venus van Medicis zijne

bewondering en achting betuigt? Wie is het eindelijk, die de vereering der Moeder Gods, en hen, die hare deugden trachten na te volgen en daarvoor hare hulp inroepen, voor afgodendienaars uitscheldt? — Ach! waarde lezer, moet ik hierop nog een antwoord geven? Heeft de gewijde text deze vraag niet reeds voor mij opgelost, en heeft uw eigen hart u niet reeds gezegd dat gij het zijt, gij, en uw godsdienst, en uwe geestelijken, uw protestantismus in één woord, die voor Maria deze doodelijke vijandschap gevoelt, welke, volgens den vloek Gods, haar alleen door het zaad der slang zal worden toegedragen? En gij gevoelt deze vijandschap voor haar, die geheel rein en vlekkeloos is, en wier beminnelijkheid slechts door hare nederigheid kan overtroffen worden; voor haar, wier liefde nooit grenzen heeft gekend en die nog steeds bereid is bij haar goddelijken Zoon al hare magt en invloed te gebruiken, voor het heil van alle menschen, zelfs voor hen, die haar het minst bemind hebben! Van waar komt het, ongeloovige protestant, dat gij niet inziet, dat alleen de vijand van God, van den vrede en van het eeuwig heil der ziel, een doodelijken haat kan toedragen aan die Vrouw, die voorloopster der verlossing, die Moeder van het geluk en de vreugde der menschheid? Van waar komt het, in één woord, dat gij niet inziet, dat de Satan alleen, die onverzoenlijke vijand des Scheppers, door den vloek Gods veroordeeld is, om in eeuwige vijandschap met die altijd heilige Vrouw, met Jesus Christus, haar goddelijken Zoon, den Verlosser der wereld, en met de kinderen van dien Zoon, de uitverkorenen des Vaders, te leven? Wat maakt het dan eigenlijk uit of die listige vijand, terwijl hij de vervloeking des Scheppers voor zichzelven in vervulling brengt, den verborgen en ingewortelden haat, welken hij die Maagd der belofte toedraagt, onder den mantel der dwaling en der huichelarij verbergt? Is dit wel eenigzints te verwonderen? Is het ons niet voorspeld dat hij de ge-

daante zou aannemen van een engel des lichts, indien hij er daardoor beter in zou kunnen slagen om de wereld, die altijd bereid is om zich tot dwaling te laten brengen, te misleiden? Is het wel te verwonderen dat hij deze *Gezegende Vrouw* 1) tot een steen des aanstoots maakt, om de menschen buiten den schoot der ware Kerk te houden; dat hij de magtige tusschenkomst dier Vrouwe bij haar goddelijken Zoon tracht te verhinderen, door de meening te doen ingang vinden, dat het inroepen harer voorspraak of het navolgen harer deugden, afgoderij is, waardoor men aan God de glorie ontneemt, om die aan een schepsel te geven? O listige en geslepene geest! Is het wel te verwonderen dat het krachtigste middel wat God gegeven heeft om de zielen tot Jesus te brengen, door u, protestant, als een werktuig wordt gebruikt, om aan duizenden de kennis van den magtigen invloed der voorspraak van Maria bij haar goddelijken Zoon te onthouden? Wat is er in dit alles dan voor vreemds gelegen? Zou het niet eerder te verwonderen zijn als het niet zoo ware?

Dat mijn protestantsche lezer het voorgaande dan eens goed gelieve te overwegen; dat hij eens bedenke hoe Maria, ofschoon de wereld hare vereerders bespot, toch wel een middel zal weten te vinden, om de gevolgen eener verkeerde en bevooroordeelde opvoeding te doen verdwijnen. Ja, zij zal het verledene, in den ijver van haar verlangen om God op nieuw eene door het bloed van zijn eenigen Zoon vrijgekochte ziel te mogen aanbieden, spoedig vergeten! Stel, waarde protestantsche broeder, de welwillendheid dezer teedere Moeder dan eens op de proef, maak van de haar geschonken magt gebruik en roep, met een opregt hart, hare voorspraak in! Ja, doe dat, en alles zal weldra ten goede gedijen! Gij zult de eerste zijn om hare verdediging op u te nemen en haar lof overal te verkondigen. Gij zult de eerste zijn

1) H. Lucas I: 42 en 48.

om uwen medemenschen, — die nog in twijfel verkeeren en behoefte hebben aan eene vriendin, die in staat is om hen te ondersteunen; aan eene vriendin, die bereid is om hen in al hun nood ter hulp te komen en steeds gereed staat om de genaden en zegeningen van haar goddelijken Zoon voor hen te verkrijgen, — aan te raden hare voorspraak in te roepen.

Daar ik alsnu de opsomming der bewijzen, welke mijne eigene ondervinding mij voor het Katholicismus verschaft heeft, geëindigd heb, zij het mij vergund nog van deze gelegenheid gebruik te maken, om een laatsten en welgemeenden raad te geven aan diegenen onder de protestanten, die door hunne eigene deugd, of liever door hun vurig verlangen naar de deugd, misleid worden, en die zich, in de opregtheid van hun geweten en in de regtschapenheid hunner inzigten vergissen, dewijl de sluwheid der slang, onze doodelijke vijandin, van dat alles een beletsel voor hunne zaligheid weet te maken, terwijl het voor hen integendeel een magtige hulp en het natuurlijke middel moest zijn om tot de waarheid te komen.

Het beginsel van verdeeldheid is in het Protestantismus zoo tastbaar, en de verschillende meeningen zijner geestelijken over de voornaamste punten der godsdienstleer zijn zoo tegenstrijdig en geven zoo weinig blijk van zekerheid en standvastigheid, dat dit kwaad, zonder de behendigheid van onzen grooten vijand, zijn eigen geneesmiddel zou geworden zijn. De duivel toch neemt, bij het spannen zijner strikken, altijd de omstandigheden in aanmerking en hij verzuimt nimmer om zijne kunstmiddelen aan de behoeften van het oogenblik te doen beantwoorden; daarom verdubbelt hij zijne pogingen om de zielen in de verblindheid en de dwaling te doen verblijven, al naarmate hij bespeurt dat hunne neiging voor de deugd sterker is.

Om derhalve de inkonsekwentie van het Protestantismus als met een sluijer te bedekken, en te beletten dat het,

in weinig tijds, zijn eigen ondergang bewerkt, (want dit moest natuurlijk uit het eerste beginsel van dien valschen godsdienst voortvloeijen) neemt deze listige geest zijne toevlugt tot een magtig wapen — en dit wapen is de heilige Schriftuur. Niemand kan beter en met meer ondervinding dan ik weten hoe groot de duidelijkheid, de onbetwistbaarheid en de waarde der H. Schrift, *voor hen, die er een goed gebruik van maken*, zijn. Maar des ondanks geloof ik, en de gezegde text bevestigt mijne bewering, dat deze zelfde H. Schrift, voor den Satan, het sterkste wapen tegen de ware belangen onzer ziel kan zijn. Want is het niet waar dat de duivel, toen het uur, waarop de Heer van Leven en Dood in zijne menschelijke natuur moest bekoord worden, gekomen was, zich van de Schriftuur durfde bedienen, als het eenige wapen dat in staat was hem eenige hoop op welslagen te geven?

Indien ik hier de ontelbare wegen, welke de Almagtige zich heeft voorbehouden, om zich een doortogt naar het menschelijk hart te banen, moest aantoonen, zoude ik al de betrekkingen en omstandigheden des levens moeten opnoemen; en als ik dat gedaan had, zoude men nog zoo verre van het werkelijke getal der bijzondere middelen, welke God bezigt om de zielen aan zich te verbinden, verwijderd zijn, dat het zou wezen als hadde ik hoegenaamd niets gezegd. Iedere ziel heeft, inderdaad, op duizend verschillende wijzen de stem van zijn geweten gehoord, en zij zal die stem zoo lang hooren tot dat het voor haar bepaalde getal waarschuwingen voltallig zal zijn, en die stem zelve voor altijd sprakeloos wordt.

Om nu slechts van het waarschuwend middel, dat de grondregel van het Protestantismus, — „het vrije onderzoek," — als van zelf aan den man van verstand en geweten aanbiedt, te spreken, wil ik hier slechts van de groote verlegenheid melding maken, waarin de protestant, bij het onderzoek van zijn zedelijken toestand, door dien regel gebragt wordt. De zwarigheden, welke

hij in dat geval moet ondervinden, zijn te natuurlijk, om niet door iedereen, gelijk door mij zelve gevoeld te worden. Zie dan eens hoe die ziel inwending door hare verantwoordelijkheid verontrust wordt, en hoe bevreesd zij is voor het gevaar, dat zij loopt, door noodzakelijkheid, waarin zij gebragt is, om, te midden van dezen nevelachtigen dampkring des ongeloofs, haar scheepje eigenhandig naar de haven des eeuwigen levens te sturen. Van den eenen kant gedrongen door de hevigheid harer hartstogten, die, als de golven eener stormachtige zee, haar met een wissen ondergang bedreigen, en van den anderen kant ontmoedigd door de verscheidenheid en het aantal der schijnbaar tegenstrijdige texten der H. Schrift, haar eenigste baken, welke haar heden deze en morgen gene rigting schijnen aan te duiden, wanhoopt zij om ooit veilig en wel door de menigte rotsen en zandbanken, die hare onzekere vaart van alle kanten bedreigen, heen te komen. Daarenboven inwendig aangespoord door den onleschbaren dorst naar het eeuwig geluk en naar het bezit van God, haar Schepper en laatste Einde, kan zij zelfs niet vrij meer ademhalen. Zij zoekt naar hulp, maar vindt die nergens. Zij verdubbelt hare bijbellezingen en zoekt overal naar predikanten en gelegenheden om te bidden; — doch in haar binnenste is een kleine vonk gevallen, die wel verre van door hare uitwendige pogingen te worden uitgedoofd, steeds grooter wordt, en eindelijk een brand veroorzaakt, dien zij niet kan meester worden. Dan is zij niet meer tot eigen hulp in staat, en besluit zij hare toevlugt tot een geestelijke van haren godsdienst te nemen. Zij doet dit, zonder hare behoeften te kunnen opgeven; want hoe zoude zij iets, wat zij zichzelve niet verklaren kan, aan een ander kunnen mededeelen? Zij weet dat zij lijdt, maar zij weet niet waardoor, dewijl deze kennis met haar geloofsregel, met hare opvoeding, met hare denkbeelden in strijd zou zijn; bijgevolg blijft zij on-

kundig van hare kwaal, welker kennis haar geneesmiddel zoude zijn, en, in dien toestand, zegt zij tot den geestelijke:

— „Mijnheer, wat moet ik doen om zalig te worden?"

— „Geloof in den Heere Jesus," antwoordt deze, „en gij zult zalig worden."

— „Ik geloof, mijnheer," vervolgt de onrustige ziel, „maar ik kan in mijn bijbel niet bepaald vinden wat ik *doen* moet; en wanneer ik verschillende predikanten hoor, bevind ik dat allen eene verschillende leer onderwijzen. Mij ontbreekt derhalve eene *zekere* kennis van hetgeen ik *doen moet* om mijne zaligheid te verzekeren."

— „*Van hetgeen gij doen moet?*" hervat de geestelijke. „Zijt gij dan gelijk aan de Phariseeën, die geen anderen weg ter zaligheid wilden bewandelen dan dien, welken zij zich zelven gebaand hadden? Ziet gij niet dat dit eene bekoring des duivels is?, . . . Doen! wel, doe niets; maar *geloof in den Heere Jesus, en gij zult zalig worden.*"

Als hij bespeurt dat zijne woorden niet bij magte geweest zijn om aan zijn arme ondervraagster den vrede weder te geven, voegt de geestelijke er bij:

— „Gij gelooft aan den Bijbel, niet waar?"

— „Ja, mijnheer."

— „Welnu! dan ben ik het niet, maar dan is het de Bijbel die uwe vraag beantwoordt; en ik zeg u met hem: *Geloof in den Heere Jesus, en gij zult zalig worden.* Zijt gij thans voldaan?"

— „Ik denk het wel, mijnheer. Maar zeg mij eens waarom alle predikanten niet hetzelfde leeren?"

— „O! de verscheidenheid onzer meeningen en leeringen doet niets ter zake; gij moet alles trachten te onderscheiden, en datgene, wat gij niet begrijpt, niet verwarren. Ik herhaal het u, dat doet niets ter zake; dewijl wij het over het voornaamste en degelijkste punt, over het geloof in den Heere Jesus, eens zijn. . . ., en wanneer gij dit gelooft, *doet* gij genoeg, en zult gij zalig worden,

of uw Bijbel is valsch. Ja, wij kunnen van gevoelen verschillen, en verschillen welligt werkelijk; maar *geloof mij*, in de *hoofdzaken* verschillen wij niet! En wat beteekent het overige? Is het u niet genoeg als gij zalig wordt? Wilt gij echter van mij een raad aannemen, tracht dan in het vervolg nederiger te worden; want God verfoeit den hoogmoed. Word derhalve nederiger. Er is niets dat met de nederigheid kan vergeleken worden; bid om die deugd te mogen verkrijgen; want zij alleen kan u leeren hoe gij u met weinig kunt tevreden stellen."

Op deze wijze eindigt dit gesprek, welks belangrijkheid ik aan ieders beoordeeling overlaat. Gelukkig door den goeden raad, dien hij gegeven heeft, verheugt de geestelijke zich in het vooruitzigt der belooning, welke hij voor zijn arbeid verwacht, terwijl de arme ziel, in zichzelve teruggekeerd, zich verwondert dat zij, na het aanhooren van zooveel woorden vol vernuft en waarheid, den vrede nog niet vindt. Ziedaar dan, helaas! op welke wijze Gods Woord, dat zaad des levens, voor de ziel in een doodelijk vergif veranderd wordt! Ziedaar hoe de oude slang, door middel van eenige schoone woorden en een geleerd en vroom uiterlijk, zijn werk verrigt, en de ziel, die tot den prijs des bloeds van onzen God en Zaligmaker is vrijgekocht, in zijne strikken gevangen houdt! Ja, op deze wijze worden de zielen, die bestemd zijn om zich tot een hoogen trap van deugd te ontwikkelen, met eene noodlottige verblindheid geslagen, waarin zij, — indien God hen niet verlost, — aan eene wreede onzekerheid ten prooi, hier beneden een leven vol vruchtelooze pogingen zullen leiden, om eindelijk, zonder andere aanspraak ter zaligheid dan hunne onkunde, de eeuwigheid in te gaan!

Ik verzoek mijn toegevenden lezer mij nog een oogenblik te willen volgen; ik wil dan trachten nog een laatste beroep op zijn hart te doen, — op dat hart, dat ik naar het mijne beoordeel, en tot hetwelk ik mij alleen

wend om het die middelen aan de hand te doen, waardoor het eenmaal ook van die verblindheid, waarvan ik zelve zoo gelukkig verlost ben, kan genezen worden; en in de hoop dat ik het de zekerheid eener gelukkige eeuwigheid zal kunnen geven. Welligt zijn de dwaling en het bedrog u door de gewoonte en het vooroordeel reeds dierbaar geworden; maar sla eens een blik in uwe ziel, die aan een geestelijken honger ten prooi is, een honger welke des te treuriger en gevaarlijker is, naarmate zij, die er door lijden, zijn noodlottigen invloed niet kennen, omdat men er, — gelijk door de ondervinding van bekeerlingen bewezen is, — te vergeefs zoo lang voldoening aan geeft, als men zijne aanleidende oorzaak niet kent.

Even als een naar de voorschriften des geneesheers ingenomen slaapdrank goed is om de smarten eener inwendige ziekte te stillen, zijn ook de gewijde schriften nuttig en goed voor de ziel. Maar indien de dozis, dien in twaalf porties verdeeld en in vier-en-twintig uren moest worden ingenomen, in eens genoten wordt, dan verandert het heilzame geneesmiddel in een hevig vergift, en de zoo lang gewenschte slaap wordt de slaap des doods. Even zoo is *het geloof* zonder twijfel nuttig en goed, wanneer het de vruchten, die het bewijs zijner waarde zijn, afwerpt; maar het geloof dat uitroept: ik ben krank, ik heb een bekwaam geneesheer noodig, in wien ik genoegzaam vertrouwen stel om zijne voorschriften te kunnen opvolgen, en dat, — als die geneesheer gevonden is, — aan zijn raad geen gehoor geeft en volstrekt geen vertrouwen in zijne voorschriften stelt; dat geloof, zeg ik, is een geloof, dat ten verderve leidt, en eene kwaal, die het ergste doet vreezen. Derhalve kan alleen het gepast gebruik der H. Schrift, en niet het misbruik, ons ter Zaligheid dienstig zijn.

„*Geloof in den Heere Jesus, en gij zult zalig worden* (Handelingen XVI: 31.) Dit zijn, ongetwijfeld, woorden vol

leven en vrede voor hen, die, de omstandigheden waarin zij werden uitgesproken in aanmerking nemende, ze in den zin en met den geest des Apostels, die ze uitsprak, begrijpen; doch wanneer men ze afzonderlijk neemt, in den zin dien de protestanten er aan geven, zijn zij dikwijls doodelijk voor de ziel. Dit wil ik uit de Schriftuur zelve aantoonen.

Ik zal eerst bewijzen dat de woorden: *Geloof in den Heere Jesus,*" beteekenen, dat men moet *doen* wat Jesus geboden heeft; en dat de in mijn text vervatte belofte: „*En gij zult zalig worden,*" van de wijze waarop men zijne geboden volbrengt afhangt. Christus heeft zelf gezegd, (H. Matth. VII: 21.): „*Niet een iegelijk, die tot Mij zegt: Heere, Heere! zal ingaan in het Rijk der hemelen, maar wie den wil* DOET *mijns Vaders, die in de hemelen is, die zal in het Rijk der hemelen ingaan.*" Nu is het duidelijk dat iemand, die niet gelooft, ook niet zal zeggen: „Heere, Heere!" en toch wordt ons uitdrukkelijk geleerd, dat het geloof, zonder de werken, dood en van geen het minste nut ter zaligheid is. Iets verder drukt de Zaligmaker zich nog duidelijker uit; want in de volgende verzen lezen wij, dat *het geloof* in den Heere Jesus bij sommigen zoo groot zal zijn, dat zij in staat zullen zijn, in *den naam van Jesus*, vele wonderen te doen (vers 22.); en desniettemin voegt de Zaligmaker er bij: „*En dan* (namelijk in den Dag des Oordeels) *zal ik hun verklaren: Ik heb u nooit gekend; gaat weg van mij, gij die de ongeregtigheid werkt!* (vers 23.)," En hoe, zal men welligt vragen, hoe zal de Heer tot hen, wier geloof sterk genoeg was om dergelijke wonderen te verrigten, in billijkheid kunnen zeggen, dat zij de ongeregtigheid werkten? Dat komt omdat de wijze, waarop zij deze op zich zelf goede werken doen, hem mishaagt, dewijl zij niet met zijne geboden overeenstemmen, en deze werken bijgevolg de eeuwige belooning niet waardig zijn. Ook lezen wij bij

den H. Lucas, (VI: 46.): „*En wat noemt gij mij, Heere, Heere! en doet niet hetgeen ik zeg?*" en bij den H. Joannes (XIII: 17.): „*Indien gij dit weet, zalig zult gij zijn, indien gij het doet.*" Ook zegt ons de H. Jacobus, (II: 17 en 24.): *Het geloof, zonder de werken, is in zichzelf, een dood geloof.... Gij ziet, derhalve, dat de mensch door de werken geregtvaardigd wordt, en niet door het geloof alleen.*" alsof hij wilde zeggen: „Noch alleen het geloof, noch alleen de werken zullen den mensch zalig maken; maar dewijl de werken het uitvloeisel zijn van dat eene en ware geloof, in welks naam zij verrigt worden, zullen zij ook het bestaan van *het geloof in den Heere Jesus* bewijzen, en *dat* geloof zal de Zaligheid bewerken." Dezelfde Apostel geeft van dit beginsel echter een nog sterker en geheel afdoend bewijs; en ik hoop dat de kracht zijner taal, en de zeer juiste vergelijking, welke hij aanvoert, een ieder die deze regelen zal lezen, overtuigen zal, en in zijn hart een levenslangen indruk zal achterlaten, Zie hier dan wat de H. Jacobus ons zegt (II: 19.): *Gij gelooft dat er slechts één God is, en gij doet wel; maar de duivelen gelooven het ook, en beven.*"

Volgt nu uit al deze texten niet duidelijk, dat de redenering, welke wij hierboven hebben medegedeeld, als zoude alleen het geloof in den Heere Jesus genoeg zijn om zalig te worden, niet uit God is, maar dat zij eerder een kunstmiddel is van den Satan, die, indien dit middel hem voor de misleiding der wereld van nut kan zijn, de gedaante van een engel des lichts zal aannemen? Kan men het nu in mij, onschuldig slachtoffer der vindingrijke misleiding van het Protestantismus, die de schoonste jaren mijns levens vruchteloos voor den Hemel heb doen verloren gaan, wel misprijzen, dat ik mij, ter wille van mijn evennaasten, de droevige ondervinding van vele jaren ten nutte maak, om zulk een groot kwaad van dezen of genen, die nog in dwaling verkee-

ren mogt, aftewenden? God geve, in zijne oneindige barmhartigheid, dat deze regelen voor hen, die ze lezen, niet verloren gaan; maar dat zij, integendeel, voor allen ten zegen mogen strekken! En daar zij het bewijs leveren dat wij, om God te behagen en den Hemel te verwerven, *zijn heiligen wil moeten volbrengen* in de wegen die Hij ons heeft aangeduid, vertrouw ik dat men er duidelijk uit zal ontwaren waarin die heilige wil bestaat.

Mogt nu de lezer, die geduldig genoeg geweest is om mij tot hiertoe te volgen, nog meenen, dat mijne zienswijze en mijn daaruit voortgevloeid besluit veroordeelenswaardig is, dan wenschte ik hem wel te vragen of hij, indien ik na het onderzoek van al deze voor het Katholicismus zoo sterk sprekende bewijzen, dat geloof zoude verworpen hebben, om tot datgene terugtekeeren, wat in mijne oogen geen ander gezag had, dan dat ik in hetzelve geboren en opgevoed was, of hij, in dat geval, de verantwoordelijkheid mijner ziel op zich zou willen nemen? O! ik ben er zeker van, dat niemand, ondanks het groot aantal mijner aanvallers, zich hiermede zou durven belasten. Doch bijaldien die opperste regtbank integendeel zal beslissen, dat ik wijs gehandeld heb, zij het mij ook vergund, aan hen, die mijn gedrag afkeuren, in herinnering te brengen, dat het hun niet zal baten, wanneer zij dan tot hunne verontschuldiging zullen inbrengen, „dat zij meenden dat ik dwaalde." Zijt derhalve op uwe hoede, terwijl het nog tijd is; want *wat zal het den mensch baten, wanneer hij de geheele wereld wint, indien hij schade lijdt aan zijne ziel?*"

Doch, van den anderen kant, zij het mij tevens geoorloofd, een laatst woord te zeggen tot hen, die, met meer verstand en regtvaardigheid, aannemen, dat ik gelijk had, toen ik het Protestantismus vaarwel zeide. Tot deze personen zeg ik: Onderzoekt het Katholieke Geloof, *onderzoekt het persoonlijk en door eigen oogen;* want heb ik

reden gehad om van godsdienst te veranderen, dan zal er ook voor u genoegzame reden zijn om hetzelfde te doen. Onderzoekt eens wat die algemeen verachte en miskende godsdienst eigenlijk is, die godsdienst, welke toch krachtig genoeg is om hen, die zich onder zijne banier scharen, al waren zij ook voorheen zijne vurigste tegenstanders geweest, als met een ijzeren keten vast te houden. Beschouwt dien godsdienst, zeg ik, door uw eigen oogen, en meent niet dat gij deze waarheid kunt overwinnen, door haar aan de vlammen over te leveren of haar den rug toetekeeren: dit zoude u niets baten; daarentegen zal zij eenmaal zelve dat vuur aanstoken, dat alles buiten haar verteeren moet. Het is derhalve beter, dat gij u nu aan haar aansluit, als dat gij haar, in den laatsten Oordeelsdag, dien dag van vrees en verschrikking, tegen u laat optreden. Zoek haar dan met opregtheid en goeden wil; en zoek haar bij de eenigste bron, waar zij uit voortkomt; want het zoude eene onbillijkheid zijn, waarvan gij zelfs bij een misdadiger voor den wereldschen regter geen gebruik zoudt willen maken, indien gij haar op de getuigenis harer vijanden zoudt veroordeelen Dat de katholieke zaak bij u dan dezelfde regtvaardigheid, zoo niet dezelfde toegevendheid ondervinde, welke gij voor uw eigen persoon zoudt verlangen. Wendt u derhalve tot hen, aan wie dit Geloof is toevertrouwd; — ga naar die priesters, welke, ondanks de tallooze lasteringen, waarmede zij overladen worden, zich nog geheel voor de belangen van dit Geloof weten op te offeren. Wendt u tot hen, die alles voor deze heilige zaak verlaten hebben; zij zijn het eigendom van allen, den vriend zoowel van de armen als van de rijken; zij verwachten geene andere belooning dan die, welke hen in staat stelt, nieuwe zielen in den schaapstal van Jesus Christus te brengen. Spreekt geen kwaad van die mannen, voor dat gij dat kwaad met uwe eigene oogen

gezien hebt; en wanneer gij dat kwaad mogt zien, bedenkt dan dat er eenmaal ook een Judas geweest is Gaat! en moge God u even genadig zijn als Hij het voor mij gewoest is! Moge Hij u die vreugde en dien vrede verleenen, welke Hij mij gegeven heeft, en uwe ziel zal meer dan voldaan zijn; — ja, zij zal zich alsdan meer dan beloond achten voor alles wat zij, in den onvermijdbaren strijd, die het verlaten van de eene of andere sekte voor het Katholicismus steeds vergezelt, heeft moeten lijden.

Als eene laatste getuigenis van mijn Katholiek Geloof, (want ik ben thans even jaloersch op den naam van Katholiek, als ik onwaardig ben, dien te dragen) breng ik eene groete aan u, mijn Bewaarengel, die, onderwijl ik deze regels schreef, zoovele gunsten voor mij verworven hebt. Gij zijt het, die mij in mijne jeugd hebt bewaard, gelijk gij mij op rijperen leeftijd geleid en aangevuurd hebt. Ik bied u derhalve mijne hulde aan, als een klein bewijs mijner dankbaarheid voor de talrijke weldaden, waarmede gij mij overladen heb. Ik dank u duizendmaal voor de goede raadgevingen, waarmede gij mijn jeugdigen geest versterkt hebt. Ik zeg u dank voor de heilige verlangens, welke gij later in mijn hart hebt doen ontstaan, — verlangens om voor God te leven en Hem te mogen bezitten. Maar bovenal zeg ik u dank, eindeloozen dank, voor de hulp, het licht, de kracht en den moed, welke gij voor mij verkregen hebt op dat duistere oogenblik, toen ik kiezen moest tusschen de banden des bloeds en de liefde en onfeilbare waarheid van mijn God. Ja, goede vriend, ofschoon onzigtbaar voor mijne ligchamelijke oogen, zijt gij toch een meer dan opregte vriend voor mij geweest! En ik hoop, ja, ik hoop, dat gij mij die vriendschap nooit ontnemen zult. Neen, dat zult gij niet doen, niet waar? en daarom houd ik goeden moed en blijf ik hopen; want uwe hulp

in het verledene doet mij alles hopen voor de toekomst, — zelfs het geluk mijner eeuwige zaligheid en het eindeloos bezit van den grooten doch oneindig barmhartigen en goedertierenden God!

Fanny Maria Pittar."

BLADWIJZER.

Bladz.

VOORBERIGT VAN DEN ENGELSCHEN UITGEVER 5

OPDRAGT 8

VOORREDE. 13

EERSTE HOOFDSTUK.

Eene vriendin. — Ik bezoek haar te Edinburg. — Beroemde predikanten in die stad. — Leerrede van een katholiek prediker. — Wat die leerrede op mij uitwerkte. — Asch-Woensdag. – Leerrede van een Episcopaalsch predikant. — Onderhoud met dien predikant. — Gevolgen van dat onderhoud. — Ik val het Katholiek Geloof mijner vriendin aan. — Uitwerkselen mijner tegenwerpingen op mijzelve. — Ik krijg bezoek van een oud vriend, protestantsch geestelijke. — Godsdienstig dispuut. — Gevolgen van dit dispuut. — Vertrek van mijn vriend, den geestelijke, en raadgevingen, welke hij mij geeft. — Ik maak het besluit, de bewijsstukken der Katholieke Geloofsleer grondig te onderzoeken. — Een brief aan mijne ouders. 20

TWEEDE HOOFDSTUK.

Bewijsstukken voor de waarheid van het Katholieke Geloof, getrokken uit den Bijbel. — Waarschuwing der Heilige Schrift om op zijne hoede te zijn voor valsche leeraars en valsche leerstellingen. — De Bijbel geeft ons duidelijk aan, welke teekenen de ware Kerk vergezellen. — De Kerk is

Bladz.

Één, — Heilig, — Katholiek of Algemeen, — Apostoliek, — Onfeilbaar. — Leerstuk der H. Drieëenheid. — Oppergezag van den H. Petrus. — De Zending van de Apostelen en hunne opvolgers. — De Apostolische Overlevering. — De H. Schriftuur is onze *eenigste* geloofsregel niet. — Het Doopsel. — Het Vormsel. — De Onthouding. — Het Vasten; bewijzen bij een protestantsch schrijver gevonden; texten uit den Bijbel. — De Biecht. — De Absolutie. — Het H. Sacrament des Altaars. — Het laatste Oliesel. — De vrije wil. — Het Vagevuur. — De Hel. — De Erfzonde. — De H. Offerande der Mis. — De Aflaten. — De Beelden. — De Engelen. — De Vereering der Heiligen. — De Relikwieën. — De H. Maagd en Moeder Gods Maria. — De Gelofte van Zuiverheid. — De Kloosters. — De goede werken 77

DERDE HOOFDSTUK.

Ik ontvang brieven van verschillende leden mijner familie. — Welken raad men mij geeft. — Ik zet mijn onderzoek naar bewijzen uit den Bijbel voort. — Als Protestante bedroeft mij het lezen van den Bijbel, maar de beloften, welke hij bevat, zijn troostrijk voor den Katholiek. — Ik ontdek er een geheel nieuwen zin in. — Het leerstuk van de *wezenlijke tegenwoordigheid* in het Sacrament des Altaars. — Ik heb daarover een onderhoud met een protestantsch geestelijke. — Wat de protestantsche cathechismus ons ten dien opzigte leert. — Besluit 123

VIERDE HOOFDSTUK.

Geschiedkundige bewijzen voor het Katholicismus. — Vergelijking der texten van Luther, die door katholieke historieschrijvers worden aangehaald. — Bezoek aan de Hoogeschool te Edinburg. — Onderzoek van den protestantschen Catechismus. — De protestantsche kerk is niet heilig. — noch in hare leer, noch in hare werken. — Zij mist de Biecht, die geene menschelijke instelling is. — Hoe ik voorheen over de biecht dacht. — Bewijzen voor de biecht,

Bladz.

getrokken uit de studiën van Aug. Nicolas. — Gevoelen van Luther over de biecht. — De protestantsche kerk bezit geene kloosters, geene godsdienstige afzondering, geen vasten, geen bedevaart, geene gebeden voor de overledenen; zij heeft slechts twee Sacramenten. — Het Protestantismus is niet heilig in de vrucht zijner werken; — bewijzen getrokken uit het gedrag van Hendrik VIII, van Elisabeth, van Luther. — Het heeft geene wonderen, noch Heiligen. — Canonisatie der Heiligen in de Katholieke Kerk. — De protestantsche kerk is niet apostolisch, noch in haren oorsprong, noch in hare leer, noch in hare leeraars. — Wat men in de Katholieke Kerk door de *Gemeenschap der Heiligen* verstaat: de Protestant is daarvan uitgesloten. — Curieuse verklaring van de Gemeenschap der Heiligen door een protestantsch predikant. — Van de Absolutie. — Het Protestantismus mist de Absolutie. . . . . 133.

VIJFDE HOOEDSTUK.

Uitvoerig onderzoek der tegenstrijdigheden van het anglikaansch Gebedenboek. — Het *Te Deum*. — De lofzang *Benedicite*. — De Litaniën. — De Collecten, de Epistels en de Evangeliën van het Kerkjaar. — De H. Communie. — Het Doopsel 187

ZESDE HOOFDSTUK.

Gevolgen van mijn onderzoek. — Onderhoud met een protestantsch geestelijke. — Waarom heeft de Kerk den Zondag in de plaats van den Sabbat der Joden gesteld? — Men verwijt mij, dat ik mij met beuzelarijen afgeef. — Ik ontdek in het anglikaansch gebedenboek nog meer tegenstrijdigheden. — Door mijne verandering van godsdienst volgde ik slechts een protestantschen geloofsregel. — Ik heb verschillende sekten onderzocht: de episcopalen, de Methodisten en de Presbyterianen. — Het is moeilijk om aan de goede trouw van wèlonderrigte protestanten geloof te slaan. — Het ware Geloof kan onmogelijk onder de protestantsche sekten aanwezig zijn; maar het is alleen in de Roomsch-

Bladz.

Katholieke Kerk te vinden. — Aan haar alleen heeft de Zaligmaker het bevel om te leeraren gegeven. — Wie zijn de ware leerlingen van Jezus Christus? — Onderscheid tusschen de katholieke priesters en de protestantsche predikanten. — Wat de beschouwing van dit onderscheid op mij uitwerkt. — Besluit 204

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Mijn onderzoek van het Katholicismus verbittert mijne ouders. — Bezoek van mijn vriend, den predikant H. — Gesprek met Dr. Gillis. — Mgr. Gillis stemt er in toe om in mijne tegenwoordigheid een onderhoud te hebben met den protestantschen bisschop van Edinburg. — Weigering van den protestantschen bisschop; mijne briefwisseling met hem over dit punt. — Verschillende protestantsche geestelijken weigeren hetzelfde. — De 24e Februarij. — Bezoek aan den predikant D. — Hij stemt, onder zekere voorwaarden, in een onderhoud met Dr. Gillis toe. — Brief aan dien Heer. — Antwoord. — Beschouwingen over het gedrag der protestantsche geestelijken. — Mijn Bijbel is mij sedert mijne bekeering, nog dierbaarder geworden. 243

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Terugkeer bij mijne ouders. — Om mijn schoonvader genoegen te doen, ga ik met hem naar een protestantsch predikant. — Brief aan dien predikant. — God heeft aan onze eerste ouders beloofd dat Hij het menschelijk geslacht zoude verlossen. — Het aandeel der H. Maagd Maria in het werk der Verlossing. — Het is geoorloofd de H. Maagd te vereeren. — Wie zijn in deze wereld de vijanden van Maria? — Laatste waarschuwing aan den protestantschen lezer: de Bijbel is het magtigste wapen, waarvan de duivel zich bedient, om de protestanten te misleiden en op het dwaalspoor te brengen. — Laatste beroep op den lezer: wat beteekenen deze woorden: Gelooft in Jesus Christus, en gij zult zalig worden? — Aanroeping van mijn Engelbewaarder. 385